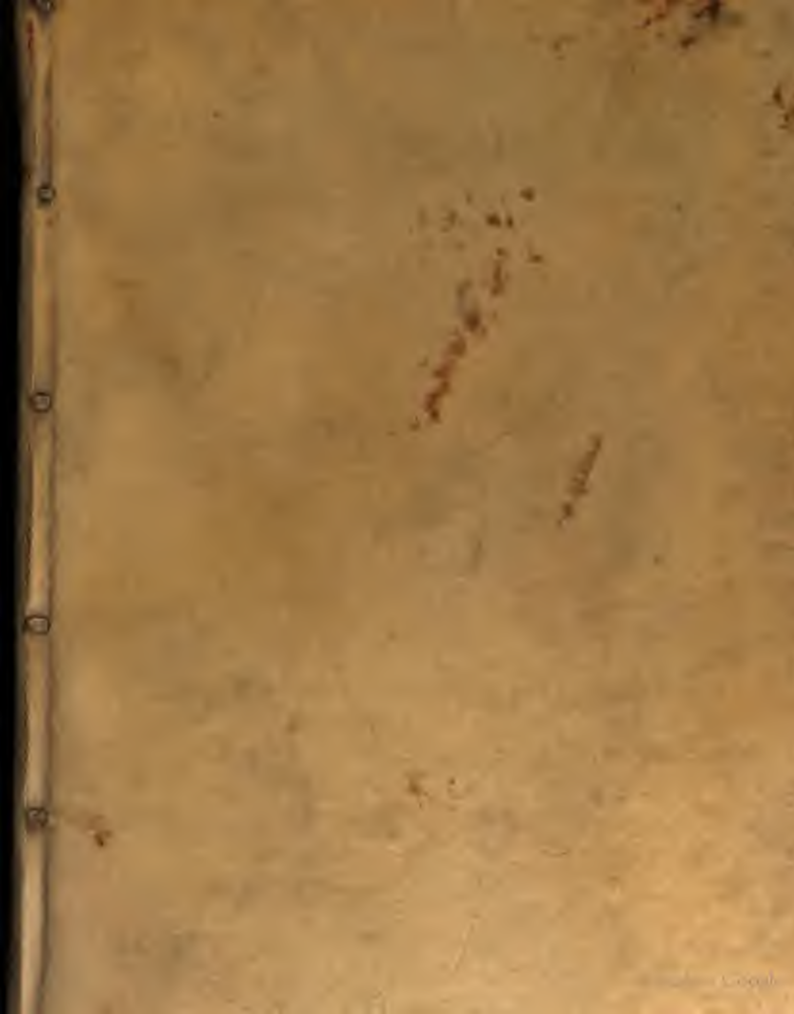

Digitized by Google

UN[illegible]K GENT

Digitized by Google

B4452

3572

~~X XX 9~~

~~1045~~

Digitized by Google

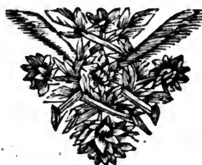
Digitized by Google

KORTE SCHETS
VAN HET
LEEVEN EN STERVEN
DER
MARTELAAREN,
GETROKKEN UIT DE GESCHIEDENISSEN
VAN DEN HEERE
JOANNES GYSIUS.

BEGINNENDE MET DEN KRUISDOOD VAN ONZEN ZALIGMAKER JEZUS CHRISTUS, EN EINDIGENDE MET DE VERVOLGING IN PIEMONT.

VERRYKT MET HONDERD EN EEN EN VYFTIG AFDRUKZELS VAN KOPERE PLAATEN, EN VERMEERDERT MET ZO VEELE BYSCHRIFTEN.

DOOR
CLAAS BRUIN.

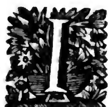
T'AMSTELDAM,
By JAN BLOM, Boekverkooper op de Egelantiersgraft, aan de zuidzyde, by de eerste Dwarsstraat, in 't Achterhuis van GERARD VAN DYK, *Mr. Chirurgyn.* Anno 1719.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOOR-REDE.

BESCHEIDENE LEEZER.

IK heb deeze Korte Schets van het Leeven en Sterven der Martelaaren, getrokken uit deszelfs Geschiedenissen, door JOANNES GYSIUS beschreeven, op 't verzoek van den Boekverkooper JAN BLOM, die de Kopere Plaaten tot dat werk behoorende, en waar van de afdrukzels hier ingevoegt zyn, in eigendom heeft.

Mogelyk zal 't menig vreemd voorkomen dat hier van een Stoffe word gehandelt, die voor de waereld onbehaagelyk, en naar 't gevoelen van sommigen in zulk eene vrye eeuwe als deeze is, daar het woord van vervolging door eene lange gewoonte van voorspoed zelf eene vreemde taal is geworden, ontydig, ja, onnoodzaakelyk is. Dies lust het my deeze drie bedenkingen kortelyk wat nader te overweegen.

Dat de Martelstof voor eerst onbehaagelyk is, sta ik toe; want daar is geen schepsel van God geschapen, dat niet voor lyden en wederwaardigheeden vreest: 't is de natuur eigen. De eeuwige Albestierder heeft zulks wysselyk geschikt, op dat men niet roekeloos in 't verderf zou loopen; ja zelf is ze van eene bittere smaak voor een Christen, want meest alle deugden brengen uit hunne eigene aart, 't zy naar de ziel, 't zy naar 't lichaam, eenig genoegen aan. Het Gebed, de Dankbaarheid, de Barmhertigheid, de Mildadigheid en Vredelievenheid baaren eene inwendige blydschap: de Nedrigheid en Rechtvaardigheid gemak en rust: de Matigheid en Kuisheid eene gezonde gesteltenis; maar de Wraakeloosheid en Lydzaamheid in de verdrukkingen, Deugden, zonder welke niemand een recht Martelaar kan zyn, hebben niets troostelyks in zich, maar moeten van God door eene byzondere genade ondersteunt worden; want den mensch op zich zelf gelaaten, komt niet zwaarder voor dan hoon, smaad en smert zonder schuld toe moeten lyden; zulks dat 'er niets waarachtiger is, dan dat de verdrukkingen onbehaagelyk zyn. Maar of alle onbehaagelykheid schadelyk zy, staat ons wat nader

Digitized by Google

te overweegen. Niemand kan met reden ontkennen dat de meeſte geneesmiddelen die tot de gezondheid van 't lichaam worden bereid, walgelyk en onſmaakelyk zyn, maar weinigen zullen toeſtaan dat ze ſchadelyk zyn; want dan zouden ze niet gebruikt worden. Ook leert de ondervinding dat ze, hoe onbehaaglyk, welgebruikt zynde, door den Goddelyken zeegen herſtelling en geneezing veroorzaaken. Als men dit nu eens tot het geeſtelyk overbrengt, moet men dan door overweeging van de H. Schriftuur en de gezonde reden niet bekennen, dat rampen en verdrukkingen, die ons van Gods Vaderlyke hand uit liefde tot onze eeuwige welſtand toegezonden worden, heilzaame hulpmiddelen verſtrekken, om de ziel van haare doodelyke kwaalen, door de zonde aangebragt, te geneezen, hoe zeer de natuur, door kwaade gewoontens bedorven, zich daar tegen kant? Want de voorſpoed leid ons uit haar eigene natuur van God af, daar de tegenſpoed, wel gebruikt zynde, het gemoed naar boven voert, om het eeuwig Opperweeezen ernſtig te ſmeeken, ja den Hemel, om zo te ſpreeken, met ſterk geroep en traanen te beſtormen. Wat ſtond my niet een ruim veld open, om deeze waarheid met duizend voorbeelden uit heilige en waereldſche Geſchiedſchriften te beveſtigen? waar van ik, om kort te gaan, uit de eerſte een zal uit kiezen. Hoe veilig was de ziel van Koning David, dien man naar Gods herte, dat doorluchtig voorbeeld van den Meſſias, in Gods hand bewaart, terwyl zyn lichaam in de uitterſte nood was gebragt, wanneer hy door zyn wreeden Schoonvader Saul wierd verdreeven, vervolgt en nagejaagt? Hoe blonk de Godsvrucht en 't vuurig verlangen naar de Voorhoven des Heeren in hem uit? Geen dorſtig hart kon zo zeer, volgens zyne eigen getuigenis, naar de waterbeeken verlangen, als zyne ziel naar de Goddelyke tegenwoordigheid in den dienſt des Heeren. Hoe weêrgalmden de naare woeſtynen en ſpelonken, waar in hy 't gevaar moeſt ontſchuilen, van de kragtige gebeden die hy in zyne benaautheid heeft uitgeſtort? Zo dat de tegenſpoed hem door Gods genade tot een ſpiegel van de deugd maakte. Maar hoe gevaarlyk ſtond die zelfde ziel op den oever van den eeuwigen dood, toen zyn lichaam door de voorſpoed in eene gezonde welſtand was, wanneer hy door

de

Digitized by Google

de ledigheid, ontucht en hoogmoed zo ver vervoert wierd, dat hy zich niet ontzag de gruwelykste zonden van moord, overspel en opgeblazenheid, niet door eene schielyke overyling, maar met een voorbedachte raad te bedryven? Rampzalige voorspoed, derhalven, die den mensch van zynen Schepper verwydert en aftrekt, maar zalige tegenspoed, die hem, hoe walgelyk het ook voor 't vleesch mag weezen, naar dien Vader der genade en God van alle vertroosting doet loopen, ja hem om den hals en in de armen valt! Dies de H. Schryver aan de Hebreen, om deeze aanmerking te sluiten, na dat hy den geenen die buiten verdrukkingen leefden als bastaarden van de Goddelyke genade had beschreeven, de tegenspoeden der vroomen, in 't elfde Vers van zyn twaalfde hoofddeel, niet onaardig by 't goed gebruik en de uitwerking van heilzaame geneesmiddelen vergelykt, daar hy aldus spreekt: *Alle kastyding als die tegenwoordig is, schynt geen zaak van vreugd, maar van droefheid te zyn; doch daar na geeft zy van haar eene vreedzaame vrucht der gerechtigheid, den geenen die door dezelve geoeffent zyn.*

Wat nu, ten tweeden, de ontydigheid van 't uitgeeven der Martelschriften, in dagen van vryheid, gelyk wy nu in ons Vaderland door Gods onverdiende genade beleeven, belangt, die zulks oordeelen, stryden t'eenemaal tegens de voorzichtigheid; want worden wy nu niet om de belydenis van 't Kruisgeloof vervolgt, (ach! of wy 'er oprecht dankbaar voor waaren!) hoe haast kunnen die blyde zonnestraalen van weelde en voorspoed in duistere en verschrikkelyke onweêrvlaagen van rampen en droefheid veranderen? Hoe haast, ja mogelyk eer men 't denkt, kunnen de vonken van 't martelvuur, 't geen reeds in andere Gewesten blaakt, tot ons komen overwaajen? Men spiegele zich aan de waereldsche beurtverwisselingen, hoe de eene ryst en de andere daalt. Dies is 't het werk van dwaazen, altoos te denken dat alles in eenen stand zal blyven. Wat Koning, om eene gelykenis te gebruiken, zou men voor wys kunnen achten, die na veele bloedige oorloogen eene gewenste vrede bedongen hebbende, zich met dien waan vleide dat hy nooit weder een oorlog op den hals zou krygen, en op dien grond zich aan eene laffe zorgeloosheid overgaf? Een verstandig

Digitized by Google

Vorst,in tegendeel, waakt geduurig tegen de gevaaren die hem eens zyn overgekomen, en bereid zich bytyds tot tegenweer eer hy aangetast word. Deeze voorbeelden leeren alle Christenen in weelde toe te zien, en altoos met een heilige omzicht alle de voorzeggingen van vervolging die de H. Schrift, voornamentlyk het Nieuw Verbond, ons aan de hand geeft, aandachtig te overweegen, en door eene wyze voorbereiding zich altoos het zwaarste lot voor oogen te stellen, ja met kragtige gebeeden en verzuchtingen den God der lydzaamheid onophoudelyk om geduld en kragt te smeeken, om, indien het zyne wysheid mogt gelieven tot glori van zyn naam ons een geweldigen dood te doen lyden, stantvastig tig tot den einde toe by de waarheid te blyven. Die dus, door de eeuwige Almacht gesterkt zynde, gestelt is, zal het leezen der Martelschriften in deeze vrye dagen niet ontydig achten, maar door eene geduurige oeffening in de Goddelyke Wet, zich allengs van wraakzucht, hoogmoed, haat, nyd en toorn ontslaan; ja, met een woord, door een waare zelfverloochening van de waereldsche verleidingen t'eenemaal los maaken, en den ouden mensch aan 't kruis slaan, eer 'er zyn lichaam aangeslaagen word, om dus door 't inwendig Martelaarschap, eene pligt die ons zo wel in vryheid als in banden aanbevoolen is, te toonen dat hy gereed is, om met Gods hulp het uitwendige kloekmoedig te verdraagen; want niemand moet waanen dat hy bekwaam zal zyn, om van een dertel gastmaal, een Afgodendienst aan den onrechtvaardigen Mammon opgedraagen, of iets anders 't geen de ziel aan 't aardsche heeft vast geklonken, op 't moordschavot te treeden, en eenen smaadelyken en smertelyken dood te ondergaan! O neen! tot zulk een zwaar werk is eene voorbereiding van veele jaaren van nooden, en daar heeft men in tyden van vryheid de meeste bekwaamheid toe. Men roeje maar allengs de kwaade gewoontens uit, en stelle de goede in hun plaats; want zeeker, hebben de eerste, gelyk de ervaarenheid ons leider daagelyks leert, een groot vermogen op de ziel, de laatste zullen 't veel meer hebben, om dat ze door Gods kragtige hand ondersteunt en geholpen worden. Men leest van Mithridates Koning van Pontus, die, om de laagen van zyne wreede Moeder te ontgaan, in zyne jeugd

Digitized by Google

vergif leerde eeten, 't geen allengs zodanig met zyne natuur vereenigde, dat het zelve, toen hy't in zyne hooge jaaren, wanneer hy door zyn Zoon Pharnaces aan de Romeinen was verraden, wilde gebruiken, om zich van kant te helpen, kragteloos was. Dus zal ons 't sterk vergif van deeze booze waereld ook niet kunnen deeren, als wy ons door kragt van de Goddelyke genade aan alle deugden gewennen, die ons in zyn heilig woord zyn voorgeschreeven. *Want wie*, ('t zyn de troostelyke woorden van den Apostel Petrus, in 't dertiende Vers op 't derde Hoofddeel, van zyn eersten Brief) *Want wie is 't die u kwaad zal doen, indien gy navolgers zyt van 't goed?* De ernstige vermaaning van den Heiland in 't twaalfde Hoofddeel van 't Euangelie van Lucas zal dan 't slot van deeze aanmerking zyn. *Laat uwe lendenen omgort zyn en de keersen brandende, en zyt gy de menschen gelyk, die op hunnen Heere wagten; wanneer hy wederkomen zal van de Bruiloft, op dat als hy komt en klopt, zy hem terstond mogen open doen. Zalig zyn de dienstknegten, welke de Heer, als hy komt, zal wakende vinden.*

Wat nu eindelyk de onnoodzaakelykheid om den marteldood te lyden, en by'gevolg de Martelschriften te leezen belangt, zulks is t'eenemaal strydig met den inhoud van de H. Schrift, die ons wel duidelyk leert, dat wy ter liefde en bevestiging van de Christelyke waarheid, ons leeven niet dierbaar moeten achten: ja, de Zaligmaaker Jezus voorzegt zyne Apostelen en alle waare geloovigen, dat zy om zyns naams wille van alle menschen gehaat zouden worden, dat zy in de waereld verdrukkingen zouden lyden, dat zy voor Stadhouders en Koningen zouden geleid en gedood worden. En op dat niemand dit Martellot aan de Apostelen zou bepaalen, als of die, als de eerste grondleggers van 't Kruisgeloof, alleen genoodzaakt waaren om het zelve met hun bloed te verzeegelen; zo schryft de groote Paulus wel nadrukkelyk deeze aanmerkelyke woorden aan zyn lieve Timotheus, op 't twaalfde Vers, in 't derde Hoofddeel van zynen tweeden brief: *Ende ook alle die Godzalig in Christus Jezus willen leeven, zullen vervolgt worden.* Ja men zal naaulyks een blad van 't Nieuw Verbond opslaan, of men zal 'er van lyden en lydzaamheid, de ziel van 't Christendom, in geschreeven vinden: want deeze deugd is zo aangenaam

Digitized by Google

genaam in Gods oogen, dat de zelve, hoe veracht en bespot van de waereld, by dat Opperweezen als eene onverwelkbaare eerkroon word gereekent, om er zyne lievelingen mede te begunstigen; want dus leezen we op 't negenentwintigste Vers, in 't eerste Hoofddeel van den Brief van Paulus, aan de Philippensers: *Want u is uit genade gegeeven* (merkt gegeeven als een dierbaar voorrecht) *in de zaak van Christus, niet alleen in hem te gelooven, maar ook voor hem te lyden.* Indien ik nu deeze waarheid met voorbeelden wilde bevestigen, het zou my aan geen wolken van getuigen ontbreeken. Alle de Discipelen van den Heiland, uitgenoomen den Apostel Joannes, hebben den kelk des lydens door een smertelyken en smaadelyken dood moeten drinken, ja veele geloovigen, niet alleen van de eerste Christen Kerk, maar van de volgende eeuwen tot heden toe, al is ons Vaderland door Gods onuitspreekelyke genade daar van bevryd, hebben door die enge poort moeten heenen dringen, tot dat hun vleesch en bloed, om zo te spreeken, aan deszelfs posten hangen bleef; zo dat den geenen die den marteldood voor onnoodzaakelyk acht, volgens 't getuigenis van den grooten Apostel der Heidenen, Paulus, voor een vyand van Christus Kruis moet gereekent worden.

Maar hier zou my iemand konnen vraagen, of die noodzaakelykheid zich zo ver uitstrekt, dat men de geleegenheid om den marteldood te lyden zelf moet opzoeken, of door woorden en daaden zich zo te gedraagen, dat men dezelve op zyn hals haalt?

Waar op ik zou antwoorden: gewisselyk niet, dan zou men met de roekeloosheid, niet met de Voorzichtigheid, die ons van het eeuwig Opperweezen in alle onze daaden tot een leidsvrouw is gegeeven, te raade gaan. De Mond der waarheid, die ons geleert heeft, zo wel voorzichtig als de slangen, als eenvoudig dan de duiven te zyn, heeft zelf geboden, dat men in tyden van vervolging van de eene stad naar de andere zoude vlieden, als 't zonder krenking van zyne eer en de belydenis van 't Kruisgeloof kon geschieden. Het heeft veelen duur gestaan, ja tot eenen schandelyken afval van de Christelyke waarheid gebragt, met zich door dien roekeloozen yver te laaten vervoeren. Men leest van eenen Nearchus, die, om met den Armenischen Martelaar Polieukte

een

Digitized by Google

een geweldigen dood te lyden, den Heidenſchen Prieſter de zo genaamde Heiligdommen uit de hand rukte, en met voeten trad, gelyk we in deeze beſchryving der Martelaaren ook twee dergelyke voorbeelden hebben; maar 't zy verre dat God, die niets als eene willelooze lydzaamheid afvordert, zulks zou behaagen. En hoewel ik aan de harde taal van een zeker Biſſchop, *Al wie zich in een noodeloos gevaar werpt, ſterft des Duivels Martelaar*, myn zegel niet wil ſteeken; echter kan ik de zulken voor geen oprechte Martelaaren houden, die onvoorzichtig door hunnen eigen ſchuld in de ſtrikken der geeſtelyke vyanden vallen; want als de Lydzaamheid, die Kroon van alle deugden, naar de taal van den Apoſtel Jacobus, geen volmaakt werk voortbrengt, dan heeft ze haar glans verlooren. Maar hier legt nu de knoop, waar de noodzakelykheid van 't lyden voornamentlyk op aankomt. Wanneer men alle eerlyke middelen heeft aangewend om de vervolging te ontvlieden, en echter eindelyk in de handen van de wreede vervolgers geraakt, die God door 't mishandelen en 't vermoorden van hunnen onſchuldigen evenmenſch waanen een dienſt te doen, dan moet men als een kloekmoedig Kruisheld pal ſtaan, om, door de Goddelyke kragt geſterkt zynde, de Chriſtelyke waarheid met vrymoedigheid te verdeedigen, en als 't zyne wysheid behaagt, niet te ſchroomen, den pynelykſten dood tot Jezus eer kloekmoedig te verdraagen, altoos gedenkende aan de trooſtelyke Spreuken van den vernederden en verheerlykten Zaligmaaker beſchreven in 't tweeentwintigſte Vers in 't tiende Hoofddeel van Mattheus Euangelie. *Die volſtandig zal blyven tot den einde, die zal zalig worden*; en in 't tiende Vers van 't tweede Hoofddeel in de Openbaring van Joannes. *Zyt getrouw tot den dood, en ik zal u de kroon des leevens geeven.* O verkwikkelyke aanmoediging om ſtantvaſtig te blyven! O onbegrypelyke belooning voor een weinig lyden! Wie zou, indien die waarheid door een levendig geloof in zyne ziel is ingedrukt, zich zelf niet gewillig, ja met blydſchap aan 't welbehaagen van zynen goedertieren Schepper willen opofferen, om met eenen ſtap in 't zalig Paradys te treeden, om de heuchelyke voorſmaak van de eeuwige gelukzaligheid te genieten. Byzonder als men overdenkt

 hoe

Digitized by Google

hoe heerlyk Gods eer door zulk een doorluchtige proef van 't geloof uitblinkt, wanneer men niet alleen mannen, maar ook ted're jongelingen, vrouwen en maagden, hoe zeer gelaſtert, verfoeit en uitgeſpoogen, in 't midden van de vlammen hoort juichen en Lofzangen uitgalmen. Eene overweeging, die Juſtinus den Martelaar van een Platoniſch Philoſooph door de goddelyke genade, in een Chriſten Leeraar kon doen veranderen. Voor zulk eene bovennatuurlyke kragt moeten alle Ongodiſten, die de natuur voor hunne Godheid erkennen, verſtomt ſtaan. Vertrouwt dan, ô Godvruchtige verdrukte zielen! volkomen op dat Almagtig Opperweezen, dat niet liegen kan, by wien geen ding onmoogelyk is; ja, vergelyk eindelyk dien Hemel op aarde, die onuitſpreekelyke blydſchap van 't welbewuſt gemoed der vroome Kruishelden en Heldinnen, by dien eeuwigknagenden worm van 't ongeruſt geweeten der godlooze Waereldlingen, die martelaaren van onkuisheid, braſſery, dronkenſchap, wraakzucht, toorn en gierigheid, die tot een voorſmaak van hunne eeuwige rampzaligheid, indien ze onbekeerlyk blyven, dagelyks duizend wreede dooden moeten uitſtaan. ô Hoe gelukkig zyt ge dan in uw gewaant ongeluk! ſchoon ge u ter liefde van de Chriſtelyke waarheid aan de martelvlammmmen moeſt overgeeven. Gedenkt dan altoos aan Gods trooſtelyke beloften, door den Propheet Jeſaias beſchreeven, op 't tweede Vers, in 't drie en veertigſte Hoofddeel van 't Boek zyner Voorzeggingen. *Wanneer gy zult gaan door 't water, ik zal by u zyn, en door de rivieren zy zullen u niet overſtroomen: wanneer gy door 't vuur zult gaan, zult gy niet verbranden, en de vlam zal u niet aanſteeken.*

Zie daar, beſcheidene Leezer, de Nuttigheid, Tydigheid en Noodzaakelykheid van het leezen der Martelſchriften, tot een voorbereiding van 't Martelaarſchap kortelyk aangetoont. Men bidde dan ten beſluite den God der Lydzaamheid, dat hy ons met de gaaven van zynen H. Geeſt gelieve te beſchenken, om door eenen Godzaligen wandel met een vrolyk en welbewuſt geweeten den voortreffelyken Lofzang van den Apoſtel Petrus in 't derde Vers van 't eerſte Hoofddeel, in zyn eerſten Brief t'elkens op te zingen. *Geloofſt zy de God en Vader van onzen Heere Jezus Chriſtus,*

Digitized by Google

ſtus, die naar zyne groote barmhertigheid ons heeft wedergebooren tot een levende hoope, door de opſtandinge van Jeſus Chriſtus uit den dooden tot eene onverderffelyke, onbevlekkelyke en onverwelkelyke erffenis, die in de Hemelen voor ons word bewaart. En op den oever van den dood, 't zy in dagen van vryheid als wy nu beleeven op ons ſterfbedde, 't zy in de duiſtere nachten van vervolging op een moordſchavot, het heerlyk zeegelied van den grooten Paulus, korts voor zynen dood, aan zyn lieven Timotheus geſchreeven, in 't zeven en achtſte Vers van 't vierde Hoofddeel in zyn tweeden Brief, met eene onuitſpreekelyke blydſchap uit te galmen. *Ik heb den goeden ſtryd geſtreden, ik heb den loop geeindigt, ik heb het geloove behouden. Voorts is my weg gelegt de kroone der rechtvaardigheid, welke my de Heer de rechtvaardige rechter in dien dag geeven zal, en niet alleen my maar alle die zyne verſchyninge lief gehad hebben.* Amen.

CLAAS BRUIN.

Digitized by Google

OP DE KORTE SCHETS

VAN HET LEVEN EN STERVEN DER

MARTELAEREN,

BESCHREVEN DOOR DEN ZEDENRYKEN DICHTER

CLAAS BRUIN.

Wat wreeder Schouburg zien myne oogen hier ontfloten!
Hoe ruime beeken van onnoozel bloed vergoten!
Hoe ys'lyk woelt de Hel! Wat hoort men al gedruis!
Hier zit de Moord ten troon, en toont haer Wapenhuis,
Zoo ryk'lyk geftoffeert van mutfaerds, zwaerden, koorden.
De Dood lacht in haer' vuift en kittelt zich in 't moorden.
O Rome! fluit vry uw tooneelen, daer uw' Goôn
Op hunne feeften zoo veel bloeds wordt aengeboôn,
Als waere 't kinderfpel: fluit uwe beeftenperken,
Uw fcherremfchoolen, daer, zoo yv'rig als in Kerken,
Het Volk te zaemen fchoolt, en zoekt zyn tydverdryf
In 't moorden, jammeren, en worft'len lyf om lyf;
Een plechtigheid waer voor een Kato zelf moeft yzen:
Hier zal de Wreedheid u al 't yffelyke wyzen
't Geenze oit bedagt; en zoo veel gruwelyker fpel
Vertoonen, als de Leer van Vorft Emmanuël
Meer afbreuk doet aan 't Ryk des Afgronds, dan d'altaeren
Van Numa, zyn gezag befchermen en bewaeren.

Noch naeu'lyks hadt Godts Zoon, 't waerachtig Hemelfch Licht,
Den nacht der duifternis verdreven, en 't gezicht
Der Menfchen, fcheemerende in Goddelyke kennis,
Verheldert, of de Prins der Wereld (om de fchennis
Noch wrokkende en misnoegt, quanfuis hem aengedaen,
Toen Godt, om dat hy ftout hem naer de kroon dorft ftaen,
Hem 't opperzalig Hof voor eeuwig liet ontzeggen,)
Begint nu alle magt en laegen aen te leggen,
Om d'opkomft van 't gebied, 't geen hem den ondergang
Gewis'lyk dreigt, by tyds te ftuiten, eer het lang
En diep gegroeit, daer 't op geweld noch lift wil paffen,
Zyn helfche Monarchy koome over 't hoofd te waffen.
Want brak het door, en won het eens in krachten aen;
't Was met de Heerfchappy der duifternis gedaen,
En 't onderaerdfch geweft bleef ledig en verlaeten,
Terwyl de Hemel wierdt gepropt van onderzaeten.
Hy fpitft dan zyn vernuft, zoo vondryk, als 't Godts eer

Belaegen

Digitized by Google

Belaegen mag, en zweeft gestadig heen en weêr
Met zyn gedachten, smeedt een' aenslag in zyn zinnen,
En wikt en weegt het stuk wel ernstig voor 't beginnen;
Op dat het door geen magt belet worde of gestuit.
De Nazarener moet van kant. (dus roept hy uit)
Myn Ryk kan niet bestaen: of hy, of ik zal sneuvelen.
Straks loeit het aerdryk van 't gedruis, dat bergen, heuvelen,
En rotsen daveren. Hy wendt zich naer de Stad,
Daer 't Joodsche Priesterdom 't bewind in handen hadt,
En weet het vuur van wrok, reeds smeulende, aen te blaezen,
't Geen uitgeborsten flus de Wereld zal verbaezen.
Men moest zich met een' schyn van yver voor Godts naem,
En eer bekleeden, om den haetelyken blaem
Van onrechtvaerdigheid te beter af te weeren;
En Judas zou geen list tot het verraed ontbeeren.
Zoo komt de gryze slang bekoorlyk voor den dag.

Het stuk gelukt hem, en hy ziet zich zonder slag
Of stoot verwinnaer op het hart der booze Jooden.
Iskarioth verraedt zyn' Meester om te dooden,
Die als een Lam, omringt van 't gruwzaeme ongediert,
Onnoozel voorttreedt, daer 's Volks boosheid woedt en tiert,
En hunnen Heiland, die hun ziels-en ligchaemsplaegen
Genas, verwellekoomt met spuwen, spotten, slagen,
En dol vervoert van haet die onbedachte stem
Laet hooren! *weg naer 't kruis, naer 't kruis toe, weg met hem.*
Dus wordt hy, op 't geroep der Godtvergeete schaeren,
Genagelt aen het kruis als 't Hoofd der Martelaeren.

Noch hield zich d'Afgrond niet verzadigt of te vreên,
Schoon Jezus 't offer werdt van zyne woede: o neen!
Het lot des Herders moest ook zyne kudde smaeken:
Die pest zou niet dan kryg op aerde, en oproer maeken.
Sta vast, o Steven! 't zal u gelden: 't Priesterrot,
Eertyds Godts mond, doch nu van eenen and'ren Godt
Bezeten, knarssetand al raezende om uw' yver.
Het graeu vliegt op zyn' wenk en spant den boog noch styver.
Het hagelt steenen uit zyn handen. Maer uw ziel
Zweeft onbelemmert schoon haer huis ter neder viel,
Begraven onder 't puin, naer boven, daerze ontheven
Van pyn, 's Volks haet belacht by Godt in 't eeuwig Leven.

Waer keere ik nu met myn gedachten, daer geen poort
Van gruw'len zich ontsluit? de Wereld is vol moord:
d'Apostelschaer vlugt nu als Schaepen voor de Wolven,
De rampen volgen op malkander als de golven,

 Wen

Digitized by Google

Wen 't onweêr buldert op het woedende element.
Een diamante hart moet breeken, als 't omtrent
De plaets koomt, daer het zulk een droeve rol ziet speelen;
Als Rome of Grieken oit vertoonde op zyn tooneelen.
Hier brengt de Wreedheid al haer foltertuig byeen:
Eén soort van dood is voor haer' bloeddorst te gemeen.
'k Zie kruissen, zwaerden, vuur en water, bylen, zaegen,
Verwoede beesten, heet op roof en graeg van maegen;
't Spant alles t'zaemen om 't * Godtslasterlyk gebroed,
De vuile Monsters van 't Gemeenebest, den voet
Te lighten, en dat zaet voor eeuwig uit te roeien.

't Begint te wakkeren, de bloedstorm aan te groeien,
Te buld'ren overal, daer slechts een strael van 't licht
Der nieuwe Leer de Hel koomt flikk'ren in 't gezicht.
Een rei van duizenden volgt nu met blyde schreden
Het spoor hun's Leidsmans op den weg naer 't zalig Eden.
Dat heet eerst stryden, dat heet pal als rotsen staen,
En door eene enge Poort ten Leven in te gaen.
De Heirbaen grimmelt 'er van allerhande jaeren.
'k Zie jongelingen, mans, besneeut met gryze haeren,
En maegden, vrouwen, elk gewillig 't zelve lot
Te lyden met hunn' Heer, op 't Hemelsche gebod.
Hier zynze, die weleer te trots op hun geleerdheid,
Den Godsdienst lasterden als dwaesheid en verkeerdheid:
Hier zynze, die verblind de bloem van hunnen tyd
In wellust sleeten, en geknaegt van haet en nyd,
En bitt're veete, 't vuur ontfonkten om te schaeden,
Doch nu verandert, door hun deugdelyke daeden
Als lichten blinken, en het strydperk ongewoon,
Zich oeffenen met vlyt, om d' eer der martelkroon
Te draegen. Maer helaes! myn hart begint my t'yzen:
Uw reukeloosheid moet elk een met recht mispryzen,
ô Christenen! die door uw' yver zonder nood,
Uw' Vyand tergt en loopt moedwillens in uw' dood.
't Vertrouwen op zich zelf moest Petrus dier bekoopen.
't Gevaer treft hem die 't mint. Zoo lang als Godt een open,
Een wyk- en schuilplaats geeft, moet elk den dood ontgaen;
Een Christen krygsknecht moet zoo lang op schildwacht staen,
Tot hem zyn Veldheer tot het strydperk heeft gedagvaert.
Men zagze eertyds die door den schrik voor 't bloedig slagzwaerd,
Of 't blaekend martelvier, den vast gestaefden eed
Aen Godt verbreekende, zoo haestig en gereed,

Den

* Welke lasterlyke naemen de eerste Christenen moesten hooren, en welke vuile misdaeden hun te last gelegt werden, is overvloedig te zien in de Verantwoordingen van Justinus, Athenagoras, Tertullianus en anderen.

Digitized by Google

Den Afgoôn hulde deên, met wierook op d'altaeren,
Alsze eerst te vierig voor hunn' Meester Jezus waeren.

't Was tyd het treurtooneel te sluyten, en den moed
Des zwarten afgronds eens gekoelt te zien door 't bloed
Van duizenden, gestort na zulk een ry van eeuwen;
Indien hy niet begon alom weêr moord te schreeuwen:
Eerst hitste hy 't geweld van buiten aen op 't kruis,
Nu brand de mutsaerd ruim zoo hevig binnens huis.
Krygsknechten van een' Heer (wie hoorde oit iet verwoeders?)
Staen tegens een gekant, en Broeders tegens Broeders.
Het Christensch Rome, zoo 't zich noemt, dan och! ontaerd
Van Christus Liefde, gespt het alverslindbaer zwaerd
Op zyde, en ryt en scheurt zyne eigene ingewanden.
O Stedehouder! slaet gy dus uw wreede handen
Met Judas aen uw' Heer, en zoekt gy als Pilaet
Hem weêr te kruicigen, en 't nagebleven zaet,
In schyn van yver, te verstikken, en verdooven?
Is dit de Vredeleer die d'Englenzang van boven
Uitgalmde, toen de Vorst van Vrede op aerde quam?
Is dit het spoor gevolgt van dat zachtmoedig Lam,
't Geen niet dan Liefde leerde in leven en in sterven?
Wat was zyn oogmerk? niet dan zielen te bederven?
Zoo heeft uw sleutel op den Hemel weinig kragt,
En gy bezit vergeefs uw aengenome magt.
Of wil Godts Zoon alleen de menschen zalig maeken,
't Is door zyn bloed; men moet uit liefde hem genaeken:
De dwang heeft uit: of wil hy dwingen, uw gebied
Wordt niet vereischt: wyl 't al op zynen wenk geschiedt.
ô Rome! staek dan eens 't onchristlyk ketterdooden;
Elk toetse zyne Leer alleen aen Godts geboden;
Het oordeel stae aen hem; het loon aen zyn gezag.
Zoo bloei zyn Ryk in rust tot aen den jongsten dag.

Hoe zal 't leergierig hart uw' arbeid nu betaelen?
ô BRUIN? die 't u getrooste een korte schets te maelen,
Die 't leven en den dood van Jezus Martelschaer
Beknopt voor oogen stelt; een deftig puikstuk, daer
Uw onvermoeide geest, zoo vruchtbaer van gedachten,
Zyn gaeven in ontvout. Elk moet het waerdig achten.
Elk dankt den Schryver en verwacht van uwe hand
Meer fraeie Schriften, nut en leerzaem voor 't verstand.
Zoo blyft uw naem in geur. Zoo zult ge in 't eeuwig Leven,
Best rekenschap van welbesteden arbeid geeven.

K. WESTERBAEN. W. Z.

Op

Digitized by Google

OP DE KORTE SCHETS

VAN HET LEVEN EN STERVEN DER

MARTELAAREN,

VERRYKT MET

BYSCHRIFTEN,

DOOR DEN ZOETVLOEYENDEN ZEDE-DICHTER

CLAAS BRUIN.

De deugd blinkt allerſchoonſt in rampſpoed en verdriet,
Wanneer ze, door den dwang van aards-geweldenaaren,
Moet worſtelen in 't perk der bangſte doods-gevaaren,
En ieder oogenblik haar eynde aanſtaande ziet.

Die treurtyd, die ons nu ſlechts toeblikt in 't verſchiet,
Was voormaals 't droevig lot van veele onnooz'le ſchaaren,
Van trouwe helden Gods, van vroome Martelaaren,
Wiêr ziel reeds 't voorgenot der hemel-vreugd geniet.

De Druk-pers, vaardig om haar vrucht ons meê te deelen,
Vertoont, by 't Schouwtooneel van deeze Kruys-taf'reelen,
Elks levens-ſpiegel in een kort en klaar vertoog:

Zo ſchetſt ook 't Dicht-penſeel van BRUINS beknopte reden
Het lyden krachtig af des Heylands met zyn leden,
En brengt het als op nieuw voor ieders geeſt'lyk oog.

E FONTE SINCERO.

OP

Digitized by Google

OP DE KORTE SCHETS

VAN HET LEVEN EN STERVEN

DER

MARTELAAREN,

VAN DEN VOORTREFFELYKEN ZEDE-DICHTER

CLAAS BRUIN.

Wiens Poëzy vol kunst in Nero's zaalen,
In Kresus schat, en by Sardanapaalen,
Of feesten van Lucull' en Ahasueer'
Zich streel'; myn geest volgt liefst de Fenix-veêr
Der zang-heldin van 't puyk van Neêrlands reyen,
Op dat het oog in schooner konst mag weyen,
Waar in de roem der bloed-getuygen praalt,
Met de eêlste verw der Dicht-konst afgemaald,
Die BRUIN den geest vol kracht heeft aangeblaazen.
't Gelust my in deez' doorne-beemden te aazen
Op roozen van dit purper martel-bloed,
En dierb'ren tym, bepaereld met een' vloed
Van traanen-dauw, van eynd'loos hooger waarde
En vaster duur dan all' de schat der aarde.
Hoe treurig zich elk tafereel vertoon',
Geen Maro, geen Apelles, die zo schoon
Een zege-praal als deeze zich verbeeldde.
Geen wellust spant alhier, door dert'le weelde,
Den strik, wyl haar vergif zyn kracht verliest.
Gelukkig die dus Golgotha's verkiest
Voor Ida's en Hymets vermaak'lyke oorden;
Wyl 's levens Vorst hier elk met liefde-koorden
De hel ontrukte, en, door den bitt'ren dood,
Des levens weg en hemel-poort ontsloot.
Wat dwaas plantsoen wil dan noch wyzer wezen,
Als 't Hem alleen verheerlykt den Chineezen
Verkondigt? Dat het zich zyn 's lydens schaam',
En echter pronk' met Jesus dierb'ren Naam;
Gantsch anders zien wy 's Heylands Kruys-gezanten
Vol helden-moed den zege-stander planten,

*** Tot

Digitized by Google

Tot 's afgronds ſpyt, ſtantvaſtigheyd ten loon,
Belauwerd met eene onverwelkb're kroon.
Dus praalt alhier een ry van bloed-getuygen,
Door hoop noch vreeze in hunne trouw te buygen,
Als ſtarren by onze Euangely-zon
Uytblinkende in de kerk van Albion.
De waereld mogt op wreede treur-tooneelen,
Als was 't maar ſpel, vaak meenig moord-rol ſpeelen;
Zy zag de kracht van 't onbeſuyſd geweld
Verbroken, en haar liſt te leur geſteld:
Hoe feller hen de bloed-dorſt onderdrukte,
Hoe lydzaamheyd voor 't zwaard te blyder bukte.
Zwicht Scevola! al ſteekt ge uw rechterhand,
Tot miſſlags ſtraf, grootmoedig in den brand;
Ja Curtius, tot Romes heyl gedreeven,
Mag ſtout zich zelf met vollen ren begeeven
In 's afgronds poel; Euadne werp' zich meê
Op 's ega's lyk-vuur, en Alcioné
In 't nat, daar zy weèr in den dood vereenen;
Die glans word door deez' luyſter doof geſcheenen:
De roem-zucht, liefde of wanhoop dreef hen aan
Tot dit Romeynſch doch roekeloos beſtaan;
Maar 't helden-hart van deeze martel-ſchaaren
Klimt ruſtiger naar hunne moord-altaaren,
Wyl voor Gods eer niets word te dier geächt,
En tevens dus hun eeuwig heyl betracht.
Het folter-tuyg, te ſchrik'lyk voor Stoyken,
Deed oud noch jong, noch ſterk noch zwak bezwyken;
't Onwankelbaar betrouwen op hunn' God,
Munt ſchooner uyt, daar 't felſte beulen-rot,
Wat gruwelheên hun wreedheyd mogt verzinnen,
Zich, afgemat, ziet door geduld verwinnen.
Dus prangt geen boeye een' Petrus in den nacht
Na welken 't lyf een' wreeden dood verwacht;
't Geruſt gemoed, met zoeter ſlaap bevangen
Dan 't zachtſte dons hem ooyt kon doen erlangen,
Word door geen' ſchrik, als Nero's, opgewekt.
De kerker, die dus tot een' tempel ſtrekt,
Moet van 't gejuygch der Pauwels wedergalmen,
En barſt zelfs op door hun gebeên en pſalmen.
Hun duyſter hol zy te aak'lig voor 't gezicht;
De ziel, verkwikt door Gods genade-licht,
Bevind dat niets zyne almacht kan beperken,
Om zyne kracht in zwakheyd uyt te werken.

Dus

Digitized by Google

Dus gaan ze, min dan Phocion bevreesd,
Naar 't moord-schavot als naar een vreugde-feest.
Een Porcia mogt gloênde koolen zwelgen,
Toen 't staal haar als haar Lief niet mogt verdelgen;
Deez' maagden, hoe het moord-vuur feller woed,
Gevoelen zich in eed'ler liefde-gloed
Te heviger tot 's Hemels Bruygom blaaken,
Waar door ze, als goud gelouterd, naar Hem haaken;
Zyn vreugde-wyn verfrist haar 's harten lust,
Zo dat de kracht des vuurs schynt uytgebluscht,
In welk zy, als het drie-tal jongelingen,
Hunn' zwaanen-zang op hemel-toonen zingen.
Zo worden, na dien zegeryken stryd,
In 't eng'len-koor hun zielen ingewyd;
Terwylze, door de onschatb're deugde-geuren,
Zich zelven doen voor zonne-vogels keuren,
Uyt welker asch weêr meenig jonge ryst,
Die door zyn deugd zyn Godd'lyk oir bewyst.
Gods wysheyd doet dus tot zyne eer bemerken,
Hoe 't martel-bloed het zaad is van de kerken.
Men roem' dan BRUIN, wiens vlyt by elk taf'reel
Ons schenkt dit deugd- en konstryk Boek-juweel.

STUDIO FOVETUR INGENIUM.

KORTE

Digitized by Google

KORTE INHOUD.

Verdrukten, die getugtigt zyt van God,
Befpiegelt u fteeds in dit martellot
Der Vroomen, fchoon de waereld met u fpot,
Verfchrikt voor 't lyden:

Des leevens Vorft, uw Heiland, treed voor aan;
De Apoftelfchaar volgt op die fmalle baan
Met veelen die naar de eeuwige eerkroon ftaan;
Verhoogt na 't ftryden.

Hier houd de jeugd, in 't midden van den brand,
En de ouderdom in felle vlammen ftand;
De maagden-rei, die vreeze en angft verband,
Juicht onder 't blaaken.

Het wêlbewuft en wraakeloos gemoed
Stapt over eer, en ftaat, en goed, en bloed:
Zo kan Gods kracht de zwaarfte tegenfpoed
Gevoelloos maaken.

Wyk Cefar, zwigt, ô Macedoonfche Held!
Die 't aardryk hebt beftreeden door geweld;
Hier word de Vorft der duifternis gevelt
Door weereloosheid:

Hy ftaat verftomt, en fchynt door woede doof;
Zyn pyl ftuit af op 't fchild van 't Kruisgeloof;
Hy knarffetand om 't derven van zyn roof,
En vloekt uit boosheid.

Terwyl de ziel van 't afgefolterd lyf
Des Martelaars, in 't zalige verblyf
Verlangend wagt, tot dat de vreugd beklyf'
In Sions Hoven,

In Vredeftad, daar rouw noch droefheid woont,
Daar waare deugd, met de eeuwigheid gekroont,
Haar' liefften wenfch, haar grootfte vreugd betoont
In God te looven.

ô Ongodift! bewys hier hoe Natuur,
Uit eig'nen aart, dit hevig martelvuur
Verkoelen kan; 't geen dikwils uur op uur
Het vleefch deed braaden:

Uw grond bezwykt, wanneer men 't klaar bemerkt;
't Is God alleen die 't lydzaam hert verfterkt;
't Is God alleen die kragt in zwakheid werkt,
Door wonderdaaden.

Is ramp en druk, door Jezus mond voorzegt,
Ons deel, dat elk, als een getrouwe knegt,
Dan moedig de aardfche aankleef'lykheid bevegt'
In vrye dagen:

Op dat we, als ons die bloedftorm onverwagt
Eens overviel in eenen duift'ren nacht,
Gereed ftaan om, door Gods genade en kracht,
Het kruis te draagen.

G. BRUIN.

Digitized by Google

KORTE SCHETS

VAN HET

LEVEN EN STERVEN

DER

MARTELAAREN.

Digitized by Google

I.

JEZUS CHRISTUS, de Zoone Gods, onzen gezeegende Zaligmaaker, het affchynfel van Gods heerlykheid en het uitgedrukte beeld van zyne zelfftandigheid, ja het Woord 't geen in den beginne by God, en God was, is in 't twee-en veertigfte jaar der regeering van den Keizer Auguftus, door de overfchaduwinge van den H. Geeft uit de onbevlekte Maagd Maria te Bethlehem gebooren, volgens de voorzeggingen der Propheeten, en te Nazareth opgevoed. Na dat hy zyne volmaakte Leer drie jaaren in Judea gepredikt, en met zyn volmaakt heilig leeven en ontelbaare goddelyke wonderwerken beveftigt had, wierd hy van Judas Ifcariot, een van zyne twaalf Apoftelen, ontrent het drie-endertigfte jaar zyns ouderdoms verraaden, en aan het Joodfche Sanhedrin voor dertig zilverlingen overgeleevert, 't welk het vonnis des doods over hem uitgefprooken, en hem aan den Roomfchen Stadhouder Pontius Pilatus voorgeftelt heeft, die hem ftreng hebbende laten geeffelen, korts daar aan tegen de waarfchouwing van zyne huisvrouw; ja tegen zyn eigen geweeten, de zuiverfte onnoozelheid, om 's Keizers vriendfchap te behouden, aan den bitteren en fmaadelyken kruisdood heeft overgegeeven. Dus heeft de Heiland, als de eerfte en grootfte Bloedgetuige, den kruisweg voor alle godvruchtige Martelaaren gebaant, op dat zy op dien Overften Leidsman van hun geloof zouden ftaroogen, om met kloekmoedigheid, door zynen geeft gefterkt, de zwaarfte rampen, ja den allerwreedften dood te verduuren, om de zalige heerlykheid na de opftandinge uit den dood te genieten; waar van hy hun en alle waare Chriftenen door zyne Verryzenis en Hemelvaart de kragtigfte verzekering gegeeven heeft.

De

Digitized by Google

I.

De Kruiciging van den Zaligmaaker JEZUS CHRISTUS.

Gy, die hier ſteeds veel hoon, veel ſmert en ſmaad moet lyden,
Ziet op uw Heilands druk en zyn benaauden dood,
En hoe de zeegepraal eens volgen zal na 't ſtryden,
Voor hem die nooit bezwykt in 't nypen van den nood:
Laat dan geen valſche waan van weelde uw hert behaagen.
Nooit draagt hy 's Levens kroon die 't kruis niet heeft gedragen.

Digitized by Google

II.

JOANNES DEN DOOPER was de zoon van den Priester Zacharias en zyne huisvrouw Elisabeth, dat Godvruchtig Paar, van wiens deugd de Euangelist Lucas gewaagt. Hy is ontrent zes maanden voor den Heiland Jezus Christus gebooren, waarschynelyk niet verre van Nazareth, immers de H: Schrift getuigt dat het een Stad in de verdeeling van Juda is geweest, daar de gezegende Maagd Maria haar Nicht Elisabeth begroette, en haaren voortreffelyken Lofzang opgezongen heeft. Deze H: Propheet, de grootste die ooit van vrouwen is gebooren, was, volgens de voorzegging van de Propheeten Jesaias en Maleachi, de Voorlooper van den Messias, die den weg voor de komst van dien grooten Hemelvorst zou bereiden, door de Joden ter bekeering te brengen, en hen op de belydenis hunner zonden te doopen, om ze dus bequaam te maaken tot regte onderdaanen van des Messias aannaderend Ryk. In dit Ampt heeft hy zich ook loffelyk gekweeten, wanneer hy op zyn dartigste jaar (houdende zelf een gestrenge levenswyze in de woestyne, naar 't voorbeeld van Propheet Elias, in wiens geest en kragt hy komen moest,) als een held're Morgenstar, voorbode van de Zonne der geregtigheid, aan den oever van de vermaarde Rivier de Jordaan verscheen, waar in hy ontrent Zalim veele boetvaardige zondaars doopte, en daar door den bynaam van Dooper kreeg. Ja zelf begeerde de onbesmette Zaligmaaker van hem gedoopt te zyn, niet tot afwasschinge der zonde, want die had hy nooit gekent, maar om alle gerechtigheid te vervullen. Zyn kragtige boetstem, die de herten van Tollenaars en Krygsknegten kon kneeden, was echter niet bequaam om de versteende gemoederen van de Schriftgeleerden en Pharizeen te buigen, wiër hertnekkige boosheid hy hun onbewimpelt voor oogen stelde; ja 't gerugt van zynen godvruchtigen yver, die hem by 't volk bemind maakte, drong zelfs tot in 't hof van den Viervorst Herodes Antipas, dien hy (zo verre was 't 'er van daan, dat hy zich door de weelde en wellust zou laten verleiden) wegens eene overspeelige Echt met zyne Schoonzuster Herodias ernstig bestrafte. Maar zo immer de waarheid haat baarde, hier bleek het zonneklaar; want de Vorst, misnoegt over zyne vrymoedigheid, liet hem op 't Kasteel Macherunte of Macheron, gevangen zetten; daar hy hem, om geen lichtvaardigen eed te breeken, deed ombrengen, en zyn hoofd, het loon van eene wulpsche dans, door de Dochter van de wraakgierige Herodias op zyn Geboortedag, als een smaakelyk nagerecht voorzetten. Zyn lichaam wierd van zyne Discipelen te Sebaste in Palestina begraven, en zyn gebeente onder de regering van Julianus den Afvalligen, zo eenige Schryvers getuigen, aldaar tot assche verbrand.

O waar-

Digitized by Google

II.

De Onthoofding van JOANNES DEN DOOPER.

O waarheid, dier'bre ſchat! o ſpiegel voor 't verſtand!
Hoe dikwils word gy hier bewimpelt of verdreeven
Door vleiery? Maar deez' getrouwe Boetgezant
Heeft u verdedigt zelf ten koſte van zyn leeven.
Zo woed de tiranny op 't lichaam, wyl de geeſt
Naar boven vliegt, daar zy voor dood noch rampen vreeſt.

Digitized by Google

III.

STEPHANUS, wiens naam een Kroon beteekent, droeg de eerste Martelkroon na den dood van den Heiland Jezus Christus. Hy was een van de zeven Diakenen of Armenbezorgers der eerste Christenkerk, en, zo eenigen getuigen, ook een van de zeventig Discipelen van den Zaligmaker. Van zyne geboorte vind men nergens gewag gemaakt; maar dat hy van eene meer dan gemeene opvoeding schynt geweest te zyn, blykt uit zyne bondige, welspreekende en kragtige verantwoordinge op eene ongegronde beschuldiging der Joden te Jeruzalem voor den Hoogepriester en den Joodschen Raad, door den Euangelist Lucas in 't zesde en zevende Hooftdeel van de Handelingen der Apostelen beschreeven; eene verantwoording, welker kragt niet alleen uit zyn godvruchtig hert, maar ook uit zyn aangezigt, dat naar 't verhaal van dien gemelden Schryver, als het aangezigt eens Engels blonk, zo heerlyk uitschitterde, dat zyne vyanden, om dat hy de wet van Moses zo kragtig verdedigde, en hunne wederspannigheid tegen de zelve zoo klaar voor oogen stelde, hunne hertnekkige ooren stopten en op hunne tanden knersten; ja geen geduld hebbende om te wagten naar de uitspraak van het vonnis door de Regters, als door een verwoede drift bezeeten, met een yslelyk gegil op hem aanvielen, en buiten de Stad, waarschynelyk in een oproer, stieten en sleepten, terwyl die kroon der Godsvrucht, de kroon des Levens reeds voor zyn oogen zag blinken; want dus sprak hy: *Siet ik zie de Hemelen geopent en den Zoone des Menschen staande ter Rechterhand Gods*; waar door zy tot de uitterste verwoedheid vervoert zynde, hem zonder eenige verdere regtspleeging steenigden; terwyl hy, ô doorluchtig voorbeeld van zachtmoedigheid! met een groote stemme riep: *Heer, reken hun deeze zonde niet toe:* Tot dat hy met deeze woorden, vol van een heilig vertrouwen, *Heer Jezus ontfangt mynen geest*, ontsliep, ontrent vier jaaren naa de opstandiging van den Heiland, en is door eenige Godvrugtige mannen begraven.

Digitized by Google

III.

De Steeniging van STEPHANUS.

O Stephanus! de glans van diamante kroonen,
  Verdooft by de eed'le kroon van uw volmaakte deugd,
Laat vry het dolle graauw, als Jacobs baſtaardzoonen
  U ſteenigen, geen nood: gy ziet de Hemelvreugd
Uw ſchat reeds door 't geloof; dies hebt gy, hoe beſtreeden,
Op 's Heilands ſpoor zelf voor uw vyanden gebeeden.

JACOBUS

Digitized by Google

IV.

JACOBUS, de oudste zoon van Sebedeus en Salomé, genaamt de Meerdere, om hem van een anderen Apostel van dien naam te onderscheiden, waarschynelyk, om dat hy eerst tot dat Ampt beroepen is, was een visscher; maar door den Heiland tot een visscher der menschen gemaakt zynde, is hy een getrouw navolger van den Zaligmaaker geweest: ja, benevens Petrus en zyn broeder Joannes, een van zyne gemeenzaamste vrienden geworden: welk drietal niet onaardig van den Oudvader Hieronimus, *de verkoorenen onder de uitverkoorenen*, genoemt word. Want by 't opwekken van 't dochtertje van Jaïrus, de verheerlyking van den Messias op den berg Tabor, in den Hof Gethsemané, en in meer gewichtige voorvallen zynze, afgezondert van de andere discipelen, by hem alleen geweest, zo dat hy als een waare Boanerges of zoon des donders, op een' onwrikb'ren grond de waarheid van 't Euangelie getuigenis kon geeven, niet door den natuurlyken donder, om de onherbergzaame Samaritaanen met vuur en vlam uit wraakzucht te verdelgen, daar hy met zyn Broeder eens onbedacht om wenste: niet om door voorbeede van zyne Moeder aan de rechter zyde van zyn Heer en Meester op een waereldlyken troon te zitten, maar om zyn geestelyk Koningryk te helpen uitbreiden, 't geen hy na de zending van den H. Geest in zyn korte levenstyd loffelyk heeft uitgevoert. Om nu veele verdichtzelen, die Abdias Bisschop van Babilonien en andere van deezen Apostel hebben verhaalt, voorby te gaan, zal ik met zynen dood eindigen, die in 't vierde jaar der regeeringe van Keizer Claudius, toen de Propheet Agabus den dierentyd in Judea voorzeide, door last van den Koning Herodes Agrippa is voorgevallen, die hem te Jerusalem liet onthoofden. De Scherprechter zyne onnoozelheid ziënde, is naar 't getuigenis van Clemens Alexandriner aanstonds bekeert geworden, en met hem gestorven.

De

Digitized by Google

IV.

De Onthoofding van den Apostel JACOBUS DE MEERDERE.

Hoe kragtig werkt Gods geest! De zoon van Salomé,
Die korts van hooge staat en wraakzucht scheen te droomen,
Verkiest kloekmoedig nu voor Jezus leer de snee
Van 't zwaard door zynen hals, om 't eeuwig ryk der vroomen.
Staak, staak o tiranny! uw woeden op Gods Kerk,
Zyn Almacht is u in 't bestryden veel te sterk.

Digitized by Google

V.

JACOBUS, gebynaamt de MINDERE, een van de twaalf Apostelen van den Zaligmaker, was een Zoon van Alpheus en Maria Cleophe, Zuster van de Moeder des Heilands, en een Broeder van Judas Thaddeus, Simon en Joses; ook wierd hy naar de wyze der Hebreen, die hunne naaste bloedverwanten broeders noemden, de broeder des Heeren genaamt, mogelyk ook, om dat hy, zo eenige schryven, hem van gedaante wel geleek. Deez' getrouwe Kruisgezant heeft die voortreffelyke zendbrief aan de twaalf verstrooide stammen geschreeven. Hy wierd na den dood van zyn naamgenoot tot eerste Opziender van de Jeruzalemmer Kerk aangestelt, waar in hy in die eerste vreedsaame Kerkvergadering Voorzitter is geweest, toen Paulus en Barnabas uit Antiochië naar Judea wierden afgezonden om dien twist der geloovige Joden en Heidenen, daar men in 't 15de Hoofddeel der Handelingen van leest, te beslegten, toonende door de loffelyke uitspraak over dat gewigtig verschil, die zachtmoedige wysheid die van boven is, dewelke hy in 't derde Hoofddeel van zyne zendbrief zoo heerlyk beschryft. Hy was zo heilig en ingetoogen van leeven, dat hy van 't gemeene volk, waar van hy uitsteekend bemind was, niet anders als *de Rechtvaardige* genaamt wierd; het welk den Joodschen Raad, en in 't byzonder den tirannigen Hoogepriester Ananias, dien de Joodsche Historischryver Josephus een stout en wild jongman noemt, zo verbitterde, dat zy hem op een zeekere hoogte, de tinne des Tempels genaamt, gestelt hebben om hem tot het verzaaken van zyn geloof te dwingen. Maar die godvruchtige ziel wierd daar door met een vuurige gloed ontsteeken om den Godsdienst van Jezus met de grootste yver te belyden, en den Heiland te verheerlyken, tot zulk een genoegen der gemeente, dat zy die redeneering met een gejuich van Hosanna toestemde: maar de wraakzuchtige Bloedraad hier door aan 't woeden geraakt stiet hem van die hoogte af. Noch heeft hy, schoon door dien swaaren val verminkt, onder een hagelbui van steenen, naar 't voorbeeld van den Godvruchtigen Stephanus, met zyn woorden voor die tirannen gebeeden, zeggende: *Heer vergeef het hun, want zy weeten niet wat zy doen.* Waar door een van de Priesters ontroert zynde uitriep, *wat maakt gy? houd op van steenigen, want de Rechtvaardige bid voor ons.* Maar een van de ontmenste moordenaars dit hoorende sloeg hem met een volders stok op zyn hoofd, waar door hy aanstonds den geest gaf, in 't 96ste jaar zyns ouderdoms, naar 't getuigenis van eenige Schryvers; doch die hebben waarschynlyk in de tydreekening gemist, want zy komen over een dat het in 't 63ste jaar naar de geboorte van den Heiland is geweest, zulks waar zynde, is hy 33 jaren ouder geweest, dan de Zaligmaker, dat niet wel te denken is, indien zy volle neven waren.

O dier-

Digitized by Google

V.

De steeniging van den Apostel JACOBUS DE MINDERE.

O dierbaar Kruisjuweel! kan uw rechtvaardig leeven
  U niet bevryden van den Priesterlyken haat?
Neen: dat verbastert zaad tot moorden aangedreeven,
  Verhaast dus de ondergang van Tempeldienst en Staat.
Bloeddorstigen, gy word voor 't Oordeel reeds gedagvaart
Door 's Hemels wraak; die al gereed staat met haar slagzwaard.

Digitized by Google

V I.

BARNABAS of BARSABAS, die ook Joseph, Joses of Justus wierd genaamt, was een Levyt in 't Eiland Ciprus gebooren, en een van de zeventig Discipelen van den Heiland; ja zulk een yverig voorstander van de nieuw geplante Christelyke waarheid, dat hy niet kon rusten, voor dat hy den Apostel Paulus, na zyne wonderbaare bekeering, te Tharsen gevonden en by de and're Apostelen gebragt had, van waar hy ook met hem naar Antiochië reisden, daar de geloovigen voor de eerstemaal Christenen genaamt wierden. Hier met elkander een geheel jaar de Gemeentens in de kruisleer versterkt hebbende, zyn ze in dien bekenden hongersnood, onder den Keizer Claudius voorgevallen, met veele gaven naar Judea af gegaan, om de bedrukte broederen te verkwikken. Hier toonde hy dat hy een rechte Barnabas, een zoon der vertroostinge was. Van daar met zyn waarde reisgenoot te Antiochië wedergekeert zynde, zyn ze door bevel van den H. Geest in verscheidene gewesten afgezonden, om den Christelyken Godsdienst uit te breiden, en dien twist wegens de besnydenis, hier voor in 't leven van den Apostel Jacobus aangehaalt, te Jerusalem weg te nemen, vertonende overal hun licht van yver en welspreekenheid. Maar die vrede-zon wierd door een donkere nevel van verbitteringe, uit een geringe oorzaak ontstaan, bezwalkt, 't geen die getrouwe en lieve boezemvrienden voor altoos heeft van elkander gescheiden, want nergens leest men dat de een den anderen ooit heeft weder gezien. Ziet hier in 't kort de reden van die droevige breuk; De Apostel Paulus en hy hadden een besluit gemaakt, om een algemeen bezoek aan de nieuw geplante gemeentens, die uit het Heidendom bekeert waaren, te geeven, en reisvaardig zynde, wilde hy dat eenen Joannes Marcus, wel eer hun dienaar hun op dien togt zou verzellen, daar Paulus zich tegen aankantte, voor reeden geevende, dat zulk een weinig te vertrouwen was, die eens te Pamphilia van hun was afgeweeken, en mogelyk om de vervolging te ontwyken, in den dienst des Heeren stil gestaan. Hy evenwel zyn streng vast houdende begeerde hem mede te neemen, waar door dan eene verbittering tusschen hen ontstond, die wel haast eene scheiding veroorzaakte; want Paulus verkoor Silas tot reisgenoot, en vertrok naar Syrien en Cilicien, en hy met deezen Marcus naar Cyprus zyn Vaderland; doch in 't midden van dien twist bleeven zy beiden eensgezind om 't Geestelyk Koningryk van den Heiland uit te breiden, volgens 't getuigenis van Lukas in zyne Handelingen der Apostelen. Maar deez getrouwe Boetgezant heeft de spreuk door den Mond der waarheid uitgesprooken, dat geen Propheet aangenaam in zyn Vaderland is, met zyn voorbeeld bekragtigt; want in de voornaamste Stad van Cyprus, toen Salamine, en nu Famagusta genaamt, met het heilzaam werk der bekeeringe bezig zynde, wierd hy van eenen Joodschen Toveraar wederstaan en kwalyk bejegent, die het gemeene volk tegen hem deed opstaan, 't welk hem in dat oproer voor den Rechter wilde brengen; doch vreezende dat die hem onschuldig zou verklaaren, veranderde het van besluit, en sleepte hem naar eene onmenschelyke mishandelinge de Stad uit om hem levendig te verbranden. Dit vonnis is onder de Regeering van Keizer Nero, niet lang voor den dood van de Apostelen Petrus en Paulus uitgevoert.

De

Digitized by Google

V I.

De Verbranding van BARNABAS.

O BARNABAS! o zoon van liefde en trooſt! die 't vuur
Van deugd en yver voor Gods eer en dienſt liet blaaken:
Uw heldenmoed ſtond pal gelyk een ſtaale muur,
Om in veel' Steden voor de Chriſten Kerk te waaken.
Wat was uw loon? Gy wierd zelf in uw Vaderland
Helaas! gehoont, geſleept, mishandelt en verbrand.

Digitized by Google

VII.

MARCUS den Euangelist was een Hebreeuw, en de zoon van eene Godvruchtige en vermoogende vrouwe, die haar huis te Jerusalem aan de vergaderinge der Christenen verleende om hunnen Godsdienst te pleegen. Hy schynt door den Apostel Petrus tot het Geloof gebragt te zyn, die hem mogelyk daarom zynen geestelyken Zoon heeft genoemt. Dit is zeker dat hy Petrus alom in zyne reizen vergezelschapt, en de plaats van zyn Klerk en uitlegger bekleed heeft; en alzoo hy een schrander vernuft, en een bondige styl van schryven bezat, heeft hy door last en uit den mond van Petrus op 't verzoek van de geloovige te Romen, zyn beknopt en zinryk Euangeli beschreeven. Dus getuigt 'er de Oudvader Hieronimus van; *Marcus een Discipel van Petrus daar toe van de Broeders te Romen verzocht zynde, na 't geene hy Petrus had hooren verhaalen, heeft een kort Euangelium beschreeven, 't welk Petrus gezien hebbende heeft hy 't voor goedgekeurt, en de gemeente op zyn woord te leeren gegeeven.* Na dien tyd is hy van Petrus naar Egipten gezonden, en reizende door Friol heeft hy te Aquilea, de Hoofdstad van dat Landschap, veele tot het Geloof gebragt, en aldaar een Gemeente gesticht, waar over hy eenen Hermagoras tot Herder heeft aangestelt. Uit Egipten, daar zyn Euangelie zaad waarschynelyk weinig of geen vruchten voortbragt, vertrok hy naar Africa, daar hy Libya en haare nabuurige gewesten met de Kruisleer van zynen Heiland heeft vervult Eindelyk is hy wederte Alexandria gekoomen, daar hy, zo sommigen getuigen, eenige jaaren gerust geleeft en buiten vervolging gestorven is. Maar de Schryvers der Martelaaren komen eenparig over een, dat hy aldaar op een Paaschfeest van de Heidensche Priesters en de geheele menigte des volks in de vergaderinge is overvallen, die hem in een razend oproer buiten de Stad hebben gesleept om te verbranden, maar door hun onmenschelyk woeden en mishandelen over de scherpe steenen, wierd hy doodelyk gekwetst en is op den weg overleeden.

Gy

Digitized by Google

VII.

De Marteldood van den Euangelist MARCUS.

Gy hebt uw 's Heilands leer, zyn onberisp'lyk leeven,
  Zyn wonderen en dood verklaart tot troost in druk,
Ja, door een heilig vuur van yver aangedreeven,
  Den wilden Africaan doen buigen onder 't juk
Van Jezus zachte wet, o MARCUS! maar in 't stryden
Voor 't Kruisgeloof, moest gy een dood vol rampen lyden.

Digitized by Google

VIII.

SIMON, de zoon van eenen Jonas, en namaals van den Heiland Jezus om zyn ſtantvaſtig geloof en heerlyke belydenis, Cephas of Petrus genaamt, was een Galileër te Bethſaïda gebooren, en een viſſcher zynde woonde hy by zyn Schoonmoeder te Capernaum, een Stad aan de Galileeſche Zee geleegen, op welks oever hy door zyn broeder Andreas, een Diſcipel van Joannes den Dooper tot Chriſtus wierdt gebragt, die niet alleen hem van een eigentlyke viſſcher tot een Viſſcher der menſchen maakte, maar ook tot zyn boezemvriend verkoor, die met Jacobus en Johannes zoonen van Zebedeus de voornaamſte en gewigtigſte voorvallen van zyn leven heeft bygewoont. Hy was, hoewel goedmeenend, zeer vrymoedig en voorbaarig, waar over hy dikwils van den Zaligmaker is beriſpt geweeſt, ja zyn drift ging zo verre, dat hy onbedacht beloofde met Jeſus in den dood te willen gaan, hoewel de Mond der waarheid hem voorſpelde, dat eer de haan tweemaal gekraait zou hebben, hy hem driemaal verloochenen zou, 't geen tot zyn ongeluk gebeurde; maar zyn uitſteekend berouw over die ſchandelyke zonde, ('t geen zo groot was, dat hy t'zedert, als hy maar een haan hoorde kraajen, die misdaad, zo eenige ſchryvers melden, met heete traanen beweende,) was zo aangenaam in de oogen des Heeren, dat hy kort na zyne opſtandinge door den Engel aan de vrouwen die aan 't graf waren beval, dat zy zyne verryzenis aan de Apoſtelen, en wel met nadruk byzonder aan Petrus bekent zouden maaken, om die bedroefde ziel, bynaar in traanen verdronken, te verzeekeren dat hy niet alleen aan hem dacht, maar hem ook dat miſdryf vergeven had. Was zyne vrymoedigheid voor den dood van den Heiland ſchadelyk, zy ſtrekte in tegendeel na zyne Hemelvaart en de afzendinge van den H: Geeſt, tot een kragtig middel om de Kruisleer uit te breiden. Dat bleek op dien gezegenden Pinxterdag in die voortreffelyke Predikatie, die hy voor de menigte der Jooden heeft gedaan, dewelke van zulk een vrucht was, dat op dien dag drieduizend zielen bekeert wierden, tot ſchrik en verbaaſtheid van den Joodſchen Bloedraad, die dien voortgang door gevangeniſſen en geeſſelingen wilde ſtuiten, maar vergeefs: hy ging met zyn Kruisgenöoten vrolyk van den Raad, om dat zy waardig geagt waaren die verſmaadheid om Jeſus naam te verdragen, zeggende met een weêrgalooze kloekmoedigheid tegen de Overprieſters: *Men moet God meer geboorzaamen dan de menſchen.* Niet lang daar na wierd hy door laſt van den Koning Herodes Agrippa gevangen, doch in de nacht die op dien dag volgde, waar in zyn waarde Amptgenoot en boezemvriend Jacobus onthooft wierd, is hy door een Engel verloſt. Toen is hy, mogelyk door de Goddelyke inſpraak van den H: Geeſt, om dat 'er weinig meer van hem gewag gemaakt word, naar Aſia gereiſt, om aldaar, gelyk d'Apoſtel Paulus in Europa, het Euangeli te verkondigen, 't welk niet donker ſchynt te blyken in 't opſchrift en 't ſlot van zyne eerſte ſtigtelyke Zendbrief, die hy aan de bekeerde Joden in Pontus, Galatia, Cappadocia, Aſia en Bithinia, die hy Vreemdelingen noemt, uit Babilon geſchreeven heeft.

Wat nu 't gevoelen van den Cardinaal Bellarminus en anderen belangt, dat hy 't Hoofd van de andere Apoſtelen, en te Romen de eerſte Paus geweeſt is, en daar vyfentwintig jaar geregeert heeft, ga ik als enkele beuzelingen, en dat hy te Romen gemartelizeert zou zyn, als groote giſſingen voorby. Verſcheidene Schryvers komen hier in echter over een, dat hy ter Kruisdood veroordeelt zynde, ernſtig begeerde om den hoon en ſmaad, die hy zyn Heiland in 't driewerf verloochenen had aangedaan, met het hooft nederwaarts gekruiſt te worden, welk vonnis onder de regeering van Keizer Nero is uitgevoert.

Si-

Digitized by Google

VIII.

De Kruiciging van den Apostel PETRUS.

Uw traanen van berouw, uw deugd, uw vast besluit
Vol brandende yver tot veel vrucht in 't werk des Heeren,
Wisse al de vlekken van uw schuld, ô PETRUS! uit.
Ach! dat elk zondaar dit wou uit uw voorbeeld leeren.
Nooit is de Godsvrucht uit uw eed'le ziel verhuist,
Schoon gy op uw verzoek wierd nederwaarts gekruist.

Digitized by Google

I X.

PAULUS, voor zyne wonderbaare bekeering Saulus genaamt, was te Tharsen in Cilicia gebooren, zynde een Hebreër, uit de Stam van Benjamin; en de *Phariseen*, de bescheidenste Secte der Joden, toegedaan. Van zyne Ouders vind men geen gewag gemaakt: maar dat het lieden van vermogen schynen geweest te zyn, blykt niet alleen uit zyne opvoeding, maar ook daar uit, dat zy hem zo ver van huis naar Jerusalem, die bloejende Opperschoole der Israëliten gezonden hebben, om door den wyzen Gamaliël in de Wet van Moses onderweezen te worden, van wiens bescheidene gematigtheid hy geen vruchten trok; want zyn blinde yver om de Christenen te vervolgen was zo groot, dat hy noch een jongeling zynde de kleederen van de steenigers bewaarde, die den godvruchtigen Diaken Stephanus ombragten, in wiens dood hy een welbehagen had; ja, 't geen noch verder ging, hy blies niet dan dreiginge en moord, en verzocht lastbrieven van den Hoogepriester, om als een verslindende wolf de kooi der lammeren te Damascus te verstooren; ja mannen en vrouwen van daar gebonden te Jerusalem te brengen. Maar de alweetende Jesus kwam hem voor, en sloeg hem door den blixem van zyn Almacht met blindheid, roepende uit den Hemel: *Saul, Saul, wat vervolgt gy my? Ik ben Jesus dien gy vervolgt.* Maar voor hem zalige blindheid en verlichtende duisternis, waar door hy met de oogen van 't geloof de grootste wonderen bespiegelde, wanneer de eenvoudige Ananias hem gewigtiger geheimen ontdekte, dan zyn wyze Meester Gamaliël ooit geweeten heeft. Ziet hier de Wolf in een Lam, ja in een Herder verkeert, om de geloovige schaapen in de grazige beemden van 't lieflyk Euangeli te weiden, en uit de onuitputtelyke bron van den H. Geest te laven, 't geen hy zo loflyk heeft uitgevoert, dat hy in zes byzondere togten over de drieduizent mylen gereist heeft, vervullende de toen bekende waereld, van Jeruzalem tot aan Illyricum, nu Slavonien genaamt, met de Christelyke waarheid. Waar zou ik beginnen, waar eindigen, indien ik alle zyne bovennatuurlyke wonderwerken, welspreekende redeneeringen, zielroerende vermaaningen, nadenkelyke dreigementen, en ontelbaare verdrukkingen, die hem zyn overgekomen, zou verhaalen? De beschryving van zyn leeven, door de nette pen van den Euangelist Lucas aangeteekent, en zyn eigene menigvuldige Zendbrieven beslaan bynaar de helft der bladeren van 't Nieuw Verbond. Ik zwyg nu van zo veele vermaarde Oudvaders der eerste Christen Kerk, ja van geleerde Mannen in latere eeuwen, die de daaden van deezen grooten Kruisheld hebben uitgebreid. Niets lag hem zo na aan 't hert dan de eer van Gods naam, en de bekeeringe der Heidenen, die hem toevertrouwt was, 't geen niet zonder moeilykheid en arbeid is toegegaan; want nu had hy eens te doen met wellustige Romeinen en twistgierige Corinthiers, dan weder met verwaande Athenienzers en uitzinnige Galaters, behalven 't leed 't geen hy van eenen Alexander, Hymeneus, Philetus, Demas en andere naar den geest moest verdragen, en de byzondere rampen die hy in 't lichaam moest lyden, waar van hy in zynen tweeden brief aan de Corinthiers op 't elfde Hooftdeel een beknopt verhaal doet. Maar deze diepgewortelde Ceder liet zich door al die stormen en wederwaardigheeden niet uit zyne vastigheid rukken; zyne kloekmoedigheid, matigheid, mildadigheid, yver, lydzaamheid en godsvrucht groeide tegen de verdrukkingen op, als een bloejende roos onder de doornen.

Tot dat hy na een zevenjarige gevangenis te Romen voor de slagtbyl van den wreeden Keizer Nero moest bukken, verzegelende met zyn bloed het dierbaar Kruisgeloof, terwyl zyne ziel naar de zalige rustplaats overging, om de Kroon des levens met een vrolyk verlangen af te wagten, waar van hy op den oever van de dood zynde, dus aan zyn lieve Timotheus schreef, waar mede ik deeze korte schets van zyn doorluchtig leeven zal sluiten. *Ik hebbe den goeden stryd gestreeden, ik hebbe den loop geeindigt, ik hebbe het geloove behouden; voorts is my weg gelegt de kroone der rechtvaardigheit, welke my de Heere de rechtvaardige rechter in dien dag geeven zal, en niet alleen my, maar allen die zyne verschyninge lief gehad hebben.*

Zwyg

Digitized by Google

I X.

De Onthoofding van den Apostel PAULUS.

Zwyg *Curtius* van uw' beroemden Alexander.
Die waereldwinner moet verdwynen voor deez' held,
Die onvermoeit, door 't Kruis, dien onverwinb'ren Stander,
d'Aardsvyand heeft bestreên, en Jezus Kerk herstelt.
Toen Neroôs wreedheid heeft zyn levenszon doen zinken,
Zag 't oog van zyn geloof de Kroon des levens blinken.

Digitized by Google

X.

ANDREAS was de Broeder van Simon Petrus, en de zoon van Joannes of Jonas een Visscher, woonagtig te Betsaïda, een Stad in Galileen. Zyne jonger jaren bragt hy door in het handwerk van zynen Vader, ter tyd toe dat de Zaligmaker hem van het vangen der visschen tot een Visscher der menschen maakte. Eer hy een Discipel van Jesus wierd, was hy al een Discipel van Joannes den Dooper, door wiens toedoen hy allereerst kennis aan Jesus als den Messias kreeg. Wy vinden geen merkwaardige byzonderheden van hem door de Euangelisten aangeteekent. Maar de Oudvaders verhalen dat de Apostelen, na dat ze den H. Geest ontfangen en het Christelyk geloof in het Joodsche Land allereerst verkondigt hadden, de toen bekende werelt onder malkanderen verdeelt hebben, en dat elk naar dat gewest trok, 't welk hem ten deel gevallen was. In deze verdeelinge vielen Andreas voornamentlyk Schythien en de naast aan gelegene landen te beurt. Weshalven hy zyne reis nam door Cappadocie, Galatie en Bithynie, alom de menschen in het Christelyk geloof onderwyzende, langs de Euxinische Zee naar de woeste plaatzen van Schythien. Gekomen zynde te Sinope, een Stad vermaart wegens de geboorte en begraving van den grooten Koning Mithridates, zou hy aldaar zynen Broeder Petrus gevonden, en zich een geruimen tyd by hem opgehouden hebben. De inwoonders van die Stad meest Joden zynde wierden op den Apostel Andreas zoo verbittert, om dat hy den Christelyken Godsdienst aldaar voortplantte, dat ze raad pleegden om het huis, waar in hy zyn verblyf had, te verbranden. Met hem zelfs leefden ze zeer woest en wreed; want ze wierpen hem ter aarde, traaden op hem met voeten, sommigen smeten hem met steenen, anderen beten met hunne tanden in zyn vleesch, tot dat zy hem, wanende dood te zyn, de stad uitwierpen. Maar hy wierd op eene wonderbaare wyze herstelt, en weder in de stad gekomen zynde, bragt hy door zyne wonderwerken velen tot het geloof in Jezus. Na dat Andreas vele landen doorreist, en ter liefde van zynen Heiland vele wederwaardigheden had uitgestaan, kwam hy ten lesten te Patras, een Stad in Achaje, daar hy ter bevestiging van de Kruisleer het kruis geduldig verdroeg. Te weten Egejus, Stedehouder van Achaje, kwam ten dien tyde te Patras, om de Heidenen die afgevallen waren, weder tot den Afgodendienst te brengen. Andreas ging vrymoedig tot hem, en poogde met veele redenen den Stedehouder van den Heidenschen tot den Christelyken Godsdienst over te brengen. Maar die lagte daar mede, en dreigde den Apostel te kruicigen, indien hy met hem de Afgoden niet wilde offeren. Des volgenden daags de Stedehouder weder met hem sprekende, en zyne standvastigheit bemerkende, liet hem eerst streng geesselen, 't welk door zeven beuls den eenen na den anderen op zyn naakt lichaam wierd uitgevoert. Dit gedaan zynde liet hy hem kruicigen, 't welk Andreas blymoedig en vrolyk onderging, onderwyzende en vertroostende de geloovigen den tyd van twee dagen, die hy levendig aan het kruis hing. Men wil dat zyn kruis bestond uit twee houten, dwars over malkander, naar de gedaante van de letter X, waarom die kruissen gemeenlyk St. Andries kruissen genoemt worden.

Digitized by Google

X.

De Kruiciging van den Apostel ANDREAS.

Gy wierp, ô Visscher! ook het geest'lyk Visnet uit
In 's waerelds woeste zee om zielen in te vangen,
En haalde tot Gods eer en dienst een goede buit
Uit veele waat'ren op; dus zaagt ge uw hertsverlangen,
Tot datge vol van hoop, ontlast van ramp en nood,
Deez' visschery aan't kruis moest boeten met den dood.

Digitized by Google

X I.

PHILIPPUS de Apostel (die dikwils zelfs van sommige Oudvaders met den Diaken of Euangelist Philippus, hoewel t'onregt, vermengt word) was mede te Bethsaïda geboren, de Stad van Andreas en Petrus. Van deszelfs Ouders en styl van leeven teekent de Historie des Euangeliums niets aan, hoewel hy waarschynelyk een Visscher geweest is, gemerkt het visschen 't gemeen handwerk in die plaats was. Veelen zyn van gedagten dat hy de eerste is geweest die Christus als zyn Discipel gevolgt is. Zoo dra de agting tot den persoon van Jezus zyne ziel vervult had, tragte hy ze ook in anderen te ontsteken; want vindende Nathanaël, zoo zegt hy tot hem, *Wy hebben dien gevonden van welken Moses in de Wet geschreven heeft, en de Propheeten, namelyk Jezus den Zone Josephs van Nazareth.* Na zyne beroeping tot het Apostelschap is 'er in de Heilige Schrift niet veel van hem aangeteekent. Eenige Oudvaders getuigen dat hy in Opperasië het Euangeli gepredikt heeft; waarom hy van veelen gezegt word in Scythien het Christen geloof geplant te hebben. Veele jaren met grooten voortgang zyne Apostolische bediening in die gewesten volbragt hebbende, quam hy ontrent het einde van zyn leven te Hierapolis in Phrygie. Onder veele ydele en belacchelyke Goden, die zy eene Godsdienstige eer bewezen, was'er een Slang of Draak, die van de Phrygiers voornamentlyk gedient wierd, (buiten twyfel ter gedagtenis van die schandelyke daad van Jupiter, die in de gedaante van een Draak Proserpina zyne eigene dogter, die hy by Ceres gewonnen had, quam omhelzen.) Deze Slang zynde van een ongemene groote is, naar men getuigt, door de gebeden van Philippus gedood, die den naam van Christus zoo lang aanriep tot dat hy zyne begeerte verworven had; waar op hy tot hen zeide hoe onbetamelyk het was aan zulk een hatelyk schepsel Goddelyke eer te bewyzen; 't welk zulk een kragt baarde op de gemoederen van veelen, dat ze hunnen Afgodendienst versoeiden, en op de prediking van dien Apostel het Christelyk geloof omhelsden. Doch de Overigheit van die Stad greep den Apostel, wierp hem in de gevangenis, liet hem streng geesselen, en eindelyk aan een pilaar ophangen, anderen zeggen kruicigen of steenigen. Men verhaalt dat ten tyde van zyne doodstraf de aarde schielyk begost te beven, en de grond, waar op de menschen stonden, onder hen weg te zakken; 't welk egter, dewyl zy dit aanmerkten als een klaar bewys van de Goddelyke wraak over hunne zonden, en die daar op beweenden, schielyk ophield en niet verder ging.

Hoe

Digitized by Google

X I.

De Kruiciging van den Apostel PHILIPPUS.

Hoe duifter was 't verftand, eer 't licht van kennis daagde
In uwe ziel, toen gy, PHILIPPUS, Jezus vraagde
Of hy den Vader u wou toonen. Nu geniet
Ge met de daad 't geen gy niet zien konde in 't verfchiet.
Uw Kruisdood baande aan u hier toe den weg veel nader.
Nu ziet ge beide in hem den Zoon, en ook den Vader.

BAR-

Digitized by Google

XII.

BARTHOLOMEUS een van de twaalf Apostelen is alleen met zynen naam bekent in de Euangelische Historie. Veelen onder de oude en ook onder de later Schryveren zyn van gevoelen dat hy Nathanaël geweest is, een van de eerste Discipelen die by Jezus gekomen zyn, en dat hy *Bartholomeus* genoemt word, om dat hy was de zoon van *Tholmai* volgens de Hebreeuwsche, of *Tholomeus* volgens de Grieksche uitspraak. Even gelyk *Barjona* en *Bartimeus* zoo veel beteekent als de zoon van *Jona*, en van *Timeus*. De Euangelist Joannes hem Nathanaël noemende zou hem dan zyn eigen naam gegeven hebben. Maar de andere Euangelisten hem Bartholomeus noemende zouden hem den naam van zynen Vader gegeven hebben. Hoe het hier mede zy zullen we daar laten. Daar zyn'er die willen dat deze Bartholomeus een Syrier, uit Adelyken Stam gesproten, en een nakomeling van de Egiptische Ptolomei geweest is. Doch dit is eene beuzeling. Indien hy Nathanaël zelf geweest is, dan was hy van Cana in Galileën. Van zyn handwerk of levenswys maakt de H. Schrift geen gewag. Wat belangt zyne Apostolische bediening, die heeft hy naar 't getuigenis der Kerkelyke Historyschryvers met zeer groote vlyt waargenomen. Dat hy tot in Indiën gereist heeft, word van allen erkent; 't welk te verstaan is van dat gedeelte, dat naast aan Asië gelegen is. Men wil dat hy aldaar het Euangelie van Mattheus heeft nagelaten, waar van Eusebius een naukeurig verhaal geeft, zeggende dat Pantenus, een man wegens zyne kennis van de Wysgeerte, en byzonder om zyne hartelyke genegenheit tot den Christelyken Godsdienst vermaart, door een godvrugtige en yverige navolging der Apostelen was aangedaan met begeerte om dien Godsdienst in de Oostersche gewesten voort te zetten, en ten dien einde tot in Indiën zelfs doordrong, alwaar hy by sommigen, die de kennis van Christus nog behouden hadden, het Euangelie van Mattheus in de Hebreeuwsche taal beschreven vond, 't welk aldaar door Bartholomeus, ten tyde als hy in die gewesten den Christelyken Godsdienst voortplantte, gelaten was.

Na alle zyne omherzwervingen quam hy ten laatsten te Albanopolen in Groot Armenië, om de Afgodery uit te roejen, en het Christelyk geloof te verbreiden. Maar de Bevelhebber van die Stad liet hem kruicigen, 't welk hy zich blymoedig onderwierp, vertroostende de bekeerde Heidenen tot den lesten snik zyns levens toe. Sommigen zeggen dat hy met zyn hooft nederwaarts wierd gekruist, na dat hem de huyd van zyn lichaam te voren was afgestroopt.

Gy

XII.

De Kruiciging van den Apostel BARTHOLOMEUS.

Gy ſtond vrywillig van uw' Vorſt'lyk' eernaam af
O Kruisgezant! en liet u tot de doodſtraf doemen
Ten dienſt van Hem, die u de ziel en 't leeven gaf.
De waereld mag verwaand op hooge ſtaaten roemen,
Zy kent dien ſtaat niet die een Chriſten eeuwig erft,
Wanneer hy tot Gods eer, en voor de waarheid ſterft.

Digitized by Google

XIII.

THOMAS gezegt Dydimus of Tweeling, was een Galileër. Men vind van de tyd zyner geboorte en bekeering geen, maar wel van zyn roepinge tot het Apostel-ampt gewag gemaakt. Hy was een yverig Discipel van den Heiland, maar zo groot als zyn kloekmoedigheid was, toen hy zyn kruisgenoten aanmoedigde om met hunnen Heer in den dood te gaan, zo kleen was zyn geloof ontrent de opstanding van de Messias toen hy al de klaare getuigenissen van zyne Medebroeders wegens dat grootste wonderwerk in de wind sloeg, zeggende, dat hy 't zelve niet gelooven zou, voor hy de lidteekenen der nagelen in de handen en voeten, en de wonde in de zyde van Christus Jezus betast en gevoelt had. Dit wierd hem van den medelydenden Zaligmaker, met deze zedige doch kragtige berisping toegestaan, *Om dat gy my gezien hebt Thomas, zo hebt gy gelooft: Zalig zyn ze die niet gezien zullen hebben, en nochtans gelooft zullen hebben.* Dus heeft de alwyze God door 't ongeloof van Thomas de grootste verzeekeringe der verryzenis van zynen allerwaardsten Zoon aan ons gegeeven. Na de afzendinge van den H: Geest zyn hem de Landschappen der Parthen en Ethiopiërs ten deel gevallen om de Kruisleer uit te breiden. Zulks met vrucht verrigt hebbende, is hy door een byzondere openbaring, volgens 't getuigenis van den Oudvader Hieronimus naar de wilde Mooren in Indië gereist, daar hy veele Afgodendienaars die de Zon aanbaden, tot het Geloof aan den waaren God en de Zonne der gerechtigheid bekeert heeft, tot dat hy eindelyk te Salamine in Oost-Indië, door de Heidensche Priesters by hunnen Koning is aangeklaagt, die hem verweezen heeft om met gloejende plaaten gepynigt, en in een gloejenden oven geworpen te worden; maar door die vlammen, ô wonder! niet eens gezengt zynde, is hy van de Braminen met spiessen doorsteeken.

Philippus Baldæus geeft 'er dit verhaal van in zyne beschryving van Malabar en Choromandel. „ Men houd, zegt hy, voor vast dat de Apostel S. Thomas „ in de Gewesten van Indiën is geweest, en dat hy om zyne ongeloovigheit tot „ de uiterste afgelegenste Afgodisten zou verzonden zyn geweest. Hy word gezegt aan het Eyland Socotora (aan de mond van de Arabische Zee gelegen) „ eerst aangekomen te zyn, aldaar veelen tot Christus bekeert te hebben, gelyk ook een groot getal Inwoonders aldaar S. Thomas Christenen genaamt „ worden. Van Socotora zou S. Thomas na Cranganor gezeilt zyn, en van „ daar na Coulang. Men heeft binnen Coulang op het strant, 't welk klippig „ is, nog een Pilaar staan van steen, dien de Inwoonders zeggen, van S. Thomas opgeregt te wezen. Van Coulang zou de Apostel zyn reis vervordert „ hebben over de moejelyke spitsen der bergen, en de Landstreek van Choromandel onderwezen hebben, van daar naar China om het woord der waarheit „ te planten, ten laatste wedergekeert zynde om zyne kinderen in 't Geloof te „ versterken, tot Maliapour met de kroon des Martelaarschaps begenadigt zyn.

Digitized by Google

XIII.

De Marteldood van den Apostel THOMAS.

Uw ongeloof heeft ons in 't Kruisgeloof versterkt,
O THOMAS! door 't gevoel van 's Heilands dierb're wonden,
Maar toen gy door zyn' Geest gezalft wierd en bewerkt,
En naar den wilden Moor en Indiaan gezonden,
Hebt gy ten koste van een' wreeden dood getoont,
Hoe levendig 't Geloof heeft in uw ziel gewoont.

Digitized by Google

XIV.

MATTHEUS, die ook Levi genoemt wierd, was een Tollenaar en woonde te Capernaum; en alzo dat Ampt door veele onrechtvaardige ſtreeken misbruykt wierd, was het by elk haatelyk, by zonder onder de Joden, niet zo zeer om de gemelde onrechtvaardigheid, want die ſtak in hun overal uit, ja zo, dat zy niet ontzagen de huizen der weduwen onder den dekmantel van lange gebeden op te eeten; maar om dat zy aan een vreemde Oppermacht geen ſchatting waanden ſchuldig te zyn, naar dien zy een vry volk waaren. Doch de alwetende Jezus, die een hertekenner is, en bygevolg de vroome inborſt van deeze Levi zag, riep hem uit het Tolhuis tot het Apoſtelſchap en zyn navolger, waar op hy, zonder zich met vleeſch en bloed te beraaden, aanſtonds uit de waereld ſtapte, en om te toonen dat het hem ernſt was, liet hy een groote maaltyd bereiden, waar op hy den Heiland, benevens zyne medetollenaaren nodigde, om geen bedekt, maar een openbaar afſcheid van hun te nemen, 't geen hy mogelyk gedaan heeft, om eenigen uit hun tot zulk een edelmoedig voorneemen over te haalen. Vorders heeft hy zich als een getrouw en yverig Diſcipel gedraagen, eerſt onder de Joden, en na den dood, Opſtandinge, en Hemelvaart van den Zaligmaker onder de Ethiopiërs, welk Landſchap hem ten deel viel, om in het zelve de Chriſtelyke waarheid voort te planten. Doch eer hy vertrok, heeft hy door de verlichtende ſtraalen van den H: Geeſt zyn voortreffelyk Euangelie in de Hebreeuwſche taal beſchreven, en waarſchynelyk eenige afſchriften daar van mede genoomen; want in 't Leven van Bartholomeus word gewag gemaakt, dat hy 't den Indiaanen in hunne moeder taal geleert heeft. Na dat zyn Euangelie-zaad in Ethiopie veel vruchten der bekeeringe had voortgebragt, is hy in deſſelfs hoofdſtad Naddavar, door laſt van den Heidenſchen Koning Hitakus uit den Tempel, daar hy de Kruisleer verkondigde, gehaalt, door handen en voeten aan de aarde genagelt en met een byl onthooft. 't Is aanmerkelyk, 't geen ſommige Schryvers van eenen Venantius Fortunatus getuigen, die voor duizend jaaren al voorzegt zou hebben: *de hooge ſtad Naddavar zal ons in den jongſten dag dien voortreffelyken Apoſtel Mattheus wedergeeven.*

d' Aards-

Digitized by Google

XIV.

De Onthoofding van den Apostel MATTHEUS.

d'Aardsvader Levi moest naar 't Goddelyk bevel,
Zyn wettig erfdeel aan zyn broed'ren overlaaten;
Maar gy, o LEVI! licht van 't duister Israël,
Gy hebt, tot 's Heilands dienst, uw tolhuis, schat en staaten
Voor 't Kruis verwisselt, door 't Geloof, om 't eeuwig goed.
Hoe zalig is de keur van 't heilige gemoed!

Digitized by Google

X V.

De Kruiciging van den Apostel SIMON.

SIMON is, naar zommiger oordeel, een van de vier Broederen onzes Heeren, zonen van Joseph, uit zyn eerste Huwelyk, geweest; maar dit is alleen eene enkele gissing, die op geen goeden grond steunt. In het naamregister der Apostelen, by Mattheus in het X. Kapittel, word hy genoemt *Simon Cananites*, waar uit eenigen besloten hebben, dat hy te Cana in Galileen geboren; ja dat hy de Bruidegom was, op wiens Bruiloft Jesus het water in wyn veranderde. Maar dit woord heeft geen opsigt op zyn land of de plaats zyner geboorte; doch op zyne yverige en voortvaarende inborst; waarom hy by Lukas in het VI. Kapittel van zyn Euangeli in het Naamregister der Apostelen *Zelotes* genoemt word. *Cananyt* betekent in het Hebreeuwsch 't zelve als *Zelotes* in 't Grieksch, dat is, *een yveraar*.

Van dezen *Simon* vinden we geen ander gedenkteeken nagelaaten in de Heilige Schriften, als zyn naam; maar zyn yver in de voortplanting van den Christelyken Godsdienst word van de Ouden zeer geroemt. Men zegt dat hy by de Apostelen bleef tot dat ze de waereld door verspreid wierden, en dat hy zich toen begaf naar Egipte, van daar na Cyrenen en Afrika, en vervolgens door Mauritanië en geheel Lybië, predikende alom in deze en andere ver afgelegene en woeste Landschappen het Euangeli. Ook kon de koudheit van de Lugtstreek zyn yver niet stuiten, of beletten om over te schepen, en de Christen Leer in de Westersche Eilanden, zelfs tot in Brittannie, te brengen. Hier predikte hy, en deed veele wonderteekenen, en wierd aldaar (indien wy de Schryvers mogen gelooven) na oneindige moeite en swarigheden een bloedgetuige voor het Geloof van Christus, door het uitstaan van den Kruisdood.

Daar zyn'er welke verhalen dat hy het Euangeli in Egipten gepredikt hebbende, naar Mesopotamië reisde, alwaar hy den Apostel Judas vond, met wien hy voort naar Persië gereist, en aldaar beide de Kroon des Martelaarschaps zouden bekomen hebben. Maar 't zy hier mede hoe 't wil, de zulken hebben een groote misslag, welken geen onderscheid maken tusschen den Apostel Simon, en tusschen Simeon, den zoon van Cleophas, die in het hondert en twintigste jaar zyns ouderdoms, op 't einde van de vervolging onder Trajanus, gekruist is, gemerkt hunne persoonen, daaden en Martelaarschappen in de Kerkelyke Schriften merkelyk onderscheiden worden.

X V I.

De Marteldood van den Apostel JUDAS.

JUDAS de Apostel word ook van de Euangelisten Thaddeus en Lebbeus genoemt. Mogelyk dat deze Apostel zyn eigen naam naderhand verlaten, en den anderen aangenomen heeft, door dien de verradery van Judas Iscarioth dien naam zeer gehaat en verfoeielyk gemaakt had; waarom ook Mattheus en Marcus, om alle misslagen hier ontrent voor te komen, en den regtvaardigen met den goddeloozen niet te vermengen, hem by dien naam nooit noemen; maar met den anderen Lebbeus of Thaddeus, gelyk hy ook buiten twyffel om die zelve reden zich zelven noemt, en van anderen genoemt word, *Judas Jacobi Broeder*.

Hy was, zo veel zyn geslagt en maagschap aangaat, een nabestaande van onzen Heere Jesus. Wanneer hy tot een Discipel geroepen zy vinden wy niet aangeteekent, alzo hy niet eerder in de H. Schrift voorkomt, dan in de optelling der Apostelen. Ook zyn van hem, na zyne roeping tot het Apostelampt, geene byzonderheden te boek gestelt, uitgenomen eene vraag door hem aan onzen Zaligmaker voorgestelt by Johannes in het XIV^de^. Hoofddeel. Hy heeft maar eenen, en dat nog zeer kleinen brief nagelaten, geschreven, naar het schynt, aan de Joodsche Kristenen, die in Palestina, Egipte en Syrie verspreidt waren, in welke landen toen ter tyd de *Gnostici*, en andere Ketters, hunne kettetyen zaaiden, van welken hy de Christenen vermaant dat ze zich wagten moesten. Petrus had in zynen tweeden brief voorzegt, dat 'er zulke menschen zouden opstaan, en Judas toont in zynen brief, dat ze reets opgestaan waren, beschryvende hen op dezelve wyze als Petrus gedaan had. Dit kan de reden zyn, waarom in den Brief van Judas verscheidene spreekwyzen voorkomen, die ook by Petrus gevonden worden. Wat zyne reizen belangt; men wil dat hy door geheel Judea en Galilea, vervolgens door Samarie naar Idumea, en de Steden van Arabië, en de omleggende landen, en ten laatsten naar Syrië en Mesopotamië getrokken is. Eenigen zeggen dat hy te Edessa gerust gestorven, anderen dat hy te Berytus gedood en begraven is. Doch door eene byna algemeene toestemming van de Schryvers der Latynsche Kerken, word hy gezegt gereist te zyn naar Persië, en daar, na eene veeljaarige voorspoed in zyne Apostolische bediening, ten laatsten, om het openhartig bestraffen hunner bygeloovigheden en gewoontens, door de *Magi* wreedelyk te zyn omgebragt, die hem met stokken zouden hebben doodgeslagen.

Digitized by Google

X V.

De Marteldood van den Apostel JUDAS.

Belyder van 't Geloof uw 's Heilands, o! hoe schoon'
Blonk 't licht van Godsvrucht in u uit vol vast vertrouwen,
By dien Iscarioth uw' naamgenoot, die 't loon
Van 't snoodst' verraad ontfing, 't geen immer is gebrouwen.
Gy zaagt in 't martelperk vol hoop uw eeuwig erf:
Hy stortte zyne ziel door wanhoop in 't verderf.

MAT-

Digitized by Google

XVII.

MATTHIAS was, eer hy tot het Apostelschap verkooren wierd, een van onzes Heeren Discipelen, en waarschynelyk een van de Zeventige, die met Jezus, terwyl hy op aarde verkeerde, zeer gemeenzaam omgingen, en de naaste aan dat geliefde twaalftal in waardigheit van hem gehouden wierden. Na den rampzaligen dood van Judas Iscarioth, die zich zelven om 't leven gebragt had, droeg de Apostel Petrus zyne medeampgenooten voor, dat Judas volgens de Prophetische voorzegging van zyne bediening vervallen zynde, en die plaats openstaande, een ander, en wel zulk een die gedurig met Jezus had omgegaan en zyn Discipel geweest was, bygevolg een getuige van zyn leeven, dood, en opstanding zyn kon, noodzakelyk in deszelfs plaats gestelt moest worden. Twee wierden'er dan, om eene keur uit te doen, voorgestelt, Joseph genaamt Barsabas die toegenaamt was Justus, en Matthias. De verkiezing geschiedde door het lot. Te liever sloegen de Apostelen dezen weg in, om dat de H. Geest, door wiens onmiddelyk voorschrift en ingeeven zy daar na voornamentlyk geleid wierden, nog niet gegeeven was. Doch eer zy het lot trokken, wenden zy zich eerst door den gebede tot God, hem smeekende dat hy de keure wilde bestieren, en aanwyzen wie van die twee tot dat ampt van hem geschikt was. De loten daar op geworpen zynde, viel het lot op Matthias, en dus wierd hy met gemeene toestemming tot de elf Apostelen gekooren. Niet lang daar na den H. Geest op de Apostelen uitgestort zynde, begaf Matthias zich nevens zyne Amptgenooten tot de uitvoering van zyne bediening. De eerstelingen van zynen dienst besteedde hy in Judea, daar hy eenen merkelyken oogst ingezamelt hebbende, zich ook naar andere Provincien begaf. Veelen zyn van gevoelen dat hy zyn voornaamste verblyf gehad heeft in Cappadocië, ontrent de Rivier Apsarus en de haven van Hyssus. De plaats daar hy quam was vry barbaarsch, en zyn onthaal was daar niet beter; want aldaar menschen van eenen forsen en onzeggelyken inborst ontmoetende, wierd hy van dezelve onbeleeft en onmenschelyk gehandelt, en verkreeg aldaar ten laatsten, na met alle arbeid en zwaarigheden een meenigte van menschen tot het Christelyk geloof bekeert te hebben, de kroon des Martelaarschaps. Van de soort zynes doods is met zekerheid niet veel te zeggen. Dorotheus wil dat hy te Sebaste gestorven, en aldaar by den Tempel van de Zonne begraven is. Een oud Martelaarsboek wil dat hy van de Joden gesteenigt en daar na onthooft is. Maar de Grieksche *Officie boeken* zeggen dat hy gekruist is.

Gy

Digitized by Google

XVII.

De Marteldood van den Apostel MATTHIAS.

Gy wierd, Godvruchte ziel, na 's Heilands Hemelvaart
Tot zyn' Apostel door uw' zuiv're deugd verkooren
In plaats van een', die van de mensch'lykheid ontaard,
Door 't snoodste gruwelstuk rampzalig ging verlooren.
Maar gy, schoon ge om 't Geloof moest lyden zonder schuld,
Hebt Ethiopië met Jezus leer vervult.

Digitized by Google

XVIII.

LUCAS, een geleerd Medicynmeester, is te Antiochië in Sirië geboren, was zeer ervaaren in de Heidensche schriften. Hoe, wanneer en waar hy tot het Christelyk geloof bekeert zy, word nergens geleezen; maar 't is waarschynelyk dat de Apostel Paulus, wiens dienaar hy was, hem door de kracht van den H. Geest uit het schemerligt van 't Jodendom tot het zalig licht der waarheid heeft geroepen; want hy is naar 't getuigenis van Hieronimus, een Prozelyt of Jodengenoot geweest. Maar naauwelyks was hy door de straalen van de Zonne der gerechtigheid bescheenen, of hy heeft zyn licht van geleerdheid, godsvrucht, yver en trouw heerlyk laaten uitblinken, byzonder in 't reisgenootschap van den grooten Apostel der Heidenen Paulus, die hy in zyne meeste reizen heeft verzelt, als zynde een van zyne trouwste medehulpers om de Gemeentens te planten, en door geestelyke geneesmiddelen te versterken; ja hy was zo onafscheidelyk aan hem verknogt, dat hy hem nooit heeft verlaaten, gelyk uit die klagte van dien doorluchtigen Kruisgezant blykt, dat hy van elk verlaaten was, behalven van Lucas, die hem alleen tot hulp en troost in zyne banden te Romen was by gebleeven; zoo heeft de liefde die hy dien waarden Meester toedroeg, in hem de vreeze voor een schandelyken dood overwonnen. Hoe volkomen hy de Grieksche taal verstond, en welk een hoogdravende, kragtige, aangenaame en zinryke styl van schryven hy bezat, bewyzen die twee onwaardeerbaare Zieljuweelen aan de Ring van 't Nieuwe Testament, namentlyk zyn Euangelie en de Handelingen der Apostelen, aan eenen onder den verbloemden naam van Theophilus of Godelief opgedraagen, daar sommigen niet onwaarschynelyk de voortreffelyke Zendbrief aan de Hebreen byvoegen, die naar hunne gedachten door Paulus geschetst en door hem beschreeven is. Juweelen welks glans in de oogen des geloofs van geleerden en ongeleerden zal schitteren, zo lang de Christelyke Godsdienst omhelst en gehandhaaft word. Ja eenen geestelyken kruidhof verstrekken, waarin alle geneesmiddelen tot welstand voor 't vroom gemoed zyn opgeslooten. Van dezen heilzaamen Medecynmeester word na den dood van den Apostel Paulus in de H. Schrift geen gewag gemaakt; doch de Martelschryvers getuigen dat hy eerst in Bithynië, en daar naa in Griekenland, het Euangelie gepredikt heeft; alwaar hy door zyn godlooze Landgenooten, in 't vierentachentigste jaar zyns ouderdoms, aan eenen groenen Olyfboom is opgehangen.

De

Digitized by Google

XVIII.

De Marteldood van den Euangelist LUCAS.

Geen kruidgeur riekt zo schoon of geeft die hertversterking
O LUCAS! tot de vreugd en welstand voor 't gemoed,
Als d'Artsenyhof die gy voor ons open doet,
Die kracht in zwakheid baart door goddelyke werking.
Indien ge, o zondaars! van uw krankheid zyt bewust,
Hier vind ge een Paradys van heil, van troost en rust.

Digitized by Google

XIX.

JOANNES de liefste Apostel van de liefde des Vaders, en van de wellust der Engelen en der godvruchtige menschen, namentlyk de Zaligmaker Jezus Christus, was de jongste zoon van Zebedeus en Salomé, en een broeder van Jacobus de Meerdere, een van de drie verkoorenen onder de uitverkoorenen, alleen verwaardigt om nevens den Heiland op zyn tafelbeddeken, volgens de gewoonte der Ouden, in zynen schoot te leggen. Aan hem alleen ontdekte hy zyn gewigtigste geheimen, waar door de nyd dikwils haar heilloos vuur in't hart van zyne Medeapostelen ontstak. Hy was om zyn liestalligen aart van de Joden in 't algemeen bemint, ja de Hoogepriester Cajafas schynt hem niet gehaat te hebben; want toen de Heiland gevangen was, en Petrus de menigte volgde om mede in de zaal te dringen, is hy door voorspraak van Joannes, die zich zelf uit nedrigheid, zo hier als elders, de andere Discipel noemt, ingelaaten. Hy was de eenigste van de Apostelen die de Messias aan 't kruis zag lyden en sterven. Hem heeft hy in de uiterste nood zyne Moeder Maria aanbevoolen, dewelke hy ook in zyn huis heeft genomen, en zo lang zy leefde als zyn eigen Moeder bemint en onderhouden. Kort na de nederdaalinge van den H. Geest heeft hy met zyn Amptgenoot Petrus een kreupele geboorene, die aan de deur van den Tempel zat, door de kragt Gods geneezen. Voorts zynze in bezending naar Samarië gereist, toen de Inwoonders van dat Landschap het woord Gods aangenomen hadden, om hun de handen op te leggen op dat ze ook den H. Geest ontfangen mogten. Na dien tyd heeft hy in Asia de Christelyke waarheid voortgeplant, en is na den dood van Timotheus, Opziender der Kerk van Ephesen geweest, in welke Stad hy veele wonderwerken gedaan, en drie stichtelyke Zendbrieven geschreeven heeft. De wreede Keizer Domitianus, dat licht van geloof en Godsvrucht niet konnende verdragen, heeft hem in een ketel met ziedende oly doen werpen; maar de Goddelyke voorzienigheid had hem tot hooger bespiegelingen uitverkooren, dies zyne Almacht hem daar onbeschadigt uit heeft verlost. Naderhand is hy door den zelven Keizer op het Eiland Patmos gebannen, alwaar hy in die naare eenzaamheid met wonderbaare Hemelsche gezichten is vertroost, waar van hy een onwaardeerlyk boek aan de zeven Opzienders der Gemeentens van kleen Asia geschreeven heeft, genaamt de Openbaaringe van Joannes. Wat zyn voortreffelyk Euangelie belangt, dat heeft hy in zyn hoogen ouderdom eerst geschreeven op het verzoek der Asiatische Bisschoppen, om de dwaalingen van de Ketters Ebiôn en Cerinthus te wederleggen. Nerva in de plaats van Domitianus gekomen zynde, en door een openbaar Plakkaat alle die in ballingschap gezonden waren, herroepen hebbende, zoo bediende zich Joannes ook van die vryheit, en heeft zyne oude dagen te Ephesen gerust ten einde gebragt. Veele Schryvers getuigen dat hy door zyne hooge jaaren verzwakt, en geen dienst meer in de Vergadering der Geloovigen kunnende doen, niet anders sprak, als *Kinderkens wandelt in de waarheid. Kinderkens hebt malkander lief*, zo lang tot dat hy zynen geest der liefde, die altoos in hem heeft uitgeblonken, in de handen van zynen lief hebbenden Zaligmaker heeft bevoolen.

Wie

Digitized by Google

XIV.

De Apostel en Euangelist JOANNES.

Wie moet de waereld met haar wellust niet verzaaken ,
  Geliefde Apostel, die u ziet in 't liefdevuur
Tot God en waare deugd steeds onophoud'lyk blaaken ?
  Schoon u Domitiaan , dat monster van natuur ,
Op Patmos bant, geen nood , een Hemel van gezichten
Verheugt uw ziel, waar voor al 't aards vermaak moet zwichten.

Digitized by Google

X X.

THASCIUS CECILIUS CYPRIANUS is geboren te Karthago ontrent het einde van de tweede eeuw, hoewel men niet voor zeker kan zeggen in wat jaar. Wie en hoedanig zyne Ouders waren is onbekent. Eenigen willen dat hy uit een ryk en aanzienelyk geslagt gesproten is, doch dit word van anderen tegengesproken. Hy was ervaren in alle vrye konsten. Egter oefende hy zich zelven meest in de redeneer- en welspreken-konst, waar in hy zodanig vorderde dat hy met grooten lof dezelve te Karthago leeraarde. Het grootste gedeelte van zyn leven stak hy in de dwalingen van den Heidenschen Godsdienst. Hy wierd tot het Chistendom overgebragt door de drangredenen van *Cecilius*, Ouderling te Karthago, wien hy naderhant altyd beminde als zynen vriend, en eerde als zynen Vader; ja zoo groot was zyne genegentheit tot hem, dat Cyprianus hem ter eere den naam van *Cecilius* aannam. Nog een leerling zynde in den Christelyken Godsdienst toonde hy eene opregte en ongemeene Godvruchtigheit. Hy was van een naaugezet leeven, als oordeelende dat zyne ongeregelde lusten en hartstogten te bedwingen, een der beste voorbereidingen was om de waarheit te ontfangen. Hy verkocht zyne goederen, ten minste voor het grootste gedeelte, en deelde ze aan den armen uit. Niet lang na zynen doop en openbare belydenis van den Christelyken Godsdienst wierd hy gekozen tot mindere bedieningen van de Kerk, en vervolgens bevordert tot het Ouderlingschap, waar in hy zich zoo wonderlyk wel droeg, dat men hem niet lang daar na met algemeene toejuiching tot de Bisschoppelyke waardigheit verkoos, waar toe hy na langduurig tegenstreven zich eindelyk bewegen liet. Het begin van zyne bediening was gemakkelyk en vreedzaam; maar eerlang overviel hem een sware storm; want hy wierd gebannen, ja men wilde hem voor de Leeuwen geworpen hebben. Geduurende zyne ballingschap was hy wel afwezig van de Kerk met zyn lichaam, maar niet met zynen geest; vervullende door brieven 't geen aan zyne tegenwoordigheit te kort schoot. Na eene tweejaarige ballingschap quam hy weder te Karthago, alwaar hy zich bezig hielt onder andere met het beslegten der Kerkelyke verschillen. Een zwaare pest Karthago treffende, droeg hy, zoo door zyn eigen voorbeeld als door andere, groote zorg voor de Heidenen zoo wel als voor de Christenen. Hoe werkzaam hy geweest zy, blykt uit zyne nagelatene schriften. Ten tweedemaal in ballingschap verzonden en daar uit weder te Karthago gekomen zynde, wierd hy door den Stedehouder Galerius Maximus gevangen gezet, en niet lang daar na onthooft, 't welk hy met groote kloekmoedigheit in eenen hoogen ouderdom uitstond, dankende God dat hy hem van de banden des lichaams verloste.

De

Digitized by Google

X X.

De Onthoofding van CYPRIANUS, *Bisschop van Karthago.*

Hoe heeft Karthago met den glans der Liefdewet,
Godvruchte CYPRIAAN, door uw beleid geblonken?
Maar ach! nu legt zy in den poel van Mahomet
Ontbloot van Gods genade en 't heilzaam licht verzonken.
Zo haalt men door verzuim van wacht, van deugd, van raad,
Een zielstraf op den hals die 't al te boven gaat.

LAU-

Digitized by Google

XXI.

LAURENTIUS was een Diaken of Bezorger der Armen onder de Christelyke gemeente te Rome. Van zyn geboorte en levenswyze vind men nergens gewag gemaakt, maar de oorzaak van zyne gevangenis en dood word dus beschreeven.

Als Xystus Bisschop van Romen ter dood geleid wierd, is hy van Laurentius ontmoet, die hem met deeze woorden heeft aangesprooken: *Waar gaat gy heenen, o Vader! zonder uwen Zoone? Waar heenen Priester zonder Dienaar?* Waar op Xystus antwoorde: *Ik verlaat u niet, myn Zoon, gy hebt groote stryden te verwachten voor het geloove; gy zult my na drie dagen volgen, daar en tusschen zo gy iet hebt in deeze schatkisten, deelt het den Armen.* De Stadhouder van Rome dit hoorende, en vermoedende dat hy eenen grooten schat van de Kerk in bewaaring had, beval hem die te voorschyn te brengen. Waar op hy drie dagen tyd verzocht, om dezelve in ordre te stellen. Dit hem vergunt zynde, heeft hy alle ellendige kreupele en blinde lieden, die van de aalmoessen leefden, by een gezocht, en aan den Stadhouder vertoont, zeggende: *Zie daar: dit zyn de schatten en rykdommen van de Kerk.* De Stadhouder wat anders verwagtende, waande dat hy van hem bespot wierd. Dies liet hy deezen edelmoedigen Kruisheld op een rooster leggen, en met een kleen vuur van onderen braaden. Maar die vroome Martelaar verdroeg die bittere smert met de grootste lydzaamheid, zeggende tegen den Tiran: *Keert het deel myn 's lichaams, dat gebraden is, om, en verslind het zelve. Zo waaren hen*, naar 't getuigenis van den Oudvader Augustinus, *de koolen als roozen; ja een verkoeling en ververzing in zyn brand.* Waar op hy, na dat hy voor 't Roomsche Ryk en zyne vyanden gebeeden had, volstandig in den Heere is ontslaapen.

Hoe

Digitized by Google

XXI.

De Marteldood van LAURENTIUS.

Hoe edelmoedig toont ge, o LAURENS! voor den Raad
De ſchatten van uw Kerk, geen goud, maar eed'le zielen,
Juweelen in Gods oog, die nooit van 't ſpoor vervielen,
Hoewel hen de armoê drukte, en 's waerelds bitt'ren haat.
Gy zult, o Kruisheld, ſchoon uw lichaam wierd gebraaden,
Voor eeuwig in een zee van Hemelweelde baaden.

Digitized by Google

XXII.

ROMANUS was een Edelman, en woonde te Antiochië. De tyd van zyne bekeeringe tot het Christelyk geloof word niet beschreeven, maar de oorzaak van zyne onmenschelyke marteling en dood ontstond uit eene edelmoedige vermaaninge tot standvastigheid aan de vergadering der Geloovigen, naardien de Keizer Galerius met zyn Stadhouder reeds in de Stad was gekomen, om alle de Inwoonders tot de verloochening van het Kruisgeloof te dwingen, waar door de Christenen zo versterkt wierden, dat mannen en vrouwen, jongelingen en maagden elkander beloofden om liever te sterven dan den Heiland te verzaaken. De Keizer dit hoorende heeft al zyn woede op dien rechtschapen Edelman uitgestort, hem de oorzaak van die hertnekkigheid van zyn onderdaanen verwytende, en tot de gruwzaamste pynen die ooit bedacht kunnen worden overgeevende, om dat hy zyne Afgoden niet wilde offeren; maar die kloekmoedige Kruisheld al de ondeugden van de gewaande Godheden, en de onbesmette heiligheid van den Zaligmaker, benevens de zuiverheid van de leere der waarheid met de grootste welspreekenheid ophaalende, en toonende waar in de waare adeldom bestaat, heeft zich gewillig laaten snyden, kerven, branden en worgen, tot dat hy zyne edele ziel aan zynen Schepper met lydzaamheid en weldoen heeft opgeoffert.

De

XXII.

De Marteldood van ROMANUS.

Geen diamantſtraal blinkt zo ſchoon in Jezus oogen,
O edele ROMAAN! dan uw verheeven deugd
En moed, daar de Eng'len-rei om hoog zich in verheugt:
Al word gy hier vertrapt, gehoont en uitgeſpoogen:
Al legt de wreedheid al haar pylen op u aan,
't Geloof ziet op de kroon die nimmer zal vergaan.

Digitized by Google

XXIII.

JAN BADBY, een Kleermaaker te Londen in Engeland, wierd van de Geeſtelykheid aangeklaagt, om dat hy de wezentlyke verandering van 't lichaam van Jezus Chriſtus in 't gebruiken des H. Avondmaals niet kon toeſtemmen, waar op hy na veele vermaaningen, dreigementen en beloften, die zyne ſtantvaſtigheid in de leere der waarheid nooit konden doen waggelen, aan de waareltlyke macht is overgelevert; die hem, o onmenſchelyk vonnis! verweezen heeft om in een ton geſlooten en met kleen vuur verbrand, of liever gebraaden te worden. Wanneer hy nu op Smitsveld, de plaats van zyne offerhande, gekomen was, wierd de zoon van Koning Henrik de vierde, daar tegenwoordig zynde, om 't deerlyk ſchouwſpel te zien, tot barmhertigheid bewoogen, en heeft hem door vermaaningen en groote beloften tot afval beſtreeden; maar die kloekmoedige Kruisheld, ſchoon voor de tweedemaal in 't midden van de pyn door dien zelfden Prins aangezogt zynde, heeft al de waereldſche voordeelen om de kroon des levens verſmaad, en is in 't geloof volſtandig gebleven, tot dat hy zyne ziel in de handen van zynen Hemelſchen Vader heeft overgegeeven.

De

Digitized by Google

XXIII.

De verbranding van JAN BADBY.

Geen' ſtorm kan 't Kruisgeloof, geplant in 't deugdzaam hert,
Door Gods onwinb're kracht ooit uit zyn vaſtheid rukken,
Het wykt voor vleiery, voor ſchatten, ſmaad noch ſmert:
Het ryſt ſteeds hooger, hoe men 't laager wil verdrukken,
En hield het immer ſtand, 't was in de braave ziel
Van BADBY, die dien ſchat zelf in den gloed behiel.

Digitized by Google

XXIV.

ROGIER ACTON een Ridder, JOHAN BROUWN een Edelman, en Mr. JAN BEVERLEI een Predikant, wierden onder de regeering van Hendrik de vyfde, Koning van Engeland, binnen Londen gevangen, om dat zy de Leere van eenen Joannes Wiclef beleeden, die toen als een held're morgenſtar de komſt van den hervormden Godsdienſt voorſpelde. Een gevoelen by dien gemelden Vorſt zo gehaat, dat hy deszelfs belyders niet alleen voor ketters, maar ook voor verſtoorders van de gemeene ruſt, en ſchuldig aan gekwetſte Majeſteit verklaarde. Hy niet weinig door de wraakzuchtige Geeſtelykheid, die hem als een tweede Rehabeam ſlingerde waar zy wilde, aangeſtookt zynde, liet niet alleen deeze drie Kruishelden, maar ook noch ſesendertig van hunne geloofsgenooten van Londen naar Leicheſter vervoeren, om hun te veiliger te doen ſterven; want wetende dat zy in die groote Ryksſtad van ieder om hunnen vroomen wandel bemind waaren, was hy met een vrees voor oproer, die onafſcheidelyke boezemſlang van alle tirannen, ingenoomen. Dus wierden zy aldaar verweezen om op St. Gillisveld aan een galg gehangen, en daar na verbrand te worden.

De

Digitized by Google

XX.IV

De Marteldood van ROGIER ACTON, JOHAN BROUWN, EN Mr. JAN BEVERLEI.

Godvruchtig drietal, juicht in't midden van den hoon
En pynelyke ſmert, God zal u nooit vergeeten:
De ſmadelyke galg verſtrekt u voor een troon.
Uw ſtroppen blinken als een diamante keeten
In 't oog van Hem, die u beproeft door 't vuur van druk.
Het lyden is de weg naar 't eeuwige geluk.

JO-

Digitized by Google

XXV.

JOANNES HUS, een yverig Leeraar die 't gevoelen van Joannes Wiclef verdeedigde, woonde te Praag de Hoofdstad van Bohemen, daar hy 't Licht van de Christelyke waarheid onder geen koornmaat verborg; maar zo helder liet uitschitteren dat de weêrglans Paus Alexander de vyfde te Romen in 't Vatikaan, als een blixem in de oogen sloeg, waar over hy hem aldaar als een Ketter heeft gedagvaart, in weêrwil van Koning Wenceslaus en al den Boheemschen Adel, van wien hy uitsteekend bemint was; ja zelf zyn Pleitbezorgers wierden van de hand gewezen en mishandelt, om dat zy hem wilden voorspreeken, zo dat hy voor een Ketter verklaart wierd, om dat hy op dien bestemden dag niet was te Romen verscheenen. Na dien tyd wierd'er een Kerkelyke Vergadering te Constants beroepen, om 't berucht verschil van 't Pausselyk Driemanschap by te leggen. By die geleegenheid heeft de Roomsche Koning Sigismundus eenige Boheemsche Heeren aan Hus gezonden, om hem te doen bewilligen, niet alleen op zyn Koninglyk woord, maar met wettige brieven van vrygeleide naar Constants te reizen, om voor Paus Joannes de drieentwintigste zyne zaak te verdedigen, 't welk hy op den raad van dien Vorst gedaan heeft. Daar gekomen zynde hebben de voornoemde Boheemsche Edelen den Paus verwittigt dat Johannes Hus op vrygeleide van den gemelden Koning gekomen was, dewelke die brieven met zyn woord, 't geen hy nooit dacht te houden, bekragtigde. Ziet daar 't onnoozel schaap in de klaauwen der wolven. De Koning wierd met die woorden, dat men de Ketters geen woord behoeft te houden, den mond gestopt, waar op hy hem zyne bescherming onttrok. Maar die edelmoedige ziel was nooit minder alleen, als toen hy van ieder was verlaaten. De Goddelyke inspraak en zyn welbewust geweeten lieten hem nooit zonder vreugd en troost, waar door hy voor verscheidene Kardinaalen en Bisschoppen de waarheid met de grootste vrymoedigheid beleed, die hy nooit hoe veel ook aangezocht, wilde afzweeren; 't geen hun zo verbitterde, dat zy hem na een lange afschuwelyke gevangenis, waar in hy veel stichtelyke boeken en troostelyke brieven geschreeven heeft, aan den waereldlyken Rechter hebben overgelevert: toen wierd hy met de grootste smaad en vervloekinge ontwyd, en met een papiere kroon met Duyvels beschildert gekroont, met deze afgrysselyke woorden: *Nu beveelen wy uwe ziel de Duivelen der Helle. En ik*, zeide die kloekmoedige Martelaar, *beveelze mynen goeden Heere Jezus Christus*, waar op zyne boeken wierden in 't vuur geworpen, en hy aan de brandpaal met ketenen gebonden, die rondom met brandstof wierd bestapelt. Een onnoozele boer, die vlytig houd aandroeg, als of 'er zyn zaligheid aan hing, deed hem op den oever van die schrikkelyke dood noch lachen, en uitroepen: *o Heilige eenvoudigheid.* Niet lang daar na heeft de Beul de hout-myt aangesteeken waar door hy eerst verstikt, en daar na tot assche verbrand is.

Bouw

Digitized by Google

XXV.

De Verbranding van JOANNES HUS.

Bouw op geen vrygeleide, ô Hus! ô licht van deugd!
De Kerkvergadering heeft reeds uw val besteeken;
De brandpaal staat gereed; dog Kruisheld, zyt verheugt,
Al breekt de Paus zyn woord, God zal zyn eed niet breeken,
Als hy uw dierb're ziel voert uit de vlam om hoog.
De dood der Heiligen is kost'lyk in zyn oog.

Digitized by Google

XXVI.

HIERONIMUS VAN PRAAG dus genoemt, waarschynelyk om dat hy daar gebooren is of gewoont heeft, was een Leerling van den voorgemelden Joannes Hus. De liefde tot zynen waarden Meester, en de vuurige yver om de Christelyke waarheid te verdeedigen, liepen de paalen van de voorzichtigheid voorby; want hy reisde naar Constants en bezogt hem in de gevangenis, ja beweerde opentlyk zyne leer en onschuld, waanende door zyne welspreekende geleerdheid geen wederstand te vinden; maar dit mislukkende, en bemerkt hebbende dat hy daar niet veilig was, is hy naar de Ryksstad Iberlingen geweeken, om vrygeleide van den Koning Sigismundus te verzoeken; doch dit wierd hem afgeslaagen: toen weder naar Bohemen keerende, is hy op den weg verspied, en door de dienaars van den Prins van Beieren gevangen, en aan de Kerkelyke Vergadering te Constants overgelevert, die hem als een Ketter en Navolger van Wiclef en Hus beschuldigde, en, om hunne bloeddorst te verzadigen, in een diepe put wierpen daar hy in een geheel jaar geen Zon of Maan zag. Door de pyn die hy in dien Kerker leed, alzo zyn voeten in een stok geprangt waaren, en aandrang van de listige Geestlykheid, heeft hy zyne leer uit menschelyke zwakheid wederroepen en verloochent. Dit leert een ieder zich voor verwaandheid te wagten, hoe vroom en oprecht zyn oogmerk ook mag weezen; doch deezen yverigen voorstander der waarheid heeft met Petrus een waar berouw getoont, want toen hy voortgebragt wierd om zyn gevoelen in 't openbaar af te zweeren, heeft hy 't zelve vrymoediger als ooit beleeden, en 't gedrag van Wiclef en zyn Meester Hus op nieuw kragtig verdeedigt, waar op hy wierd verweezen en de waereldlyke magt overgelevert, om levendig verbrand te worden. Toen dit vonnis hem voorgeleezen was, heeft hy kloekmoedig geantwoort. *Nu sta ik hier voor den Almagtigen God en den rechtvaardigsten Rechter, op wien ik my beroep, op dat gy hem en my over honderd jaar antwoord en rekenschap zult geeven: Ik weet dat ik na myn dood u een harde steek in 't hert, en een gruwelyke knaging in 't geweten laten zal. God wil my met zyn genade te hulp komen en ulieden uwe zonden vergeeven. Amen.*

Toen hy op de rechtplaats kwam, is hy, na dat hy een lang gebed in stilte gedaan had, aan de brandpaal met ketenen gebonden, en van de voeten tot aan het hoofd met hout bestapelt: als de Beul het vuur achter hem wilde aansteeken om dat hy 't niet zou zien, heeft hy deeze merkwaardige woorden gesprooken. *Kom vry hier en steek het vuur voor myn oogen aan, want had ik het vuur gevreest, ik waare nooit tot deze plaats die ik wel kon vermyden gekomen.* Dit gedaan zynde, wierd hy in 't kort door de hevige vlammen verteert; hy bad met beweeginge der lippen tot dat hy zyn geest aan zyn Hemelsche Vader overgaf. Dus was het einde van dien Geleerden en Godvruchtigen kruisheld, waar van Poggius Florentinus, een Roomsgezinde, in een van zyn brieven verhaalt, daar ik deeze geschiedenis mede zal sluiten. *Hieronimus had een ongelooffelyk verstand, waar over ieder van de omstanders met verwondering wierd bevangen: hy heeft nooit iets voortgebragt dat een goed man niet betaamde, ja, indien hy in 't geloof gevoelde, gelyk hy met woorden beleed, dat in hem niet alleen geen oorzaak des doods, maar zelf niet van de allerminste straf, kon gevonden worden.* Hy besluit zyn brief met deze woorden: *Aldus is deeze boven 't geloof voortreffelyken man door 't vuur verteert. Ik heb zyn uitgang gezien, en een ieder van de onderhandelingen met hem gehouden wel naau doorkeken; voorzeeker, men zou uit de schoole der oude Philosophen dezes mans dood hebben kunnen beschryven; want noch Mutius Scevola heeft met zulk een kloekmoedigheit het verbranden van zyn hand geleeden, noch Socrates zo vrywillig den venynbeeker uitgedronken, als deeze het vuur heeft ontfangen.*

De

Digitized by Google

XXVI.

De Verbranding van HIERONIMUS VAN PRAAG.

Uw val, HIERONIMUS, gaf ſtof tot droevig klaagen,
Maar uw berouw en moed, tot luiſter van Gods wet,
Blonk als de zon: toen koſt ge een' wreeden dood verdraagen.
Dit was uw taal toen 't vuur wierd achter u gezet.
Breng vry de brandſtof voor myne oogen, 'k zal niet ſchroomen.
Had ik deez' vlam gevreeſt, nooit was ik hier gekoomen.

Digitized by Google

XXVII.

ONder de regeering van Hendrik de zevende Koning van Engeland, wierd eene godvruchtige Vrouw, wiens naam in de Gefchiedfchriften niet gemeld word, in de Stad Chepeinfadbery om de belydenis van de Chriftelyke waarheid verweezen om levendig aan een ftaak verbrand te worden. De haat van de verbitterde Geeftelykheid, en in 't byzonder de bloeddorftige wreedheid van de Cancelier D°. Wytington, waren de aanleiders om de Koning tot dat gruwelyk vonnis te beweegen. Toen nu die kloekmoedige Kruisheldinne haaren ftrydgeftreeden had, en 't volk van de rechtplaats naar huis keerde, zag men een zichtbaar teeken van de Goddelyke wraak, die wel langzaam voortgaat, maar eindelyk zeker treft. Een Vleeshouwer zullende eenen ftier flachten, floeg door onervarenheid het beeft op de neus, waar op het door de fchrik aan 't woeden raakte, en zich van zyn banden ontfloeg; elk zocht zyn lyf te bergen om van dit hollend dier niet befchadigt te worden. Onder anderen had ook de gemelde Cancelier zich in een hoek verfchoolen; maar de ftier, als of hy 't op hem gemunt had, liep ieder voorby, en ftiet hem met zyn hoornen den buik in dat hy 't aanftonds beftierf. Zo laat Gods almacht dikwils zyne oordeelen op Aarde zien, om de tirannen door die kleene vonken te toonen, hoe onverdraagelyk de vuurgloed van zyn gramfchap voor hen in dien grooten Oordeeldag zal weezen.

De

Digitized by Google

XXVII.

De Marteldood van een Vrouwspersoon.

Naau had ge, o Kruisheldin! in 't vuur den geest gegeeven,
  Of 's Hemels wraak, die meest op wolle voeten gaat,
Viel op uw vyand aan ten kosten van zyn leeven.
  Wie beeft niet voor de straf van wreedheid en verraad,
Nu een verwoede stier 't geweld kan achterhaalen?
Gods Almacht laat zich door geen middelen bepaalen.

Digitized by Google

XXVIII.

JOANNES VOËSIUS EN HENRICUS ESCHEUS, twee Augustyner Monniken, wierden te Antwerpen in hun Klooster, benevens hunne medebroederen door den Hervormden Godsdienst van M. Luther, die toen als een opgaande zon de waereld begon te bestraalen, zodanig verlicht, dat zy de zelve in hunne Predikaatsien opentlyk verdedigden; maar die glans blonk te sterk in de oogen van de Geestelykheid in de Hooge Schoole te Leuven, want die de duisternis bemint haat het licht, om dat zyne ongerechtige werken niet openbaar zullen worden. Zy wierden dan gevangen en naar Vilvoorden gevoert, daar zy van den Kettermeester met eenen wreeden dood gedreigt wierden, indien zy hun gevoelen niet wilden verloochenen, het welk in de meesten zulk eenen schrik heeft veroorzaakt, dat zy alles wederriepen wat ze beleeden en geleert hadden; maar deze twee stantvastige belyders, zyn in de Christelyke waarheid staande gebleeven, als vast gewortelde Ceders, die door de stormen van beloften en dreigementen niet konden bewoogen worden; dies wierden zy van Vilvoorden te Brussel gebragt en in den kerker geslooten. Toen wierd de bloedraad gespannen om hen met de gewoone plechtigheid te ontwyden. Terwyl dit geschiedde, lieten zy de minste vrees niet blyken, maar deeden met een bedaart gemoed hun gebed in stilte, en lieten als zachtmoedige lammeren de wreede wolven begaan, byzonder den eenen die noch een jongeling was, bleef tot den einde toe met een onverandert gelaat, daar een ongemeene blydschap en aandacht uitstraalde. Zy wierden ongevonnist naar de rechtplaats gebracht om levendig verbrand te worden: daar gekomen zynde, voegdenze zich ongebonden aan de brandpaalen met een ongemeene vreugd, zeggende: *dit is de dag die wy lang begeert hebben.* Betuigende onophoudelyk dat zy als Christenen stierven. Toen 't vuur aangesteeken was, sprak de een met groote blymoedigheid: *my dunkt dat men 'er roozen onder strooit.* Men hoorde hen zuchten noch kermen, schoon de vlam langzaam opging; maar zy riepen den naam van Jezus aan tot dat zy door den rook verstikten.

Als

Digitized by Google

XXVIII.

De Verbranding van JOANNES VOËSIUS, EN HENRICUS ESCHEUS.

Als 't vroom gemoed door 't licht der waarheid word beſtraalt,
Dan moet de nacht van zonde en ongeloof verdwynen:
Dan zwigt de ziel, hoe bits de wreedheid dreigt en ſmaalt,
Voor banden, hoon, noch ſmaad, noch de allerfelſte pynen;
Want zy beſchouwt de Kroon des leevens in 't verſchiet,
Gelyk men 't hier aan deez' twee Kruisgenooten ziet.

HEN-

Digitized by Google

XXIX.

HENRICUS VAN ZUTPHEN was, naar 't gevoelen van eenige Schryvers, de Prior of Overste van 't Augustiner Klooster te Antwerpen, waar van in de vorige geschiedenis gedacht is. Hy vluchte naar Bremen, daar hervormde hy door de Goddelyke genade de geheele stad bynaar van 't Roomsche bygeloof door de leer der waarheid en zyn stigtelyke wandel. De Bisschop trachte door geweld dien voortgang te stuiten, maar de edelmoedige Magistraat heeft hem in haare bescherminge genoomen, en voor de woede van dien bloeddorstigen Wolf beschut; dies hy vrymoedig in zyne bedieninge is voortgevaaren, en op 't verzoek van eenige vroome Christenen naar Meldorp in Ditmarssen gereist, daar 't zaad des Euangeliums, door hem in de akkers der zielen geworpen, veel vruchten der bekeering heeft voortgebracht. Maar de Overste der Jacobyner Monniken dit niet kunnende dulden, reisde met veele van zyn aanhang naar ter Heiden, daar de achtien Regenten van Ditmarssen hun zitplaats hadden. Daar wierd hy aangeklaagt, dat hy de rust van de H: Kerk beroerde, en geheel Ditmarssen door zyne valsche leer tragte te verleiden; ja zy verzogten aan die Heeren, dat ze hem zouden dooden, waar mede zy de Bisschop van Bremen eenen grooten dienst zouden doen. Deze ongeleerde Rechters verwezen hem hier op ter dood, eer zy hem noch eens gezien hadden, en schreeven aan den Pastoor van Meldorp dat hy dien Ketter zou verjaagen; maar dit mislukkende, hebben zy een groot getal boeren gedwongen om hem met geweld uit het huis van den Pastoor te haalen; doch deze hun oogmerk ziende ysden van die daad; maar door groote beloften en een geschenk van drie tonnen Hamburger bier misleid zynde, trokken zy als woeste dieren, die reeds door de kracht van dien drank bevangen waaren, op een nacht gewapent naar Meldorp, mishandelden den Pastoor, plonderden zyn huis, en bragten van Zutphen naakt over 't ys naar Hemmingstet, daar zy een vuur stookten en hem op een ladder bonden, maar de vlam t'elkens uitgaande, hebben zy hem, o nooit gehoorde wreedheid! met hellebaarden en vuisthamers op zyn borst en alle zyne leden geslagen, tot dat hy den geest gaf. Dus was het einde van dien kloekmoedigen Martelaar, die in 't hevigste van zyn lyden niet anders sprak, dan: *O Heer uw wil geschiede: Heer zy weeten niet wat zy doen. Hemelsche Vader uw naam zy alleen geheiligt.*

Digitized by Google

XXIX.

De Marteldood van HENRICUS van ZUTPHEN.

Wierd ooit het brein tot haat en dolle wraak gespitst,
Om de onschuld t'elkens te vervolgen tot den bloede,
Hier word de eenvoudigheid tot gruw'len aangehitst
Door 't geestelyk geweld, nooit zat van moord en woede.
Helaas! hoe deerlyk word deez' trouwe Kruisgezant
Geklopt, getrapt, gesleept, doorsteeken en verbrand.

Digitized by Google

XXX.

JOANNES DE KLERK, wierd in zyn geboorteſtad Melden gevangen en verwezen om drie dagen lang op zeekere gezette uuren gegeeſſelt, en met een merkteken in 't voorhoofd gebrand te worden, om dat hy brieven aan de Kerkdeuren had aangeſlagen, waar in hy tegen de Aflaten van den Paus, dien hy den Antichriſt noemde, geſchreeven had. Terwyl dit vonnis uytgevoert wierd, vertrooſte hem zyne moeder, eene godvruchtige Vrouw, met deeze woorden: *Zo moet Chriſtus en zyne merkteekenen in u leeven.* Na dien tyd reiſde hy naar Mets in Lotteringen, alwaar hy hem met wolkammen geneerde. 't Gebeurde op eenen avond voor eenen plegtigen dag, waar op men buiten de Stad groote eerbewyzingen aan eenige beelden in een Kapelle zou doen, dat hy uit de Stad derwaards ging, en verbryzelde door een welmeenende, maar onbedachte yver, die tegen de Chriſtelyke lydzaamheid ſtreed, alle de beelden, waar over hy op vermoeden gevat, en van de miſdaad beſchuldigt wierd, die hy niet ontkende, maar opentlyk beleed; waar op hy tot een afgryſſelyken dood veroordeeld wierd, beſtaande in 't afhouwen van zyne rechterhand, in 't afnypen van zyn neus, borſten en armen, en eindelyk in 't villen van zyn hoofd en 't verbranden van zyn lichaam, welke onmenſchelyke martelingen hy met de grootſte kloekmoedigheid en lydzaamheid verdragen heeft.

De

Digitized by Google

XXX.

De Marteldood van JOANNES DE KLERK.

Waart gy geen Klerk geweeſt, maar Meeſter in Gods ſchoole,
  Gy had door lydzaamheid dien beeldenſtorm geſtaakt.
O yveraar! elk leere, op dat men nimmer doole,
  't Gevaar te myden als Gods eer niet word geraakt;
Doch uw Godvruchtigheid die 't kwaad niet kon gedoogen
Zelf in de zwaarſte pyn, was dierbaar in Gods oogen.

Digitized by Google

XXXI.

JOANNES PISTORIUS te Woerden van eerlyke Ouders gebooren, was van jongs af een spiegel van eerbaarheid en Christelyke deugden. Op zyn twaalfde jaar wierd hy een Zanger onder de Kannoniken in de Domkerk te Utrecht, daar hy, om dat hy een bevallige stem had, drie jaaren in doorbragt. Na dien tyd heesch geworden zynde, begaf hy zich tot leerzaame oeffeningen, waar in hy een vermaard Opziender over 't Collegie van Hieronimus tot eenen Meester had, die in geleerdheid en godvruchtigheid uitblonk: deeze was een bedekt belyder van de Leere van M. Luther, die toen overal begon door te straalen, waar in hy deezen vroomen Jongeling onderwees, en alzo gelykheid van natuur liefde baart, is 't wel te denken dat die twee flonkerlichten wel haast een hert en eene ziele wierden. De Vader vermoeden krygende dat hy naar de Reformatie helde, heeft hem t'huis ontboden, om nevens hem de bediening van 't Kosterampt waar te neemen, waar in hy echter niet naliet om 't heilzaam licht, 't geen hem door Gods genade geopenbaart was, te laten schynen, en de Christelyke Waarheid zyne medeburgeren in te scherpen. Niet lang daar na is hy naar Leuven gezonden, en den vermaarden Erasmus van Rotterdam aanbevoolen, met wien zyn Vader voorheen gemeenzaam geleeft had. Gelukkige Pistorius! die de onderwyzing van zulken grooten Meester ten deel viel. Hier plukte hy dierbaare vruchten naar den geest van zyn arbeid, maar dat geluk mogt hem niet lang gebeuren. Zyn Vader meest ziende op tydelyk voordeel zond hem naar Utrecht, om als Priester in den Roomschen Godsdienst ingewyd te worden. Hier wierd de Jongeling gedwongen in zyne minderjarigheid zyn gevoelen af te zweeren, 't geen hy tot aan zyn dood betuigt heeft alleen uit kinderlyke gehoorzaamheid gedaan te hebben; maar verre was 't er van daan, dat die vonk, door den H. Geest aangeblaazen, zou verdooft worden. In tegendeel is dezelve tot een heldere vlam aangegroeit, die veelen uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht gebragt heeft. Dit gerucht wierd wel haast openbaar, waar om hy te Utrecht geroepen wierd om hem te verantwoorden; maar hy weigerde daar te verschynen, waar over de Regeering van Utrecht hem voor 't Hof van Holland heeft aangeklaagt, en gunstig antwoord gekregen hebbende, is hy met een van zyne medebroeders op 't Slot van Woerden gevangen gezet; maar naardien zy beide van een besmettelyke ziekte wierden aangetast, heeft men hen ontslagen, en uit het land gebannen. Toen reisden zy naar Wittenburg in Saxen, en zyn na drie maanden weder in hun Vaderland gekomen. Aldaar wierd hun door de Regeering van Utrecht bevoolen naar Romen te vertrekken; Doch Pistorius dat bevel niet achtende, bleef te Woerden. Zyne vyanden dit euvel opneemende besllooten hem te dooden; maar hy bleef op den bodem van Holland, daar hy de Gemeentens in de Christelyke waarheid versterkte, ja, om te toonen dat het hem ernst was, heeft hy zyn Priesterdom afgelegt, en zich in den Huwelyken staat begeven. Eindelyk is hy, om dat hy het bedrog van de Pausselyke Aflaten ontdekte, door list opgeligt, en naar 's Gravenhage gevoert, daar hy in drie redenvoeringen, die wel negen bladen beslaan, de Goddelyke Waarheid en zyn gedrag zo kragtig heeft verdedigt als ik ooit van die stoffe iets geleezen heb. Ten laatsten is hy verweezen om geworgt en verbrand te worden. Zyn Vader toen afscheid van hem nemende, was zo over zyne stantvastigheid geraakt, dat hy hem in 't openbaar vertrooste en aanmoedigde om tot den einde volstandig in 't geloof te blyven. Toen hy naar de rechtplaats ging, na dat hy ontwyd was, hebben zyne vyanden hem een geel spotkleed aangedaan, en een Sotskap opgezet: als hy nu de Kerker voorby kwam, heeft hy zyne gevangene medebroeders vertroost, en bevoolen goeds moeds te zyn en zyn voorbeeld naar te volgen, waar op zy hem met vrolyke gezangen hebben geantwoord. Als hy op den houtstapel stond, heeft hy zyn kleed opgedaan, op dat de Beul daar buskruid in zou strooijen, en de strop zelf aan zyn hals gepast. Terwyl de Scherprechter hem worgde, riep hy uit: O *Jesu Christi! Zone Gods! gedenkt myner: ontfermt u myner.* Met die woorden is hy zonder eenige teekenen van pyn in den Heere ontslaapen, in 't zevenentwintigste Jaars zyns ouderdoms.

Digitized by Google

XXXI.

De Verbranding van JOANNES PISTORIUS.

Gelukkig is hy die in 't bloejen van zyn jeugd
Het juk des Heeren draagt wanneer hy eens moet ſtryden
Voor 't dierbaar Kruisgeloof: dan ſtaat oprechte deugd
Het proefvuur uit, om tot Gods eer den dood te lyden.
Wierd iemand ooit van die genadezon beſtraalt,
Gy hebt, PISTORIUS, met zulk een kroon gepraalt.

Digitized by Google

XXXII.

THOMAS BILNEY, woonde te Cambridge in Engeland, alwaar hy van zyne jeugd af in die vermaarde Hooge-School is opgebracht, en heeft zich in de Rechtsgeleerdheid en Godgeleerdheid geoeffent; maar hy heeft op den raad van zynen Godvruchtigen Leermeefter zich aan 't laatfte gehouden, waar in hy door zyn verftand veel vorderde, en veele oeffenaars in die Hooge School tot den aanwaffenden hervormden Godsdienft bracht, waar onder ook die twee vermaarde mannen, Hugo Latimer en Thomas Wolfey, die namaals Cardinaal en de grootfte gunfteling van Koning Hendrik de Achtfte wierd, geweeft is. Met deze laatfte ging hy uit de Hooge School, en predikte het Euangelie met veel vrucht in de naafte Steeden en Dorpen. Eindelyk is hy, om dat hy de verwaandheid van den Aardsbiffchop van Jork, en de Pauffelyke Opperhoofdigheid wederftond, en in 't byzonder wegens zyn vuurige yver om een iegelyk, waar 't mogelyk, tot de Chriftelyke waarheid te brengen, door den beroemden Thomas Morus, toen Cancelier van Engeland, van Kettery befchuldigt en veroordeelt om levendig verbrand te worden. In de laatfte nacht wilde hy, terwyl zyne wachters fliepen, eens een proef neemen, of hy 't vuur wel kon verdragen; dies ftak hy zyn vinger in de vlam van de kaars, maar toen hy de zelve door de pyn te rug trok, fprak hy: *Wat wil dit zyn? kunt gy de vlam aan uw vinger niet lyden, hoe zult gy dan kunnen verdraagen dat uw lichaam verbrand word?* doch zulks tot verfcheidene reizen ter voorbereiding van zyn aanftaande lyden hervat hebbende, heeft hy de vrees overwonnen, en op den volgenden dag met volftandigheid zyne offerhande gedaan.

De

Digitized by Google

XXXII.

De verbranding van THOMAS BILNEY.

De Roomſche Scevola ſtak eens zyn hand in 't vuur,
Om 's waerelds eer, een bel vol winden, te verwerven:
Uw proef, o BILNEY! van een andere natuur,
Geſchiedde om tot Gods eer voor 't Kruisgeloof te ſterven.
Zo ver verſchilt de hoop, het oogmerk en de wenſch
Van d'aardsbeminnend' en den Godgeliefden menſch.

JO-

Digitized by Google

XXXIII.

JOANNES POINTET was een Geneesmeester, in Savoje gebooren, en woonde te Parys, daar hy van eenige Minderbroeders aangeklaagt is, om dat hy, terwyl hy ze van vuile ziektens genas, hen vermaande tot een Godvruchtig leeven en eene ingetoogene kuisheid. Waarschynelyk heeft hy hun te gemoet gevoert, dat het beter te trouwen is dan te branden, om hen van de gruwelen der onkuisheid af te schrikken; maar die ondankbaare menschen, die zo veel heilzaame geneesmiddelen naar 't lichaam en de ziel van hem ontfangen hadden, betaalden hem met het algemeen waerelds loon, dat is kwaad voor goed; want zy openbaarden zyn gevoelen, bestaande in de verachtinge van den Beeldendienst, en andere misbruiken van de Roomsche Kerk aan een Doctor van de Sorbonne, die zo veel by de Raadsheeren van 't Parlement te weeg bragt, dat zy hem eerst in den Kerker hebben geworpen, en daar na verweezen om geworgt en verbrand te worden. Toen dit vonnis uitgevoert zou worden, hebben zy hem in een Kapel gebragt, op dat hy voor een zeker beeld zou knielen en het zelve aanbidden om vergeeving van zyne zonden, waar op hy door een vuurige yver voor de Christelyke waarheid, hevig uitvoer tegen den dienst der beelden, waar door zyne vyanden zo vergramt wierden, dat zy hem de tong hebben doen afsnyden, en in plaats van eerst te worgen, levendig verbranden.

De

Digitized by Google

XXXIII.

De Verbranding van JOANNES POINTET.

Wierd dan uw tong, die ſteeds de waarheid heeft beleeden,
  Die tong, die elk de deugd van Kuisheid heeft geleert,
Godvruchtige POINTET, o gruwel! afgeſneeden,
  Eer 't lichaam pynlyk was door 't martelvuur verteert?
Maar laat de boosheid hier tot haar verderf vry woeden,
God zal u dit verlies in 't zalig ryk vergoeden.

Digitized by Google

XXXIV.

JOANNES FRYTHUS en ANDRIES HEWET, wierden beide te Londen aan een paal ruggelings aan elkander gebonden, en om de belydenis van de Christelyke waarheid verbrand. De laatste, daar weinig van te zeggen valt, was een Kleermakers knegt die van zyn meester verraaden wierd, een eenvoudig en ongeoeffent Jongeling, doch vroom van inborst, die, als hy zyn gevoelen niet wilde wederroepen, met het vuur gedreigt wierd, waar op hy antwoorde. *Dat sla ik niet af*; toen is hy met den bovengenoemden Martelaar, als reeds gezegt is, opgeoffert.

Doch van deezen FRYTHUS zal ik wat breeder spreeken: hy was zeer geleert en godvruchtig, versmadende alle waereldsche voordeelen om de geestelyke leer-oeffeningen, waar in hy te Oxfort veelen heeft overtroffen. Na dien tyd kreeg hy kennisse aan den vermaarden Willem Tyndal, die hem in de waare Leer des Euangeliums onderwees, en wierd nevens dezelve en veel andere tot Hoogleeraar van 't pragtig Collegie van Frydeswide, door den hoogmoedigen Cardinaal Thomas Wolsey opgerecht, verkooren, en gelyk de yver voor de waarheid zo weinig als 't vuur in de open lucht bedekt kan blyven, zo heeft die Prelaat wel haast bemerkt, dat hy 't gevoelen van Luther aanhing, waar op hy van kettery beschuldigt en in een duistere kerker onder de aarde gesloten wierd, waar uit hy eindelyk, men weet niet door wat middel, verlost is; doch de hitte van vervolging deed hem uit Engeland wyken; maar de Cancelier Thomas Morus liet hem overal verspieden, en een groote somme gelds op zyn lyf zetten, zo dat hy dikwils verkleed, van de eene Stad in de andere moest vluchten. Eindelyk is hy in een kleene Stad niet verre van Londen aangetast en ondervraagt wie hy was; en door zyn beteutert antwoord verdacht geworden zynde, wierd hy aldaar in de kerker gebragt, daar hy bynaar van honger stierf. In de uitterste nood zynde, liet hy den Schoolmeester van die plaats, eenen Leonard Coxus, by hem komen, aan wien hy in de Latynsche taal zyn nood klaagde zonder zyn naam te melden; ja, hy sprak met hem in 't Grieks van verscheidene zaaken. Deeze Coxus, verwondert zynde dat zulk een jongeling die zo geleert was dus onderdrukt wierd, heeft zo veel by de regeering van die Stad uitgewerkt dat hy op vrye voeten gestelt wierd. Eindelyk is hy verraaden en in den Tour van Londen gebragt, daar hy een boekje schreef wegens 't houden van 't H. Avondmaal, daar hy eenen zeekeren schyn vriend een afschrift van gaf, die 't zelve den Cancelier ter hand stelde, die toen daar tegen schreef; maar zo slegt, dat hy zelf daar over beschaamt wierd. Na dien tyd wierd hy van den zelfden Morus, en de Bisschoppen van Rochester en Rastal, en naderhand te Lambeth van den Aartsbisschop van Cantelberg en de Bisschop van Winchester ondervraagt, daar hy zich zo wel verdedigde, dat hy den Bisschop van Rastal tot zyn gevoelen overbragt. Echter is hy door de wreedheid van de Geestelykheid, en byzonder door Morus, anders een Heer van een doorluchtig verstand, op Smitsveld met den gemelden Hewet aan een paal verbrand. Hy was zo kloekmoedig dat hy zelf de brandstof hielp aanbrengen. Hy leed een harden dood, overmits de vlam van hem af en naar zyn Kruisgenoot waaide, met wien hy meer begaan was dan met zich zelf; doch God heeft hem met een weêrgalooze lydzaamheid begenadigt tot hy den geest gaf.

De

Digitized by Google

XXXIV.

De Verbranding van JOANNES FRYTHUS, EN ANDRIES HEWET.

Is 't mooglyk, Morus? kon uw hoog verlicht verſtand
Dus tegen 't Kruisgeloof en de eer van Jezus ſtryden,
Dat gy deez' Martelaars dorſt werpen in den brand?
Hoe weinig dacht gy toen, o wiſſeling der tyden!
Dat gy door 's Konings laſt, van elk gehoont, beſpot,
Uw hoofd verliezen zoud op 't bloedig moordſchavot.

Digitized by Google

XXXV.

HIERONIMUS VINDOCIN was een Jacobiner Monnik in Gaskonje gebooren, van waar hy door de Overſten van zyne orde, alzoo hy verſtandig was, eene bezending kreeg om vreemde Landen te bezoeken. Hy onder andere geweſten Zwitſerland doorreizende, kwam te Geneve, daar hy waarſchynelyk zich eenigen tyd opgehouden heeft, om dat hy allengs klaare kennis kreeg van 't gevoelen der hervormde Chriſtenen, waar door hy door de Goddelyke genade een licht in de ziel kreeg, om al de misſlaagen en bygeloovigheden van de Roomſche Kerk te ontdekken. Van daar naar zyn Vaderland wederkeerende, is hy door bevel van den Inquiſiteur, Rochel genaamt, in de Stad Agen gevangen, mogelyk op vermoeden om dat hy te Geneve geweeſt was; want men leeſt niet dat hy dat genade-licht ergens heeft laten ſchynen; maar toen hy in de kerker was, en ondervraagt zynde, heeft hy de Chriſtelyke waarheid vrymoedig beleeden, waar op hy, ſchoon hy hem op 't Hof van 't Parlement beriep, veroordeelt is om ontwyd te worden; dit geſchied zynde, is hy verweezen om levendig verbrand te worden. Toen 't vonnis uitgevoerd wierd, was 'er niemand van de aanſchouwers die dien vroomen Kruisheld beklaagde, maar elk deed zyn beſt om hem te beſchimpen en te laſteren, hoewel zy over zyne kloekmoedige lydzaamheid, die hem tot zyn einde bybleef, verwondert waaren; zo kan de blindheid van 't verſtand een reeks van van gruwelen baaren. Aanmerkelyk is 't, dat korts daar na zyn bitterſte vyand, de Inquiſiteur Rochel, met zynen Stedehouder, om de Sodomitiſche zonde te Tholouze levendig verbrand wierden. Ziet hier twee tegenſtrydige Martelaaren, de een lyd om zyn godsvrucht en voor de Chriſtelyke waarheid, en de ander om de gruwelykſte aller zonden. De een ſcheid met een vrolyke hoop en een vaſt vertrouwen op de eeuwige gelukzaligheid, en de ander met de bitterſte wanhoop en een onuitſpreekelyke ſchrik voor de eeuwige verdoemenis uit de waereld. Een vuurbaak voor elk, om de deugt te beminnen en de ongerechtigheid te haaten.

De

Digitized by Google

XXXV.

De Verbranding van HIERONIMUS VINDOCIN.

Juich, VINDOCIN, gy zult de kroon des levens erven,
Al word gy hier verbrand: maar hy, die u verried,
Zal om 't ontuchtig vuur ook in de vuurgloed ſterven,
Die hem naar d'afgrond voert vol knaaging en verdriet.
Hoe ongelyk is 't lot van 's waerelds Martelaaren
En hen, die door 't geloof en deugd ten Hemel vaaren.

Digitized by Google

XXXVI.

PETRUS GAUDET, in een Dorp niet verre van Parys gebooren, was een van de Ridders van Rhodes, die men St. Jans Heeren noemt. Na dat hy die orde aangenomen had, is hy met zyne huisvrouw naar Geneve gereist, of hy daar belydenis van de hervormde Godsdienst gedaan heeft, word niet gemeld; maar dat hy die waarheid toegedaan was, is klaar te merken uit het gedrag van zyn Oom, die Commandeur van die gemelde St. Jans Heeren was. Deez', een bitter vyand van de Euangelische leer zynde, heeft zyn Neef Gaudet, (waar kan de blinde drift den mensch niet toe vervoeren) door een behendige list uit Geneve gelokt, en door eenige verraaders op 't Slot Penan, onder 't gebied van den verdreevenen Bisschop doen gevangen zetten, breekende alzoo, door eene ongehoorde wreedheid dien vasten band van bloedverwantschap aan stukken. In die benaude kerker is hy eerst vyf dagen schrikkelyk gepynigt en gemartelt; doch hy heeft door Gods genade de Christelyke waarheid stantvastig voorgestaan en beschermt. Ten laatsten is hy op eene onmenschelyke wyze gehandelt; want zyne vyanden hebben hem door aanhitzingen van zyn Oom, dat monster van de natuur, twee dagen lang zonder ophouden, in en uit het vuur gehaalt, om zyn pynen te verzwaaren, tot dat hy zyn geest in de handen van zyn Zaligmaaker heeft bevoolen.

De

XXXVI.

De Marteldood van PETRUS GAUDET.

Godvruchtige GAUDET, die 't Ridderlyke teeken,
  Van Rhodes hebt versmaad voor Christus kruis en leer,
  Dat adelyk livrei van onverwelkbaare eer:
Uw keur braveert de roem des waerelds vol gebreeken:
  Al woed uw' wreeden Oom, verbastert van natuur,
  Gy proeft de voorsmaak van uw zaligheid in 't vuur.

COUW-

Digitized by Google

XXXVII.

COUWBRIG een Engelsman wierd in de heete tyden der vervolging in de Landſtreek van Glocheſter, daar hy waarſchynelyk het licht der waarheid op den kandelaar gezet heeft, gevangen en naar Oxfort gevoert, al waar hy door den Deeken en twee andere Geeſtelyken van de Hoogeſchool ondervraagt is. Wat hy geantwoord en beleeden heeft, word niet gemeld: Zonder twyffel heeft hy zyn gevoelen kragtig verdeedigt, 't geen uit de gramſchap en boosheid van zyne vyanden te merken was; want zy hebben hem in een duiſteren kerker geworpen en by naar van honger laten ſterven, 't geen hy met de grootſte lydzaamheyd verdraagen heeft; ja, hy dankte God dat hy waardig geacht wierd om voor zynen naam te lyden; maar de bloeddorſtige navolgers van de ſchynheilige Pharizeenen wierden daar door des te verwoeder; doch geen ſtoffe vindende om hem voor 't volk te beſchuldigen en ter dood te verwyzen, hebben ze overal uitgeſtrooit dat 'er te Oxfort een Ketter gevangen zat, die wel den naam van Jezus mogt verdraagen; maar die van Chriſtus niet mogt hooren uitſpreeken, en daarom waardig was om verbrand te worden. O groote valsheid en geveinſdheid! o onnozele beſchuldiging! doch van noch onnozeler herten aangenoomen; want zo dra als dat gerucht verſpreid was, hebben de Geeſtelyken, vergezelſchapt met de Gemeente, gewapent met ſtokken, dat onſchuldig offerlam, 't geen niet dan zachtmoedigheid ademde, naar de rechtplaats gevoert, en in een huisje van ſtroo en hout gemaakt, levendig laten verbranden; doch die kloekmoedige Martelaar heeft tot zyn einde in 't midden van den vlam den naam des Heeren met groot vertrouwen aangeroepen.

De

Digitized by Google

XXXVII.

De Verbranding van COUWBRIG.

Kon uw zachtmoedigheid, uw willeloos geduld,
En Godvrucht uit de borſt der waarheid ingezoogen,
U niet bevryden voor den vuurgloed zonder ſchuld?
Neen, vroome COUWBRIG, neen: het God'lyk Alvermoogen
Beminde u al te teêr: want die met Chriſtus lyd,
Word ook met hem, o vreugd! verheerlykt na den ſtryd.

Digitized by Google

XXXVIII.

WILHELMUS TYNDAL in Wals-Engeland gebooren, was van zyne jeugd af in de Hooge School van Oxfort opgevoed, alwaar hy in veele wetenschappen, en voornamentlyk in de beste, de kennisse der H. Schrift zodanig gevordert is, dat hy in 't kort een verstandig Onderwyzer van zyne meede-oeffenaars wierd, en 't geen meest klem aan zyne leer gaf, was zyne godzalige wandel, waar door hy van ieder bemind wierd. Van Oxford vertrok hy naar Cambridge, om noch meer in dat loffelyk werk toe te neemen, zo lang tot zyne geleerdheid ryp was. Toen heeft hy zich in dienst van een Ridder van Glochester begeeven, van wien hy om zyne gaven hertelyk bemind was, en naardien deezen Edelman van eenen mildadigen en gastvryen aart was, is zyn tafel dikwils verzien geweest van verscheidene Abten en andere Geestelyken. Dit gaf aanleiding tot redenvoeringen over den Godsdienst, en spitsvindige samenspreekingen; maar deez Christelyke krygsman met alle stukken, om zo te spreeken, gewapent zynde, heeft zo dapper met het swaard des geestes en 't schild des geloofs gestreeden, dat hy telkens de overwinning behaalde; doch zo ooit de waarheid haat baarde, 't bleek hier in die gewaande Godgeleerden, die hem voor den Cancelier Thomas Morus van kettery beschuldigden, dewelke hem gedreigt en ondervraagt heeft; maar niets uit hem kunnende trekken om een vonnis op te stellen, is hy vry gelaaten; doch de wreede Tempelwolven op dit onnoozel lam gebeeten, hebben niet gerust voor dat zy hem uit Engeland verjoegen. Hy vertrok naar Duitsland, alwaar hy met toestemminge van den vermaarden Joannes Frythus, daar voorheen van gemeld is, een voortreffelyke zaak heeft aangevangen en uitgevoert, te weten, het overzetten van de vyf boeken Moses, het N. Testament, en verscheide andere stichtelyke boekjes in de Engelsche taal; zo aangenaam als dat flikkerlicht in de oogen der gemeente was, zo afschuwewelyk was 't in 't gezicht van de Geestelyke werkers der duisternis; want die kwaad doet haat het licht, om dat zyne werken niet openbaar zullen worden.

Deeze bewoogen bynaar Hemel en Aarde om dien glans te verduisteren, terwyl hy met Martinus Lutherus bezich was om 't werk van de Hervorming in den Godsdienst te voltrekken. Ten dien einde reisde hy naar Antwerpen, welke Stad hy tot zyn woonplaats verkoor; maar zyne vyanden in Engeland door list zyn verblyf ontdekt hebbende, zonden eenen Henricus Philippus naar de Nederlanden, om hem door 't een of 't ander middel van kant te helpen. Deeze looze verrader kwam by hem te Antwerpen en veinsde zyn vriend te zyn, waar op de vroome Tyndal geen achterdocht hebbende, hem alle zyne geheimen vertrouwde, die dezelve te Brussel aan den Procureur Generaal ontdekte, de welke met zyne Onderbevelhebbers naar Antwerpen vertrok, en hem door de list van den verrader, onder voorwendzel van hem te vergasten, heeft gevangen en naar 't Kasteel van Vilvoorden gevoert, daar hy naar veele ondervraagingen, die hy, volstandig in de waarheid blyvende, kloekmoedig beantwoord heeft, verweezen is, om geworgt en tot assche verbrand te worden. Onder de uitvoering van 't vonnis heeft hy veele yverige gebeeden uitgestort, en met een luide stem uitgeroepen: *Heer open de oogen van den Koning van Engeland*, waar op hy zachtelyk is ontslapen.

Wyl

Digitized by Google

XXXVIII.

De Marteldood van WILHELMUS TYNDAL.

Wyl Gods rechtvaardigheid elk loon naar werk zal geeven,
  Tot welk een hooge trap van onvergangb're vreugd
Godvruchtige yveraar zult gy dan zyn verheeven?
  Die 't helder licht van uw geleerdheid, trouw en deugd,
Tot Jezus eer liet in veel vroome zielen daalen.
Zo wykt de duist're nacht voor 's Levens zonnestraalen.

Digitized by Google

XXXIX.

MEester PETRUS, zyn bynaam word niet gemeld, was een Pastoor te Douay, maar door de Goddelyke genade verlicht zynde, heeft hy vrymoedig de zuivere leere van 't Euangelie gepredikt, waar door hy van de Geestelykheid te Utrecht is gevangen genoomen. Toen hy ondervraagt en beschuldigt wierd, wilde hy zich verdeedigen, maar het wierd hem niet toegelaaten; echter heeft hy in weêrwil van zyne vyanden der Christelyke waarheid getuigenisse gegeeven, waar op hy door eenen Wy-Bisschop, die tevens Geestelyk blind en godloos was, na veele redenvoeringen en dreigementen voor eenen halstarrigen Ketter wierd verklaart, en met de gewoonelyke plechtigheden op een hoog Toonneel ontwyd. Maar deez vroome Kruisheld dankte God dat hy hem dien besmetten rok, waar in hy had moeten verderven, uitgetogen had, en sprak tegen hen, die met dat belachelyk werk bezig waren, deeze aanmerkelyke woorden: *Scheert, scheert, snyd, en neemt alles weg dat 'er niets overblyft, want dat heb ik van u lieden; maar 't rechte Priesterschap, dat God my inwendig gegeven heeft, door welke ik my aan hem heb overgegeeven en tot een offerhande geheiligt, staat in uwe magt niet om my 't zelve naar uw goeddunken te beneemen.* Na deeze ontwyding is hy veroordeelt om levendig verbrand te worden, welk vonnis tweederleye uitwerking in de herten der aanschouwers heeft voortgebragt; de vroomen wierden 'er door gesticht en aangemoedigt om standvastig by de Waarheid te blyven, byzonder als zy hem met opgerechten hoofde en vast vertrouwen zagen den geest geeven, maar de goddeloozen wederriepen de gevoelens die zy van hem geleert hadden, en wierden grooter huichelaars dan te vooren.

Digitized by Google

XXXIX.

De verbranding van Meester PETRUS.

Al word gy ſmaad'lyk van den Prieſterlyken ſtaat
Berooft, om dat gy 't licht der waarheid hebt beleeden;
Uw Chriſt'lyk Prieſterdom, dat nimmermeer vergaat,
Word veilig door Gods kracht bewaart, hoe fel beſtreeden;
Dien dierb'ren ſchat wierd met uw lichaam niet verbrand,
Maar is reeds weg gelegt, o PETRUS! als een pand.

Digitized by Google

X L.

TOen Keizer Karel de Vyfde uit Vrankryk in zyn geboorteſtad Gent gekomen was, om de oproerige muittelingen te beteugelen, wierd hy door de verbitterde Geeſtelykheid, die 't licht van den hervormden Godsdienſt niet kon verdraagen, daagelyks aangedrongen om de handhavers van die nieuwe leer met den dood te ſtraffen, 't zy hem zyne genegenheid; 't zy om van die laſtige verzoeking ontſlagen te worden, daar toe bewoogen hebbe, hy heeft hunne wreede begeertens in gewilligt. Onder anderen vielen 'er twee mannen en twee vrouwen in de klaauwen van die wreede wolven, die om de belydenis van de Chriſtelyke waarheid, eerſt in de gevangenis twee dagen gruwelyk gepynigt, en daar na ter dood wierden verweezen, de mannen om levendig verbrand, en de vrouwen levendig in de aarde gedolven te worden, welke marteldood zy met de grootſte lydzaamheid en een vaſte hoop op de eeuwige gelukzaligheid hebben ondergaan.

De

Digitized by Google

X L.

De Marteldood van twee MANNEN *en twee* VROUWEN.

De Keizer, aangehitst door de aart der Pharizeenen,
  Heeft deeze Martelaars verweezen, die vol moed
  Gods wet bezeegelden ten kosten van hun bloed.
Waar voert de blinde drift, helaas! de wreedheid heenen?
  Wanneer de Geest'lykheid het oor der Vorsten heeft,
  Wie leeft 'er die niet voor haar gruweldaaden beeft.

Een

Digitized by Google

XLI.

EEn Boekverkooper te Avignon in Vrankryk, wiens naam niet gemeld word, die veele Latynsche en Fransche Bybels verkogt, wierd gevraagt, hoe hy die Boeken dorst verkoopen? Waar op hy vraagswyze antwoorde, of die heilige Bybels niet beter waaren dan de schoone beelden die zy onlangs voor hunne vrouwen gekogt hadden? De Bisschop van Aix deeze woorden hoorende, zeide: *Ik wil myn deel des Hemelryks wel verzweeren indien deeze Boekverkooper geen Lutheraan is.* Hier op wierd hy van de oploopende gemeente onder een vreesselyk geroep van *ten vuure met hem*, deerlyk mishandelt en naar de kerker gesleept. Den volgenden dag wegens 't verkoopen van deeze Bybels ondervraagt zynde, gaf hy dit merkwaardig antwoord: *Wilt gy die hier te Avignon woont, alleen in de gantsche Christenheid een grouwel van het Testament des Hemelschen Vaders hebben? waarom wilt gy niet toelaaten dat het Testament, en de geloofwaerdige boeken van het Genadenverbond Gods, over al verkogt en verstaan worden? wilt gy het geene verbieden dat onze Heer Jezus Christus bevoolen heeft opentlyk te verkondigen en te verklaaren? en weet gy niet dat hy zyne Apostelen magt gegeeven heeft om met allerlei spraaken te spreeken, op dat het Euangelie overal verkondigt zou worden? Waarom verbied gy de schandelyke boeken en schilderyen niet, waar door de menschen tot hoerery en ontugtigheid aangeport worden?* Deeze vrymoedige taal maakte de Bisschop en zyne Prelaten zo verwoed van gramschap, dat zy hem aanstonds ten vuure wilden veroordeelen, maar de Rechters konden daar zo haast niet in bewilligen; doch toen hy op hun verzoek de Geestelykheid voor geen waare hoeders van Gods Kerk zonder kreuking van zyn geweeten kon erkennen, is hy verweezen, om met een Bybel op zyn rug, en een op zyn borst gebonden, verbrand te worden; dus het H. Woord zo wel op als in het hert hebbende, is dit schrikkelyk vonnis, na dat hy elk tot het lezen en betragten van de Goddelyke Wet vermaant heeft, met de grootste strengheid uitgevoert.

De

Digitized by Google

XLI.

De Verbranding van een BOEKVERKOOPER.

Een ander praal' vry met een diamante keeten,
  Deez' vroome Martelaar pronkt met een borſtſieraad,
  Een' dierb'ren ſchat, waar in de zaligheid beſtaat
Voor hem, die hier zich trouw en deugdzaam heeft gekweeten.
  Gelukkig zyt ge, o held! in 't midden van uw ſmert,
  Nu gy die paerel op, maar beter draagt in 't hert.

Digitized by Google

XLII.

JOOST JUSBERG, een Kleermaakers knecht, was ook door 't licht van de Goddelyke waarheid uit het Geestelyk Babel gegaan, waarom hy van de wreede Roomsgezinden bespied wierd, en te Leuven in Braband, daar hy moog'lyk woonde, gezogt; maar hun oogmerk daar misluk-kende, hebben zy hem niet verre buiten de Stad in een Abdy, daar hy eenige kleederen vermaakte, gevonden, alwaar hy door den Drossaart van Braband, om dat hy het Nieuwe Testament en eenige Predikatien van Luther by hem vond, gevangen is en naar Brussel gevoert, daar hy van twee Raadsheeren ondervraagt wierd wat hy van de macht van den Paus, van 't Vagevuur, van de Offerhande der Misse, en andere Artikelen gevoelde, en waarom hy zulke kerkverboodene boeken by zich droeg. Waar op hy kloekmoedig antwoorde, dat hy geloofde dat de gerechtigheid, heiligheid, en de verlossing des menschelyken geslachts, den menschen van God uit loutere barmhertigheid geschonken waaren, en dat het hem betaamde, die boeken van 't Nieuwe Testament waar in de zaligheid begreepen is, zo wel te leezen als groote Heeren en Vorsten. Toen hebben zy hem naar Leuven gebragt, op dat hy zyne geloofsgenooten zou openbaaren, maar als hy zulks met groote standvastigheid weigerde, is hy weder naar Brussel gevoert, daar zy hem eindelyk naar veele redenvoeringen en looze laagen, om hem van de Christelyke leere af te trekken, verweezen hebben, om onthooft te worden, welken marteldood hy met lydzaamheid heeft uitgestaan.

De

Digitized by Google

XLII.

De Marteldood van JOOST JUSBERG.

De waereldlyke haat woed zelden op de vroomen;
Maar 't Geestelyk geweld, door blinde drift verleid,
Belaagt de deugd terwyl het voor de boosheid pleit:
Niets kan haar wraakzucht op Godvruchtigen betoomen.
Dit is 't, o JUSBERG! 't geen gy ondervonden hebt.
Onmensch'lyk is hy die dus lust in 't moorden schept.

Digitized by Google

XLIII.

WILLEM HUSSON was een Apotheker van Blois, uit welke plaats hy om de belydenis van den hervormden Godsdienst verjaagt zynde, is hy naar Rouaan geweeken, alwaar hy by eene Weduwe wierd geherbergt, die hy vraagde op welk uur het Parlement gewoon was te scheiden? Dit vernoomen hebbende, is hy uit het huis gegaan, en heeft voor 't Paleis en op alle de aanzienlyke plaatsen eenige boekjes, raakende zyn gevoelen en 't misbruik der menschelyke inzettingen, gestrooit: toen is hy weder gekeert, en, na dat hy by die gemelde Weduwe wat gegeeten had, is hy de Stad uitgereeden. De Heeren van 't Parlement zyn over dit voorval zeer beroert geworden, en hebben de poorten doen sluiten, doch van die voornoemde Weduwe eenig licht gekregen hebbende, is hy door verscheidene Ruiters nagejaagt, die hem op den weg naar Diepe achterhaalden en wederom naar Rouaan bragten, daar hy op de eerste ondervraaging zyn geloof vrymoedig heeft beleeden, waarom hy ook korts daar na veroordeelt is om levendig verbrand te worden. Toen hy naar de rechtplaats wierd gebragt, hebben zy hem een waskaars in de hand willen binden, en dwingen om voor een L. Vrouwenbeeld te knielen; maar hy een afschrik van die gruwelen hebbende, heeft de kaars laaten vallen, 't geen de woede van zyne vyanden vermeerderde, want zy hebben hem, o gruwelyke wreedheid! voor de Domkerk zyn tong uitgesneeden, alwaar een Monnik een lange redenvoering deed, en als deez stomme Martelaar eenige gebaarden liet blyken dat hem die stoffe niet behaagde, zoo liet zich een Doctor van de Sorbonne deeze schrikkelyke woorden ontvallen: *Siet deezen mensche is ter dood veroordeelt, en immers met den ledigen of stommen Duivel bezeeten:* na die martelisatie is hy aan een wip gehangen en levendig verbrand.

De

XLIII.

De Marteldood van WILLEM HUSSON.

Uw kruidgeur, HUSSON, om het lichaam te geneezen,
Verdwynt by de artſeny en kruiden voor 't gemoed,
Waar van ge een' heilzaam' hof voor ieder open doet,
Zelf voor uw vyanden die u ter dood verweezen.
Maar ach! wat baat het, als men tegen 's Hemels raad,
De middelen tot zyn behoudenis verſmaad?

Digitized by Google

XLIV.

MARTEN HUURBLOK, een ryk Vischkooper te Gent in Vlaanderen, was van een waereldgezinden aart, en daarom van veel waereldlingen bemint; niets behaagde hem meer dan de dronkenschap en 't dobbelspel, waar door hy een afkeer en haat tegen de Euangelische waarheid, hoewel in onweetenheid, had opgevat. 't Gebeurde op een tyd, dat 'er een Leeraar van den Hervormden Godsdienst in de Stad predikte, die veele gaven en groote toeloop had; op dit gerucht ging hy hem ook eens hooren. Uit de vergadering komende, wierd hem van een godvruchtig man gevraagt, wat hem van die redenvoering dacht? waar op hy geen antwoord gereed had; doch die getrouwe vriend ried hem om 't zelve noch eens en meer te hervatten, en God om verlichtende oogen des verstands te bidden, 't geen hy ook voor hem wilde doen. Als hy zulks nu dikwils gedaan had en niet verhoort wierd, liep hy gevaar om achterwaards te gaan: maar toen hy noch eens dien Leeraar had hooren prediken dat de dronkaarts het Koningryk van God niet zullen beërven, wierd hy van de Goddelyke genadezon bestraalt, toen sprak hy met zyn edelmoedigen vriend van Christelyke zeeden, die hy eerst van de hand wees; toen verliet hy zyn waerelds gezelschap, die hinderpaalen van zyn loffelyk voorneemen, en vertrok uit de Stad naar eenige godvruchtige Broederen, die hem in alles onderweezen wat tot de godzaligheid noodig was. Dus drie maanden in die geestelyke oeffening doorgebragt hebbende, is hy met blydschap weder naar zyne Geboortestad gekeert, maar door de Goddelyke barmhertigheid geheel hervormt. Was hy te vooren aan de dronkenschappen en alle ondeugden verslaaft geweest; nu was hy een mildadige uitdeeler aan de Armen, een vertrooster der Gevangenen, ja een licht van Godvruchtigheid geworden; en gelyk de zeilsteen het yzer naar zich trekt, zo trok hy veele geloovigen door zyn onbesprooken wandel tot zich, die haast een hert en eene ziel wierden, om in die gevaarlyke tyden te waaken, en de Christelyke waarheid voort te planten en uit te breiden. Maar de Roomsche Geestelykheid, vreezende dat dit mostaartzaad wel een groote boom mogt worden, en haare oogen zo verduistert zynde, dat zy dit licht niet konde verdragen, heeft dien vroomen belyder met veele andere gevangen, en hem dikwils wegens de de Sacramenten van de Roomsche Kerk ondervraagt. Maar hy heeft de leere des Euangeliums kloekmoedig verdeedigt en beleeden. Toen is hy eerst schrikkelyk gepynigt om zyne medebroeders te beklappen, doch dit die wreede vyanden mislukkende, is hy na veel smaad en hoon levendig verbrand, welken marteldood hy met groote standvastigheid, ter eere van zynen Zaligmaaker verdraagen heeft.

Wan-

Digitized by Google

XLIV.

De Verbranding van MARTEN HUURBLOK.

Wanneer men door 't gebed en oeffening de smaak
Van Gods genadevrucht, de schets van 't eeuwig leeven
Eens proeft, dan zwigt de zonde en 't dood'lyk schynvermaak
Voor eene vreugd, die ons de waereld nooit kan geeven,
Een vreugd, die door geen dood, hoe wreed, word uitgebluft,
Dat tuigt deez' held, van 't een en 't ander wel bewust.

Digitized by Google

XLV.

JACOBUS CHOBARD, een Schoolmeester in de Stad St. Michiel in 't Hertogdom van Bar in Lotteringen, was zeer Godvruchtig en beneevens veele verlichte geloovigen, een naarstig onderzoeker van de H. Schrift, die hy kragtig tegen de belyders van 't blinde Pausdom verdeedigde, byzonder wegens 't gebruik van den Doop en 't Avondmaal. Maar die bloeddorstige wolven geen andere wapenen gebruikende dan pynbanken, vuur en zwaard, hebben dien yverigen Voorstander van de Christelyke waarheid in den kerker geworpen, daar hy eenige weeken heeft gezeeten, alwaar zyn geloof hevig bestormt wierd; maar hy heeft het zelve kloekmoedig beschermt, en zyne vyanden t'elkens als een Geestelyke krygsheld afgeslagen. Hy schreef eene wydloopige belydenis van zyn gevoelen, 't geen zyne eenvoudige Moeder, die hem in de gevangenis bezocht, overgaf, om aan den Rechter te behandigen. Die onnoozele vrouw niet denkende dat dit eenig onheil zou baaren, heeft zulks op 't verzoek van haar zoon gedaan. De Rechter dit geschrift leezende, wierd verwoed door razerny, en zond het zelve aanstonds aan den Hertog van Lotteringen, waar op hy bevel kreeg om Chobard zonder uitstel te veroordeelen om levendig verbrand te worden. Als hy naar de rechtplaats gebragt wierd, heeft hy niet opgehouden het volk te leeren en te vermaanen om afstand van hun godloos leeven te doen, tot dat het hem verbooden wierd, met die bedreiging dat men hem de tong zou afsnyden indien hy niet afliet van spreeken; echter riep hy dikwils uit: *Myn God ontferm u myner! myn God ontferm u over uw getuige en Martelaar*, tot dat hy aan de brandpaal bynaar zonder eenige beweeging van zyn lichaam den geest gaf, tot droefheid van veelen, ja zelf van eenige Raadsheeren, om zyne Godvruchtigheid en geleerdheid.

De

Digitized by Google

XLV.

De Verbranding van JACOBUS CHOBARD.

Laat and'ren Meesters zyn in yd'le oeffeningen;
  Godvruchtige CHOBARD, gy hebt de teed're jeugd
  Door nutte konsten steeds geleid op 't spoor der deugd:
Al tragt men u den staf van 't waar geloof te ontwringen,
  't Is vruchteloos; die schat is voor uw vroom gemoed
  Te dierbaar, schoonze u staat op lyden, kruis en bloed.

Digitized by Google

XLVI.

PIETER CHAPOT, gebooren in 't Dauphiné, doch woonachtig te Geneve, was een geleerd en Godvruchtig jongeling, die veel werks van goede boeken, en in 't byzonder van de H. Schrift maakte daar hy grondig in ervaren was, ja 't schynt dat hy eenige bedenkingen, door 't verstand hem van God gegeeven, in 't licht gebragt heeft, 't geen niet duister blykt uit zyne reize naar Parys, om eenige proeven, aldaar by een Boekdrukker gedrukt, na te zien en te verbeeteren. Daar gekomen zynde, heeft hy eenige boeken van Geneve ontbooden om de Geloovigen voor te leezen, tot vertroosting en versterking in de godzaligheid. Terwyl hy met die loffelyke oeffening bezig was, is hy van den Boekverkooper verraaden, die door den President van de Sorbonne omgekogt was om ieder die in zyn huis kwam om te redeneeren of iets van hem te koopen, te bespieden en aan te brengen. Dus wierd hy gevangen en voor de Raadsheeren gebragt, die zeer uitzinnig tegen hem uitvoeren, doch door zyne zachtmoedige welsprekenheid overwonnen, stonden zy hem toe dat hy over zyn gevoelen met de Geestelykheid van de Sorbonne zou redeneeren. Hier op heeft hy een voortreffelyk vertoog gedaan hoe zich een Rechter ontrent de zaaken van den Godsdienst moet gedraagen, dat hy zich niet moet laaten beweegen door 't gezag van sommige persoonen, om op hun woord alleen een vonnis tegen de zo genoemde ketters te vellen, maar dat hy alles aan den onfeilbaaren toetsteen van de H. Schrift moet beproeven, of de leere die zy beleeden vals of waarachtig was, ja, hy verzogt in de tegenwoordigheid van den Raad te disputeeren, niet twyffelende of hy zou den prys behaalen.. De Raadsheeren door dit vertoog een beter gevoelen van hem krygende, hebben hem zulks toegelaaten, en benoemden drie Doctors van de Sorbonne, kwaadaardige vyanden van de Christelyke waarheid, om met hem te redeneeren. Hier ging de stryd aan, dien hy wel haast heeft gewonnen, naardien hy alleen met het zwaard des geestes, Gods woord, heeft gestreeden, waar door zy in eene razerny vervielen, zich beklaagende dat men hun gedwongen had tegen de gewoonte met een Ketter te spreeken, en gingen met zwaare dreigementen tegen de Rechters als wreede wolven de kamer uit. Toen wierd de edelmoedige CHAPOT, na dat hy een betuiging van de rechtvaardigheid van zyne zaak gedaan had, weg gebragt; naauwelyks was hy vertrokken of de Rechters vervielen in een groote twist over deeze gewichtige zaak, maar deeze afzetsels van den weiffelenden Rechter Pilatus, kwamen eindelyk, om des Keizers vriendschap te behouden, over een om hem te veroordeelen, onder voorwendzel dat men verboodene boeken by hem had gevonden, hier op wierd hy verweezen om leevendig verbrand te worden. Naar de rechtplaats gaande, heeft hy een heerlyke belydenis van zyn geloof gedaan; toen hy nu aan de paal uitgestrekt was, is hy bynaar afgevallen, want men beloofde hem te worgen, indien hy maar een Ave Maria wilde uitspreeken; dus gedrongen, viel hem 't woord Jezus Maria uit den mond; maar met groot berouw, want hy sprak terstond: *O Heer wat heb ik gedaan! vergeef het my, o Heer! u komt alleen de eere toe*: Nauwelyks had hy 't laatste woord gesprooken, of de strop wierd toegetrokken en 't vuur aangesteeken, waardoor hy verbrand is. Naa dit voorval, wierd 'er, o gruwel! te Parys een wet gemaakt, om de Ketters voor hun dood de tong uit te snyden, op dat het volk niet verleid zou worden.

De

Digitized by Google

XLVI.

De Verbranding van PIETER CHAPOT.

O Kerkvergadering! laat af om 't volk te leeren:
  Waar toe met vuur en ſtaal geſchermt, 't geen u niet paſt?
CHAPOT, gewapent met het kragtig woord des Heeren,
  Verjaagt uw dwaalingen, terwyl hy u verraſt,
En 't momtuig afligt van de ſnoodſte dwing'landye,
Waarom hy ſterven moeſt door wraak en razernye.

Digitized by Google

XLVII.

MARION, Huisvrouw van eenen Adriaan Kleermaaker, woonachtig te Doornik, wierd om de Christelyke waarheid met haar man gevangen, maar die twee zyn niet even standvastig in de Christelyke waarheid gebleeven, want hy wederriep die heilzaame belydenis, en wierd onthoofd. Maar zy heeft haar edelmoediger gedragen, toen zy verweezen wierd om in een kist geworgt en met aarde bedekt te worden; want noch beloften, noch dreigementen, hoe listig ook voorgestelt, hebben haar van den Rotsteen des heils kunnen aftrekken. Als zy naar de markt geleid wierd daar zy zou sterven, is zy de kerker voorby gegaan, daar zy waande dat haar man noch gevangen lag, en heeft met een luide stemme geroepen *Adieu Adriaan: ik ga naar een ander Bruilofts-feest.* Toen zy op 't schavot kwam, en al dat doodelyke gereedschap om haar te martelizeeren beschouwde, sprak zy: *Is dit de Pastei die gy voor my bereid hebt?* Zinspeelende op die kist, waar in zy gedolven zou worden. Naauwelyks had zy die kloekmoedige woorden geuit, of zy is in die kist met yzere nagels geslooten en van onderen geworgt, en toen met aarde bedekt; zy hield niet op van bidden, tot dat zy haar geest in de handen van haar Schepper had bevoolen.

De

Digitized by Google

XLVII.

De Marteldood van MARION.

Is 't mannen werk den top des kruisbergs op te ſtygen?
  Hier blykt het niet, naardien den man 't geloof verzaakt,
  Terwyl de vrouw vol moed voor 't licht der waarheid waakt,
Om de overwinning eens na 't ſtryden te verkrygen:
  Men dekk' haar lichaam vry met aarde, 't is geen nood,
  De ziel vliegt hemelwaarts, en lacht met pyn en dood.

Digitized by Google

XLVIII.

JOANNES DIASIUS, gebooren in de Stad Cuenze in Spanjen was een yverig onderzoeker van de waarheid, want na dat hy dertien jaaren de Hoogen Schoolen van Parys bezogt had, is hy naar Geneve gereist, daar hy eenige maanden met den vermaarden Joannes Calvinus verkeert heeft, waar door hy noch meer versterkt wierd. Daar na vertrok hy naar Duitsland, en kwam eerst te Bazel en vervolgens te Straatsburg, daar hy veel voorstanders van den hervormden Godsdienst vond, die hem als eenen welgeliefden Broeder ontfingen, in 't byzonder die geleerde Martinus Bucerus, met wien hy in groote gemeenzaamheid leefde. Ontrent dien tyd had de Keizer eene saamenspreekinge van Godgeleerden te Regensburg beroepen, alwaar hy met den gemelden Bucerus, wegens de Magistraat van Regensburg gezonden wierd. Daar komende ontmoette hy eenen Petrus Malvenda, meede een Spanjaart van geboorte dien hy te Parys gekent had, en daar ook in bezending gekomen was: Deeze hem vriendelyk omhelzende, was zeer verwondert hoe hy in Duitsland kwam, daar 't zeer gevaarlyk voor de Roomsgezinden was; maar als hy de oorzaak verstond dat hy beroepen was om mede aldaar de eenigheid van de Christelyke Kerk te bevorderen, en gewaar wierd dat hy naar de hervorming helde, verkoelde hy in zyne vriendschap, en gevoelde eene opwelling van wraak om hem van kant te helpen: want hy zeide, dat tot Regensburg in die zaak niets gedaan zou worden, maar hy ried hem naar Trenten, tot de algemeene Vergadering door den Paus beroepen, te reizen daar hy door zyne groote geleerdheid groote vrucht zou kunnen doen. Diasius uit dien raad bemerkende dat zyn vriend een verrader geworden was, schuwde hem, en bleef te Regensburg. Malvenda dit verneemende, bedacht alle listen en lagen om zyn voorneemen uit te voeren, hy schreef naar Weenen aan de Geestelykheid van 't Keizerlyk Hof, meer dan eens tot zyn nadeel, alwaar een Marquina zyn Landgenoot die brieven hoorende leezen, hem opentlyk als 't eenen edelmoedigen vriend betaamde, verdedigde; doch ziende dat hy daar gevaar liep om verrast te worden, reisde hy aanstonds naar Rome, om Alphonsus, den Broeder van Diasius dit toeval te verwittigen. Ondertusschen wierd de Vergadering te Regensburg afgebrooken, waar door hy naar Nieuburg vertrok om de proeven van een boek, 't geen de vermaarde Bucerus in 't licht zou geeven, te verbeeteren, zyn broeder middelerwyl van Romen komende met een Scherprechter verzelt, vond hem na veel zoekens te Nieuburg, om welke oorzaak zal in 't vervolg der geschiedenis gemeld worden.

De

Digitized by Google

XLVIII.

De Geleerdheid en Godsvrucht van JOANNES DIASIUS.

Hou ſtand, DIASIUS, in de aangevangen ſtryd
Voor 't Chriſtelyk geloof, en wyk voor liſt noch laagen,
Want die tot Jezus eer hier voor de waarheid lyd,
Zal eens, o groot geluk! de kroon des leevens draagen.
Een' onbekenden ſchat voor hem, die ſteeds verblind,
De waereld in het hert, de deugd in ſchyn bemint.

AL-

Digitized by Google

XLIX.

ALPHONSUS zyn Broeder, gelyk verhaalt is, gevonden hebbende wierd van hem vriendelyk omhelst, en gevraagt om wat oorzaak hy in Duitsland gekomen was, niet denkende dat hy een slang in zyn boezem voedde die hem 't hert zou afsteeken. De andere antwoorde hem met een vriendelyk weezen, het momaangezicht der huichelaars, dat hy zulken gevaarlyken en moejelyken reis ondernoomen had, om hem weder in de schoot der H: Kerk te brengen: Hy wierp hem voor, hoe hy van veele Heeren en Vorsten versmaad, ja tot schande van zyn geslagt, indien hy in die leere volharde, met vuur of het zwaard gedood zou worden. Maar de hoogverlichte Joannes liet die pylen op het schild van 't Christelyk geloof afstuiten, wanneer hy hem antwoorde dat hy zyn gevoelen niet uit onverstand, maar met een ryp oordeel had aangenoomen, waar in hy door Gods genade zo gesterkt was, dat hy door geen doodsgevaaren daar was van af te trekken, en dat het niet met de voorzichtigheid over een kwam, om uit een tydelyk ongeluk in 't eeuwig verderf te loopen: Ja hy wenste dat zyn Broeder het talent van zyn begaaft verstand, tot het onderzoek van de H. Schrift had aangelegt, hy twyffelde niet of hy zou met hem eensgezind zyn, om alles wat hy bezat voor die edele paerel van 't Euangelie te waagen, en dergelyke kragtige betuigingen meer, die te lang zyn om hier te beschryven. De looze Alphonsus dus afgezet zynde, wend het over een andere boeg; hy beloofde hem zyn jaarlyksche inkomsten, bestaande in vyf hondert dukaten, op hem te maaken, indien hy met hem naar Rome wilde reizen; maar die edelmoedige Kruisheld verklaarde hem, dat hy een vyand van geldgierigheid was, want had hy rykdom en eere willen zoeken, zulks zou hem niet ontbrooken hebben, maar hy achte de waarheid die naar de Godzaligheid is, en een gerust geweeten voor de kostelykste schatten die ooit op de waereld zyn te vinden. Ziet daar de tweede storm afgeslaagen. Maar verre is 't 'er van daan dat die schynheilige Broeder het gewonnen zou geeven; in tegendeel ontziet hy hem niet voor de derdemaal aan boort te klampen met de snoodste geveinsdheid die men kan bedenken. Hy zuchte met een droevig gelaat, als of hy door de redeneering van zynen Broeder aan 't hert geraakt was, ja, hy betuigde dat hy verlicht was, en klaar kon zien dat zyn Broeder op de rechte weg der zaligheid was. Door deze list zocht hy hem te beweegen om Duitsland te verlaaten, en naar Italie van Stad tot Stad te reizen, onder voorwendzel dat hy zyn talent niet in de aarde moest begraven; ja hy bood hem zyn hulp aan, om hem op zyn eigen kosten te geleiden, op dat hy zyn licht over al kon laten schynen. Dit alles nam de goede Joannes met blydschap voor waarheid aan; doch hy zou eerst met de geloovigen te Regensburg, hier over door een brief raadpleegen. Maar deeze broederen de zaak dieper in ziende, waarschuwden hem dat hy zich voor dien strik moest wagten, waar door hy die reis met zynen broeder staakte. De verrader ziende dat hem alles mislukte, volharde in zyne veinzery om hem op de eene of de andere wyze te dooden, daarom verzogt hy zyn Broeder om met hem naar Augsburg te reizen, maar deze togt wierd ook gestremt, gelyk in 't vervolg zal blyken.

Schyn-

Digitized by Google

XLIX.

Het stantvastig geloof van JOANNES DIASIUS.

Schynheilige aart mag hier de eenvoudigheid bedriegen,
 Die zich onnoozel, zelf in 't grootst' gevaar, verheugt:
 Voorzichtigheid gepaart met liefde tot de deugd,
Laat van dat monster zich zo ligt in slaap niet wiegen.
 Dat toont DIASIUS, gesterkt door trouwe raad,
 Die steeds de keten breekt van 's Broeders wreede haat.

Digitized by Google

L.

NAaulyks had de Godvruchtige DIASIUS 't verzoek van zynen godloozen Broeder, wegens de reis naar Augsburg gehoort, of zyne waarde boezemvrienden Martinus Bucerus en Martinus Frechtius Predikant tot Ulm, kwamen hem uit eene tedere vriendſchap bezoeken, om hem nogmaals af te raaden dat hy niet met zyn Broeder moeſt reizen, waar op hy beſloot te Nieuwburg te blyven. De verrader geen kans ziende om zyn voorneemen te volvoeren, nam met geveinsde traanen afſcheid van zynen broeder, na dat hy hem veertien goude kroonen had gegeeven, om nieuwe kleederen voor te koopen, en vermaant by de Chriſtelyke waarheid ſtandvaſtig te blyven. Toen hy weg was, zyn de bovengemelde vrienden weder naar Regensburg vertrokken; maar die onmenſchelyke Broeder was met zynen dienaar den Scherprechter naauwlyks te Augsburg gekoomen, of zy beraadſlaagden hem te Nieuwburg te verraſſen, en met een byl, die zy van een timmerman gekogt hadden, te vermoorden. Met dit gruwelyk opzet zyn ze op eenen vroegen morgen aan 't huis van Diaſius gekomen, daar zy beiden aanklopten en ingelaaten wierden. De Scherprechter die den mantel van den boode van Augsburg, die met hem gereiſt was, aangedaan had, zeide, dat hy Joannes Diaſius moeſt ſpreeken, naardien hy een brief van zyn broeder had, terwyl Alphonſus in een ander vertrek vertoefde om den uitſlag af te wagten. De goede Diaſius niets kwaads vermoedende ſprong van 't bedde, en een rok aangedaan hebbende, ging aan een venſter om den brief van zyn broeder by 't ſchemerend morgenlicht te leezen. De Scherprechter die gelegenheid waarneemende, ſloeg hem met de byl in de ſlaap van 't hoofd dat dezelve daar in bleef ſteeken. Toen zynze uit vrees van achterhaalt te worden, ſchielyk op hunne paarden geſteegen en de ſtad uitgevlucht. De huisgenooten ondertuſſchen niet weetende waarom Diaſius zoo lang vertoefde, kwamen in zyn vertrek, daar zy hem met den dood vonden worſtelen, een van hun trok de byl uit de wonde, terwyl hy de handen en oogen met een vaſt vertrouwen op de Goddelyke barmhertigheid ten Hemel hief tot dat hy ſtierf. De moordenaars wierden achterhaalt en gevangen, en zouden zeekerlyk met eenen wreeden dood geſtraft geweeſt zyn; maar zy ſchreeven aan de Kerkvergadering te Trenten, van waar wel haaſt bevel uit den naam van den Paus kwam, om dat rechtsgeding tot nader ordre op te ſchorten. Zo zegepraalt de boosheid hier over de de vroomen, om namaals te ſwaarder ſlag van de Goddelyke rechtvaardigheid te ontfangen.

De

Digitized by Google

L.

De Marteldood van JOANNES DIASIUS.

De ontmenſchte Broeder die hier alles ziet mislukken,
Wat tot zyn Broeders val word aangewend, beſtaat
Een ſchrik'lyk ſtuk, 't geen zelf natuur te boven gaat.
O haat! hoe kan uw kragt de ziel van 't heilſpoor rukken?
DIASIUS, helaas! wierd door zyn laſt vermoord.
't Is Cains eeuw, waar in men niet dan gruw'len hoort.

Digitized by Google

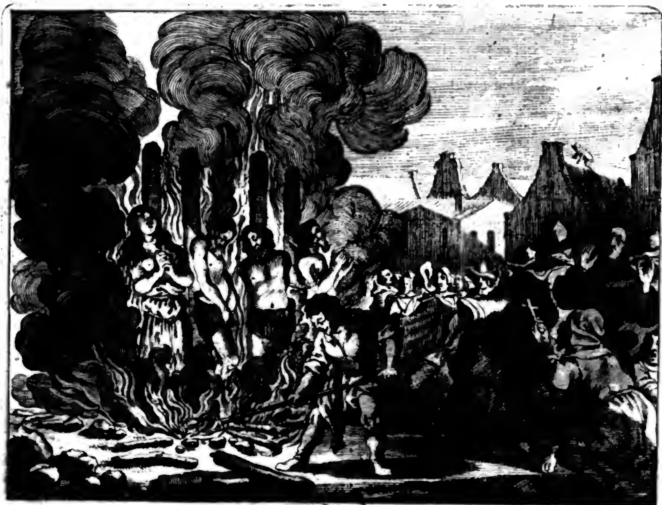
L I.

ONder de regeering van Hendrik den tweeden Koning van Vrankryk hadden de geloovige Christenen, die den hervormden Godsdienst beleeden, te Meaux eene vergadering opgerecht die in 't kort heerlyk bloeide, vermits de Bisschop van dat Gebied, die zeer geleerd en yverig was om de waarheid te onderzoeken, hun Beschermer wierd, na dat hy de gruwelen der Roomschgezinden in zyn Bisdom had onderzocht en bevonden, dewelke met een heiligen yver ingenoomen zynde, de Minderbroeders en Bedelmonniken het prediken verbood. Maar die goede Bisschop had, toen hy dien geestelyken tooren wilde timmeren, de kosten niet overwoogen; want hy bezweek eer hem 't kruis op de schouderen gelegt wierd, toen hy van de Sorbonne voor een Ketter wierd verklaart en afgevraagt, of hy zyn gevoelen wilde wederroepen of sterven. Die rampzalige Herder verkoos het eerste, en liet zyne schaapen als een trouwelooze huurling ter genade van de wreede wolven, gewoon zich in schaapskleederen te vertoonen. Eenigen wierden gedood, zommigen gegeesselt en gebannen; doch de meesten naamen de vlucht, die met groote kloekmoedigheid weder verzamelden, en een Leeraar verkooren, die onder den Goddelyken zegen zyn kleen hoopje na weinig tyds met meer dan driehondert Ledemaaten zag aangroejen. Eindelyk wierden zy verraaden, in de vergadering overvallen, en gebonden naar den kerker gesleept, als weereloozе lammeren, tot elks verwondering, want met de minste tegenweer konden zy 't gemakkelyk ontkomen hebben. Onder de geene die na veele ondervraagingen, zwaare bestrydingen, en duizend ongemakken en wederwaardigheeden in den kerker uitgestaan, stantvastig by de waarheid bleeven, waaren 'er veertien die van den hoogen Raad van Parys wierden verweezen om te Meaux op een horde naar de rechtplaats, zynde voor 't huis daar zy gewoon waren te vergaderen om hunnen Godsdienst te verrigten, gesleept, en aldaar de tong uitgesneeden, en ieder aan een staak levendig verbrand te worden, welken smertelyken dood zy alle met de grootste lydzaamheid hebben geleeden.

De

L I.

De verbranding van veertien MARTELAAREN.

O dubbel zevental van trouwe Kruisgenooten!
De ſchoone zevenſtar aan 's Hemels hooge trans,
Geeft zo veel flikk'ring niet dan uw geloof vol glans:
Al word gy met een' zee van rampen overgooten,
Terwyl de waereldling in wellust zich verblyd:
Geen nood: dit's 't merk dat gy Gods lievelingen zyt.

Digitized by Google

LII.

STEPHANUS PELOQUINUS, was met zyn Broeder Dionifius, van wiens marteldood hier na gemeld zal worden, te Blois gebooren, doch te Geneve in de Chriftelyke waarheid opgevoed. Hy, als de oudfte zynde, is eerft van God verwaardigt om 't dierbaar Kruisgeloof aan de brandpaal met zyn bloed te verzegelen; want zyn yver trok hem uit Geneve naar Orléans en Blois, om van daar eenige geloovigen naar de voornoemde Stad te brengen; doch zy wierden op de reis verfpied, en binnen de Stad Chateau-renard gebragt. Wat zyne meedegenooten belangt, daar word in de gefchiedenis niet van gewaagt, maar hy wierd naar Parys gevoert, en wegens zyn gevoelen ondervraagt, het geen hy vrymoedig heeft beleeden, waar op hy door de Heeren van de brandende Kamer veroordeelt is, om eerft zyn tong uitgefneeden, en daar na met een kleen vuur levendig verbrand te worden. Dus is die geeftelyke krygsheld, die kroon der Martelaaren, met de kroon des leevens befchonken, wiens kloekmoedige lydzaamheid in die fmertelyke pyn, alle aanfchouwers deed verwonderen en verbaazen.

De

Digitized by Google

LII.

De verbranding van STEPHANUS PELCQUINUS.

De zon der waarheid schoot zyn flikkerende straalen,
 Door uw kloekmoedigheid in 't midden van 't gevaar,
 O naam- en kruisgenoot van d'eersten Martelaar
Van Jezus liefdewet! Dus moet de nachtgeest daalen
 En zwigten voor de kragt van 't kruis; want aards geluk
 Brengt haar meer zielen aan, dan tegenspoed en druk.

JAN

Digitized by Google

LIII.

JAN BRUGIER, geboorcn in 't land van Auvergne, wierd te Montferand om 't belyden van de Euangelische waarheid gevangen; maar hy brak uit den kerker, daar hy groot berouw over toonde, ja zich beklaagde dat hy zich zo laf gedraagen had, met betuiging dat hy die misdaad door Gods genade met beter gehoorzaamheid zou trachten uit te wissen, op welke proef hy korts daar na wierd gestelt; want op nieuw in de bloeddorstige handen van zyne vyanden vervallen zynde, is hy naar Parys gevoert, alwaar hy zyn geloof stantvastig beleeden heeft: De Voorzitter van 't Parlement alle listen vergeefs aangewend hebbende om hem van den Rotsteen zyns heils af te trekken, heeft hem verweezen om in de Stad Issoer met zyne boeken verbrand te worden. Als hy in de gemelde Stad naa de rechtplaats gebragt wierd, heeft hy door de Geestelykheid veel aanstoot moeten lyden; maar de Goddelyke goedheid heeft hem niet verlaaten, want hy heeft die vuurige pylen op het schild des geloofs kloekmoedig laten afstuiten. Hy wierd aan een kruisgalg met een yzere keeten vast gemaakt, en zyne handen en voeten met koperdraat aan elkander gebonden. Zulks heeft hem niet afgeschrikt, in tegendeel heeft hy den Scherprechter aangemoedigt; want als dezelve door ongeluk van de galg viel, riep hy hem toe: *Courage, meester Ponchet, zyt gy niet gekwetst?* Toen heeft hy zynen Hemelschen Vader ernstig aangeroepen en voor zyne vyanden gebeeden. Naauwelyks had hy zyn gebed geeindigt, of hy wierd met de dwarsbalk in 't vuur gestooten, daar hy in 't midden bleef hangen zonder 't minste teeken van pyn te toonen tot dat hy ontsliep. Die lydzaamheid baarde een groote ontroering onder de menigte; ja, zy prezen de wonderlyke kragt van God, en dankten hem dat zy een Martelaar hadden zien sterven. Maar de Rechters door de zweepen van 't ongerust geweeten gejaagt, vlooden uit schrik wel zes mylen van Issoer, ja de Pastoor gevraagt zynde wat gevoelen hy van dit vreemd geval had? was gedwongen in deeze woorden uit te barsten: *God wil my de genade doen dat ik in 't Geloof van Brugier mag sterven.*

De

Digitized by Google

LIII.

De Verbranding van JAN BRUGIER.

De krachten van Gods geest gaan 's waerelds geest te boven.
Dit heeft wel eer de Mond der waarheid eens voorspelt.
Hier blykt het in 't gedrag van deez' Godvruchten held,
Voor wiens geduld en deugd de vuurgloed moet verdooven
Tot elks verwondering, terwyl de boosheid vlugt,
Door 't ongerust gemoed voor zwaarder straf beducht.

Digitized by Google

L I V.

FLORENTIUS VENOT, niet verre van Sedan gebooren, wierd om de belydenisse der Christelyke waarheid te Parys gevangen, en in een afschuwelyken kerker gebragt, waar in hy zitten, staan noch leggen kon. De verbitterde Geestelykheid weetende dat hy standvastig van gemoed was, en vreezende dat de schandelykste dood hem niet zou doen wankelen, heeft hem liever door duizend dooden willen doen afmartelen, om hem zo ver te brengen dat hy zyn geloof verzaakte, maar vergeefs: want de kragt des Alderhoogsten heeft hem zodanig ondersteunt, dat hy onder al die gruwelyke plaagen, hem in vier jaaren aangedaan, volstandig is gebleeven. Toen is hy verweezen om de tong afgesneeden en levendig verbrand te worden, 't geen hy met de grootste lydzaamheid heeft verdraagen, want in 't midden van de vlam betoonde hy met teekenen de welgesteldheid van zyne ziel, en 't vuurig verlangen naar de zalige heerlykheid.

Het

Digitized by Google

L I V.

De Verbranding van FLORENTIUS VENOT.

Het lyden voor Gods naam is 't rechte vagevuur,
De ſmeltkroes om 't Geloof naaukeurig te beproeven,
Gelyk het dierbaar goud. Het ſtryd wel met natuur,
En 's waerelds dert'le vreugd, maar wil u niet bedroeven,
Al word gy jaar op jaar gemartelt, ô VENOT!
Geen nood: verdrukking is de rechte weg naar God.

Digitized by Google

L V.

ONder de regeering van Hendrik de tweede Koning van Vrankryk woonde te Parys een Kleermaaker, een behoeftig man, die de leere van Luther fcheen toegedaan te weezen. Deez wierd, onder voorwendzel dat hy op eenen heiligen dag gewerkt had, gevangen genoomen. De Bevelhebber die dit ftuk had uitgevoert, heeft zulks de Rechters bekent gemaakt, die hem voor den Koning bragten om zich te verantwoorden, waar over hy zeer verblyd was, en God dankte dat hy voor zynen wettigen Prins wegens zyn gevoelen zou fpreeken. Hy wierd in 't byweezen van den Biffchop van Maftkon ondervraagt, waar op hy met zulk eene vrymoedigheid antwoorde, en zulk eene heerlyke belydenis van zyn geloof deed, dat de Koning zich verwonderde over de kloekmoedigheid van dien eenvoudigen man. Doch de Biffchop door fpyt en wreedheid vervoert, heeft den Koning ingeblaazen dat hy een ftout en hertnekkig menfch was, die geen eerbiedigheid voor de heilige dagen had, en daarom de zwaarfte ftraf waardig was. De verblinde Vorft dus misleid zynde, heeft dat onnoozel fchaap aan de hongerige wolven overgegeeven, die hem verweezen hebben om levendig verbrand te worden.

De

Digitized by Google

L V.

De Verbranding van een KLEERMAKER.

Deez' Kruisheld is verheugt, om dat hy voor zyn' Koning
Het Chriſtelyk geloof eens vry belyden zal:
Maar ach! de Geeſt'lykheid vol roet en bitt're gal,
Niet ziende op waare deugd, op onſchuld, of verſchooning,
Beklaagt hem by den Vorſt, die, door haar raad misleid,
Hem overgeeſt aan haar verwoede onmenſch'lykheid.

Digitized by Google

L V I.

WAnneer de woede en onverzadelyke bloeddorſt der Roomſche Geeſtelykheid, onder de regeering van Keizer Karel de vyfde, op 't hevigſt was, wierd een Mr. NICOLAAS, benevens zyn Huisvrouw Barbara en noch twee anderen, zo als zy van Bergen in Henegouwen naar Doornik reisden om naar Engeland over te ſcheepen, gevangen. Deez' geleerde en Godvruchtige yveraar was van Geneve in de Nederlanden gekomen, om de geloovigen in Gods Woord te onderwyzen, waar uit niet onwaarſchynelyk blykt dat hy een Predikant van den hervormden Godsdienſt is geweeſt. Doch nu was zyn uure gekomen om de Chriſtelyke waarheid met zyn bloed te bezeegelen. Hy wierd dan met zyne meedegenooten van Doornik weder naar Bergen gevoert, daar hy verſcheidene ondervraagingen en veele aanvechtingen en verſmaadheeden heeft moeten verdraagen; in 't byzonder heeft men hem zeer laſtig gevallen om zyne Geloofsgenooten te melden; doch de Goddelyke Almacht heeft zyn tong bewaart, zo dat zy niets uit hem konden trekken. Maar zyn Huisvrouw is zo ſtantvaſtig niet gebleeven, want zy ontdekte op hoop van verloſſinge aan den Hertog van Aarſchot alles 't geen haar kloekmoedige Echtgenoot verzweegen had, waar uit eene zwaare vervolging ontſtond. Wat hem belangde hy wierd verweezen om levendig verbrand te worden, waar over hy zo verheugt wierd dat hy God hertelyk dankte en vrolyke lofzangen zong. Toen hy naar de rechtplaats geleid wierd, reinigde hy zyne kleederen, en ſprak met eene weêrgalooze vrymoedigheid: *Myne Vrienden, ik viere my aldus, om dat ik ter Bruiloft en ten Avondmaale des Lams geroepen ben.* Maar 't ſpreeken wierd hem vorder verbooden; doch aan de brandpaal ſtaande, kon hy niet nalaaten *o Karel! Karel! hoe lang zal uw hert zo verſteent zyn;* en in 't midden van de vlam, *O eeuwige Vader! in uwe handen beveele ik my*, uit te roepen, tot dat hy door de dampen verſtikt wierd.

De

Digitized by Google

L V I.

De Verbranding van M^r. NICOLAAS.

Al wykt uw Echtgenoote uit zwakheid van den weg
Der waarheid om 't genot van 't wisselvallig leeven,
Gy blyft ſtantvaſtig by uw edel overleg,
Om nooit uw Bruidegom, uw Jezus te begeeven.
Al ſtaat die keur u op een dood vol ſmaad en pyn,
De kroon des Levens zal zo veel te ſchooner zyn.

FA-

Digitized by Google

LVII.

FAVINUS VAN FAVENTIA, dus genaamt, om dat hy in die Stad in Italie geboorcn was, heeft in zyne jeugd geen kennis aan de leer der Godzaligheid gehad; doch namaals, door de Goddelyke genade verlicht zynde, heeft hy de H: Schrift naarſtig onderzocht, en daar, tot blydſchap van zyne ziel, het eeuwig leeven in gevonden. Toen hy nu de eerſte ſmaak van 't goede woord Gods genooten had, was 't hem onmoogelyk dien onwaardeerlyken ſchat in den akker van zyn hert te verbergen, noch dat helder licht der waarheid onder een koornmaat te bedekken; o neen! zyn vuurige yver dreef hem tot zyne broederen om 't Kruisgeloof uit te breiden, waar door hy wel haaſt in 't oog liep, en door de nydige navolgers der Pharizeenen gevangen wierd. Maar ach! hy kon het bidden en ſmeeken van zyne Huisvrouw, Kinderen en Vrienden niet tegenſtaan, op welker aanhouden hy zyn gevoelen heeft verloochent, waar door hy op vrye voeten wierd geſtelt. Deeze gruwelyke afval baarde zulk een wroeging in zyn benaaut geweeten, dat hy groot gevaar liep om tot de grootſte wanhoop te vervallen; doch het menſchlievend Opperweezen heeft hem bewaart, en de traanen van zyn berouw getelt, ja aangemoedigt om het talent van zyne gaaven op nieuw tot zyn eer aan te leggen, 't geen hy ook getrouwelyk heeft volbragt, en zich niet ontzien de leer des Euangeliums met vrymoedigheid in zyn Vaderland voor 't gezicht van de waereld te verklaaren, tot dat hy voor de tweedemaal te Bagnacanallo gevangen en by verſcheidene oproermakers, die in Italie heel vruchtbaar zyn, en andere godloozen opgeſlooten wierd. Hier wierd het onnoozel ſchaap in 't midden van de wreede wolven in een getrouwen Herder verandert; hier verſtrekte de kerker een Predikſtoel! hier vloeide een honigſtroom van lieflyke welſpreekenheid uit zyn mond, die de herten der zondaaren beſproeide, ja, door de Goddelyke medewerking, tot berouw en bekeering bragt. Gelukkige Faninus, en noch gelukkiger meedegevangenen, die dien onwaardeerlyken ſchat met geen duizend waerelden te betaalen in den naaren kerker hebt gevonden. Na dat hy nu achtien maanden in de gevangenis had gezeeten, is hy na veele aanvechtingen van ouders en kinderen, van vrienden en vyanden verweezen om geworgt en verbrand te worden, welk vonnis hy met de grootſte blydſchap en lydzaamheid onder veele ſtichtelyke redenvoeringen in een vaſte hoop op de eeuwige heerlykheid heeft ondergaan.

Digitized by Google

LVII.

De Verbranding van FAVINUS VAN FAVENTIA.

Wat boetſtem zag men ooit met levendig gevoel,
Zo kragtig werken op de herten der godloozen,
Dan uw bazuingeſchal in 't midden van de boozen?
Vermits uw kerker voor een hooge predikſtoel
Verſtrekt heeft, o FAVYN! wie moet uw deugd niet pryzen?
Gy zult eens na den dood in heerlykheid verryzen.

Digitized by Google

LVIII.

ADAM WALLACH, om de Chriſtelyke waarheid te Edenburg in Schotland gevangen zynde, wierd op het bevel van den Aartsbiſſchop van St. Andries op een hooge ſtellagie gebragt, en in 't openbaar ten aanhooren van veele aanzienelyke Geeſtelyken en waereldlyken door eenen Mr. Laude wegens zyn gevoelen ondervraagt, het welk hy in alle deelen zo deftig en welſpreekend heeft verdeedigt, en de eere van zynen Zaligmaker zo kloekmoedig voorgeſtaan, dat niemand van hun allen hem met reden kon tegenſpreeken; maar zy hun gewoonelyk wapentuig van ſchelden, raazen en laſteren gebruikende, hebben hem aan den waereldlyken Rechter overgegeeven om verbrand te worden. Na dit vonnis is hy van veele Monniken geplaagt geworden, doch niets heeft hem van zyn geloof konnen aftrekken. Toen hy voortgebragt wierd vroeg hy met groote kloekmoedigheid en een onbeteutert gelaat: *Is 't vuur al gereed?* en zulks verſtaan hebbende, antwoorde hy: *Zo ben ik ook gereed, waar naar vertoeven wy dan?* Naar de rechtplaats gaande, zeide hy tegen een vroom Chriſten: *In den Hemel zullen wy gewiſſelyk weder te ſamen komen*: en toen 't vuur aangeſteeken wierd, ſprak hy tot het volk: *Ik bidde u, wilt u aan den dood dien ik om de waarheid lyden moet niet ergeren, want de Diſcipel is niet beter dan zyn Meeſter.* Toen wierd hem 't ſpreeken verbooden, waar op hy zyn oogen naar den Hemel ſloeg, en zich dus voor de laatſte maal liet hooren: *Heer, zy willen my niet laten ſpreeken*; dus heeft die kloekmoedige Martelaar zyne ziel in 't midden van de vlam aan zynen Schepper bevoolen.

Digitized by Google

LVIII.

De Verbranding van ADAM WALLACH.

Verblinde zielen in de godsvrucht en 't verstand!
Gy voert de waarheid daar haar elk kan zien en hooren
Op 't openbaar tooneel; doch 't geen hier WALLACH plant,
Zal noch veel zielen tot hun eeuwig heil bekooren;
't Is waar, uw haat die hem vermoord is wreed en sterk,
Maar 't bloed der heiligen is 't zaad van Jezus Kerk.

Digitized by Google

L I X.

THOMAS VAN St. PAULO, was te Soiſſons in Vrankryk gebooren; doch hy was met zyne moeder, broeders en veele van zyn maagſchap te Geneve gaan woonen, daar zy de leer der waarheid hebben aangenoomen en opentlyk beleeden. Hy, een Kramer van zyn beroep zynde, reisde met zyne waaren door veele Steeden; en, nademaal hy vuurig van geeſt en teder van gemoed was, heeft hy veele ongereegeltheden en godslaſteringen met zachtmoedigheid tegen geſprooken. Eindelyk te Parys komende om zyn handel op de markt te dryven, heeft hy een godlaſteraar ernſtig beſtraft en vriendelyk vermaant om zich van die gruwelen te wagten; maar dat geeſtelyk zaad viel in een bedorven akker, want hy wierd van den zelven beſpied en aangeklaagt, waar door hy in 't Chatelet wierd opgeſlooten. En nademaal hy in 't bloejen van zyne jeugd, en maar agtien jaaren oud was, hebben zyne vyanden alle liſten en laagen aangewend, om hem tot het verloochenen van zyn geloof te verleiden, nu eens door ſchoone beloften, dan door verſchrikkelyke dreigementen; maar hy is door de Goddelyke genade ſtantvaſtig gebleeven, zelf onder 't gruwzaam pynigen, 't geen hem dikwils wierd aangedaan op dat hy zyne Geloofsgenooten zou melden. Eindelyk is hy na veele aanvechtingen veroordeelt om levendig verbrand te worden. Toen hy midden in 't vuur ſtond en de pyn reeds gevoelt had, wierd hy daar weder uitgehaalt en voor de Rechters gebragt, die hem (o ſchrandere liſt der godloozen!) zyne vryheid beloofden, indien hy zyn gevoelen noch wilde wederroepen, maar die jonge Kruisheld gaf dit merkwaardig antwoord met een luide ſtem die van elk gehoort kon worden. *Na dat ik op den weg ben om tot God te gaan, zo laat my doch tot hem gaan*, waar op zy hem weder in 't vuur hebben laaten hangen.

De

Digitized by Google

L I X.

De Verbranding van THOMAS VAN S^t. PAULO.

O vroome jongeling van tweemaal negen jaaren!
Hoe overheerlyk is 't dat gy uw jeugd aan God
Opoffert om 't geloof door 't gruwzaam martellot?
Gy kieſt den Hemel voor een waereld vol gevaaren.
Ach! dat een ieder u in s'leevens morgenſtond
Wou volgen, elks geluk ſtond op een' vaſten grond.

Digitized by Google

L X.

JOANNES JOERIUS, in een Dorp in Vrankryk niet verre van Albie gebooren, en te Montauban opgevoed, was een belyder van den hervormden Godsdienst, en om die reeden had hy Geneve tot zyn woonplaats verkooren. In die Stad eenigen tyd gebleeven zynde, is hy met zyn Dienaar naar zyn Vaderland gereist, met verscheidene boeken belaaden om aldaar het Christelyk geloof voort te planten; doch met dit heilzaam werk bezig zynde, zyn ze te Mende in Languedocq gevangen en naar Tholouze gevoert, alwaar hy voor den Raad een heerlyke belydenis van zyn geloof gedaan heeft. De Dienaar, door zyn jongheid onbedreeven in de H. Schrift, beriep zich in alle de ondervraagingen t'elkens op zyn Meester. En als hem daar op geantwoord wierd, dat hy Joerius, die een verleidende Ketter was, niet moest gelooven, zo sprak hy: dat hy hem kende voor een goed man, heilig van leeven, en dat hy verzeekert was dat hy hem niet anders geleert had dan de waarheid die in Gods Woord begreepen is. Toen zy nu naar de rechtplaats gevoert wierden, na dat zy verweezen waren om leevendig verbrand te worden, hebben de listige Monniken den jongeling in 't afzyn van zyn Meester zo lastig gevallen, dat hy de Maagt Maria zou aanroepen, dat hy begon te weenen: de godvruchtige Joerius met anderen in gesprek zynde, zulks ziende, keerde zich om, en sprak deeze aanmerkenswaardige woorden: *Waarom weent gy doch myn Broeder? weet gy niet dat wy nu gaan tot onzen besten en genadigsten God, en dat wy terstont verlost en vry zullen zyn van deeze ellende daar wy mede gequelt zyn? dies is 't nu geen tyd van weenen; laat ons veel liever den Heere zingen*: waar op zy een Psalm gezongen hebben. Wanneer die vroome Kruisgenoot in 't midden van 't vuur stond, is hy meer voor zyn Dienaar bekommert geweest dan voor zich zelf, want hy rechte zich by de paal op om hem aan te moedigen. Eindelyk ziende dat hy gestorven was, heeft hy met een vrolyk gelaat de vlam ontfangen, die hem ook in 't kort van 't leeven beroofde.

De

Digitized by Google

L X.

De verbranding van JOANNES JOERIUS *en zyn* DIENAAR.

Ach! moet gy ook met uw' getrouwen Dienaar sneeven
  Godvruchte JOERIUS door Geestelyke haat,
  Die steeds van wreedheid, list en bloeddorst zwanger gaat,
Om aan de onnoozelheid den laatsten slag te geeven,
  Schoon ge ieder dienst wilt doen, en niemands rust verstoort?
  Wat haalt hy op zyn hals die dus de deugd vermoord?

PETRUS

Digitized by Google

L X I.

PETRUS SCHRIBA, MARTIALIS ALBA, BERNHARDUS SEGUINUS, CAROLUS LE FEVRE, en PETRUS NAVIHERUS, waren ſcholieren in Vrankryk, doch ieder in eene byzondere Stad gebooren; zy hadden zich in de Hooge School van Lauſanne geoeffent, waarſchynelyk in de Godgeleerdheid, waar door zy door de Goddelyke genade en 't naarſtig onderzoek van de H. Schrift verlicht wierden, om den hervormden Godsdienſt te omhelzen. Hun yver tot de verbreidinge der leere die naar de Godzaligheid is, groeide van dag tot dag aan, waar door zy bewoogen wierden om dat heilzaam licht in hun Vaderland, tot verheerlyking van Gods naam te laten ſchynen. Met dit voorneemen affcheid van de gemeente van Lauſanne genoomen hebbende, zynze met een onderteekend getuigenis van den vermaarden Joannes Calvinus, wegens hun vroom gedrag, met elkanderen naar Lions gereiſt, om van daar ieder naar zyn Geboorteſtad te vertrekken. Naby die Stad gekoomen zynde, heeft een Burger hun vriendelyk genodigt om hem eens te bezoeken eer zy Lions verlieten, 't welk zy beloofden, en dien volgenden dag volbragten. Maar terwyl zy aldaar over de maaltyd zaten, bemerkten zy datze verraaden waaren van dien ſchynheiligen vriend, in wiens huis zy zich bevonden; want zy wierden van den Stadhouder met zyne dienaaren overvallen, gebonden en in een duiſteren kerker geworpen, daar zy dikwils wegens hun geloof ondervraagt wierden; maar zy hebben in dien geeſtelyken ſtryd, hunne vyanden t'elkens tot beſchaamdheid van de Rechters overwonnen, gelyk uit de voortreffelyke belydeniſſen van Schriba, Seguinus, en Naviherus, te lang om hier in te voegen, blykt. Eindelyk heeft het geweld over de rechtvaardigheid geheerſt, want zy wierden verweezen om levendig verbrand te worden. Toen zy aan de ſtaaken in 't midden van de vlam ſtonden, hebben zy zo lang zy ſpreeken konden tot elkander geroepen: *Goeden moed Broeders, goeden moed*; tot dat zy door de opvliegende dampen verſtikten.

De

Digitized by Google

L X I.

De Verbranding van vyf SCHOLIEREN.

Gelukkig vyftal! hoe verheugt en eensgezind
Veracht gy 't leeven om in 't Paradys te woonen,
Nu 't God behaagt u met den marteldood te kroonen!
Een teeken dat hy u uit tederheid bemint:
Maar die in dertelheid en wellust schept behaagen,
Leeft als een bastaard daar geen zorg voor word gedraagen.

Digitized by Google

L X I I.

PETRUS BERGERIUS was een Koopman in 't Hartogdom Bar gebooren, hy wierd om de belydenis van 't Christelyk geloof, drie dagen na de gevangenis van de vyf Scholieren te Lions uit zyn zusters huis gehaalt, en in de zelve kerker geworpen, alwaar ook een moordenaar Joannes Chambon genaamt was opgeslooten, die benevens zyn broeder door zyne stichtelyke en kragtige redenvoeringen bekeert wierd. Zo wonderlyk zyn de Goddelyke weegen; zo groot is zyne dierbaare genade, die over al, geen plaats uitgezondert, in ontfangbaare en goedwillige herten word uitgestort. Hy heeft zyn gevoelen vrymoedig aan de Rechters, en ieder die zulks begeerde, beleeden, en aan zyne Huisvrouw die te Geneve woonde verscheidene stichtelyke brieven geschreeven, en haar de plicht van eene Christelyke weduwe voorgehouden. Eindelyk is hy ten vuure veroordeelt, welk vonnis hy met zulk een blymoedig gelaat ontfing, dat ieder zich daar over verwonderde. Toen hy op de wagen klom die hem naar de rechtplaats zou voeren, vroeg hy den Rechter of hy de artykelen van 't Geloof en 't Gebed onzes Heeren wel mogt opzeggen? die hem zulks toestond, waarvoor hy hem bedankte. Als hy op den houtstapel stond en de meenigte des volks overzag riep hy met eene luide stemme: *Och! wat een groote en overvloedige oogst! Heere zend doch goede arbeiders uit.* Wanneer de Scherprechter den strop om hoog trok om hem vast te maken, sloeg hy zyne oogen om hoog en sprak. *Ik zie heeden den Hemel geopent.* Korts daar aan is hy zachtelyk in den Heere ontslaapen.

De

Digitized by Google

LXII.

De Verbrånding van PETRUS BERGERIUS.

Hoe kragtig werkt Gods geeſt in 't midden van uw kerker
  BERGERIUS! naardien ge een moordenaar bekeert,
  Door 't woord van Hem, die al wat leeft en is regeert:
O! zulk een liefde daad maakt u in 't lyden ſterker.
  Gy voelt door blydſchap in de vuurgloed naauw'lyks pyn,
  Nu ge een Behouder van uw broeders ziel meugt zyn.

Digitized by Google

L X I I I.

DIONISIUS PELOQUINUS was de Broeder van Stephanus Peloquinus van wiens leven en dood hier voor gemeld is. Hy is eertyds een Monnik en Priester geweest, en heeft, na zyne overgang tot den hervormden Godsdienst, te Geneve gewoont, van waar hy naar Ville Franche, niet verre van Lions in Vrankryk, is gevoert, in welke beide Steden hy dikwils van den Kettermeester wegens de Roomsche Sacramenten ondervraagt zynde, heeft hy t'elkens door Gods geest gesterkt, het waare Kruisgeloof met kragtige redeneeringen kloekmoedig verdeedigt, uitgedrukt in een voortreffelyken brief door hem aan zyne Geloofsgenooten geschreeven; waar op hy na eene gevangenis van tien maanden, te Ville Franche levendig is verbrand, vertoonende eene ongekreukte lydzaamheid en eene Christelyke onvertsaagtheid in 't midden van de vlam; ja zo, dat hy met uitgestrekte handen, vol van een leevendige hoop op de eeuwige gelukzaligheid, den naam des Heeren heeft aangeroepen toen de onderste deelen van zyn lichaam reeds verteert waaren.

De

Digitized by Google

LXIII.

De Verbranding van DIONISIUS PELOQUINUS.

Heeft iemand ooit om 't licht de duisternis versmaad
Van blinde onwetenheid, die bron van gruweldaaden,
'tIs PELOQUINUS, die den Priesterlyken staat
Met vreugd verliet, om dat die damp zyn ziel kon schaaden.
De zon der waarheid blonk gelyk een diamant,
In 't midden van den gloed waar in hy wierd verbrand.

Digitized by Google

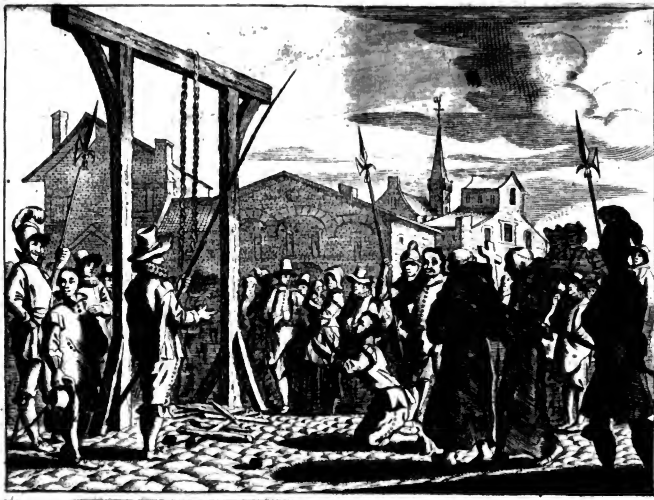
LXIV.

GODEFROY VAN HAMELLE was te Nivelle in Walsbraband gebooren, hy was een Kleermaaker en woonde te Doornik, zyne geduurige oeffening in de H. Schrift heeft hem in 't Christelyk geloof zo vast versterkt, dat hy veele geleerden in de kennis der godzaligheid heeft overtroffen; doch dat licht der waarheid scheen al te helder in de oogen van de kinderen der duisternis; die boetstem klonk als een donder in 't overtuigt geweeten van de bloeddorstige Geestelykheid, die niet kon rusten voor dat zy dien yverigen Kruisheld in den kerker hadde geworpen, daar hy menigmaal wegens zyn gevoelen is ondervraagt, maar hy is altyd stantvastig gebleeven en heeft t'elkens de overwinning behaalt, schoon hy met schrandere geesten te doen had. Zyne stichtelyke brieven vloejen over van betuigingen eener vrolyke hoop en zeekere verwagtinge van de zalige onsterfelykheid; dat heeft hy getoont toen hy verweezen was om levendig verbrand te worden, want de Scherprechter wilde uit meedelyden en beleeftheid door 't worgen zyn pyn verkorten; maar verre daar van daan, dat hy zulks zou toestaan. In tegendeel sprak hy met eene weêrgalooze kloekmoedigheid tot dezelve: *Laat staan, laat staan myn vriend, ik wil het vonnis, gelyk 't gegeeven is, lyden en volbrengen.* Mogelyk heeft hy gedacht dat zyne vyanden, om zyn roem te bezwalken, verbreiden zouden dat hy om een zachter dood eenigzints van de waarheid was afgeweeken. Toen hy nu in 't midden van de vlam stond, heeft hy met een luide stem geroepen. *Eeuwige Vader ontfangt heden mynen geest in uwe handen! Hemelsche Vader ontfangt my in uw Ryk.* Na dat hy die woorden gesprooken had is hy zachtelyk ontslaapen.

Digitized by Google

LXIV.

De Verbranding van GODEFROY VAN HAMELLE.

Godvruchte GODEFROY, uw yver voor de waarheid
  Braveert de wreedheid van 't verblinde Priesterdom,
Zo wykt de nevel voor de held're zon vol klaarheid;
  Zo stoot gy door Gods kragt den logenstandaart om;
Dus wilt ge alleen in 't vuur, niet door 't verworgen sneeven,
Om van een afval nooit den minsten schyn te geeven.

LO-

Digitized by Google

LXV.

LODOVICUS MARSACUS was te Bourbon in Vrankryk gebooren, daar hy lang in krygsdienst is geweest en een zeekere Ridder-orde tot loon van zyne dapperheid had verkreegen; maar door de Goddelyke genadezon bestraalt zynde, heeft hy de waereldsche kryg om de geestelyke verwisselt, en zich onder de banieren van den Overste en Voleinder des geloofs, den lydzaamen Heiland Jezus begeeven, wiens Koningryk hy met de grootste kloekmoedigheid door de geestelyke wapenen heeft verdeedigt en uitgebreid, tot dat hy te Lions zyn leeven daar voor niet gespaart, maar het zelve tot een brandoffer vrywillig over gegeeven heeft, want hy wierd aldaar met zyn Neef en een Schrynwerker, die mede een yverig voorstander van de Christelyke waarheid en vroom van leeven was, in den kerker geworpen, alwaar hy dikwils is ondervraagt en door list bestreeden; maar die held was veel te ervaaren in dien stryd dat hy 't gewonnen zou geeven, in tegendeel heeft hy t'elkens over zyne vyanden gezeegepraalt. Eindelyk zyn zy alle drie verweezen om verbrand te worden, over welk vonnis zy zulk eene blydschap betoonden dat zy God van herten hebben gedankt, en uit vrolykheid een Psalm gezongen, tot verwondering van de Rechters, maar die verblinde zielen kenden de Goddelyke kracht niet, die dikwils in de uitterste zwakheid de grootste werking doet. Eer zy uit de gevangenis naar de rechtsplaats geleid wierden, heeft de Scherprechter zyne neef en den schrynwerker ieder uit versmaadheid een bast om den hals gedaan. Marsacus merkende dat zy hem daar van verschoonden, en verstaand dan zulks geschiede om dat hy een Ridder was geweest, heeft deeze merkwaardige woorden tot de Rechters gesprooken: *Och! wilt my doch dien halsband, het teeken van de heerlykste Ridder-orde niet onthouden.* Toen wierden zy weg gebragt, en aan de brandpaalen gebonden, en terwyl de Scherprechter het vuur aanstak, zongen zy den Lofzang van Simeon, die naaulyks geeindigt zynde heeft hun de damp van de vlam verstikt.

De

Digitized by Google

LXV.

De Verbranding van LODOVICUS MARSACUS.

Gy kieſt voor de oorlogsdienſt en 't ridderlyk cieraad
Uws Heilands kruislivrei, om onder zyn banieren
Te ſtryden tegen 't geen die groote Veldheer haat,
Waar voor ge in 't Vrede-ryk geen bloedige laurieren
Zult plukken, maar een kroon ontfangen, daar al 't goed
Van duizend waerelden, ô Held! voor zwichten moet.

Digitized by Google

LXVI.

JOANNES MOLLIUS een Italiaan van geboorte, was niet alleen een uitmuntend Leeraar van den hervormden Godsdienst, maar ook een voorbeeld van godvruchtigheid waar door hy veel toeloop kreeg, ja, 't gerucht van zyne deugd en geleerdheid wierd door geheel Italie verbreid, tot verdriet van den Paus van Romen en de zo genaamde heilige Vergaderinge der Kardinaalen, die dat heilzaam licht der waarheid niet in hunne verblinde oogen des verstands konden verdraagen. Dies schreeven zy aan den Overste van Ravenna, daar Mollius toen was om veele geestelyke vruchten in te oegsten, dat hy hem gevangen zou neemen en naar Romen zenden. Daar gekomen zynde, is hy in een afschuwelyke kerker geworpen, daar hy eenige maanden bestreeden wierd om zyn geloof te verloochenen, maar dat was al te vast gegrond om eenigzints bewoogen te worden. Zyne vyanden zulks dikwils tot hun schande ondervonden hebbende, besloten hun gewoone weg van wreedheid in te slaan, en hem te dooden. Toen wierd hy met verscheidene gevangenen in den Tempel van St. Maria de Minerva gebragt, daar de Paus met eenige Kardinaalen en Bisschoppen op een verheevene plaats vergadert waren, daar wierd hun de keur gegeeven of zy hun gevoelen wederroepen wilden of verbrand worden, waar door de meesten uit schrik voor zulk een vreesselyken dood hun geloof hebben afgeswooren, maar de kloekmoedige Mollius en een Wever van Perusa bleven standtvastig by de waarheid, die hy met een kragtige welspreekenheid verdeedigde, en 't Roomsche bygeloof met al deszelfs gruwelyke vlekken in zulk een dag van klaarheid zette, dat zyne vyanden daar over zo verwoed wierden, dat zy hem en zyn Kruisgenoot aanstonds veroordeeld hebben om gehangen en verbrand te worden. Geen waereldling kan grooter blydschap over 't verkrygen van een Koningryk betoonen, als deze geestelyke helden over dit vonnis deeden, waar door zy in een ogenblik de voorsmaak van 't eeuwig Koningryk zouden genieten, dies hebben zy zich met de grootste lydzaamheid aan den Scherprechter overgegeeven om te sterven. Hun dood wierd van veelen met traanen beklaagt, ja, zommigen ontzagen zich niet te zeggen dat het zonde was, dat men zulke vroome menschen zo onschuldig veroordeelde.

Digitized by Google

LXVI.

De verbranding van JOANNES MOLLIUS.

't Zy verre, ô MOLLIUS! dat gy voor 't vuur zoud ſchroomen:
O neen! gy tart het Hoofd der Roomſche dwing'landy
Ten ſtryd, en lacht met al zyn kinderlyke droomen;
Ja, uw welſpreekendheid ontdekt geruſt en vry
Zyn gruweldaaden en onmenſchelyke vonden,
Waar door hy 't God'lyk recht vertrapt heeft en geſchonden.

Digitized by Google

LXVII.

GELEIN DE MUELERE was een Schoolmeester te Oudenaarde in Vlaanderen, en zeer ervaaren in de H. Schrift, waar in hy zich eenige jaaren in stilheid geoeffent heeft, dies liep hy wel haast in 't oog van den grooten Inquisiteur, die niet heeft gerust voor dat hy hem van zyne Huisvrouw en vyf Kinderen heeft afgerukt en in den kerker geworpen, daar hy vier dagen in de grootste benaautheid en stryd gezeeten heeft; doch de Vader van alle vertroosting heeft hem in die duistere gevangenis eindelyk met zyn genadezon zodanig bestraalt, dat alle vrees voor schande en smert, ja voor den pynelyksten dood van hem is geweeken; zo dat hy over de listen en laagen van zyne vyanden heeft gezeegepraalt, als blykt uit zyne voortreffelyke belydenis, en eene vermaaning aan zyne vrienden tot opwekking der godvruchtigheid, te lang om hier beschreeven te worden. Eindelyk is hy verweezen om in een huisje van stroo verbrand te worden, daar hy met vrolyke gezangen is ingegaan, en heeft zyne ziel aan zynen getrouwen Zaligmaker opgeoffert.

Digitized by Google

LXVII.

De Verbranding van GELEIN DE MUELERE.

Gelyk een duiſtere wolk de held're lucht betrekt,
Godvruchtige GELEIN, zo wierd uw ziel beſtreeden
Van angſt; maar toen Gods gunſt wierd aan 't gemoed ontdekt,
Verdween die damp voor 't licht van duizend vrolykheeden,
Waar door ge u, om 't geloof, getrooſt in ſmaad en ſpot,
Vrywillig mart'len liet op 't bloedig moordſchavot.

Digitized by Google

LXVIII.

THOMAS KALBERGE woonde te Doornik en was een Tapytmaaker. Men vind niet van zyn leven, maar wel van zyne gevangenis en marteldood gewag gemaakt, waar van getuigt word, dat hy eenige Psalmen uit het Geneefsch Psalmboek in een boekje had geschreeven, 't geen hy aan een van zyne goede vrienden, en die weder aan een ander heeft geleent. Zyn ongeluk, of liever zyn geluk wilde dat dit boekje door zeker toeval in handen van de Overigheid raakte, die wel haast kennis kreeg dat hy de uitschryver van die Psalmen was, waar over hy uit zyn huis gehaalt en wegens die zaak ondervraagt wierd, 't welk hy vrymoedig beleed, en als men hem vroeg hoe hy zulke gezangen vol dwaalingen dorst schryven, antwoorde hy met een onverschrikt gelaat dat daar de zuivere waarheid in begreepen was, die hy altoos dacht te verdeedigen. Op die belydenis wierd hy in den kerker geworpen, daar de Geestelykheid hem dikwils heeft lastig gevallen om zyn geloof te wederroepen; maar zulks haar t'elkens mislukkende, hebben zy hem eindelyk verweezen om levendig verbrand te worden. Over dit vonnis ontstond een groot gemor onder de gemeente, om dat de Regeering een kwaaddoender die veel gruwelen bedreeven had, op de voorbede van zyne vrienden voor een somme gelds vry gelaaten had, en dat zy deezen Martelaar die vroom van leeven was deed sterven. De Overigheid voor oproer bevreest, was genootzaakt dien booswicht weder op te sluiten; maar de deugd moest echter lyden, want zy zonden deezen Kruisheld op een vroegen morgen met veel gewapende krygslieden buiten de Stad om 't vonnis uit te voeren, 't geen ook volbragt wierd tot 'er de dood navolgde. In 't midden van de vlam wierd hem voorgehouden, om hem kwansuis te bekeeren, dat de laatste arbeiders in den wyngaard van God niet afgeweezen wierden; waar op hy in de uure des doods kloekmoedig antwoorde. *Ik ben verzeekert dat ik een arbeider in den wyngaard des Heeren ben.*

De

Digitized by Google

LXVIII.

De Verbranding van THOMAS CALBERGE.

Al raakt gy onverwagt, o THOMAS! in 't verdriet,
Geen nood: God heeft u tot zyn lieveling verkooren
Door deeze marteldood, u is wat groots beschooren;
Dies kreun u aan de pyn van 't hevig lyden niet.
Een oogenblik zal u naar 't voorhof overvoeren
Van 't zalig ryk, daar niets de vroomen zal ontroeren.

PETRUS

Digitized by Google

LXIX.

PETRUS SERRA, niet verre van Tholouze in Vrankryk gebooren, was eerst een Priester; maar door de Goddelyke genade, en 't geduurig oeffenen van de H. Schrift heeft hy 't Pausdom verlaaten, en zich te Geneve by de Christelyke gemeente begeeven. Doch het was hem niet genoeg voor zich zelf zorg te draagen, hy wilde zyn Broeder ook van de dwaling tot de waarheid brengen. Met dit godvruchtig voorneemen reisde hy weder naar Vrankryk, bezogt zyn broeder, en stelde alles in 't werk om hem van de verblinde afgodery af te trekken; doch zyns broeders huisvrouw heeft hem, (ô gruwel!) verraaden, waar door hy onverwagt gevangen en aan den Kettermeester overgeleevert wierd, voor wien hy eene heerlyke belydenis van zyn geloof gedaan heeft, waar door hy zo verbittert wierd, dat hy hem verweezen heeft om God, den Koning, en 't Gerecht om vergiffenis te bidden, en dan de tong uitgesneeden en leevendig verbrand te worden. Waar op hy antwoorde, dat hy den Koning noch de Rechters iets misdaan had, dies was 't onredelyk dezelven om vergiffenis te bidden, maar dat hy zulks alleen aan God schuldig was, en 't dacht hem ook onbehoorlyk, dat men hem in zyn uitterste van dat lid berooven zou, 't geen alleen bekwaam was om zyn Schepper te looven; doch 't vonnis moest zyn gang gaan. Als hy nu ter dood geleid wierd, heeft de Rechter hem willen dwingen dat hy een beeld van Maria zou aanbidden, maar hy heeft zulks met verachting van de hand geweezen: toen wierd hem de tong afgesneeden, en hy aan een staak verbrand, hy hield zyn oogen en handen gestadig naar den Hemel, als of hy de kracht van 't vuur niet gevoelde, tot dat hy zyne ziel aan zynen Schepper had overgegeeven.

Digitized by Google

LXIX.

De Verbranding van PETRUS SERRA.

Schep moed, godvruchte ziel, al moet ge uw ſpraaklid derven
  Eer 't lichaam word verbrand, gy zult na 't martellot,
De Kroon der zaligheid door Jezus voorſpraak erven,
  Schoon uw geloof en deugd gehoont word en beſpot.
Wat zal 't een vreugd zyn, als ge in de onvergangb're Hoven
Uw Schepper eeuwig met een nieuwe tong zult looven.

Digitized by Google

L X X.

JAN FILLEUL een Schrynwerker, en JULIAAN LEVEILLE een Neſtelmaaker te Sanſerre gebooren, wierden op den weg van Deſire naar Geneve ontrent Nevers van de Roo Roede Gillis de Pers ontmoet, die door een verfoejelyke liſt de waarheid uit die vroome en eenvoudige Chriſtenen ontdekt heeft, waar op hy de leuze door 't fluiten in zyne hand aan zyne dienaars gaf, die aanſtonds uit een kreupelboſch te voorſchyn kwaamen, en die twee onnoozele ſchaapen op 't bevel van hunnen Heer gevangen naamen en naa Nevers voerden, alwaar zy wegens hun geloof ondervraagt wierden, 't welk zy kloekmoedig zonder de minſte vrees te toonen hebben verdeedigt, en ſchoon dikwils beſtreeden, door de Goddelyk hulp geſterkt, met de geeſtelyke wapenruſting altyd de overwinning behaalt, tot dat zy verweezen wierden om naakt met een toorts in de hand boete te doen, en daar na levendig verbrand te worden, waar op zy zich aan de rechtbank van Parys beroepen hebben, daar de zaak op nieuw door bevel van den Koning wierd onderzogt, maar die twee Kruishelden bleeven onverſchrikt, en ſtantvaſtig by de waarheid, waar door de Stadhouder de eerſte veroordeling van Nevers heeft beveſtigt, en hun gedreigt dat hy ze met den allerwreedſten dood dien men kan bedenken zou ſtraffen, waar op zy dit merkwaardig antwoord gaven. *Doet vry dat gy kunt, de tormenten verſchrikken ons niet, want daar door zullen wy tot onze erffenis komen, die ons bereid is, al waar 't dat gy ons heden het eene, en morgen het andere lid afnaamt.* Toen wierden zy ontkleed, en met koorden gebonden, terwyl hebben zy den Lofzang van Simeon en den zesden Pſalm gezongen. Eindelyk wierd hnn de tong afgeſneeden en zy tot aſſche verbrand.

De

Digitized by Google

LXX.

De Verbranding van JAN FILLEUL, en JULIAAN LEVEILLE.

Al word ge, ô Martelaars in 't eenzaam bosch gevangen,
  Gy spreekt de waarheid zelf ten kosten van uw bloed,
Nooit afgerecht op list, op slinksche en kromme gangen.
  Gelukkig is hy die in kruis en ramp 't gemoed
Nooit laat bezwalken door de vuile damp van loogen,
Een dwaallicht 't geen hier veel rampzalig heeft bedroogen.

Digitized by Google

LXXI.

WILLEM NEEL was te Rouaan gebooren, en is in zyne jeugd een Augustiner Monnik geweest, maar toen hy de H. Schrift onderzogt en het goede woord Gods gesmaakt had, kreeg hy een walg van den draf der menschelyke inzettingen daar de Roomsche Kerk van overvloeit; ja, hy liet zyn licht van godvruchtigheid en yver voor de waarheid zo heerlyk uitschitteren, dat hy menig uit de duisternisse van onweetenheid en godloosheid tot Gods wonderbaar licht van kennis en gelukzaligheid overbragt, in 't byzonder was hy gewoon door 't land te reizen, en als hy uit noodzakelykheid in de herberg zyn verblyf voor een korten tyd moest neemen, heeft hy veele ongebonden lieden, ja zelfs Priesters die zich in onmaatigheid en and're gruwelen te buiten gingen, zedig bestraft, en met een innerlyke zucht tot hun behoudenis ter bekeering vermaant. Maar die rampzalige menschen hebben dien geestelyken medicynmeester en zyne middelen versmaad, en hem gevangen naar Eureux gevoert, daar hy in den kerker wierd geworpen; al waar hy meer dan veertig dagen zyn gevoelen heeft moeten belyden, en veel tegenspreken van zyne bittere vyanden verdraagen; maar door de kragtige bystand van den H. Geest, die de vroomen nooit verlaat, is hy altyd stantvastig gebleeven, waar door zy hem op een schavot met de grootste verachting hebben ontwyd en veroordeelt, om levendig verbrand te worden. De blixem van dit vonnis kon dien stantvastigen eik niet doen waggelen, hy bleef getrouw tot den dood, waarom hem ook de kroon des leevens in 't nieuw Jeruzalem zal geschonken worden.

De

Digitized by Google

LXXI.

De Verbranding van WILLEM NEEL.

Uw deugd, ô Kruisheld! blonk gelyk een zonnestraal,
In een verbasterde eeuw vol gruwelen en zonden,
Maar uw geneezing voor de doodelyke kwaal,
Wierd steeds veracht, en gy gelastert en geschonden
Van 't priesterlyk geslagt, welks woede u door den brand,
Het heilspoor baande naar het eeuwig Vaderland.

Digitized by Google

LXXII.

JORIS VANDER CATELINA, eerst Hoste genaamt, was te Gent in Vlaanderen gebooren, doch in zyne jeugd is hy in Engeland opgevoed, zynde van beroep een Damastwerker, en vermits onder de regeering van Koning Eduard de zesde de leere der Godzaligheid in Engeland heerlyk bloeide, zo heeft hy naar naarstig onderzoek zich by de Christelyke gemeente begeeven, en, naardien hy yverig van geest en van een godvruchtigen wandel was, is hy als een andere Apollos magtig in de Schriften geworden. 't Was hem om geen spitsvindige bedenkingen, noch ydele vragen die nooit stichten, maar om het pit en de zuivere kennis der waarheid te doen. Hy was zeer voorzichtig in 't aanneemen van eenige leerstukken, en bequaam om de geesten te onderscheiden; in zyne wederleggingen had hy een afkeer van schelden, verdoemen en veroordeelen, maar zyne vermaaningen waren altoos met bescheidenheid, vriendelykheid en zachtmoedigheid verzelt. Hy was een voorbeeld van nedrigheid en kleengevoeligheid van zich zelven, beklaagende menigmaal zyne zonden en gebreeken. In woorden en werken was hy zonder arglistigheid, hy was zeer milddadig en heeft dikwils boven zyn vermogen 't gebrek van de armen en elendigen vervult; in 't kort, hy was een baak van wysheid en deugd. Ja, toen hy door de vervolging van Koningin Maria, die haar broeder Eduard in de regeering was gevolgt, naar Oostvriesland met zyne zwangere vrouw was gevlucht, en in dat voor hem onbekend land veel ongemak en zwarigheid moest uitstaan, is hy altyd vrolyk en lydzaam geweest, want God is altyd by, en in 't midden van zyne gunstgenooten. Als hy eens naar Gent zoude reizen om zyne tydelyke zaaken te verrichten, baden hem zyne vrienden dat hy zich voorzichtig onder de geestelyke wolven zou draagen, om 't gevaar te myden, waar op hy dit merkwaardig antwoord gaf. *Onbedachtelyk en lichtvaerdig wil ik niet spreeken; maar zoude ik den naam van God en zynen Zoon Jezus Christus hooren lasteren? dat zy verre van my dat ik dan zoude zwygen.* Wanneer hy op dien tocht door een storm in de uitterste nood schipbreuk leed, heeft hy de bedroefde en verleegene herten vertroost, en toen 't gevaar over was, tot een dankbaare godvruchtigheid vermaant. Te Gent gekomen zynde, heeft hy eens een Monnik aldaar tegen de Christelyke waarheid, hoewel hem van het tegendeel berecht was, hooren prediken, waar door hy zyne yver niet konnende wederhouden, dien Priester opentlyk heeft tegengesprooken, waar door hy wierd gevangen, en na veele ondervraagingen, die hy kragtig heeft wederlegt, is hy verweezen om geworgt en verbrand te worden. Als hy naar de rechtplaats ging heeft hy veele stichtelyke en kragtige redenen tegen de gemeente gesprooken, tot dat het hem wierd verbooden. Toen heeft hy als een zachtmoedig lam zich gewillig onder Gods welbehaagen geboogen, en zyn lichaam tot een brandoffer overgegeeven, terwyl zyne ziel naar 't Paradys vloog, om de grootste gelukzaligheid in een lieffelyke voorsmaak af te wagten.

De

Digitized by Google

LXXII.

De Verbranding van JORIS VANDER CATELINA.

Al moet gy buiten 's lands om de eed'le waarheid vluchten,
  Uw ramp ſtuit t'elkens af op 't ſchild van lydzaamheid;
Wat baart die ſchoone deugd al onwaardeerb're vruchten
  Van trooſt en hoop in 't hert, dat nimmer werd verleid
Door der t'le weelde? al moet het nietig lichaam ſneeven,
De dood der vroomen is de weg naar 't zalig leeven.

POM.

Digitized by Google

LXXIII.

POMPONIUS ALGIER, of ALGERIUS, was te Nola in 't Koningryk van Napels gebooren, in zyne jeugd oeffende hy zich te Padua in de Godgeleerdheid. Van zyn leven word geen gewag gemaakt, als dat hy om de leere der waarheid die naar de godzaligheid is, door den Raad van Venetië gevangen wierd, in welke Stad hy in 't bloejen van zyne jeugd, voor zyn leven op de galei wierd geslooten, na dat hy een langen tyd in den kerker had gezeeten, daar hy van veele Raadsheeren, uit inzicht van zyn verstand en uitneemende gaven aangezocht wierd, om zyn nieuw gevoelen te verlaten, en weder tot de Roomsche Kerk te keeren; maar die stantvastige jongeling bleef in al de stormen der verleiding volstandig by 't Kruisgeloof, zo dat hy volgens zyn vonnis naar de galeien gevoerd wierd. Maar de Pauslelyke Gezant, verbittert op zyne kloekmoedige wederleggingen, verzocht aan den Raad dat hy mocht naar Romen aan den Paus gezonden worden, 't welk dien Prelaat wierd toegestaan. Dies wierd hy weder van de galei gehaalt en naar de gemelde Stad gevoert, daar hy met ziedende oly over zyn hoofd en naakt lichaam wierd gegooten, en op eene onmenschelyke wyze ter dood gebragt. Ik kan niet nalaaten hier een korte schets van een uitmuntenden troostelyken brief aan zyne medebroederen geschreeven in te voegen; dus luiden de hemelsche uitdrukkingen van dien Christelyken Kruisheld.

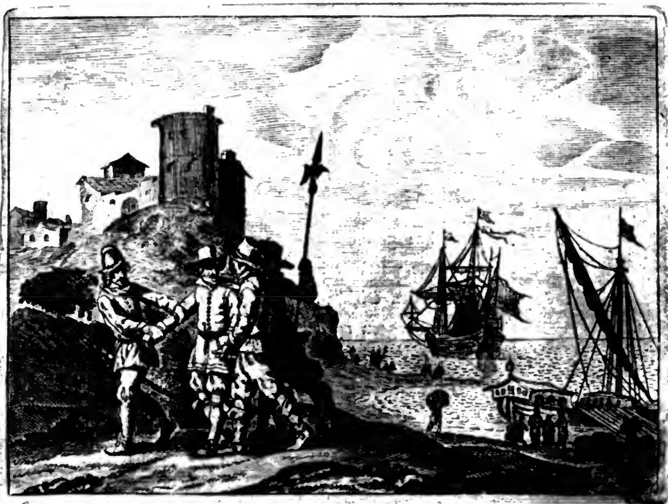
Ik wil van ongelooffelyke dingen spreeken. Ik heb honigraten in 't ingewand van eenen leeuw, verkwikking in een diepe kuil, en rust in de bitterheid gevonden. In de kaken der helle, daar anderen van angst en vreeze beeven, heb ik vreugde gesmaakt en blydschap bekoomen. Maar wie kan 't gelooven dat iemand in zulk een elendigen staat, lust, in naare eenzaamheid, gezelschap, in zulke harde banden, rust vinden zou? dit zeg ik u, myn alderliefste, de zoete en goede hand Gods heeft my dit alles meedegedeelt. Ziet nu is de Heer, die te vooren verre van my was, gantsch na, met, en by my: de Heer, dien ik te vooren in duisternis voelde, zie ik nu zonneklaar. Hy, naar wien ik te vooren dorste, reikt my de hand en troost my, ja, hy vervult my met blydschap, hy neemt alle treurigheid van my weg, hy schenkt my zyne magt en kragt. O! hoe goed is de Heer, die niet toelaat dat zyne dienaars bovenvermoogen bezogt worden. O! hoe licht is zyn last, hoe lieflyk en zoet is zyn juk. Een waereldling, onkundig in goddelyke zaaken, zou my te gemoet konnen voeren. Hoe zult gy de stank, de hitte en 't zweet in een lange gevangenis konnen verdragen? Hoe zo veel ongemakken en pynen konnen lyden? kunt gy uw vermaakelyk Vaderland, de eere, rykdom en wellust van de waereld, en uw lieve vrienden vergeeten, ja zult gy voor een gruwzaame n dood niet schroomen, dien gy alle oogenblikken te gemoet ziet? O! hoe vaardig zou ik daar dus op konnen antwoorden: wat is heeter dan 't helsche vuur 't geen den goddelozen bereid is? wie is kouder dan die noch in de duisternis wandelt? wat is oneerlyker dan de tegenwoordige waereld? wat Vaderland is lieffelyker dan 't Hemelsche? wat schat is grooter dan 't eeuwig leeven? waar zyn beter vrienden dan die God gehoorzaam zyn? waar is meer wellust dan in den Hemel? de hitte is my een schaduw onder een boom, de koude is my een lente: ja, hoe zou die my konnen schaden, naardien ik in de liefde myns Heilands brande: 't is waar de gevangenis is wel verschrikkelyk voor de boozen, maar voor my, die onschuldig ben, vloeit ze over van melk en honig der goddelyke vertroostingen. Gelukkige gesteltenis, daar duizend waerelden vol schynvermaak niet by te vergelyken zyn.

De

Digitized by Google

LXXIII.

De Marteldood van POMPONIUS ALGERIUS.

O ongodisten, en gy dwaaze waereldlingen!
  Hoort hier ALGERIUS, door d'Almacht van zyn God,
Vol hoop en blydschap in zyn naare kerker zingen,
  O! hoe gelukkig is hy in zyn martellot.
Wie zou al 's waerelds pracht en wellust niet vergeeten,
Die dus een Hemel vind in 't welbewust geweeten?

Digitized by Google

LXXIV.

FRANCOIS en NICOLAAS THYS, twee Gebroeders, te Mechelen in Braband gebooren, waaren in de bygeloovigheid van 't Pausdom opgevoed, doch vroom van inborſt zynde, en met een yver ingenoomen om de waarheid te onderzoeken, zynze door het licht van Gods genade op hunne reis naar Duitsland, daar zy den Bybel hebben geleezen en overwoogen; en de verkondiging des Euangeliums aandachtig hoorden, bekeert geworden. Eindelyk weder in hunne Geboorteſtad gekomen zynde hebben zy groote vlyt aangewend om hunne moeder en zuſter uit de duiſternis tot het wonderbaar licht van 't waare Kruisgeloof over te brengen, 't geen hen tot hun groote blydſchap gelukte. Maar de verblinde Geeſtelyken, gewoon de waarheid hartnekkig te wederſtaan, rechte afzetſels der vyanden van den Diaken Stephanus, wierden verbittert op dat godvruchtig huisgezin, 't geen op de eerſte ontdekking van hunne hervorming in de kerker wierd opgeſlooten. Hier deed de liſt, verzelt met beloften en dreigementen, haar werking op de moeder en zuſter, die daar door van hunne belydenis zyn afgeweeken, doch de moeder toonde een waar berouw, waar door zy tot eene eeuwige gevangenis wierd verweezen; maar de getrouwe broeders bleeven in alle wederwaardigheeden en gruwzaame pynigingen ſtantvaſtig, waar over zy na veele treffelyke verdeedigingen, en veel hoon en ſmaad veroordeelt wierden om levendig verbrand te worden, welk vonnis zy met de grootſte lydzaamheid en kloekmoedigheid hebben ondergaan, en hunne zielen met blydſchap aan hunnen Schepper opgeoffert.

De

Digitized by Google

LXXIV.

De Verbranding van FRANCOIS EN NICOLAAS THYS.

De broederlyke liefde in de allerhoogſte nood,
Toont hier haar kragt in deez' getrouwe Martelaaren,
Door Gods gena geſterkt, die vreugd en trooſt kan baaren:
De Hemel is hun ſchat, zy vreezen voor geen dood.
Niets kan hun 't Kruisgeloof, dat heilpand, doen verzaaken.
Men zag de blydſchap uit hunne oogen onder 't blaaken.

Digitized by Google

LXXV.

BERTRAND LE BLAS te Doornik gebooren, was een fluweelwever van zyn beroep. Hy, door de Goddelyke genadezon bestraalt zynde, begaf zich tot den hervormden Godsdienst, en om dien te vryer te belyden en te beleeven vertrok hy naar Wezel; doch 't was hem niet genoeg dat hy voor zich zelven het Babel van verwerring en gruwelen had verlaaten, hy poogde zyn huisvrouw en gezin mede tot de heilzaame leer der waarheid over te brengen; maar vergeefs, hoewel hy driemaal in groot gevaar van zyn leeven om die oorzaak naar Doornik reisde, daar hy eindelyk tot aan zyne marteldood bleef woonen die zich dus heeft toegedraagen. Hy ging op een Kersdag uit zyn huis, na dat hy zyne huisvrouw en broeder verzocht had, dat zy God voor hem zouden bidden om een goed einde van zyn voorneemen, 't geen hy hun echter niet ontdekte. In de Hoofdkerk gekomen zynde, ving hy een werk aan, 't geen t'eenemaal met de Christelyke lydzaamheid, en 't bevel van onzen Zaligmaaker streed; want door een blinde doch welmeenende yver ingenoomen zynde, nam hy de hostie die de Priester reeds opgeheeven had, en brak de zelve niet alleen aan stukken, maar trad ze met voeten, zeggende: *Och verdoolt volk! meint gy dat dit Christus Jezus de waarachtige God en Zaligmaaker is?* Dus liep hy by buiten noodzaakelykheid in de vlam van vervolging, eer hy noch vervolgt wierd, want hy wierd aanstonds gevangen, en driemaal gepynigt om zyne geloofsgenooten te ontdekken, maar hy stond de smert kloekmoedig door. Eindelyk wierd hy verweezen tot eene ongehoorde straf, hier in bestaande: dat zyne eene hand en eene voet, zynde de leeden daar hy de hostie mede gehoont had, afgebrand, zyne tong uitgesneeden, en daar na zyn lichaam aan een wip met langzaam vuur zou gebraaden worden, 't welk hy met stantvastigheid heeft geleeden.

De

Digitized by Google

LXXV.

De Marteldood van BERTRAND LE BLAS.

O driftige LE BLAS! moet ik u pryzen? neen:
Meer reeden heb ik om uw daaden te verachten:
Men moet de marteldood niet zoeken maar verwagten,
Al hebt gy die met moed en lydzaamheid geleên;
Doch Jezus hield die ſchuld, u, om uw deugd, ten goede.
Als de yver meeſter word, wat ſtaat dan voor haar woede?

Digitized by Google

LXXVI.

JOANNA GRAY, Nanichte van Hendrik de achtste Koning van Engeland, komt hier meer als een Martelaresse van Staat, dan van den Christelyken Godsdienst te voorschyn; doch haare uitmuntende deugden en stantvastige liefde tot de waarheid maakten haar dien laatsten eernaam dubbel waardig. Ik oordeele 't niet ondienstig een schets van dit droevig treurspel uit de Engelsche geschiedboeken af te maalen.

Zy was de oudste dochter van Hendrik Gray, Marquis van Dorchester, afkomstig van de tweede zuster van Koning Hendrik de achtste. Toen nu Koning Eduard de zesde, zoon van Hendrik, een godvruchtig en verstandig Vorst naar zyne jaaren, door den raad van den staatzuchtigen Hertog van Northumberland Johan Dudley, zyne twee zusters, Maria en Elizabeth van 't kroonrecht uitgesloten had, huwde deezen listigen Staats-bedienaar zyn zoon Guilford Dudley aan JOANNA, die toen, om dat zy den hervormden Godsdienst omhelsde, de naaste erfgenaam van de Kroon was, die hy ook na 't overlyden van Koning Eduard, 't geen kort na dien tyd voorviel, door zyn groot gezag voor Koninginne tegens haar dank liet uitroepen, 't geen mogelyk van een goed gevolg zou geweest zyn, indien hy de wettige Princessen, die reeds verre van Londen waren, had laten vast zetten. Maar dit verzuimt hebbende, viel hy van de hooge rots van eergierigheid in de diepste valleie van de dood, en sleepte zyne onnoozele schoondochter en doorluchtig huisgezin met hem ten val; want Maria veel toeloop krygende, wierd eenstemmig aangenoomen en gekroont, en hy, benevens zyn zoon Guilford, en deeze ongelukkige Koninginne op byzondere dagen onthalst. Terwyl zy in den Tour gevangen zat, heeft zy veel aanstoot door eenen Feknam moeten verdraagen, die alles in 't werk stelde om door eene kragtige welspreekenheid, daar hy wonderlyk mede begaaft was, haar van den hervormden Godsdienst af te trekken, ja, zelf met belofte van vryheid: maar die edelmoedige en godvruchtige Vorstinne stond pal als een rots in 't midden van de woedende baaren; want haare kloekmoedige verdediging, gegrond op een vaste kennis van de H. Schrift, verydelde alle zyne opgeblazene onderneemingen. Ik kan niet nalaten hier myne verwondering uit te drukken, hoe eene Princesse in een hof van weelde opgevoed, in de lente van haar jeugd, want zy was pas achtien jaaren oud, zo ervaaren in Gods woord kon weezen, waarlyk een teeken van een deugdzaamen inborst, en brandende begeerte tot de wet des Heeren. O! hoe beschaamt zy onze hedendaagsche jeugd, indien 'er noch schaamte by gehuisvest is, wiens lust tot de waereldsche ydelheden haar van de oeffening der godzaligheid aftrekt, ja van die geestelyke spys doet walgen. Toen zy ter dood verweezen was, heeft zy verscheidene stichtelyke brieven aan haar zuster Catharina Gray en andere geschreeven, zy zond aan haar een Grieks testament met eene stichtelyke vermaaning om door dat middel haar van de dooling tot de zuivere waarheid over te brengen. Naar 't schavot gaande, heeft de Bevelhebber van den Tour die groote achting voor haar had, en om haar uitmuntende deugden haar in de gevangenis veel diensten had gedaan, op haar verzocht dat zy hem tot gedachtenis iets geliefde na te laten, waar op zy een tafelboekje van hem eiste, daar zy drie spreuken in schreef, de eene in de Latynsche, de tweede in de Grieksche, en de derde in de Engelsche taal, de welke zy hem vereerde. De Latynsche behelsde deze woorden. *De dood zal myne lichaam de straf van de schuld doen draagen, maar myn schuld zal myne ziel in 't aangezicht Gods rechtvaardigen.* De Grieksche. *Heeft de Justitie plaats in myn lichaam, myne ziel zal plaats hebben in de barmhartigheid Gods.* De Engelsche. *De schuld is de dood waardig, maar myne onbewustheid had wel quytscheldinge en ontschuldiging by de waereld en de wetten behooren te verdienen.* Waar op zy na veele stichtelyke redenen haar zelf zo verre als 't nodig was heeft ontkleed, en den Scherprechter verzocht haar spoedig af te vaardigen. Dus met de grootste kloekmoedigheid zich op 't blok leggende, en het teeken gevende, heeft de byl haar met een slag het hoofd van 't lichaam gescheiden.

De

Digitized by Google

LXXVI.

De Ontboofding van JOANNA GRAY.

Gy, die door dertelheid en ſpoorelooze minne
 Niet dan van wellust droomt, en met den Godsdienſt ſpot,
Ziet hier een lentebloem, een jonge Koninginne
 Haar troon verwiſſelen voor 't bloedig moordſchavot,
Die u, om dat ze ſteeds ſchiep in Gods woord behaagen,
Wel eens in d'Oordeeldag voor 't hoogſte Recht kon dagen.

JO-

Digitized by Google

LXXVII.

JOANNES ROGERIUS, in Engeland geboren, was zeer godvrugtig; hy wierd uit de Hoogeschool van Cambridge tot Capellaan voor de Engelsche Kooplieden te Antwerpen beroepen. Daar gekomen zynde, heeft hy met den geleerden Tindal en andere dikwils van de Godgeleerdheid geredeneert, waar door hy allengs verlicht wierd, tot dat hy eindelyk het Pausselyk juk van zyn hals geschud heeft. Hy was 't die de H. Schrift in de Engelsche taal heeft overgezet. Van Antwerpen vertrok hy naar Wirtenberg in Saxen, daar hy de Duitsche taal volkoomen leerde, en veele vruchten in de hemelsche schuuren heeft ingezaamelt. Van daar reisde hy weder naar Engeland, alwaar hy een prekende in St. Paulus Kerk van den Bisschop van Londen Nicolaas Ridlei kreeg, ook wierd hy verkooren tot voorleezer in de Goddelyke lessen, daar hy zich met veel lof in heeft gekweeten; ja zelf, toen Koninginne Maria aan de regeeringe kwam, om den Roomschen Godsdienst in te voeren, heeft hy niet opgehouden zyne gemeente ernstig te vermaanen om by de Christelyke waarheid te blyven, waar door hy ontbooden en ondervraagt wierd; maar hy bleef stantvastig by 't waare Kruisgeloof. Toen heeft hy ruim een jaar in een vuile gevangenis by veele dieven en moordenaars moeten leven, tot dat hy door den Bisschop van Winchester verweezen wierd om op Smitsveld verbrand te worden, welken marteldood hy met blydschap en lydzaamheid heeft geleeden.

De

Digitized by Google

LXXVII.

De Verbranding van JOANNES ROGERIUS.

Getrouwe ROGER, die in voor- en tegenſpoed,
Uw heilige yver voor den Godsdienſt ſteeds liet blyken
Door uwe boetſtem en 't ſtantvaſtige gemoed:
De Waarheid, waardiger dan duizend Koningryken,
Vond een Beſchermer in uw edelmoedig hert,
Om haar leed gy den dood vol hoon en bitt're ſmert.

Digitized by Google

LXXVIII.

LAURENTIUS SANDERS, opgevoed in de School van Exon in Engeland, was onder de regeering van Koning Eduard de zesde een voortreffelyk Leeraar van den hervormden Godsdienst, en om zyn godvruchtig leeven van grooten en kleenen bemint, waarom hy tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid wierd verkooren, in welke bediening hy veele vroomen gesticht, en veele onweetenden tot de kennis der godzaligheid heeft gebragt. Maar toen de Roomsche Godsdienst door Koninginne Maria in Engeland wierd herstelt, was hy genootzaakt zich ten platten lande te begeeven, daar zyn yver tot Gods eer niet verflaauwde, maar daagelyks aangroeide, tot verbreiding van 't geestelyk Koningryk van zynen Zaligmaker. Wanneer hy eens naar Londen reisde om in zyn Pastory te prediken, wierd hy door een Raadsheer aangesprooken en gevraagt waar hy heen ging? waar op hy eenvoudig antwoorde, dat hy zyne gemeente als Leeraar op den volgenden dag zou bedienen, met verzoek of hy hem wilde hooren, waar op zy na veele redenen zyn gescheiden als vrienden van elkander. Sanders deed twee voortreffelyke predikatien, maar naauw'lyks t'huis gekomen zynde wierd hy gevangen en voor den Bisschop van Londen gesleept, daar hy in tegenwoordigheid van dien Raadsheer die hem verraaden had ondervraagt wierd, maar hy streed zo dapper met het geestelyk krygsgeweer, dat hy in 't kort over zyne vyanden zeegepraalde. Toen wierd hy aan den waereldlyken Rechter overgegeeven, die hem veroordeelt heeft om te Coventry levendig verbrand te worden. Als hy naar die Stad gevoert wierd is hy dikwils op zyn knieën gevallen, en heeft t'elkens een ernstig gebed gedaan. Wanneer hy aan de brandpaal gezet zou worden heeft hy de zelve omhelst, roepende met een luide stem: *Welkom Kruis van Christus: welkom eeuwig leeven.* Tot dat hy zachtelyk in den Heere is ontslaapen.

De

Digitized by Google

LXXVIII.

De Verbranding van LAURENTIUS SANDERS.

Al word gy om uw deugd en 't Kruisgeloof verraaden,
Geen nood, LAURENTIUS, vertrooſt u in uw leed;
Al zyn uw vyanden ſchynheilig boos, en wreed,
Zy konnen 't lichaam wel, maar de eed'le ziel niet ſchaden,
Dat koſtelyk juweel, hoe loos door liſt bezwaart,
Blyft, ſchoon 't heel-al vergaat, ſteeds in Gods hand bewaart.

Digitized by Google

LXXIX.

GEen haat is feller dan de geestelyke, wanneer die eens aan 't woeden raakt verteertze als een onuitblusbaare vuurgloed alles wat haar ontmoet, zy ontziet Koningen noch onderdaanen, ouderdom noch jeugd, geleerdheid noch godvruchtigheid, zy is zonder meededoogen, zy vertrapt alle wetten, zy is onverzoenelyk; ja, haare wreedheid gaat die van Phalaris en Nero ver te booven, haare onverzadelyke moordlust heeft de gruwelykste manier van pynigen uitgevonden om de onnoozelheid te onderdrukken, en als zy haar vergif op de levenden niet genoeg kan uitbraaken, dan moeten 't de dooden ontgelden. Dit alles, en in 't byzonder het laatste daar wy hier het oog op hebben is gebleeken onder de regeeringe van Maria Koninginne van Engeland, die heftig tegen de belydenis van den hervormden Godsdienst ingenoomen zynde, door raad van den Kardinaal Polus, de Bisschop van Winchester en andere wreede vervolgers van de Christelyke waarheid, de doode lichaamen van Martinus Bucerus, Paulus Fagius, en de Huisvrouw van Petrus Martyr, die als flonkerstarren van deugd en geleerdheid aan den Hemel van de Kruiskerk hebben geblonken, te Cambridde en Oxfort heeft laaten opgraaven, en in 't openbaar aan paalen verbranden: Eene wreedheid die ik nooit in de geschiedenissen der wildste barbaaren geleezen heb.

De

Digitized by Google

LXXIX.

De Verbranding van drie doode LICHAAMEN.

Wie leeft 'er die niet ſtaat voor deeze gruw'len ſtom?
Waar vond men zulk een' haat by Heidenen en Jooden
Dan in den boezem van 't ſchynheilig Chriſtendom,
't Geen hier durft woeden op gevoelenlooze dooden?
Godvruchte zielen die u ſteeds verheugt by God,
Uw lyken zyn, helaas! niet vry van 't martellot.

Digitized by Google

LXXX.

THOMAS CAUSTON en THOMAS HIGBED, waren van edele afkomst, de een woonde te Horden, en de ander te Thunderst in de Provintie van Essex in Engeland, maar hunne geestelyke adeldom heeft de waereldsche verre overtroffen; want zy waaren yverig in den dienst des Heeren, en onbeweegbaare zuilen van den Christelyken Godsdienst; geen huichelaars om de dertele waereldlingen door vlei-taal naar den mond te prediken, maar die de waarheid zonder vrees voor straf noch hoop van aardsche belooning onbewimpelt ten toon stelden, maar boven al was hun deugdzaame wandel een heldere baak, ja een kragtige zeilsteen om veele zielen tot de waare Kruisleer over te haalen. Maar die flonkerstarren van verstand en deugd flikkerden al te sterk in de oogen van den Bisschop van Londen, die niet heeft gerust voor dat zy door zyn bevel te Colchester gevangen wierden, en vermits het voortreffelyke Heeren, en van ieder bemint waaren, dorst hy hen te Londen niet ontbieden, maar vertrok zelf met den arglistigen Priester Feknam verzeld naar Colchester, die hen met schoone belotten en schrikkelyke dreigementen heeft getragt van hun gevoelen af te brengen; maar dit mislukkende, zynze naar Londen gesleept, en in een afschuwelyke kerker geworpen, alwaar zy op nieuws bestreeden wierden, maar hunne standvastigheid was niet te verwaggelen; toen wierden zy voor de vergadering van St. Paulus, zynde de volle raad der Bisschoppen geroepen, en ondervraagt, waar op zy een schriftelyke belydenis vol kragtige uitdrukkingen tot verdediging van de waare Kruisleer overgaaven, 't geen de woede van hunne vyanden zodanig verbitterde dat zy die twee onvertsaagde Kruishelden aan de Mark-graaf van Essex overleeverden, die Causton te Raylen, en Higbed te Hornden, twee Dorpen in de Provintie van Essex levendig liet verbranden.

De

Digitized by Google

LXXX.

De Verbranding van THOMAS CAUSTON en THOMAS HIGBED.

Hoe blonk uw yver, ô godvruchte naamgenooten!
  Veel eedeler van deugd dan van 't beroemt geſlagt
  Waar uit ge in Engeland zyt beide voortgebragt:
Laat vry gewetensdwang u hoonen en verſtooten:
  Laat zy u martelen in 't midden van den brand,
  Uw kroonen flikkeren in 't eeuwig Vaderland.

STEVEN

Digitized by Google

LXXXI.

STEVEN KNIGT was van zyn beroep een Vleeshouwer, de naam van de Stad daar hy gebooren is of woonde word niet gemelt, ook vind men geen gewag van zyn levensloop gemaakt, als dit alleen, dat hy verstandig en Godsdienstig was, waarlyk twee kragtige woorden, die geen verdere uitbreiding van nooden hebben om iemands goed gedrag ten toon te stellen. Om die voortreffelyke deugden wierd hy, te Maulden gevangen, en om de belydenis van de Christelyke waarheid verweezen om levendig verbrand te worden. Als hy voor de brandpaal gebragt was viel hy op zyn kniën en deed een uitmuntend kragtig gebed, wel waardig indien 't niet te lang was hier ingevoegt te worden: toen hy 't geeindigt had, wierd hy vast gemaakt en 't vuur onder hem aangesteeken, 't geen hy met vreugd en lydzaamheid door de hulp van de Goddelyke genade heeft geleeden, tot dat hy zachtelyk in den Heere is ontslaapen.

De

Digitized by Google

LXXXI.

De verbranding van STEVEN KNIGT.

Laat and'ren vry om goud in berggeweften graaven:
  Men duike om paerelen in 't diepfte van een ftroom,
  't Is alles ydelheid, een fchaduw, ja een droom
By godvrucht en verftand, die onwaardeerb're gaven;
  Door zulke fchatten zingt ge, ô Kruisheld! in den gloed.
  Niets is zo dierbaar dan de rykdom van 't gemoed.

Digitized by Google

LXXXII.

ROBERT FARRAR, Bisschop van St. Davids in Wals-Engeland, was onder de regeering van Koning Eduard de zesde tot die waardigheid beroepen, door voorspraak van den Hertog van Sommerset 's Konings Oom en eerste Staatsbedienaar. Eer hy om de belydenis van zyn geloof wierd te recht gestelt, viel hy na de onthalzing van zynen trouwen vriend, dien ongelukkigen gunsteling, in eene kommerlyke wederwaardigheid door de haat van eenen Constantin, dien hy een prebende geweigert had. Deez' beschuldigde hem by den Hertog van Northumberland die zich door list in de gunst des Konings had ingedrongen, dat hy eenige landen of bezittingen voor zich zelf had gekogt, 't geen alle Geestelyke persoonen door eene openbaare wet verbooden was. Die lastering sproot uit een schyn van waarheid, want deeze meedelydende Bisschop gehoort hebbende dat zeker Edelman een zyner gebuuren, by gebrek van geld om zich te onderhouden, genootzaakt was zyne vaderlyke erfgoederen te verkoopen, bood dien Heer zo veel geld aan als hy van nooden had; mits dat hy eenige van die goederen zo lang aan hem zou verpanden tot dat hy geleegenheid kreeg om die somme weder te betalen, waar meede hy voor dien tyd gered wierd. Door deeze en meer andere valsche beschuldigingen wierd hy van zyne eigene geloofsgenooten gevangen genoomen en van zyn Bisdom berooft. Toen nu Koninginne Maria na den dood van haar broeder Eduard aan de regeering kwam, wierd zy gewaar dat hy in hegtenis zat, waar op zy hem wegens zyn gevoelen liet ondervraagen; doch de kiel van zyn geloof wierd in de stormen van beloften en dreigementen door Gods genade voor schipbreuk bewaart; want hy bleef stantvastig by de waarheid. Toen wierd hy veroordeelt om in Carmarthen, een Stad van zyn Bisdom, met een kleen vuur van natte turven levendig verbrand of liever gebraden te worden. Had hy te vooren om waereldsche inzichten onschuldig moeten lyden, nu wierd hy verwaardigt met den eernaam van Martelaar, om naar 't voleindigen van den goeden stryd des geloofs de Kroon des leevens te ontfangen.

De

Digitized by Google

LXXXII.

De Verbranding van ROBERT FARRAR.

Eerst moest ge, ô FARRAR! van geloofsgenooten lyden
Door bitse haat en nyd, twee pesten van 't gemoed,
Toen sloeg geweetensdwang haar klaauwen in uw bloed,
Gebeeten op uw deugd en zeegepraalend stryden
Voor 't dierbaar Kruisgeloof, dien kostelyken schat,
Van veelen wreed belaagt, van weinigen bevat.

Digitized by Google

LXXXIII.

JORIS MARSCH, geboorен in 't Hartogdom van Lankaster, was van een deugdzaamen inborst, en met een brandenden yver tot de Christelyke waarheid ingenoomen, in welkers oeffening hy van dag tot dag toenam, tot dat zyn licht van deugd en wysheid zo heerlyk uitschitterde dat de gemeente van Langton hem tot haar Leeraar verkoor, in die bediening heeft hy zich loffelyk en vrymoedig gekweeten; maar de werkers der duisternis kreegen hem wel haast in 't oog; want die kwaad doet haat het licht, en stelt alle middelen in 't werk om de straalen van de zonne der gerechtigheid, die door hert en nieren dringen, door wellust en overdaad, of tyranny en geweld te verdooven. Dit laatste stormgeweer wierd dan tegen deezen Kruisheld gebruikt, want hy wierd gevangen en voor den Graaf van Derby een bitter Roomsgezinde gebragt, die hem wegens zyn gevoelen ondervraagde; maar zyne verantwoording was zo bondig en kragtig dat hy in 't kort over zyne vyanden zeegepraalde, die door toorn vervoert, hem in een afschuwelyken kerker wierpen, daar zyn geest veel te lyden had, nu eens door vleieryen en schoone beloften. dan weder door schrikkelyke dreigementen om hem te doen waggelen, Maar de H. Geest, die zyne lievelingen nooit verlaat, heeft hem ook niet vergeeten, maar t'elkens met lieffelyke vertroostingen bygestaan, zo dat hy over leeven en dood heenen stapte en bereidwillig was om den wreedsten dood tot eer van zynen Heiland te verduuren. De Geestelykheid door zyne stantvastigheid verbittert, voerde hem uit de gevangenis van Langton naar 't Kasteel van Lankaster, daar hy van den Bisschop van Chester op nieuws ondervraagt wierd, doch die verloor den stryd zo wel als den voorigen, waar op hy hem in den kerker van Chester liet brengen, daar hy onder veele dieven en ongeregelde menschen zo lang moest leeven tot dat hy verweezen wierd om levendig verbrand te worden, welk vonnis met veele droevige omstandigheeden is uitgevoert. Doch deez vroome Martelaar reikhalsde in 't midden van de vlam met de grootste blydschap naar de kroon der eeuwige gelukzaligheid.

De

Digitized by Google

LXXXIII.

De Verbranding van JORIS MARSCH.

Uw deugd, ô MARSCH! ſtond pal ſchoon duizend onweervlaagen
 In een verbolgen zee van bloeddorſt, 'thaat en wraak
Uw lichaam pynigden, doch die 't met God durft waagen,
 Stapt over alles heen, en lacht met ſchynvermaak.
De vrye ziel laat hier zich kluiſteren noch binden,
Zy weet, hoe 't gaat, den weg van 't Paradys te vinden.

Digitized by Google

LXXXIV.

JOANNES CARDMAKER en JOANNES WARNE, wierden in de heete dagen der vervolging onder de regeering van Koninginne Maria in Engeland te Londen, om de belydenis van den Christelyken Godsdienst gevangen. De eerste had een geestelyke prebende onder Koning Eduard gehad, doch de tweede was een groot Koopman binnen Londen. Toen zy in den kerker gebragt waaren wierden zy dikwils ondervraagt, maar hunne stantvastigheid was niet te verzetten. De Bisschop van Londen, een loos en bitter Pausgezinde, dit merkende, liet door een schrandere list overal verluiden dat Cardmaker en Warne mannen van verstand en goede Catholyken waren, waar door hy veele onnoozele gevangenen van den weg der waarheid aftrok; maar toen zy deeze laster gewaar wierden, hebben zy zich daar tegen aangekant, en 't Kruisgeloof voor ieder vrymoedig beleeden. De gemelde Bisschop hield echter niet op om 't volk te belooven dat Cardmaker zyn gevoelen zou afzweeren, dewelke mid'lerwyl op 't listigste door schoone beloften en schrikkelyke dreigementen tot afval wierd bestreeden, 't geen hy toen kloekmoedig wederstond; maar met zyn Kruisgenoot verweezen, en aan de paalen gebragt zynde, daar aan de eene zyn medebroeder Warne reeds gebonden was, viel hy in een doodelyken stryd; aan de eene zyde schrikte hy voor de hitte van den gloed dien hy voor zyn oogen zag, aan de andere prikkelde de hoop op de eeuwige gelukzaligheid hem tot geduld en volstandigheid aan. In deezen angst bad hy ernstig tot God, die hem eindelyk met zyne genadestraalen zodanig verkwikte, dat hy vrolyk opstond, zich omkeerde en naar zynen medebroeder liep om dezelven te omhelzen, die hem de hand gaf en tot den laatsten stryd aanmoedigde, waar op hy zich vrywillig aan den Scherprechter overgaf, die hun beiden tot assche liet verbranden, terwyl de menigte des volks blymoedig uitriep: *De Heere zy gebenedyd, Jan Cardmaker, de Heere Jezus ontfange uwen geest.*

De

Digitized by Google

LXXXIV.

De Verbranding van JOANNES CARDMAKER en JOANNES WARNE.

Uw angſt, ô Kruisheld! doet de waarheid niet te kort,
O neen: zy port u aan om tegen 't vleeſch te ſtryden,
Want uw gebed, vol kragt en yver uitgeſtort,
Verjaagt den doodſchrik om de zwaarſte pyn te lyden.
Hier ziet men hoe Gods geeſt de vroomen in hun druk
Kan ſterken, door de hoop op 't eeuwige geluk.

JO-

Digitized by Google

LXXXV.

JOANNES BRADFORD, een geleerd en vermaard man, waar hy gebooren is word niet gemeld, kon de woede der Roomſche Geeſtelykheid onder de regeering van Koninginne Maria in Engeland ook niet ontvlugten; want onder 't yverig prediken van de onvervalſte Leer der godzaligheid wierd hy te Londen in den kerker geworpen, daar hy van den Cancelier als een aanſtooker van oproer beſchuldigt wierd, welke laſter hy kloekmoedig wederſtond, en bewees in tegendeel dat hy 't volk altyd tot vreede en gehoorzaamheid had aangemaant. Doch deeze beſchuldiging verſtrekte maar voor een dekmantel tot verberging van de boosheid zyner vyanden, want het was op zyn bloed gemunt. Hy wierd dan gevraagt of hy vergiffenis van de Koninginne wilde verzoeken en van zyn valſch gevoelen afſtaan, waar op hy meer dan eens met krachtige betuigingen de Chriſtelyke waarheid verdeedigde, tot dat hy na veel hoon en ſtryd verweezen wierd om op Smitsveld levendig verbrand te worden, welk vonnis hy met blydſchap ontfing, en weetende dat hy na 't ſtantvaſtig lyden van een uur, tot de eeuwige gelukzaligheid zou overgaan, zou hy zyn welſtand voor geen duizend waerelden van eere en vermaak hebben willen ruilen. Dus gemoedigt zynde heeft hy zich aan de brandpaal gevoegt, en is in den Heere ontſlaapen.

De

Digitized by Google

LXXXV.

De Verbranding van JOANNES BRADFORT.

Laat vry de laſtergeeſt zyn tanden op u wetten,
  Geen nood, ô BRADFORT! want het lyden zonder ſchuld
  Stuit op 't geweeten af door willeloos geduld.
De gladde marmerſteen ontfangt geen vuile ſmetten.
  Al word ge op 't moordſchavot mishandelt en verbrand,
  Uw eerkroon blinkt vol glans in 't eeuwig Vaderland.

Digitized by Google

LXXXVI.

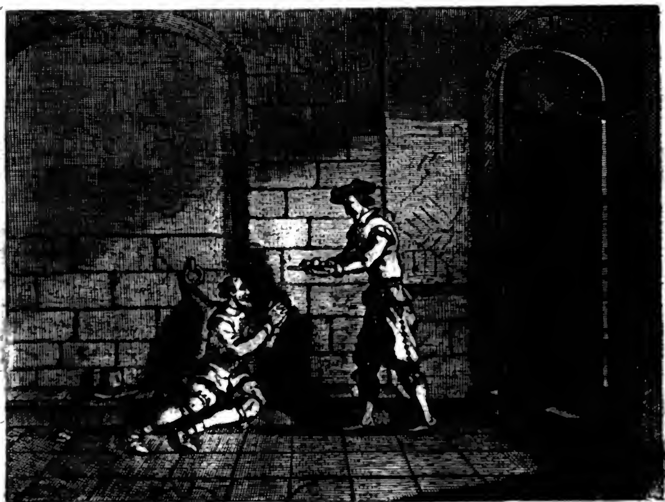
JACOB ABBES woonachtig te Idden in Engeland was een vroom Christen, en wel onderweezen in de kennis der waarheid die naar de godzaligheid is. Zyn vuurige yver was zo groot dat hy dezelve niet in zyn hert kon bepaalen; dies was hy altyd bezig om zyn toevertrouwt talent tot geestelyke aanwinst aan te leggen, 't geen hem door de goddelyke genade gelukte. Onder anderen had hy meedelyden met een van zyne gebuuren, Wade genaamt, die wel ryk van middelen, maar zo arm van wetenschap was, dat hy niet kon leezen. Deezen heeft hy door ernstige en stigtelyke vermaaningen zo verre gebragt dat hy smaak in 't goede woord Gods begon te krygen, en allengs van 't blinde Pausdom afweek. De verbitterde Geestelykheid dit merkende heeft hem voor den Bisschop ontbooden, daar hy met Abbes verzelt voor verscheen. Hier wierd hy wegens zyn geloof ondervraagt, maar de voorzigtige Wade verzogt een dag om hem schriftelyk te antwoorden, 't geen Abbes met teekenen van blydschap en genoegen voor goed keurde. De Bisschop op die gebaarden gelet hebbende, vroeg hem wat hy daar met Wade te doen had? Waar op hy antwoorde dat het hem geoorloft was een eerlyk man te vergezelschappen. Hier op wierd hy na veel smaad en hoon en scherpe ondervraaging wegens zyn gevoelen in een afschuwelyke kerker geworpen, en met ketenen aan zyn hals en voeten geslooten, waar in men hem bynaar van pyn, honger en dorst liet vergaan, waar door hy uit zwakheid zyn geloof verloochende. Doch naauwelyks uit de Stad gegaan zynde wierd zyne ziel met een innerlyk berouw getroffen, 't geen zulk een kragtige werking deed dat hy aanstonds wederkeerde en zyne laatste belydenis voor den Bisschop wederriep, om met volstandigheid voor de Christelyke waarheid te stryden. Waar op hy verweezen wierd om te Berie levendig verbrand te worden. Op de rechtplaats gekomen zynde heeft hy aan 't volk verzogt dat zy voor hem wilden bidden, 't geen eenigen met een luide stem gedaan hebben, tot dat hy kloekmoedig zyne ziel in de handen van zyne getrouwen Schepper heeft bevoolen.

De

Digitized by Google

LXXXVI.

De Verbranding van JACOB ABBES.

Getrouwe Herder die uw leeven hebt gewaagt,
Om voor de welſtand van uws Broeders ziel te waaken;
Helaas! wat laſtergeeſt heeft u door liſt belaagt
Om 't Chriſtelyk geloof, ô ABBES! te verzaaken?
Doch dat verlies wierd met een dubb'le winſt betaalt,
Toen uw berouw heeft in den ſtryd gezeegepraalt.

Digitized by Google

LXXXVII.

ROBERT SMIT een Schilder tot Londen wierd nevens anderen om de belydenis van de Christelyke waarheid in den kerker geworpen, daar hy van Edmond Bonner dien wreeden Bisschop van Londen heftig bestreeden wierd; doch hy als een geestelyk krygsheld met de geheele wapenrusting aangedaan zynde, behaalde t'elkens de zeege over dien listigen vyand, zo dat hy niet anders kon voort brengen als deeze woorden: *Ik kan nergens met u heenen, ik moet u in 't vuur werpen.* Waar op de kloekmoedige Robert dit merkwaardig antwoord gaf: *Daar mede doet gy niet nieuws, maar naar uw gewoonte, vermits gy zulks aan veele vroome lieden gedaan hebt; maar denkt niet dat de geest Gods daarom word uitgeblust, en uwe zaak beter kan worden. Bedek vry uw wroegend geweeten met dien pleister, maar zyt verzeekert dat die wond nooit geheelt zal worden, maar t'elkens tot uw schande met een gruwelyke stank open breeken.* Men bragt hem eens in een groot vertrek daar de Bisschop met eenigen van zyn gevolg aan een tafel zat, en zich met overdaad van wyn verlustigde, terwyl hy in een hoek van verscheidene dienaaren bespot en verguist wierd. Eindelyk is hy na veel smaad en hoon te Uxbridge levendig aan een staak verbrand.

De

Digitized by Google

LXXXVII.

De Verbranding van ROBERT SMIT.

Met zyn gedagten op Gods heerlykheid te ſpeelen,
  Ver boven zon en maan in 't ongenaakbaar Hof,
Draaft hooger dan de vrucht der ſchoonſte kunſt-penſeelen.
  O braave ſchildergeeſt! wat vond ge niet al ſtof,
Om door 't geloof voor elk een wonderſtuk te maalen
Tot veeler heil, ſchoon gy 't moeſt met den dood betaalen.

Digitized by Google

LXXXVIII.

NICOLAAS RIDLEI en HUGO LATIMER, Bisſchoppen van Londen en Worcheſter in Engeland, waaren voortreffelyke voorſtanders van de Chriſtelyke waarheid, mannen van deugd en geleerdheid, heldere flonkerſtarren in de duiſtere nacht van vervolging, geacht en bemint van alle godvruchtige zielen, en alleen gehaat van hun welker bloeddorſt onverzadelyk, welker haat onverzoenelyk, en welker geweeten met de ſnoodſte gruwelen bezoedelt was. Waar onder Steven Gardiner Biſſchop van Wincheſter uitmuntte, die wegens zyn ſtoute laſtertaal door Koning Eduard was gevangen gezet, doch door Koninginne Maria weder ontſlaagen en tot algemeen Kettermeeſter verheeven. Dat wraakzuchtig gemoed, menigmaal door Mr. Ridlei verſtandig beriſpt en zachtmoedig vermaant om zich voor oproer te wagten, had nu de ſchoonſte gelegenheid gevonden om zich te wreeken; want naaulyks was hy in zyn Bisdom herſtelt of men zag deeze twee vroome Biſſchoppen naar Oxfort voeren en in den Kerker werpen, daar zy door dien wreeden vervolger wierden ondervraagt, maar deeze onvertſaagde Kruishelden, en in't byzonder Ridlei, wiens welſprekendheid hem wel bekent was, hebben hem met het zwaard des geeſtes in 't kort van alle zyne wapenen ontbloot en in den geeſtelyken ſtryd overwonnen. Maar hy die deeze gruwelyke woorden altyd in den mond had: *De ziel van een ketter is zo vuil, dat zy niet dan in haar eigen bloed kan ſchoon gewaſſchen worden*, heeft zich met zyn gewoonelyk middel beholpen, en deeze twee oprechte Vaders van hun Vaderland verweezen om levendig verbrand te worden, waar op zy hunne lichaamen vrywillig en vrolyk als een aangenaame offerhande aan hunnen Zaligmaaker hebben opgedraagen.

De

Digitized by Google

LXXXVIII.

De Verbranding van NICOLAAS RIDLEI *en* HUGO LATIMER.

Verbastert Engeland! uw luister is verdweenen,
Nu gy de glanssen van deez' lichten hebt geblust.
Waar voert de blinde drift van 't bygeloof u heenen
O wreede Gardiner? maar hoe ge ook zyt belust
Om 't onwaardeerbaar bloed der vroomen in te zwelgen,
Gy zult de grondvest nooit van 't Kruisgeloof verdelgen.

CLAU.

Digitized by Google

LXXXIX.

CLAUDIUS VAN CANESIERE was te Parys gebooren en van zyn beroep een Musikant. Hy, door de glans van de Goddelyke genadezon bestraalt zynde, stapte met zyne huisvrouw en kinderen uit het geestelyk Babel van 't Pausdom, en vertrok naar Geneve om de waarheid die naar de godzaligheid is aldaar met een gerust geweeten te beleeven; maar hy kwam naauwelyks te Lions of hy wierd onder voorwendzel wegens het verzeegelen van zyne koffers met goederen gevangen, terwyl zyn huisgezin reeds buiten de Stad was om hunne reis te vervorderen. In dien kerker had hy veel te stryden, nu eens met waareldlyken, dan met geestelyken; ja ook met zyne Ouders en vleesschelyk maagschap en valsche broederen, die als vyanden van Christus kruis hem poogden van den vasten grond der waarheid af te trekken; maar hy, door de kragt van 't eeuwig Alvermoogen ondersteunt zynde, wederstond al die bekommeringen; doch hy verloor eens den stryd tegen de liefde van de vryheid en 't leven, die alle schepselen is aangebooren; want hy brak door nagemaakte sleutels die hem gebragt waaren uit den kerker; doch hy wierd even buiten de Stad op vermoeden vast gehouden en daar weder heen gevoert. Dit geval wierd hem met veel hoon en smaad betaalt gezet, tot dat hy verweezen wierd om levendig verbrand te worden. Het denkbeeld van dien pynelyken dood heeft hem niet afgeschrikt; maar als een kloekmoedig Kruisheld heeft hy zyne ziel vrywillig aan zynen Zaligmaaker opgeoffert.

De

Digitized by Google

LXXXIX.

De Verbranding van CLAUDIUS VAN CANESIERE.

Uw vlugt, ô CLAUDE! kon uw Schepper niet behaagen?
  Dies wierd ge op nieuw gevat: dit leerde u met meer moed
Het opgelegde kruis door lydzaamheid te draagen.
  't Geduld maakt rampen ligt, en 't bitter honigzoet.
Dit hebt gy klaar getoont, toen ge om 't geloof uw leeven
Niet dierbaar achtte om aan de felle vlam te geeven.

Digitized by Google

X C.

ROBERT OGUIER met zyne Huisvrouw en twee Zoonen wierden te Ryssel op eenen nacht in zyn huis overvallen en gevangen genoomen, na dat hy drie jaaren met zyn huisgezin de Christelyke vergadering, daar het woord Gods onvervalscht geleerd wierd, en die aldaar heerlyk bloeide, vol yver en godvruchtigheid had bygewoont, en hunne geestelyke talenten tot winst aangelegt. Toen de Provoost hun overviel was de oudste zoon Boudewyn Oguier, daar 't hun meest om te doen was, niet t'huis; doch in 't kort wederkomende wilde de jongste broeder hem verwittigen wat 'er om ging, zeggende: *Ik bidde u maakt u van hier, en komt niet in huis.* Waar op hy dacht dat zyn broeder wegens de duisternis van den nacht hem niet kende, dies antwoorde hy: *Ik ben Boudewyn, doet de poort maar op.* Dit wierd van den Provoost en zyn gevolg gehoort, waar door hy ook wierd gevangen. Zy wierden in den kerker wreed gehandelt en voor den Raad scherp ondervraagt; maar zy bleeven alle stantvastig by de waarheid. In 't byzonder betoonde zich Boudewyn als een voorbeeld van onvertsaagde kloekmoedigheid in 't verantwoorden en verdedigen van 't Kruisgeloof. Hy was meest met zynen ouden Vader begaan, vreezende dat de list der geestelykheid hem zou doen waggelen; dies liet hy zo veel als 't mogelyk was hem niet by hun alleen; ja, hy versterkte hem in de hoop op de eeuwige gelukzaligheid, waar door de Monniken zo verbittert wierden dat zy tot hem zeiden: *Gaat heenen, gy schelm, 't is uw schuld dat uw Vader verlooren is.* Eindelyk wierdenze met veel gruwelyke vervloekingen en scheldwoorden veroordeelt om levendig verbrand te worden. Toen zy naar de rechtplaats gebragt wierden hebben zy den vader een houte kruis in zyn hand gebonden, doch de zoon zulks ziende, riep met een luide stem: *O myn Vader! wat maakt gy? wilt gy in uw laatste uur een afgodendienaar worden?* en rukte hem 't kruis uit de handen. Aan de brandpaal staande heeft hy in 't midden van de vlam zyn vader tot volstandigheid aangemoedigt zeggende: *Zyt goedsmoeds, myn Vader, wy zullen na een weinig verdriet in 't eeuwig huis gaan*; waar na zy in 't kort in den Heere zyn ontslaapen. Hoe het met de Moeder en jongste Zoon zy afgeloopen, is in de volgende geschiedenis te vinden.

De

Digitized by Google

XC.

De Verbranding van ROBERT OGUIER.

Veel' Vaders gaan met hun rampzalig krooſt verlooren,
Door welluſt, geldzucht en gebrek van goede tucht;
Maar gy, ô ROBERT! plukt de koſtelyke vrucht
Van Gods genadeſchat, u is wat groots beſchooren
Met uw' godvruchten zoon: al ſterft gy in den gloed,
Geen nood: na 't bitter proeft men 't allerſmaak'lykſt' zoet.

Digitized by Google

X C I.

JANNEKE de Huisvrouw, en MARTEN OGUIER de Jongfte Zoon van den voornoemden Robert Oguier, wierden acht dagen na zynen Marteldood tot een gelyke ftraffe verweezen; doch toen zulks gefchiedde hadden zy veel met de lifti-ge Monniken te ftryden, die de Moeder, eene eenvoudige vrouw, zo ver hebben gebragt, dat zy niet alleen haar geloof heeft ver-loochent, maar ook belooft haaren Zoon tot afval te beweegen. Met dit voorneemen kwam zy in den Kerker daar hy gevangen zat. De Godvruchtige Zoon, reeds van 't gruwelftuk bewuft zynde, heeft zyne Moeder al weenende met deze aanmerkelyke woorden aangefprooken. *Och myne Moeder! wat hebt gy gedaan? hebt gy den Zoone Gods verloochent die u verloft heeft? wat heeft hy u mifdaan dat gy hem zoo gelaftert hebt? nu ben ik in het ongeluk ge-vallen daar ik meeft voor vreefde. O myn God! waarom hebt gy my zo lang laaten leeven dat ik zien moet 't geen myn hert doorfnyd?* Op die zielroerende woorden is de Moeder zo bewoogen gewor-den, dat zy de belofte aan de Monniken gedaan wederroepen heeft, en met kragtige uitdrukkingen betuigt, dat zy door Gods genade bereid was alles voor de Chriftelyke waarheid te ver-draagen. Die ftantvaftige belydenis heeft hunne vyanden zo ver-bittert, dat zy aanftonds verweezen wierden om levendig ver-brand te worden, welken marteldood zy onder 't hooren van veel hoon en fmaad kloekmoedig en lydzaam hebben verdraagen.

De

Digitized by Google

XCI.

De Verbranding van JANNEKE *de Huisvrouw, en* MARTEN OGUIER *de jongste Zoon van* ROBERT OGUIER.

Uw Oud'ren gaven u naast God het dierbaar leeven
  ô Braave Zoon! maar gy in 't nypen van de nood,
  Verloste uw Moeder van den geestelyken dood.
Wat krygsman heeft ooit zulk een heldendaad bedreeven?
  Nu tart zy nevens u den vuurgloed om 't genot
  Van Sions heerlykheid, der vroomen erf en lot.

Digitized by Google

XCII.

JAN RABEC een Normandiër van geboorte, was een Priester onder de Minderbroeders, doch door Gods genadelicht bestraalt zynde, kreeg hy een afkeer van de gruwelen des Pausdoms, en van dag tot dag door 't onderzoeken van de H. Schriften in de kennis der waarheid die naar de godzaligheid is meer toeneemende, verliet hy Angiers daar hy schynt gewoont te hebben, en vertrok naar Lausanne daar de oeffening van den hervormden Godsdienst wierd toegelaaten, in welkers Hoogeschool hy zich oeffende ten koste van de regeering van Bern, die eene hoogachting voor zyne deugd en verstand had, en hem hield voor een werktuig daar de Christelyke gemeente groote dienst van kon trekken. En gewis, zy waren in hunne meening niet bedroogen; want hy wierd een getrouw uitdeeler van Gods menigvuldige genade, en bragt 'er veelen uit de duisternis tot het helder licht van 't Euangelie. Eindelyk trok hem 't hert naar zyn Vaderland, daar gekoomen zynde heeft hy veele schooven in de schuuren des eeuwigen leevens ingezamelt. Doch te Angiers, zyn eerste woonplaats, wierd de loop van zyne bediening gestuit, en hy van eenen zyner gebuuren verraaden en op 't Kasteel gevangen gezet, alwaar hem veele vraagen wierden voorgestelt die hy kloekmoedig heeft beantwoort, en is door veele listen en laagen heen geworstelt, tot dat hy den goeden stryd gestreeden, en zyn loop voleindigt heeft; want hy wierd, na dat hy voor eenen Tempel op een hooge stellagie ontwyd was, verweezen om de tong uitgesneeden en aan een wipgalg leevendig verbrand te worden, waar aan hy, om zo te spreeken, duizend dooden moest lyden. Doch de Almagtige God, die de zynen nooit verlaat, heeft hem door zyne kragt zodanig versterkt, dat hy naar 't voorbeeld van zynen Zaligmaaker het kruis heeft verdraagen en de schande veracht, tot dat hy zyne ziel in de handen van zynen Schepper overgaf.

De

Digitized by Google

XCII.

De verbranding van JAN RABEC.

De zonneſtraal blinkt nooit zo heug'lyk in elks oogen
Dan 't licht van waarheid in eene onbeſprooke ziel,
Die nooit door luſt of laſt van 't ſpoor der deugd verviel;
Die glans, ô Kruisheld! heeft door 't eeuwig Alvermoogen
Uw geeſt verſterkt in hoon en de allerzwaarſte pyn,
Die ooit van een tiran, hoe wreed, bedacht kan zyn.

PIETER

Digitized by Google

XCIII.

PIETER VAN ROSSEAU, gebooren in 't Hertogdom Anjou, woonde eerst te Lausanne, daar hy zich lang in de H. Schrift heeft geoeffent, en van tyd tot tyd meer smaak in 't goede woord Gods gekreegen hebbende gevoelde hy naar 't voorbeeld van den voornoemden Rabec een byzondere trek om zyn Vaderland te bezoeken, niet alleen om een zeker erfdeel van zynen Schoonbroeder te eisschen; maar meest om veele zielen tot de erve der heiligen in Gods ongenaakbaar licht over te brengen. Doch te Angiers gekomen zynde, wierd hy in plaats van dat erfdeel te krygen, van zynen broeder verraaden, en 't geen aanmerkelyk is, in 't zelfde vertrek gelegt daar de gemelde Rabec gevangen had gezeeten, die hem kragtig in de kennis der Christelyke waarheid had versterkt. Hier wierd hy dikwils ondervraagt en bestreeden; maar hy zeegepraalde door het zwaard des geestes, Gods woord, t'elkens over zyne geestelyke vyanden, en hoewel hy als een schaap in 't midden van de wreede wolven stond, nogtans heeft de groote Herder en Opziender der zielen hem niet verlaaten. Dat bleek toen hy verweezen was om de tong uitgesneeden en leevendig aan een ladder gebonden in 't vuur geworpen te worden, in welke pynelyke toestand hy zich vast aan den rotssteen zyns heils gehouden heeft, tot dat de vlam en rook hem verstikten.

De

Digitized by Google

XCIII.

De Verbranding van PIETER VAN ROSSEAU.

Al moet gy door verraad uw waerelds erfdeel derven,
  Wat nood, godvruchte ziel? gy wint langs 't martelpad,
  't Geen gy getrouw betreed, een' onwaardeerb'ren ſchat,
Een onbedenk'lyk heil, een vreugd die nooit zal ſterven.
  Wat aardſche praal moet niet verdwynen in 't verſchiet,
  Wanneer men 's Levenskroon met geeſt'lyke oogen ziet?

Digitized by Google

XCIV.

ARNOUT MONIER en JAN DE CAZES, de eerste te St. Milion in 't Bordelois, de laatste te Libourne gebooren, wierden kort na elkander, te Bourdeaux om de Christelyke waarheid gevangen genoomen. Monier wierd na veele ondervraagingen, die hy kloekmoedig had beantwoord, in den kerker gebragt. De Cazes eenige dagen daar na in de Stad gekomen zynde om zyne zaaken te verrigten, verstond met groote verbaastheid dat zyn waarde boezemvriend Monier gevangen was; dies verzogt hy aanstonds, om niet aan de klagte van den Heiland schuldig te weezen: *Ik was in de gevangenis, en gy hebt my niet bezogt*, of hy hem eens mogt spreeken; zulks wierd hem een en andermaal afgeslaagen, doch toen hy op zyn vertrek stond wierd het hem echter toegestaan, maar uit omzigtigheid of om andere reeden heeft hy 't geweigert, waar op hy met geweld in eene verzeekerde plaats wierd gebragt, en van daar na dat hy zyn gevoelen verklaart had, in den kerker. Deeze twee kloekmoedige Kruishelden wierden door alle listen en lagen bestreeden, door hoon en laster bezwaart, ja door schoone beloften gevleit om van de waarheid af te wyken, maar hun geloof was al te vast gegrond om eenigzints bewoogen te worden. Dies wierden zy beiden verweezen om op een horde naar de rechtplaats gesleept en aldaar geworgt en verbrand te worden. Toen zy aldaar heen geleid wierden, hebben eenigen op trompetten geblaazen op dat niemand door hunne troostelyke vermaaningen zoude bewoogen worden om de dwaalingen van 't Pausdom te verlaaten. Dus hebben deeze Kruishelden hunne zielen met stantvastige lydzaamheid in de handen van hunnen Hemelschen Vader overgegeeven.

De

Digitized by Google

XCIV.

De Verbranding van AARNOUT MONIER en JAN DE CAZES.

Geen zeilsteen kan zo vlug het yzer naar zich trekken
  Dan uw geneegenheid uw allerwaardsten vrind
ô CAZES! om hem tot vertrooster te verstrekken,
  Daar hy zich om 't geloof op 't strengst' gekluistert vind;
Maar die doorluchte proef van vriendschap kost u 't leeven,
Om eens in eeuwigheid vol vreugd te zyn verheeven.

Digitized by Google

XCV.

HIERONIMUS CASAUBONE in 't land van Bearn gebooren, was eerst een Leermeester te Monflanquien in 't Bisdom van Agen, daar hy de kinderen niet alleen in de vrye konsten, maar voornamenlyk in de beste en nutste konst, de leere der godzaligheid, onderwees. Naderhand wierd hy aldaar om zyne deugd en liefde tot de Christelyke waarheid tot Prediker van de gemeente der hervormde Godsdienst verkooren, in welk ampt hy zich loffelyk gekweeten, en, waar hy maar vrucht zag te doen, het Kruisgeloof kloekmoedig verdeedigt heeft, 't geen uit het volgende voorbeeld, zynde de oorzaak van zyn gevangenis en dood, klaar is gebleeken. Hy had eens een zeekeren Monnik in de Vasten godslasterlyk en zielverleidelyk hooren prediken, waar door zyn teder gemoed zodanig ontroert en bewoogen wierd, dat hy niet kon nalaaten den Monnik na de predikatie zachtmoedig te berispen en te vermaanen dat hy doch zou ophouden het verderffelyke zuurdeezem der Pharizeen in zyne leeringen te vermengen, waar door de arme onverstandige menschen verder in hunne dwaalingen wierden versterkt. De Monnik geliet zich naar hem te hooren, en nodigde hem in zyn herberg om breeder van die gewigtige zaak te handelen. Daar gekoomen zynde, wierd 'er vreedzaam wegens de Christelyke waarheid geredeneert ten aanhooren van een Priester die meer wellustig dan verstandig en godsdienstig was. Toen hy nu zyn afscheid nam bedankte hem de Monnik voor zyne aanspraak, en verzogt hem dikwils te komen om van goddelyke zaaken te spreeken. Maar naauwelyks was hy vertrokken of die verrader heeft hem by den Rechter aangeklaagt, die hem aanstonds in een zeeker huis heeft laten vast zetten. 's Anderen daags wierd hy op 't Raadhuis gebragt daar hy op de ondervraagingen wegens zyn gevoelen zo kragtig en verstandig heeft geantwoord, dat hy al de Monniken beschaamt maakte, en den Rechter deed uitroepen. *By St. Tonis, deeze gevangen is een geleerd man.* Toen hy weder naar zyn kerker gebragt wierd kwam hem de Vicaris met het zo genaamde Heiligdom tegen, waar voor ieder nederknielde, 't welk hem ook gevraagt wierd, 't geen hy onder eene kragtige vermaaning, en betuiging dat zulks afgodery was, standvastig heeft geweigert. Eindelyk is hy naar Bourdeaux gevoert, daar hy na eene gevangenis van zeven weeken die hy door oogluiking van den Schout, indien hy had gewilt, wel heeft konnen ontvlugten, verweezen wierd om de tong uitgesneeden en levendig verbrand te worden, welken dood hy met lydzaamheid heeft verdraagen.

De

Digitized by Google

XCV.

De Verbranding van HIERONIMUS CASAUBONE.

Dat vry uw fchyn-vriend zyn' wraakgierig' aart betoone,
  Om u te leveren door afgunft en verraad,
  Aan 't fchrik'lyk monfterdier, den geeftelyken haat;
't Kan u niet fchaad'lyk zyn, godvruchte CASAUBONE:
  Uw vaft geloof is een onoverwinbaar fchild,
  Waar op de wreedheid fteeds vergeefs haar kragten fpilt.

Digitized by Google

XCVI.

JOANNES HULLIER was een uitmuntend Leeraar van den Chriſtelyken Godsdienſt in de Kerk te Brabam, onder 't gebied van Cambridge in Engeland; een vuurbaak van oprechte trouw, een vyand van huichelary en ſchynheiligheid, een yverig voorſtander van de Chriſtelyke waarheid, die niemand met meer afkeer aanzag als de zulken, die om waereldſche voordeelen van geloof verwiſſelden, en daar door geſlaagen vyanden betoonden van Chriſtus kruis te zyn; die de aardſche eer en verderffelyke wellusten hooger waardeerden dan de geeſtelyke ſchatten van geloof, lietde, matigheid, en andere deugden, die de menſchen naar ziel en lichaam konnen zalig maaken. Hier en voor veel andere gruwelen, die toen Engeland als een watervloed overſtroomden, waarſchuwde hy zyne gemeente en alle Chriſtenen, door een voortreffelyken brief vol kragtige vermaaningen en zielroerelyke vertrooſtingen in zyn kerker geſchreeven. Eindelyk is hy na eene langduurige gevangenis verweezen om te Kantelberg levendig verbrand te worden. Eer dit vonnis uitgevoert wierd, deed hy een lang en kragtig gebed, waar in hy zyne eigene nietigheid, volkomen vertrouwen op zyn Zaligmaker, en een vrolyke hoop op de eeuwige gelukzaligheid uitdrukte, waar na hy door Gods onuitſpreekelyke genade zodanig wierd getrooſt en verſterkt, dat hy zich met een vrolyk gelaat aan dien pynelyken dood heeft overgegeeven, en is tot den einde toe volſtandig gebleeven.

De

Digitized by Google

XCVI.

De Verbranding van JOANNES HULLIER.

Gewinzucht, doodsgevaar, noch haaſt vergangbaare eer,
Kon u beweegen om de waarheid te bewimpelen,
Godvruchtige HULLIER! gy hebt uws Heilands Leer
In herten zonder vlek en ſchyndeugds diepe rimpelen,
Door medewerking van Gods geeſt met vrucht geplant.
ô Zuiv're ſchets van een regtzinnig Predikant!

CHRIS-

Digitized by Google

XCVII.

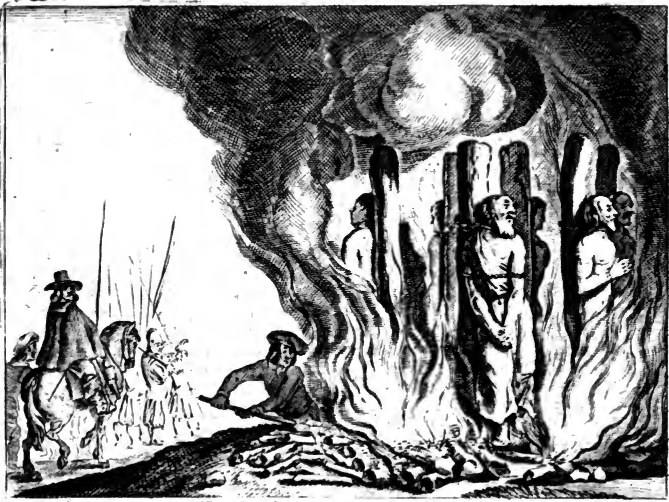
CHRISTOFFEL LYSTER, JAN MACE, JAN SPENSER, SIMON JOYNE, RICHARD NICOLS en JAN HAMOND, wierden in 't Bisdom van Londen door den Graaf van Oxfort en 't bevel van den bloeddorſtigen Biſſchop Edmond Bonner om de belydenis van den Chriſtelyken Godsdienſt onder de regeering van Koninginne Maria gevangen en naar Londen gevoert. Deeze wreede wolf met het geeſtelyk ſchaapsvel omhangen, heeft ieder in 't byzonder niet willen verhooren, 't zy hy zich zelven dien tyd niet gunde, 't zy dat hy vreeſde overwonnen te worden, 't zy om andere reedenen. Hy vernoegde zich met hun negen Roomſche artykelen voor te leggen daar zy ſchriftelyk op moeſten antwoorden, 't geen zy door de onderſteuning van de Goddelyke Almagt vrymoedig gedaan hebben, waar in zy 't dierbaar Kruisgeloof kragtig hebben verdeedigt, en betuigt bereid te weezen om de Chriſtelyke waarheid die naar de godzaligheid is met hun bloed te verzeegelen. Dies hy na alle middelen van beloften en dreigementen, om hen van den vaſten grond der waarheid af te trekken, aangewend hebbende, hen verweezen heeft om binnen de Stad Glocheſter levendig verbrand te worden. Dit vonnis hebben zy met blydſchap ontfangen, en zich in die gemelde Stad met lydzaamheid en eene vrolyke hoop op de zalige heerlykheid in dien pynelyken dood overgegeeven.

De

Digitized by Google

XCVII.

De verbranding van zes MARTELAREN.

Gy hebt, ô dubb'le trits van dierb're Kruisgenooten!
  Geſtreeden om den Kroon des levens, wyl 't gemoed
  Van waereldliefde ontlaſt, in 't midden van den gloed,
Wierd met een zee van trooſt en blydſchap overgooten.
  ô Wonderbaare kragt en werking van Gods geeſt:
  Waar door 't godvruchtig hert voor dood noch rampen vreeſt.

Digitized by Google

XCVIII.

HUGO LAVEROCKE een kreupele, en JOANNES APRICE een blinde, doch de een vlug, en de ander ſcherpziende met de oogen des geloofs om den ſmallen weg der zaligheid te bewandelen, vielen ook door verraad om 't belyden van 't Kruisgeloof in de handen van den wreeden Biſſchop van Londen, wiens bloedgierig gemoed, niet alleen geen mededoogen met deeze elendigen naar 't lichaam had, maar, ô gruwel! met de grootſte haat en verbittering tegen hen was ingenoomen: Eene onmenſchelyke wreedheid, daar de wildſte Barbaaren van zouden yzen. Zy wierden dan gevangen en naar zyn Paleis geſleept, daar hy hun de zelfde artykelen vertoonde die hy aan de voornoemde zes Martelaaren had voorgelegt, waar op zy hun gevoelen verklaarden, en betuigden dat zy nooit van de Chriſtelyke waarheid wilden afwyken. De H. Geeſt heeft hen in dat loffelyk voorneemen zodanig verſterkt, dat zy, hoe dikwils ook door valſche liſten en laagen beſtreeden, over dien vyand van hunne eeuwige welſtand hebben gezeegepraalt. Eindelyk heeft hy hen noch eens tot afval getragt te beweegen, waar op Laverocke antwoorde: *Ik wil by myn antwoord en 't geen ik beleeden heb blyven, want ik kan in de H. Schriftuur niet vinden dat de Prieſters bevoolen word een ſtuksken brood over hunne hoofden op te heffen, om aangebeeden te worden.* Maar 't geen de blinde Aprice hem tegenwierp was noch kragtiger *Ik zegge*, zeide hy, *dat uwe Leer die gy de menſchen leert en voorſtelt, en die de waereld zo aangenaam is, met Gods heilig woord niet over een komt. Gy zyt niet van de algemeene kerk, want gy maakt bloedige wetten om de menſchen wegens hun geloof te dooden, en aldus maakt gy de Koninginne tot uw beul.* De Biſſchop mogelyk nooit zo ſcherp in zyn geweeten getroffen zynde, heeft hen aanſtonds verweezen om drie mylen buiten Londen levendig verbrand te worden. Wanneer zy aan de ſtaaken zouden gebonden worden, wierp Laverocke zyn kruk van zich, en ſprak zyn Kruisgenoot met deeze aanmerkelyke woorden aan: *Heb goede moed myn lieve Broeder! want myn Heer de Biſſchop van Londen is onze Doctor geworden, hy zal u aanſtonds van uwe blindheid, en my van myne lammigheid geneezen*; waar op zy hunne lichaamen vrywillig met een levendige hoop en ſtantvaſtig vertrouwen Gode tot een welriekende reuk hebben opgeoffert.

De

Digitized by Google

XCVIII.

De Verbranding van HUGO LAVEROCKE en JOANNES APRICE.

Wie meld, APRICE, hoe de kroon des levens blinkt
In uw gedachten, ſchoon gy moet uw oogen derven?
En gy, ô LAVEROCKE! al zyt gy hier verminkt:
Gy zult, ô Helden! na veel hoon en pynlyk ſterven,
Met vlugge voeten 't nieuw Jeruzalem van goud
Bewand'len, daar de deugd voor eeuwig bruiloft houd.

Digitized by Google

XCIX.

JULIUS PALMER, gebooren te Coventry in Engeland, alwaar zyn Vader Burgermeester is geweest, was in zyne jeugd eerst een leerling en daar na om zyn vlug verstand en groote geleerdheid een Regent in de Hoogeschool van Oxfort, welk aanzienelyk ampt hem onder de regeering van Koning Eduard, schoon hy een bitter Roomschgezinde was, is opgedraagen, 't welk hem echter wierd ontnoomen door 't maaken van een vuil lasterschrift op een zeker Voorzitter van 't Collegie van Magdalena. Hy hier over gebannen zynde, wierd een Schoolmeester, ter tyd toe dat hy in 't begin van de regeering van Koninginne Maria weder in zyn Regentschap wierd herstelt; want zy kon geen grooter yveraar uitkiezen om den hervormden Godsdienst te helpen uitroejen. Maar in plaats van zulk een werktuig te verstrekken, wierd hy in de dikste duisternis van Gods genadezon bescheenen. Voor eerst, door overweeging van 't kloekmoedig sterven der Martelaaren, 't geen hy door een leerling op zyn eigen kosten liet naarstig onderzoeken. Ten tweeden, door 't bywoonen van de martelingen en dood der braave Bisschoppen Nicolaas Ridlei en Hugo Latimer, die, als hier voor gemeld is, te Oxfort wierden verbrand, waar over hy met zulk een mededoogen wierd ingenomen, dat hy in deeze woorden uitborst: *O razende wreedheid! ach treurige tiranny, die meer dan Barbaarsch is.* Eindelyk ten laatsten, door 't leezen van eene uitlegging der zendbrieven van Paulus aan de Corinthiers, door den vermaarden Petrus Martyr opgestelt, waar door hy naar een ernstig gebed, door de Goddelyke kragt, die dikwils meest in zwakheid werkt, de waarheid die naar de godzaligheid is heeft omhelst en aangenoomen. Uit die verandering van 't gemoed sproot eerst een heimelyke afkeer van, daar na een openbaare haat tegen de gruwelen der Roomsgezinden, 't geen hem zo ontroerde dat hy'er niet langer by kon duuren; dies verliet hy zyn ampt vrywillig, eer hy 't door 't bevel van zyne Overigheid moest verlaaten, spreekende deeze aanmerkelyke woorden tegen een zyner boezemvrienden, die hem van dat voorneemen poogde af te wenden. *De Aarde is des Heeren en wat daar in is: ik wil my God en de wyde waereld beveelen. Laat de Heer zyn werk met my uitvoeren.* Van Oxfort reisde hy naar Reading daar de hervormde Godsdienst wierd beleeden, alwaar hy Opperleermeester wierd, en wegens zyne deugd en geleerdheid uitneemend bemind was. Maar hier wierd hy van eenige valsche broederen, die door list eenige schriften van hem magtig wierden, verraden. Toen vlugte hy naar Cusham by zyne Moeder om zyn vaderlyk erfdeel te ontfangen, waar voor hy volgens een gewoonte in Engeland op zyn kniën viel en om haar zegen bad, en t'evens om zyne erffenis verzogt, waar op zy, ô eenvoudige wreedheid van 't blinde bygeloof! deeze gruwelyke woorden sprak. *Gy hebt den vloek van Christus, en de myne waar gy gaat. Ik heb geld noch goed voor een Ketter, maar wel een bondel houts om u te verbranden.* Waar op hy met bittere traanen zyn afscheid nemende, haar antwoorde. *Ach, myn lieve Moeder! uw eigen vloek meugt gy my geeven, maar den vloek van Christus niet, want hy heeft my gezeegent, en ik wil God bidden dat hy u al de dagen van uw leeven zeegent.* Toen vertrok hy weder naar Oxfort om eene bediening te verzoeken, maar hy wierd aldaar verraaden en in een afschuwelyke kerker opgeslooten. Eindelyk wierd hy naar Newbury gezonden om ondervraagt te worden, alwaar hy om zyne stantvastige belydenis na veel hoon en smaad, met twee van zyne meedegenooten, die hy tot in 't midden van de vlam versterkte en vertrooste, levendig wierd verbrand.

De

Digitized by Google

XCIX.

De Verbranding van JULIUS PALMER.

ô Licht van godsvrucht en geleerdheid! die de woede
Van 't bygeloof ontvlood door Gods genadestraal,
Schoon 's Moeders haat uw met onmenschelyk onthaal
Bejègende, gèen nood: het strekte uw ziel ten goede;
Zoo zwigt geen pallemboom, ô PALMER! voor de orkaan.
't Heel al verdwyne en zink', de deugd zal nooit vergaan.

Digitized by Google

C.

CATHARINA CAWCHES eene godvruchtige Weduwe, woonde met haar twee dochters te St. Pieters Haven op 't Eiland Guernſy, en vermits zy belydenis deeden van den hervormden Godsdienſt, waren zy zeer gehaat van de bittere Roomsgezinden, die alle liſten en laagen hebben aangewend om haar onder eenig voorwendzel gevangen te neemen; 't geen hun eindelyk onder dat van dievery, daar die onnozele ſchaapen nochtans onſchuldig aan waren, naar hun wenſch gelukte, waar op zy in den kerker wierden geſlooten. Doch door 't getuigenis dat eenige buuren van haar goed gedrag, uitgezondert dat zy niet in de Mis gingen, hadden gegeeven, wegens die beſchuldiging vry verklaart. Maar in 't verzuim van niet ter Mis gegaan te hebben hadden die wreede wolven iets gevonden om hun aan de onbarmhertige Geeſtelykheid over te geeven, die dezelve zonder nader ondervraaging of rechtspleeging aanſtonds verweezen om geworgt en verbrand te worden. Toen zy nu aan de paalen geworgt waaren zyn de ſtroppen door de hevige vlam gebrooken, waar door die getrouwe Kruisheldinnen in 't vuur vielen. Ondertuſſchen verloſte de jongſte dochter, die hoog zwanger was, van een jongen zoon die uit de vlam gerukt en by de Bailjuw gebragt wierd; maar die onmenſchelyke wreed-aard, my yſt dat ik het ſchryve, heeft het onnoozel lam by de moeder in 't vuur doen werpen.

De

Digitized by Google

C.

De Verbranding van CATHARINA CAWCHES *met haar twee* DOCHTERS.

Bloeddorstige aart, moet gy op teed're vrouwen woeden,
En jong geboorenen? Geen hongerige Leeuw
Heeft ooit een welp vermoord. Zyn we in Manasses eeuw
Die zuigelingen wierp in Molochs heete gloeden?
Of by den wreeden Scyt die menschenleeden knaagt?
Is 't mogelyk dat God deez' gruwelen verdraagt.

CAROLUS

Digitized by Google

C I.

CAROLUS DE KONINK was eerst een Carmeliter Monnik te Gent in Vlaanderen, maar naderhand door 't licht van de Goddelyke genade bestraalt zynde, heeft hy 't geestelyk gewaad t'evens met de gevoelens van 't blinde Pausdom afgelegt, en zich in Engeland by den hervormden Godsdienst begeeven, alwaar hy zich oeffende in boeken over te zetten. Doch de vervolging onder de regeering van Koninginne Maria ingevoert, nootzaakte hem naar Embden in Oost-Vriesland te vlugten. Aldaar eenigen tyd in rust en vreede gewoont hebbende, kreeg hy een begeerte om de verstrooide Broeders in Braband en Vlaanderen te bezoeken. Toen hy dit besluit genoomen had, nam hy affcheid van zyne vrienden, tegen dewelke hy een-en andermaal zeide, dat het was als of hy door een vuur ging; zulks by hun als een kwaad voorteeken aangemerkt zynde, hebben zy hem geraaden die reis te staaken, waar op hy antwoorde: *Ik moet noch deeze reis doen, en dan niet meer.* Waarlyk hier in is hy een Propheet geweest, want hy is nooit weder by zyne gemeente gekoomen. Wanneer hy te Antwerpen kwam, bevond hy dat de Christelyke liefde by veelen door de hitte der vervolging verkout was geworden; dies heeft hy dezelve ernstig tot standvastigheid vermaant. Van daar reisde hy naar Brugge, alwaar hy van veele godvruchtige broeders wierd bezogt, die hongerig en dorstig naar de gerechtigheid zynde, door het woord van zyne prediking vertroost, en in 't allerheiligste geloof opgebout en versterkt wierden. Maar dit geluk mogt hem niet lang gebeuren; want die yverige Leeraar liep wel haast in 't oog van de Roomsche Geestelykheid, en wierd in 't kort gevangen en in een diepen kerker geslooten. Ondertusschen is zyn Broeder met twee Carmeliter Monniken by hem gekoomen om hem tot verloochening van zyn gevoelen te beweegen, met beloften dat hy niet alleen in zyn vorigen stand herstelt, maar met veel grooter ampt begiftigt zou worden. Maar zulks heeft hy edelmoedig afgeslaagen, voor reeden geevende, dat een gerust geweeten alle bedieningen en schatten te boven gaat, en dat het beter voor hem was, met die voorsmaak van de eeuwige gelukzaligheid, voor de waarheid des Heeren te sterven, dan door den knaagenden worm in 't midden van alle waareldsche rykdom, wellust en eer, duizend dooden te lyden. Waar op hy ontwyd en verweezen wierd om levendig verbrand te worden, welk vonnis hy met eene vrywillige lydzaamheeft ondergaan, en is zachtelyk in den Heere ontslaapen.

De

Digitized by Google

C I.

De Verbranding van CAROLUS DE KONINK.

Geen Koningryken, maar zyn togten te bedwingen,
  Te ſtappen over 't geen de waereld dierbaarſt acht,
  Is Vorſtelyk, hoe zeer gehaat, verdrukt, belacht.
't Geruſt gemoed kan in een kerker vrolyk zingen,
  Het zend zyn' hoop voor uit ver boven 't ſtargewelf;
  Dus waart ge, ô KONINK! een Beheerſcher van uw zelf.

Digitized by Google

C I I.

ANGELUS MERULA gebooren in den Briel, afkomstig van een eerlyk geslagt, zich vier jaaren te Parys in de Geneeskunde en Godgeleerdheid met veel vrucht geoeffent hebbende, is weder naar zyn Vaderland vertrokken, alwaar hy om zyne deugd en geleerdheid eerst tot Dompriester van Utrecht, en naderhand tot Pastoor van Heenvliet wierd beroepen, in welk ampt hy zich voortreffelyk gekweeten, en veele misslaagen onder de Roomsgezinden met hulp en genoegen van den Heer van Heenvliet verbeetert heeft. Ja zelf veranderde hy eenige schadelyke stellingen in 't misboek, om zyne gemeente allengs tot het licht der waarheid te gewennen, 't geen hem door de Goddelyke genade en 't naarstig oeffenen der H. Schriften had bescheenen. Maar de Heer van Heenvliet, die zyn toeleg begunstigde, overleeden zynde, wierd deszelfs Zoon en opvolger door de dreigementen van veele geestelyke persoonen gedwongen, om de veranderingen door Merula in het misboek en andere stellingen gemaakt, aan Maria Koninginne van Hongarië, Regente van de Nederlanden onder haar Broeder Keizer Karel de vyfde, voor te draagen. Waar op hy na veele ondervraagingen van zyne boeken wierd berooft en naar 's Gravenhage gevankelyk weg gevoert, daar hy dikwils wierd bestreeden om zyn gevoelen te wederroepen, maar hy bleef stantvastig; waar door zyne vyanden uit wraakzucht met een valsche list uitstrooiden dat hy zyn geloof verloochend had, 't welk hy zo ter herte nam dat hy 'er doodelyk krank van wierd. Zyn Neef, Willem Merula, vreezende voor een kwaad gevolg van die ziekte wegens zyn hoogen ouderdom, verzocht aan den Raad om een gemakkelyker kerker voor zynen Oom, waar op hy te Delft in 't St. Magdalena Klooster gebragt wierd, alwaar hy een kragtige wederleggingе tegen de voornoemde uitstroojing heeft opgestelt, waar over zyne verbitterde vyanden hem eerst naar Leuven, en van daar naar Bergen in Henegouwen hebben gevoert. In welke Stad hy veel smert en smaad naar lichaam en ziel heeft moeten lyden. Eindelyk is hy aldaar veroordeelt om levendig verbrand te worden. Wanneer hy nu naar de rechtplaats gebragt wierd is hem zyn gemelde Neef ontmoet, die hem uit genegenheid van Stad tot Stad gezocht hebbende, nu even voor zynen dood aantrof, dien hy kragtig tot godzaligheid heeft vermaant, en hem de bestiering van zyne goederen, want hy was een ryk en welgesteld man, heeft aanbevoolen, in 't byzonder eenige woonplaatzen die hy tot gemak van veele behoeftigen, met genoegzaame inkomsten tot onderhoud van dezelven, uit zyne middelen daar toe geschikt, in den Briel had laaten bouwen, die noch niet voltooit waaren. Met deeze en meer andere redenen heeft hy afscheid van zyn Neef genoomen, en is voor 't huisje van stroo gemaakt, daar hy in verbrand zou worden, op zyn knieën gevallen, en heeft een vuurig gebed gedaan; doch eer hy 't zelve geeindigt heeft is hy zachtelyk in den Heere ontslaapen; 't zy door een byzondere werking van de Goddelyke Almacht, of door ouderdom, langduurige ziektens en eene vyfjaarige gevangenis. Zyn lyk wierd aanstonds tot assche verbrand. Dus was het einde van dien vermaarden en godvruchtigen ANGELUS MERULA, waarlyk een Engel zo wel van daad als naam, die bynaar geen gebreeken had, en van veelen bemind was.

De

Digitized by Google

C I I.

De Verbranding van ANGELUS MERULA.

ô Wakkere ANGELUS, ô Engel! die uw licht
Van waar geloof en deugd met leevendige ſtraalen
Liet in de herten van uw tydgenooten daalen:
Wat was de Kerk niet aan uw dienſt en vlyt verpligt?
't Was God, die u, op dat ge een wreeden dood zoud derven,
In 't midden van 't gebed deed zacht en zalig ſterven.

Digitized by Google

CIII.

NICOLAAS LE CENE een Geneesmeester in Normandië, en PIETER GABART een Pleitbezorger in Poictou gebooren, waaren yverige voorstanders van de Christelyke waarheid. Van de eerste word in de geschiedenis weinig gewag gemaakt, als dat hy zulk een liefde en genegenheid had om de Predikatie van 't Goddelyk woord te hooren, dat hy te Parys gekomen zynde met zyn laarzen naar de vergadering ging, en naderhand gevangen zynde, is hy by 't Kruisgeloof standvastig gebleeven, en heeft het zelve met zyn medegenoot door hunnen marteldood bezeegelt. Maar van GABART word getuigt, dat hy te Parys in 't Chatelet, benevens veele Studenten wierd gevangen gezet. Als hy dezelven daagelyks over de Philosophie hoorde redentwisten, sprak hy hen met deeze merkwaardige woorden aan: *Neen, neen, wy moeten dit alles vergeeten, en zien hoe wy de hemelsche waarheid verdeedigen konnen, want wy zien hier dat wy 't Ryk van onzen Heere Jezus Christus bekennen en betreeden zullen.* Waar op hy hen leerde, hoe zy den Godsdienst tot de meeste stigting en welstand van hunne zielen moesten behandelen, 't geen hy met zulk een kracht en welspreekenheid deed, als of hy een dooroeffend Godgeleerde was geweest, waarom hy ook in een afschuwelyken put, die van ongediert krielde, alleen wierd gezet, daar hy door de kragt van den H. Geest en 't welbewust geweeten, naar 't voorbeeld van Paulus en Silas, Psalmen kon zingen, en troostelyke spreuken uitroepen, om zyn meedegenoot in de leer der waarheid te versterken. Eindelyk wierd hy na veel stryd, waar in hy t'elkens zegepraalde met zyn Kruisgenoot verweezen om levendig verbrand en hunne tongen uitgesneeden te worden; doch indien ze hun gevoelen wilden wederroepen, zouden men hen alleen worgen. Hier wierd de spreuk, dat de barmhertigheeden der godloozen wreed zyn, in hun vervult. Maar deeze dappere Kruishelden waren bereid om de zwaarste pynen ter liefde van hunnen Zaligmaaker te verdraagen. Dies lieten zy die leeden, waar meede zy God zo dikwils hadden verheerlykt, vrywillig affnyden, en hunne lichaamen met een kleen vuur verbranden of liever braaden, door een brandstof die 't heilig vuur van geloof en godzaligheid in veele herten zodanig had aangestooken, dat het door geen watervloed van wreede vervolgingen kon uitgeblust worden: namentlyk verscheidene Bybels, Testamenten en andere stichtelyke boeken, die rondom de lichaamen van deeze standvastige Martelaaren gestaapelt, en met hun door de vlam verteert wierden.

De

Digitized by Google

CIII.

De Verbranding van NICOLAAS LE CENE, en PIETER GABART.

Getrouwe NICOLAAS, en moedige GABART,
Hier moeten kruiden en gerechtsgedingen wyken,
Nu gy den wreedſten dood en felſte pynen tart;
Maar wie zou op de proef van 't Kruisgeloof bezwyken,
Die dus gemartelt word door 't aangeſteeken vuur
Der blaad'ren van Gods Wet en heilige Schriftuur?

Digitized by Google

C I V.

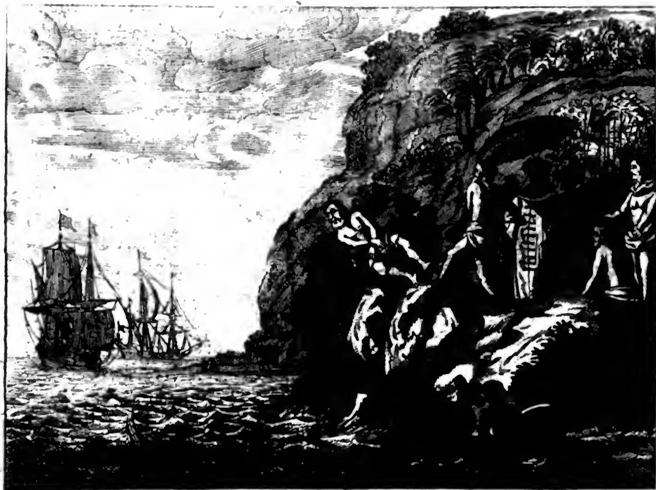
JAN DU BORDEL een Franſchman van geboorte, met eenigen van zyne meedegenooten naar Brazyl gereiſt zynde om de leere der waarheid die naar de Godzaligheid is aldaar voort te planten, wierd van Nicolaas de Villegagnon Onderzeevoogd van Henrik de tweede Koning van Vrankryk, die met twee ſcheepen vol krygsbehoefte en levensmiddelen naar 't voornoemde Eiland was afgevaardigt, van kettery beſchuldigt, niet zo zeer uit yver voor den Roomſchen Godsdienſt, maar om zyn wreede bloeddorſt te verzadigen; want van zyne tiranny gewaagde toen geheel Europa, volgens 't getuigenis van de geſchiedſchriften. Deez getrouwe yveraar, die zyne medereizigers van dag tot dag vertrooſt, en tot een Chriſtelyk leeven had vermaant, wierd dan wegens zyn gevoelen ondervraagt, waar op hy ſchriftelyk heeft geantwoord, en de belydenis van zyn geloof kragtig van ſtuk tot tot ſtuk uitgebreid, 't geen zy met hun vieren hebben onderteekent, waar op zy door den tiran in een donkeren kerker wierden geworpen, waar in zy door de Goddelyke genade geſterkt zynde, lofzangen hebben gezongen. Ja zy wierden door de heidenſche Braſiliaanen, uit meededoogen geſpyſt, tot ſchande van deeze ſchynheilige waanchriſtenen. Eindelyk wierd deeze Jan du Bordel verweezen om van een rots in de Zee geworpen te worden, welk vonnis hy met een vrolyke hoop en ſtantvaſtige lydzaamheid heeft ondergaan.

De

Digitized by Google

CIV.

De Marteldood van JAN DU BORDEL.

Al word gy over zee by blinde Brafiljaanen
  Door een tiran, die zich een Chriften noemt, gedood
  Voor de eer van Jezus Wet, dat dierbaar zielkleinood:
Schep moed BORDEL, zo ftreeft men door een zee van traanen
  Naar 't eeuwig ryk, gy zult u in dat zalig oord
  Verheugen, fchoon gy hier word in den vloed verfmoort.

PIETER

Digitized by Google

C V.

PIETER BOURDON van zyn beroep een Houtdrajer, was mede in dienst van den voornoemden Villegagnon, en een reis- en kruisgenoot van den Martelaar Jan du Bordel, wiens leven en sterven hier voor beschreeven is, want hy had de gemelde geloofsbelydenis meede onderteekent. De tiran door 't bloed van den eenen kruisgetuige niet verzadigt zynde, heeft Bourdon ook van zyn krankbedde doen opstaan, en, om dat hy door zwakheid niet kon gaan, naar zyn schip draagen. Daar gekomen zynde, heeft Villegagnon hem gevraagt of hy noch by die belydenis bleef die hy onderteekent had, waar op hy verzocht zich te bedenken; maar die tyd wierd hem niet gegeeven, want den scherprechter wierd belast met zyn werk voort te vaaren, en hem naar dezelve rots te brengen daar zyn medebroeder van afgestooten was. Dus schielyk overvallen zynde, is hy zeer bedroeft geworden; maar door den geest der genade ondersteunt wordende, heeft hy een kort doch kragtig gebed gedaan, waar op de droefheid uit zyne ziel verdween, die reeds voor eene inwendige blydschap had plaats gemaakt. Toen heeft hy met een vrolyk gelaat naar de oorzaak van zynen dood gevraagt, waar op niet anders geantwoord wierd dan dat hy een ketter was, waar op hy weder inbragt dat zulks noch door behoorlyk onderzoek niet beweezen was, maar de tiran beval hem op zyn geweeten te denken, waar op hy zonder uitstel in de zee wierd geworpen.

De

Digitized by Google

C V.

De Marteldood van PIETER BOURDON.

Godvruchtige BOURDON! wil nooit uw lot beklaagen:
  Denk ſteeds aan 's Heilands druk in 't droef Getſemané,
Nu gy van 't krankbed naar de Rechtplaats word gedraagen,
  En onvoorziens geſtort van eene rots in zee.
Deez' ſpreuk vervult het hert met duizend vreugdeſtraalen.
Die hier met Jezus lyd, zal met hem zeegepraalen.

Digitized by Google

C V I.

EDMUND ALLEN een Molenaar, woonachtig onder 't gebied van den Aardsbisschop van Cantelberg, was een voorbeeld van godvruchtigheid en mildadigheid, dat is gebleeken in een zwaare hongersnood, wanneer hy veele behoeftigen met zyn eigen koorn gevoed heeft. Niet minder was hy bezig om de hongerigen en dorstigen naar de gerechtigheid met de geestelyke spys, Gods heilig woord, te verzadigen door 't leezen en uitleggen der H. Schrift. Maar dit blinkend licht van geloof en liefde kon niet lang voor de Roomsche geestelykheid, die werkers der duisternis verborgen blyven, want hy wierd aangeklaagt en met zyne huisvrouw in een kerker geworpen, waar in hy in 't kort geleegenheid kreeg om uit te breeken en naar Calais in Vrankryk te vlugten; maar zyn ontroert geweeten wierd niet eer gerust voor hy weder in Engeland gekomen was, daar hy wel haast voor de tweedemaal gevangen en meenigmaal onder veel hoon en smaadreedenen ondervraagt wierd. Doch hy wist de goddelyke waarheid, door de eeuwige Almacht gesterkt, zo kragtig te verdeedigen, dat hy t'elkens overwinnaar bleef, waar door zyne vyanden zo verbittert wierden, dat zy hem en noch zes Kruishelden en heldinnen, die ook stantvastig by de waarheid gebleeven waaren, verweezen hebben om te Maidston levendig verbrand te worden, welken smertelyken dood zy met de grootste lydzaamheid, en zalig vertrouwen op de eeuwige gelukzaligheid geleeden hebben.

De

Digitized by Google

CVI.

De Verbranding van EDMUND ALLEN.

O edele ALLEN! die was 't moogelyk aan allen
 Uw mildheid toonen zoud, door een meedoogende aart
 En zuiv'ren godsdienſt; die geen midd'len hebt geſpaart
Om 't zwakke Chriſtendom voor ſtruikelen en vallen
 Door Gods genade te behoeden; dies de dood
 Uw ziel naar boven voerde uit alle ramp en nood.

Digitized by Google

C V I I,

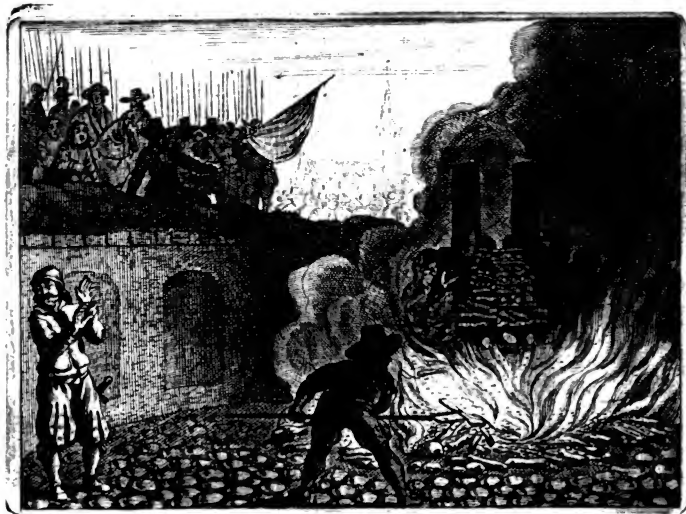
RICHARD WOODMAN in 't Graaffchap van Suffex gebooren, was een verftandig en godvruchtig yveraar voor de Chriftelyke waarheid, om welkers belydenis hy noch eens gevangen heeft gezeeten daar hy door de goddelyke genade uit wierd verloft. Doch na dien tyd door zyn eigen broeder verraden zynde, is hy voor de tweedemaal in de bloedige handen van Edmund Bonner, Biffchop van Londen gevallen. Hy wierd door bevel van dien ongetrouwen herder of liever dien wolf in 't fchaapsvel in den kerker wreed gehandelt. Niet lang daar na is hy door den Biffchop van Chichefter en anderen, die niet minder boos en wraakzuchtig waaren, zesmaal fcherp ondervraagt; maar hy bleef door de kragt van den H. Geeft onderfteunt zynde, t'elkens ftantvaftig by zyn gevoelen. De ftrengheid van zyne gevangenis, het eenzaam dwaalen in boffchen en velden, het fleepen voor verfcheidene Rechters en Rechtbanken, het verlaaten van bloedvrienden en bekenden, het verraaden van dezulken die zyn brood gegeeten hadden, en de menigvuldige fcheldwoorden die hy van zyne bittere vyanden heeft moeten verdraagen, 't geen hem alles meer vreugd heeft aangebragt dan of hy eenen dierbaaren fchat gevonden had, en dat de Almagtige God hem nooit verlaaten, maar altyd wysheid en vrymoedigheid gegeeven had om 't Kruisgeloof te verdeedigen, befchryft hy omftandig en kragtig in een brief aan eene van zyne godvruchtige Vriendinnen gefchreeven. Eindelyk is hy met noch negen Martelaars en Martelareffen veroordeelt om te Lewes aan elkander gebonden en levendig verbrand te worden. In welken fmertelyken dood zy zich met eene weêrgalooze lydzaamheid hebben overgegeeven.

De

Digitized by Google

CVII.

De Verbranding van RICHARD WOODMAN.

De deugd, ô WOODMAN, heeft ſteeds in uw ziel gewoont,
Schoon gy van vyanden vervolgt wierd en verdreeven,
Van tafelvrienden laf verlaaten en gehoont;
Schoon gy ſteeds dwaalen moeſt en zwerven in dit leeven.
Wat was uw trooſt en vreugd in 't gruwzaam martellot?
Het vroom geweeten en de byſtand van uw God.

Digitized by Google

CVIII.

JOYCE LEWES woonachtig te Manchester in Engeland, van edelen afkomst en voor de tweede maal naar haar staat gehuwt, was dertel en wellustig opgevoed, en had nergens meer vermaak in dan zich met alle waereldsche kostelykheid te vercieren, ter tyd toe dat het de Goddelyke barmhertigheid geliefde haar met het dierbaar zieljuweel van een stillen geest die kostelyk in zyne oogen is te beschenken, die haar niet alleen bekwaam kon maaken om de dwaalingen van 't Pausdom en de waare leer der godzaligheid te onderscheiden, maar ook alles te verkoopen om de onwaardeerlyke paerel van 't Euangelie te bezitten. De geleegenheid tot die heilzaame verandering sproot uit eene tyding die zy van den stantvastigen dood van den godvruchtigen Laurens Sanders, hier voor beschreeven, kreeg, waar op haar gemoed zo ontroert wierd, dat zy met eenen Mr. Gloven, een voorbeeld van ongeveinsde deugd raadpleegde, die haar getrouwelyk in den weg der waarheid heeft onderweezen, waar door zy allengs tot het wonderbaar licht van 't Kruisgeloof wierd gebragt. De Bisschop van Londen dit verneemende, heeft haar by hem ontbooden, die haar wegens haar gevoelen ondervraagde, en haar om haar edelen afkomst een maand tyd gaf, om als dan onder borgtogt van duizend ponden weder voor hem te verschynen. Deeze ontrent verscheenen zynde, wierd haar man gewaarschouwt om haar niet naar den Bisschop te zenden, maar uit Engeland te laaten voeren, of ten minsten de borgtogt te voldoen om zyne huisvrouw uit den vuurgloed te redden; maar die onmenschte van den geest der gierigheid, die wortel van alle kwaad bezeeten, gaf zyne Echtgenoote om de duizend ponden te behouden, aan den bloeddorstigen Bisschop over, die haar in een afschuwelyken kerker liet sluiten, waar in zy dikwils verhoort en ondervraagt wierd, maar zy bleef stantvastig by de waarheid, zeggende met de grootste vrymoedigheid: *Indien uwe stellingen in Gods woord gebooden waaren, ik zou dezelve van gantscher herten aanneemen en gelooven.* Waar op de Bisschop dit gruwelyk antwoord gaf: *Indien gy niet meer dan de schriftuur in zaaken van godsdienst wilt gelooven zo zyt gy in eenen verdoemelyken staat.* Over welke woorden zy zeer ontroert wierd. Eindelyk is zy verweezen om levendig verbrand te worden, welk vonnis met de grootste wreedheid, hoon en bespotting wierd uitgevoert. Doch zy met eene vrolyke hoop op de eeuwige heerlykheid vervult zynde, kreunde zich niet aan die verguizing, maar gaf haar lichaam gewillig tot een brandoffer over, terwyl zy haare ziel in de handen van haaren Hemelschen Vader heeft bevoolen.

De

Digitized by Google

CVIII.

De Verbranding van JOYCE LEWES.

O ed'le LEWES! ô kloekmoedige Heldin!
Gy hebt de paerel dan van 't Kruisgeloof verkooren,
Voor dert'le pracht en praal, en yd'le waereldmin.
O! welk een lot is u in 't eeuwig ryk beſchooren,
Daar 't al met heerlykheid en ſchoonheid is vervult?
Schoon gy een wreede dood moet lyden zonder ſchuld.

JORIS

Digitized by Google

CIX.

JORIS EAGLE, van zyn beroep een Kleermaaker, was een voorbeeld van Godvruchtigheid, en als een ander Apollos wel dooroeffent in de H. Schriften, om welke reeden hy tot Leeraar in de Christelyke gemeente in Engeland, de Stad of plaats word niet gemeld, wierd verkooren; in welke bediening hy zich, schoon 't in de heetste tyden der vervolging onder de regeering van Koninginne Maria was, voortreffelyk heeft gekweeten. Zyn brandende yver was onuitblusbaar om de vroome zielen in 't geloof te versterken en de benaaude herten tegen alle doodsgevaaren te wapenen, terwyl veelen van zyne Medeleeraars de mond niet derfden openen om hunnen plicht te toonen. Hy reisde in bosschen en velden, in steeden en dorpen, leggende zyn geestelyk talent overal op winst aan, 't geen door Gods genade overvloedige vruchten van gerechtigheid tot voortplanting van de leere der godzaligheid baarde, schoon hy dikwils groot gebrek moest lyden en onder den blooten hemel vernachten, hy kreunde zich aan die ongemakken niet, vermits hy zich tot een sober leeven en eene verwagting van eens om de waarheid te sterven gewent had. Dies viel hem niets te zwaar als 't maar tot Gods eer en de zaligheid van zyne medechristenen kon strekken. Maar dat blinkend licht van deugd en stantvastigheid scheen al te sterk in de oogen van de Koninginne en noch wreeder geestelykheid; want driehondert kroonen wierden op zyn lyf gezet, waar door die getrouwe Herder dikwils zyn lieve schapen verlaaten en zich op de vlucht moest begeeven, tot dat hy eindelyk bespied, verraaden en aan de regeering van Colchester, onder voorwendzel dat hy een oproermaaker en bygevolg schuldig aan hoogverraad was, overgeleevert; en hoe dikwils hy zich van die vlek poogde te zuiveren door eene bondige verantwoording, het wierd hem niet toegelaaten. Hy wierd benevens twee roovers, waar van de een hem bespotte en de ander beklaagde, gehangen en gevierendeelt, een straf in Engeland gebruikelyk aan de zulken die wegens hoog verraad schuldig verklaart worden.

De

Digitized by Google

CIX.

De Marteldood van JORIS EAGLE.

Die 't kwaadſte lot verwagt, en dikwils ſtelt voor oogen,
En 's waerelds waan mistrouwt, byzonder in een tyd,
Wanneer de wreedheid door geweld 't Geloof beſtryd,
Word nooit, hoe 't gaan mag, in zyn reekening bedroogen;
Dus hebt ge u tot de ſmert en felſten dood bereid
ô Kruisheld! door geduld, door liefde en matigheid.

Digitized by Google

C X.

JAN NOJES een Schoenmaker woonachtig in 't Graaffchap van Suffolk, wierd gevangen om dat hy den dienst van de Mis niet bywoonde. Hier over van de Rechters ondervraagt zynde, heeft hy door de Goddelyke genade versterkt, die de oprechte zielen nooit verlaat, met groote vrymoedigheid geantwoord en de Christelyke waarheid kragtig verdeedigt, waar op hy verweezen wierd om te Laxfield levendig verbrand te worden. Daar gekoomen zynde wierd hy van zyn Schoonbroeder gevraagt of hy den dood niet vreesde? waar op hy antwoorde, dat de goedertierene God hem van die vrees bevryd had, en dat hy daar, in vryheid zynde, meer van had aangedaan geweest. Toen hy aan de brandpaal zou gebonden worden knielde hy en sprak den eenenvyftigsten Psalm. Wanneer hy zyne Zuster zag bitterlyk weenen, vertrooste hy haar met eene vermaaning dat zy over haar zonden en niet over hem zou weenen, wyl hy gereed stond om met een stap in 't zalig Paradys te treeden, en zich in de voorsmaak van de opperste gelukzaligheid te verlustigen. Terwyl een bitter Pausgezinde mede een mutsaart aanbragt, nam hy die op en kuste de zelve, zeggende: *Gezegent zy die tyd dat ik ooit gebooren was om hier toe te koomen.* Waar op hy den Markgraaf zyne huisvrouw en kinderen beval, en zich vrywillig met een vrolyk gelaat aan de paal voegde, waar aan hy kort daar na tot assche wierd verbrand.

De

Digitized by Google

CX. CXII

De Verbranding van JAN NOJES.

De vreeze Gods verwind de vrees voor pyn en dood.
Kloekmoedige NOJES, zulks is aan u gebleeken,
Wanneer het u geluste in 't nypen van den nood,
De waarheid onverschrikt tot Jezus eer te spreeken.
ô Liefde tot Gods wet! ô edelmoedige aart!
Voor zulke Helden word des Leevenskroon bewaart.

Digitized by Google

C X I.

JAN BARBEVILLE een Metſelaar van zyn beroep, was van Geneve te Parys gekoomen om zyne vrienden en bekenden in den weg der waarheid te onderwyzen; doch hy wierd aldaar door verſpieders ontdekt en gevangen; maar hy was naauwelyks in den kerker gebragt of 't vuur van zyn geloof wierd door ſchrik en vrees uitgebluſt, zo dat hy zyn gevoelen niet alleen ſchandelyk verloochende, maar ook tot godslaſtering verviel, en zich tegen zyne medegevangenen en den ſtokbewaarder zo onheus droeg, dat de laatſte genootzaakt wierd om hem naauwer op te ſluiten en harder te handelen. Door dat middel wierd hy door de Goddelyke genade verlicht en bekeert, want hy droeg zich in de verdrukking ſtil, gelaaten en weemoedig, beweenende zyne zonden met heete traanen, en bad den ſtokbewaarder om vergiffenis, ja hy wierd door de kragt van 't eeuwig Alvermoogen zo verandert dat hy daar hy te vooren voor de Rechters ſidderde en beefde, nu met vrymoedigheid voor hun zyne dwaalingen weder afzwoer en de waarheid die naar de godzaligheid is op nieuw beleed, betuigende, na dat hy veele liſtige vraagen krachtig en kloekmoedig had beantwoord, bereid te weezen om voor 't dierbaar Kruisgeloof zyn leeven op te offeren; het welk zyne wreede vyanden zodanig verbitterde, dat zy hem den waereldlyken Rechter hebben overgegeeven, die hem veroordeelde om levendig verbrand te worden. Maar nooit zag men een menſch zo onbevreeſt voor den dood, want hy was geduurig met een brandende yver ingenoomen om de gemeente uit Gods woord te ſtigten, en als hy alleen was zong hy Pſalmen tot lof van den Allerhoogſten. Dus al juichende aan de brandpaal ſtaande, heeft het blind en raazend volk den ſcherprechter belet om hem te worgen, maar ſtaapelde, om hem een harder dood aan te doen, de brandſtof tot booven zyn hoofd, terwyl hy niet ophield den naam des Heeren aan te roepen tot dat hy door de vlam en rook verſtikte.

De

Digitized by Google

CXI. CIX

De Verbranding van JAN BARBEVILLE.

Hoe ſteekt het ſlikkerlicht van uw bekeering af
ô BARBEVILLE! by de nevelen en dampen
Van ſchand'lyke afval die u ziel bynaar in graf
Van eeuwig doodsgevaar en onherſtelb're rampen
Gedompelt had, maar God heeft u in 't kruis verſterkt,
Wiens kragt, tot heil en trooſt, in vroome zielen werkt.

Digitized by Google

C X I I.

BENEDICTUS ROMAN in de Landstreek van 't Dauphiné gebooren, woonde met zyn huisgezin te Geneve daar hy den hervormden Godsdienst beleed en godvruchtig beleefde, en vermits hy een Juwelier was reisde hy dikwils naar veele Steeden in Vrankryk, om die dierbaare waaren te verkoopen. 't Gebeurde dat hy eens met eenen ryken schat van gesteentens verzien zynde, naar Marseilje vertrok om dezelve aldaar te verhandelen, en te Dravignon gekomen zynde 't geen hy moest doorreizen, stelde hy zyn kraam aan eenen anderen Juwelier die aldaar woonde op prys, doch zy konden de koop niet eens worden. Deze handelaar, Lanteaume Blank genaamt, vreezende dat hem dien kostelyken buit ontgaan mogt, en wetende dat Roman te Geneve woonde, verried en klaagde hem by een Raadsheer van 't Parlement te Aix aan. De verrader dit verrigt hebbende, ried hem zyne waaren aan dien Raadsheer te veilen die ze hem met een goede winst wel zou afhandelen. De onnoozele Roman zulks geloovende ging aanstonds met zyn juweelen naar 't huis van dien Heer, die de zelve gezien en de prys gehoort hebbende, zond hem weder naar zyn verblyfplaats daar hy hem zou komen spreeken. Ondertusschen heeft hy aan de Schout last gegeeven om Roman, die hy een vertwyffelde Luteraan noemde, te vangen. Deeze een ryke roof vermoedende te vinden, ging aanstonds met zyne dienaars naar 't huis en naamen hem, na dat zy de juweelen geplondert hadden, gevangen, waar op Roman uitriep: *Dit heb ik niemand dan Lanteaume Blank te danken die my verraaheeft.* Hy wierd naar Aix gevoert en aldaar in den kerker met yzere ketenen gebonden; wanneer hy nu te recht gestelt en menigmaal scherp ondervraagt wierd heeft hy zyn geloof vrymoedig beleeden: hy wierd schrikkelyk gepynigt om dat hy zyne geloofsgenooten niet wilde melden. Eindelyk is hy veroordeelt om levendig verbrand te worden. Ondertusschen lieten de Borgermeesteren van Aix met trompetgeschal uitroepen, dat alle vroome Christenen hout op de markt moesten aandraagen, om, ô verblinde wreedheid! een Lutheraan te verbranden. Toen de Scherprechter hem aan de paal zou binden hebben de Priesters dezelven geholpen en hout aangebragt als of zy een heilig werk deeden, ja die ontmenste wolven ontzaagen hem niet te slaan, te stooten, by den baard te trekken, en duizend versmaadingen aan te doen; maar hy leed dit alles als een zachtmoedig lam geduldig, tot dat hy onder een ernstig gebed van de hevige vlammen verteert wierd.

De

Digitized by Google

CXII. ω C X.

De Verbranding van BENEDICTUS ROMAN.

Uw diamanten en koraalen door de waan
Des waerelds Meesteres geacht van dierb're waarde,
Godvruchtige ROMAN, is maar wat blinkende aarde
By Sions heerlykheid die nimmer zal vergaan:
Gy zult eens deelen in die onuitspreekb're schatten,
Onmoog'lyk door 't vernuft, hoe schrander, te bevatten.

De

Digitized by Google

CXIII.

DE zuivere Leer van den hervormden Godsdienſt van Duitſchland tot in Spanjen doorgedrongen zynde, waren'er veelen die dezelve omhelsden, doch met weinig vrucht om dat heilzaam licht over al te laten ſchynen, vermits de Raaden der Inquiſitie of 't zo genoemd Geloofsonderzoek ſcherpe wagt hielden, om den geenen die maar verdagt van kettery waaren, naar den kerker te ſleepen.

Het luſt my eens een korte beſchryving van dat gruwzaam monſter te maaken. Het wierd uit de herſſenen van den Katholyken Koning Ferdinand, Schoonvader van Hendrik de agtſte Koning van Engeland voortgebragt. Want die Vorſt het Koningryk van Granada, 't geen de Mooren zevenhonderd jaaren bezeeten hadden, overwonnen hebbende, beval hy de Jacobiner Monniken dat zy die blinde Heidenen tot het Chriſtelyk geloof zouden bekeeren, dewelken zulks hebben aangevangen, doch met weinig voortgang, want die bekeert waren vielen t'elkens weder af, waar op de Koning hun magt gaf om een Geloofsonderzoek, naderhand Inquiſitie genaamt, te doen, daar de Paus zyn zegel aanhing, die zich zo ver uitſtrekte dat zy de ſcherpſte middelen mogten gebruiken om de Mooren tot den Chriſtelyken Godsdienſt te dwingen. Hier op ging het branden en blaaken met zulk een wreedheid aan, dat die bloeddorſtige Monniken hun gezag kwyt raakten, en die gewigtige bediening wierd aan bekwaamer Geeſtelyke perſoonen opgedraagen, en de Raad van Inquiſitie genaamt. Dit onnatuurlyk, ja goddeloos middel wierd na de uitroejing van de Mooren, tegen de zo genaamde ketters gebruikt, waar van de voornaamſte kamers te Sivilje en te Valladolid wierden opgerecht. Die Raad is zo ontzachelyk dat 'er de Koning zelf voor beeft, want zy zouden hem, indien hy maar naar kettery rook, niet meer verſchoonen als een zyner geringſte onderdaanen. De ryken loopen meeſt gevaar, want onder voorwendzel dat zy niet gezond in den Roomſchen Godsdienſt zyn, worden zy gemeenelyk by nacht of in den vroegen morgenſtond overvallen, van hunne goederen berooft, en naar den kerker geſleept. Wanneer nu de beſchuldigde gevangen is, word hy acht dagen bewaart eer men hem laat te voorſchyn komen, dan moet hy op een kruis en 't misboek zweeren, doet hy 't niet, zo word hy ſchuldig verklaart, en zweert hy, zo word hy echter opgeſlooten. Die ondertuſſchen iets tegen hem kan inbrengen word daar voor beloont. Hem word wel een Voorſpraak en een Pleitbezorger toegevoegt, maar hy mag daar alleen niet mede raadpleegen. De Pleitbezorger van den Koning is zyn party, en de aanklaagers zyn gemeenlyk de eenigſte getuigen. Midlerwyl word hy van al de waereld verfoeit en verlaaten, en ſchoon hy zich kan zuiveren, hy kan echter zelden hunne bloedgierige klaauwen ontkomen. Wanneer hy eindelyk verweezen zal worden, vergaderen de Rechters in een afſchuwelyke donkere kelder, vergezelſchapt met den beul die vermomt is en een brandende toorts in zyne hand draagt, dan word de vloek tegen hem uitgeſprooken, en hy den waereldlyken rechter overgegeeven om 't vonnis des doods te ontfangen, waar op hem een geel kleed Sanbenito genaamt, het welk met kruiſſen en duivels beſchildert is, word aangedaan, en een papiere myter daar een menſch in de helſche vlammen op afgebeeld ſtaat opgezet, en vervolgens op een ezel naar de ſtrafplaats gevoert, alwaar hy levendig verbrand word.

Ziet daar in 't kort de uitwerking van de ſchrikkelyke Spaanſche Inquiſitie beſchreeven, in welkers handen, om deeze geſchiedenis kortelyk te vervolgen, veertien vroome Chriſtenen vervielen, waar onder een Hofprediker van Keizer Karel de vyfde was, een man van groote geleerdheid, die boven aan op een ſtellagie geplaatſt wierd toen zy verweezen wierden, gelyk in de overſtaande prent verbeelding te zien is. Wat de plechtigheid van de rechtspleeging en de uitvoering van 't vonnis belangt zal in 't volgende verhaal gemeld worden. De

Digitized by Google

CXIII.

De gruwelen van de INQUISITIE.

Geweetensdwang vol woede uit d'afgrond opgereezen!
ô Schrik'lyk monster! 't geen steeds vuur en vloeken braakt,
Schoon gy de Koningen doet sidderen en vreezen,
Gy kunt een Christen, die in Jezus liefde blaakt,
Hoe fel gy 't lichaam plaagt en martelt, nimmer deeren,
Zyn ziel rust veilig in de sterke hand des Heeren.

Digitized by Google

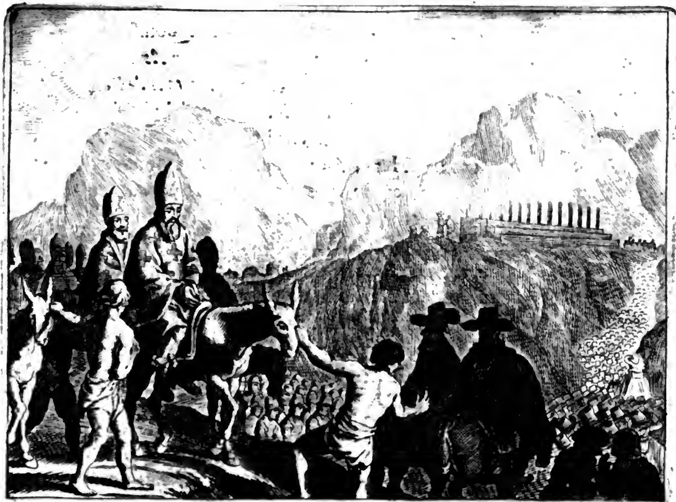
CXIII.

NA dat die voornoemde veertien Martelaaren door den Raad van de Inquisitie binnen Valledolid in dien duisteren kerker verweezen waaren, wierden zy op een groot schavot op een gestoelte gezet, dat onder breed was en boven smal toeliep. Onder aan zaten de ongemyterden, die, hoewel niet doodschuldig zynde, echter aldaar ten toon wierden gestelt met een waskaars in de hand om boete te doen; de gemyterden wat hooger gezeeten, waaren de gemelde veertien Martelaaren. Ter zyde van 't schavot was een toonneel opgerecht, voor de Princesse Regente, Prins Karel en veele grooten om 't vonnis van deeze verweezenen te hooren. Toen wierd'er een sermoen gedaan van een Dominikaner Monnik, waar in de kettery verfoeit en den Roomschen Godsdienst ten top verheeven wierd. Dit geeindigt zynde, kwam de Aartsbisschop van Sevilje by de voornoemde Princesse en Prins Karel, en vorderde hun een eed af die zy op het misboek moesten zweeren, dat zy de Inquisitie zouden beschermen en handhaavenen, ja hun uitterste best doen om de kettery uit te roejen en de beveelen van den Paus in alle deelen gehoorzaamen en goetkeuren. Verblind en rampzalig zyn de Vorsten die dus niet alleen de teugels van hunne Ryken aan de verbitterde geestelykheid overgeeven, maar ook hun leven door zulke plegtelyke eeden in hunne handen stellen. Eindelyk wierden deeze onschuldige Kruisgenooten elk op een Ezel gezet, en met hun geel smaadkleed Sanbenito aan gedaan buiten de Stad naar een berg gevoert daar veertien paalen opgerecht stonden, alwaar zy aan geworgt en verbrand wierden, opofferende hunne zielen aan hunnen Schepper met lydzaamheid en een vrolyke hoop op de eeuwige gelukzaligheid.

Digitized by Google

CXIV.

De Verbranding van veertien MARTELAAREN.

Schrikt niet geloovigen, al valt het hard en bang!
Dus in den vuurgloed met een ſpotgewaad te ſneeven,
Uw marteldood is maar een ſchielyke overgang
Van de aarde in 't voorpaleis van 't onverderf'lyk leeven,
De haven van uw ruſt. Dat hoog vertrek is vry
Van haat, verleiding, hoon, geweld en tyranny.

Digitized by Google

C X V.

AONIUS PALEARIUS te Verula in Italië gebooren, was een licht van geleerdheid en godvruchtigheid. Hy had een boek tegen het gedrag der Roomſche Pauzen in de Latynſche taal gemaakt: *De klagten van Aonius Palearius van Verula in Italië, Martelaar van Jezus Chriſtus, over de Roomſche Pauzen ende hunne aanhangers* genaamt, benevens drie boeken van de onſterffelykheid der zielen, en vier boeken vol voortreffelyke brieven geſchreeven. Het eerſte is ontrent eenenſeſtig jaaren na zyn Martelaarſchap, en de laatſte eenige jaaren vroeger in 't licht gekoomen. Wat zyn klagte tegen de Pauzen belangt, die had hy opgeſtelt om op de Kerkelyke vergadering te Trenten aan de Gezanten van den Keizer en andere Duitſche Vorſten over te geeven; maar om dat die zaak van te langen naſleep was, en van tyd tot tyd verſchooven wierd, heeft hy een afſchrift van 't zelve aan een van zyne goede vrienden gegeeven, met verzoek om 't na zyn dood, indien 't hem belet wierd, waereldkundig te maaken, om de Chriſtelyke gemeente in de Leer der waarheid te verſterken. Ondertuſſchen is hy door de liſten en laagen van zyne vyanden, de bittere Roomſchgezinden, overal beſpied geworden, en eindelyk te Milanen gevangen en van daar naar Romen gezonden, alwaar hy na eene kloekmoedige verantwoording en ſtantvaſtige belydenis van zyn geloof levendig is verbrand.

De

Digitized by Google

C X V.

De Verbranding van AONIUS PALEARIUS.

Getrouwe Aonius, ô helderstraalend licht!
Gy wist de herten tot oprechte deugd te ontvonken.
Hoe hebt gy onder 't kruis tot Jezus eer geblonken!
Hoe wierd Gods kerk door uw standvastigheid gesticht!
De waereld mogt u om uw marteldood verachten,
Wat nood? 't gestarnte blinkt op 't schoonste in winternachten.

Digitized by Google

CXVI.

GODEFROY GUERIN een Normandiër van geboorte, wierd op 't vyf-en twintigste jaar zyns ouderdoms benevens veele anderen, om de belydenis van den hervormden Godsdienst te Parys gevangen, daar hy in 't begin zich loffelyk kweet wegens zyne kloekmoedige verantwoordinge, maar door een verleider van den weg der waarheid afgelokt zynde, die opentlyk beweerde dat de Mis eene onverschillige zaak was; ja, dat men in tyden van vervolging, om dat God het bloedvergieten haat, den Godsdienst wel mogt verloochenen, wederriep hy zyn gevoelen, en deed opentlyk boete met de vereiste plechtigheeden van de Roomsche kerk, tot aanstoot en droefheid van veele vroome Christenen. Maar eindelyk door de Goddelyke genade in 't hert geraakt zynde, heeft hy de Leer der waarheid waar van hy afgevallen was, op nieuw kragtig verdedigt in eene wydloopige belydenis en een voortreffelyken brief aan zyne Medebroederen geschreeven. Toen wierd hy weder door de listen van de looze geestelykheid bestreeden; maar hy behield t'elkens eene heerlyke overwinning, waar door hy verweezen wierd om levendig verbrand te worden. Wanneer hy naar de rechtplaats gebragt wierd, is hy door de razende gemeente overvallen, die hem uit de handen der scherprechters wilde rukken om hem duizend dooden te doen sterven. Doch hy wierd eindelyk aan de brandpaal gebonden en heeft zyne ziel met blydschap en lydzaamheid als een welriekend brandoffer aan zynen Hemelschen Vader overgeeven.

De

Digitized by Google

CXVI.

De Verbranding van GODEFROY GUERIN.

Zo schandelyk als uw verzaaking is geweest,
Zo lieffelyk was uw bekeering in Gods oogen,
Door de inspraak en de kracht van zyn vertroostb'ren geest;
Die heeft u, ô GUERIN! tot waar berouw bewoogen;
Die gaf uw lydzaamheid in 't midden van den brand,
En voerde uw veilig naar der vroomen Vaderland.

NICO-

Digitized by Google

CXVII.

NICOLAAS BURTON woonachtig te Londen, was een Koopman die voor zich zelven en anderen gewoon was met verscheidene waaren naar Spanjen te reizen om dezelve aldaar te verkoopen. 't Gebeurde in een van die togten dat hy te Cadix met een ryke lading aangeland zynde, zyne koopmanschappen spoedig en moogelyk met een goede winst verhandelde. Wanneer hy nu reisvaardig was om met zyn schip en veele geruilde of gekogte goederen weder naar zyn Vaderland te keeren, wierd hy verraaden, en op enkel vermoeden van kettery, om dat hy een Engelsman was, uit zyn herberg gehaalt en in den kerker geworpen. Hy zich wegens de oprechtheid van zyn handel onschuldig bevindende, verzogt vrymoedig de oorzaak van zyn ongeval te weeten, maar vergeefs; want hy had aldaar nauwelyks veertien dagen in 't gezelschap van dieven en moordenaars, waar van hy eenigen tot de Christelyke waarheid bekeerde, versleeten, of hy wierd naar 't Gerechtshof van de heillooze Inquisitie te Sivilje, waar van hier voor in 't breede is geschreeven, gezonden, alwaar hy in eene afschuwelyke gevangenis wierd gesllooten, tot dat zyne goederen verzeekert waaren, en zyn vonnis zonder verhooring volgens hunne gruwelyke gewoonte was opgemaakt. Toen wierd hy met een yzer in den mond, op dat hy voor 't volk geen belydenis van zyn geloof zou doen, en eene papiere myter met duivels beschildert op zyn hooft en verkeert op een ezel gezet, naar de brandpaal gevoert, waar aan hy levendig is verbrand, zonder 't minste teeken van pyn te betoonen.

De Kooplieden, met wier goederen hy was heen gereist, van zyne gevangenis hoorende, zonden eenen Gevolmagtigde naar Sivilje om ontslaaning van die waaren. Doch dezelve wierd door list en laagen met heen en weder reizen opgehouden, tot dat zy hem ten laatsten ook in den kerker wierpen, en zeiden: *Nu Jan* (want zyn naam was Jan Phrontom,) *gy moet zo geldgierig niet zyn: Kunt gy uw Ave Maria wel opzeggen?* waar op hy antwoorde: *hy was te Sivilje niet gekoomen om een Ave Maria op te zeggen, maar zyne goederen wederom te hebben.* Doch hy moest hunne wreedheid involgen. En onder voorwendzel dat hy zulks niet oprecht gedaan had, wierd hem een geel spotkleed met roode kruissen aangedaan, en hy wierd door de geheele Stad voor een ketter verklaart. Doch na een jaarige gevangenis kwam hy weder in zyn Vaderland, zeggende dikwils tegens zyne vrienden: *Ik wil nooit weder by de H. Vaders van de Inquisitie koomen, die my, in plaats van myn goed weder te geeven, een Ave Maria leerden opzeggen.*

De

Digitized by Google

CXVII.

De Verbranding van NICOLAAS BURTON.

Wie acht zich veilig, ô BURTON! in 't broffe leeven,
Nu u geweetensdwang heeft onverhoeds gevat:
Dat monfter, voor wiens naam elk fidd'ren moet en beven,
Beroofde u wel van 't aards, maar van geen Hemelfchat.
Ge ontflipte naau 't gevaar der onbetemb're golven,
Of vond uw dood door laft van wreede Tempelwolven.

 GILLIS

Digitized by Google

CXVIII.

GILLIS VERDICT was te Hilversecle in Vlaanderen gebooren, en door zyn broeder Anthonius Verdict, een yverig voorstander van den hervormden Godsdienst, tot het licht der Christelyke waarheid gebragt, waar in hy zich tot dienst van de geloovigen in zyne reizen naar Oostvriesland en Zwitserland, en naderhand te Antwerpen loffelyk heeft gekweeten. Maar de Roomsche Geestelykheid op deeze zo genaamde ketters, en byzonder op zyn broeder Anthonius gebeeten, overviel de Christenen in 't midden van hunnen Godsdienst om hem te vangen; doch Gillis wierd in zyne plaats gevat, maar voort ontslaagen. Toen vluchte hy naar zyne Geboortestad om de begraving van zyne zusters man by te woonen, in wiens huis hy over de maaltyd met eenige Monniken wegens de Zielmissen en 't Vagevuur in gesprek raakte, waar in hy klaar betoonde dat de geheele Roomsche Godsdienst maar in bedriegery en gruwelen bestont om de wellust der Monniken te verzadigen. Waar door zy zo verbittert wierden dat zy de Kettermeester met zyne dienaars naar zyn verblysplaats zonden om hem gevangen te neemen; doch dit mislukkende, heeft dezelve hem driemaal voor 't Geestelyk hof gedagvaart en in den Ban gedaaan; maar de yverige Verdict voor de eere van zyn Heiland waakende, dagvaarde in opene brieven den Kettermeester met zyn aanhang voor den Opperften Rechter, om voor hem alleen hun geschil te beslegten. Ondertusschen wierd hy tot een Leeraar van de Christelyke Gemeente te Brussel verkooren; doch korts daar na door een verrader bespied, opgeligt en in den kerker gesloten, waar in hy menigmaal wierd ondervraagt; doch t'elkens door kragtige wederleggingen de overwinning behaalende, wierd hy na eene gevangenis van zeven weeken verweezen om geworgt en verbrand te worden. Middelerwyl vernam hy tot zyne groote droefheid dat zyn broeder Anthonius, die hem dikwils in den kerker verkwikt had, ook gevangen was, waar door hy vreesde dat zyn oude Vader wegens dit ongeval van hertzeer sterven zou. Toen hy naar de rechtplaats gevoert wierd sprak hy deeze aanmerkelyke woorden: *Myn Heeren, waant gy de Geloovigen die gy ketters noemt te verdrukken en uit te roejen met branden en dooden? Och gy zyt verre verdoolt! Gelooft vry dat de assche van myn lichaam over de stad zal stuiven, en daar zullen veele Christenen door opgroejen, want het bloed der Martelaaren is het zaad der kerke.* Waar op hy met vrolykheid en stantvastigheid, tot verwondering van veelen, zyne ziel aan zynen Zaligmaaker heeft opgeoffert.

De

Digitized by Google

CXVIII.

De Verbranding van GILLIS VERDICT:

Wie word, ô Kruisheld! niet tot yver aangeſpoort,
Om met ſtantvaſtigheid door de enge poort te ſtreeven,
Die van uw wakk're trouw en godsvrucht leeſt en hoort?
Gelukkig die met u in 't wiſſelvallig leeven
De waarheid kieſt voor waan en 's waerelds ſlaverny.
Ach! was elks hert van die vergulde keetens vry.

Digitized by Google

CXIX.

CORNELIS HALEWYN en HERMAN JANSZ, de eerste te Antwerpen, en de laatste te Amsteldam gebooren, wierden te Antwerpen om de belydenis van de Christelyke waarheid gevangen en schrikkelyk gepynigt, om hunne Medebroeders te beklappen; maar vruchteloos, want zy wierden door de Goddelyke genade zo kragtig versterkt, dat zy alle smert en smaad kloekmoedig hebben doorgestaan. De verbitterde Geestelykheid ziende dat zy door geweld niet konde winnen, gebruikte eindelyk eene list om Halewyn by zyne gemeente verdacht te maaken; want zy lieten een brief verdichten, als ofhy van't geloof was afgevallen, waar op de Predikant hem eene scherpe vermaaning schreef, biddende dat hy hem wilde bekeeren en zyne verloochening met eene ongeveinsde belydenis voor den Raad wederroepen. Onbeschryvelyk was de ontsteltenis van dien vroomen Kruisheld op die tyding, ja hy was niet te vertroosten, het bloed sprong hem uit den neus, hy wrong zyne handen, en sprak met groot misbaar: *Wat! zoude ik de waarheid loochenen? daar moet my God voor beschermen. Och God! dat de Broeders zulk een vermoeden van my hebben? ik ben des onschuldig, ik heb het niet gedaan.* Hier op heeft hy volgens den raad van zyne vrienden een afschrift van zyne belydenis, en eene betuiging van zyn voorneemen om voor de waarheid te sterven, aan zyne gemeente gezonden. Eindelyk wierd hy beneevens zyn Kruisgenoot na een jaarige gevangenis verweezen om geworgt en verbrand te worden, welken pynelyken dood zy met vrolyke gezangen hebben uitgestaan, en hunne zielen in de handen van het eeuwig Opperweezen bevoolen.

Digitized by Google

CXIX.

De Verbranding van CORNELIS HALEWYN en HERMAN JANSZ.

Al word de Waarheid hier gefchandvlekt en verfchooven:
  Al ftaat zy meeft ten doel voor bitfe laftertaal,
Zy fteekt, als 't God behaagt, haar glansryk hoofd naar boven,
  En voert haar vyand om als in een zeegepraal.
Schrikt dan, ô Martelaars! voor lafteren noch fchelden,
Zy zal uw fmaad en fmert met 's Levens kroon vergelden.

Digitized by Google

C X X.

PIETER CHEVET tusschen Parys en Meaux gebooren, was een Wyngaardenier meer dan festig jaaren oud toen hy om de belydenis van 't waare Kruisgeloof wierd gevangen, 't geen zich dus heeft toegedraagen.

Een Franciscaner Monnik in zyn Dorp gepredikt hebbende, twyffelde of hy de Roomsche Mis met al haare plegtigheden wel onderhield; dies verzogt hy hem wegens eenige zaaken raakende den Godsdienst te spreeken. Chevet weigerde hem zulks niet, maar kwam met twaalf van zyne goede vrienden by hem in zyn verblyfplaats. De Monnik die niemand als hem alleen verwagt had, begeerde dat hy de anderen weder te rug zou zenden, doch hy antwoorde; *Indien hy eenige gave van God ontfangen had, dat hy zulks aan hun allen zou meededeelen.* De Monnik door zyne vrymoedigheid verzet zynde, kon bynaar geen woord spreeken, alleen wees hy hem op eene vraag, of Jezus Christus de eenige Heiland was, of dat men noch een ander moest aanneemen? op de aanbidding der Heiligen en inzettingen der Roomsche Kerk waar door men wel zalig kon worden. Maar de schrandere en schriftkundige Chevet het Nieuwe Testament opslaande, zette den Monnik door kragtige bewyzen dat in 't zuiver geloof op den Heiland alleen de zaligheid bestond, zo pal, dat hy toornig weg ging en hem by de Regeering aanklaagde, die hem naar Parys liet voeren en in 't Chatelet gevangen zetten, alwaar hy dikwils ondervraagt wierd. Doch hy door de Goddelyke Almacht gesterkt zynde, ontdekte alle de laagen van zyne geestelyke vyanden waar door hy t'elkens zegepraalde. Eindelyk wierd hy veroordeelt om levendig verbrand te worden en aan den wreedsten beul van Vrankryk overgeleevert, die hem onmenschelyk handelde en voor de brandpaal met het hoofd om laag van de wagen sliet, Dit alles met de grootste lydzaamheid verdraagen hebbende, is hy zo lang over 't vuur gehangen tot hy ontsliep, roepende met een vrolyke stem in 't midden van de hevige pyn: *O hoe zalig en overzalig ben ik!* daar de verblinde Gemeente op antwoorde, dat hy de allerschandelykste en vervloekste ketter was dien zy ooit gezien hadden. Zo weinig ingang heeft de deugd wanneer het hert met een bitter vooroordeel is ingenoomen.

De

Digitized by Google

CXX.

De Verbranding van PIETER CHEVET.

Gy hebt het edel vocht uit rype wyngaardranken
Gewrongen, ô CHEVET! tot 's leevens onderhoud;
Dus word gy ook gedrukt om dat ge op God vertrouwt,
Waar voor ge uw Schepper looft met blyde zeege-klanken.
De druifpars levert wyn, uw lichaam dierbaar bloed
Voor 't Kruisgeloof gestort, om 't eeuwigduurend goed.

GEOR-

Digitized by Google

CXXI.

GEORGIUS DE GESE was een Milanees van geboorte, en wegens zyn beroep, een konstig Zydetwynder. 't Gebeurde eens dat hy met zeker Koopman zyn byzonderen vriend raadpleegde, of men die handel in Zurich, een der volkrykste Steeden van Zwitserland, niet zoude konnen overbrengen en voortzetten. Van de overweeging tot het besluit gekoomen zynde, reisden zy met elkander naar Zurich, daar zy niet alleen wel onthaalt wierden, maar ook met hun beroep tot groot genoegen van de Regeering en veele Kooplieden goede vrucht deeden. En vermits eenige Italiaanen in die bloejende Stad den hervormden Godsdienst beleeden, en in hunne taal veele Christelyke oeffeningen bywoonden, zo wierd Georgius begeerig om eens te hooren wat daar omging. Maar naaulyks had hy de smaak van 't goede woord Gods gekreegen, of hy wierd door de Goddelyke Almacht met verlichtende oogen des verstands begaaft, waar door hy 't blinde bygeloof van 't Pausdom verliet, en vertrok met zyne dochter van Zurich naar Geneve, daar hy zich by de Christelyke Gemeente begaf, en met veele tydelyke rykdommen, eenen dierbaaren schat van geestelyke gaven aanwon. Eindelyk gevoelde hy een trek om zyne Huisvrouw en overig huisgezin uit Milanen naar Geneve te geleiden, om haar met de Goddelyke hulp uit het geestelyk Babel van verwerring tot het vreedzaam ryk van Genade over te brengen. Met dit edelmoedig voorneemen kwam hy by haar, maar zyn verzoek had eene vruchtelooze uitwerking, want zy wilde haar Geboortestad niet verlaaten; en om haar man by haar te behouden, verzogt zy den Kardinaal Borromeo die de Roomschgezinden voor een heilig hielden, om hem daar toe te bebeweegen. Dus verviel hy onnoozel in de handen van zyne geestelyke vyanden; want de Kardinaal hem ontbooden hebbende, liet hem aanstonds in den kerker werpen, waar in hy na twee dagen wegens zyn gevoelen ondervraagt wierd, maar blyvende stantvastig by de waarheid wierd hy naauwer en gestrenger opgeslooten, tot dat hy ter gelegenheid van een muurbreuk, door andere gevangenen tot hunne verlossing uitgevoert, verlost wierd. Hy nam de vlucht by zyn Schoonbroeder die omtrent vyf mylyn van Milanen woonden, die hem met een Judas kus heeft ontfangen en vriendelyk onthaalt, terwyl hy een van zyne zoonen naar den Kettermeester zond, die hem op nieuw heeft gevat en naar Milanen gebragt, alwaar hy na eene gevangenis van vyftien dagen veroordeelt is om levendig verbrand te worden, welken smertelyken dood hy, na dat hy zyne vrouw en kinderen had vertroost en tot alle Christelyke zeeden vermaant, met de grootste kloekmoedigheid en lydzaamheid heeft geleeden.

De

Digitized by Google

CXXI.

De Verbranding van GEORGIUS DE GESE.

Dat ieder Chriſten, ô godvruchtige DE GESE!
  De brandende yver voor Gods wet, de wakk're trouw,
En zuiv're zeeden uit uw heerlyk voorbeeld leeze,
  Op dat de grondveſt van het geeſtelyk Gebouw
Steeds pal ſta in een' ſtorm van hoon, en ſmaad, en lyden.
Die overwinnen wil moet onophoud'lyk ſtryden.

Digitized by Google

CXXII.

HONORATUS AULDOL, reizende met eenen Anthony Richend, Heer van Mouvans in Provence, van Caſtellane naar de Stad Aix, dewelke, om dat hy den hervormden Godsdienſt beleed en in zyn gebied handhaafde, door de razende Gemeente in een oproer rampzalig om hals raakte, wierd ook, om dat hy de Chriſtelyke waarheid vrymoedig had beleeden, gevat en naar Aix gevoert, alwaar hy naar veele verdrukkingen en wederwaardigheeden die hem van de wreede wolven die zich in ſchaapskleederen vertoonen wierden aangedaan, verweezen wierd om levendig verbrand te worden. Dit vonnis heeft hy met de grootſte blymoedigheid ontfangen, en zyn ziel aan den grooten Schepper van Hemel en Aarde met kloekmoedige lydzaamheid tot verwondering van veelen opgeoffert. Zyn geduld was zo groot, dat hy tegen een kwaadaardig menſch die hem met een ſteen zo fel aan 't hoofd trof, dat het werktuig daar zyn mond mede toegeſtopt was op de aarde viel, niet anders ſprak dan: *God wil u dat vergeeven.*

Digitized by Google

CXXII.

De Verbranding van HONORATUS AULDOL.

Gy deelt, helaas! dan mede in 't vyands wreede haat,
Gewoon de onnoozelheid uit bloeddorſt te belaagen,
ô Vuurbaak van geduld! ô eed'le HONORAAT!
Doch zalig zyn ze die hier 't kruis van Jezus draagen.
Schoon de aardsgezinde menſch die wyze keur belacht,
Hy kent geen ſchat, dan die de waereld dierbaar acht.

Digitized by Google

CXXIII.

MARTEN ROSSEAU, GILLIS LE COURT, en PHILIPS PARMENTIER, woonachtig te Parys, waaren getrouwe belyders van de Leer die naar de godzaligheid is; doch zy hielden zich ſtil, om niet in de handen van hunne wreede vervolgers te vallen. Maar eindelyk wierden zy van een verrader ontdekt en aangeklaagt, waar op Roſſeau eerſt wierd gevangen. Le Court en Parmentier volhardende in hunne geeſtelyke oeffeningen, byzonder in 't zingen van Pſalmen, wierden naderhand in de vergaderinge overvallen en by hunnen Medebroeder in 't Chatelet, de voornaamſte kerker van Parys gebragt, na dat hunne goederen voor den Koning verbeurt verklaart waaren. Ongetwyffelt hebben zy voor hunnen Vorſt gebeeden toen zy overweldigt wierden, en door dit gebed moeſten zy hunne tydelyke middelen ten voordeele van hem verliezen. ô Zeldſaame en ondankbaare rechtspleeging! de zuiverſte en Godbehaagelykſte oeffening van den Godsdienſt word als de ſnoodſte ondeugd aangemerkt. Rampzalige Rechters, die door eene vrywillige blindheid uwe bloeddorſtige wreedheid tot uw eigen verderf den ruimen toom laat vieren. Maar de berooving van hunne goederen kon deszelfs wraakzucht niet voldoen, want die drie kloekmoedige Kruishelden wierden, om dat zy na veele ondervraagingen en beroepingen op de rechtbank van 't Parlement, en duizend wederwaardigheeden ſtantvaſtig by de Chriſtelyke waarheid bleeven, verweezen om levendig verbrand te worden. O! hoe lieflyk klonk die tyding in hunne ooren? Geen gierigaart kan om een gevonden ſchat, geen eerzuchtige om 't bezit van duizend waerelden, en geen wellustige om 't genot van de keurelykſte weeldefeeſten zo verheugt zyn als zy waaren, toen zy dien pynelyken dood voor oogen zagen, die hun in een oogenblik naar het Koningryk der eeuwige Gelukzaligheid zou overvoeren; ja, zy zongen den Lofzang van Simeon tot dat de benedenſte deelen van hunne lichaamen door 't vuur verteert waren. Eindelyk hebben zy hunne offerhande volbragt en zyn in den Heere ontſlaapen.

De

Digitized by Google

CXXIII.

De Verbranding van drie MARTELAAREN.

Heeft Sions Harpenaar drie Helden uitverkooren,
  Die hem bewaakten en beschermden in den nood;
Gy hebt, ô Drietal! ook uw Koning trouw gezwooren,
  Dat tuigt uw moed, die in den pynelykſten dood,
Hoe afgemartelt, nooit bezweek in 't hevig ſtryden.
De grootſte dapperheid beſtaat in 't wraak'loos lyden.

Digitized by Google

CXXIV.

PETRUS ARONDEON geboorenteAngoulême, was een Kramer die door 't land reisde om zyne waaren te verkoopen , en vermits hy door naarſtig onderzoek van de H. Schriftuur den hervormden Godsdienſt toegedaan was, verliet hy zyne Geboorteſtad daar 't vuur van vervolging begon te ſmeulen, en vertrok naar Rochel daar de Leer der waarheid opentlyk wierd beleeden, alwaar hy zich by de Gemeente begeeven en de oeffening van de Godsdienſt vlytig als een godvruchtig Chriſten waargenoomen heeft, waar door hy wel haaſt in 't oog van de Geeſtelykheid liep, en in haare bloeddorſtige handen verviel; want hy wierd onverwagt gevat terwyl hy met twee Monniken van 't misbruik der Mis redeneerde, en in den kerker geſlooten, daar hy dikmaals ondervraagt wierd; maar hy bleef ſtantvaſtig als een rots in 't midden van de baaren, want hy was door Gods genade met het ſchild des geloofs, 't geen de waereld kan overwinnen, gewapent. Eindelyk is hy ter dood verweezen en naar Parys gevoert, daar hy levendig is verbrand, vertoonde tot aan zyn einde een leerzaam voorbeeld van kloekmoedigheid, vrolykheid en lydzaamheid, drie eigenſchappen die nimmer in een ongeruſt, maar altoos onafſcheidelyk in een welbewuſt geweeten woonen.

De

Digitized by Google

CXXIV.

De Verbranding van PETRUS ARONDEON.

Gy veilt uw Koopmanſchap, oprechte ARONDEON,
Terwyl de Geeſt'lykheid uw beſte ſchat wil rooven,
De paerel van 't geloof, die alles gaat te boven,
Maar gy, in 't hert verlicht door Gods genade-zon,
Laat al de hoop van winſt op aardſche goed'ren vaaren,
Om 't eeuwige genot van de onvergangb're waaren.

JAN

Digitized by Google

CXXV.

JAN MASSON was te Trenten gebooren, en een konstig Steenhouwer van zyn beroep, waar in hy zo vermaard was dat hy door een Borgermeester van eene voornaame Stad in Zwitserland ontbooden wierd, om de steenen tot een pragtig huis, 't geen hy wilde doen bouwen, te helpen bereiden. Doch hy liet den Borgermeester weeten dat hy met hem niet van een gevoelen in den Godsdienst was, en de Mis nooit hoorde, en daarom aldaar niet vry en zonder gevaar kon leeven. Waar op hy tot antwoord kreeg, dat hy zonder vrees mogt komen, vermits hy in zyn geweeten nooit bezwaart zou worden, waar op hy de reis aannam en dien Heer eenigen tyd met genoegen diende. Eindelyk om zyn loon spreekende, raakte hy met den Borgermeester in eene hevige twist, die in plaats van te betaalen, hem voor de Regeering beschuldigde dat hy den Roomschen Godsdienst veracht, en van den zelven onbehoorlyk had gesprooken, waar op hy aanstonds veroordeelt is om onthooft te worden. Als hy naar de rechtplaats gevoert wierd sprak hy deeze aanmerkelyke woorden. *Ik wil gaarne voor den Godsdienst den dood lyden, maar de onrechtvaardige Borgermeester die 'er de oorzaak van is, zal na drie dagen ook sterven, en voor Gods Rechterstoel van dit vonnis rekenschap geeven.* 't Geen volgens 't verhaal in de geschiedenis ook zo gebeurt zou zyn.

De

Digitized by Google

CXXV.

De Onthoofding van JAN MASSON.

Al wrogt ge in ſteen, MASSON, uw hert was niet van ſteen,
Gelyk uw Heer, die u door eigenbaat verkorte
En bragt op 't moordſchavot. Gy ſtapte moedig heen
Op Gods genade, die u ryk'lyk overſtortte
Met blydſchap in de ziel. Wat vraagt hy naar de pracht
Van praalpaleizen, die een ſtad van goud verwagt?

Digitized by Google

CXXVI.

CHRISTIAAN DE QUEKERE, Mr. JACOB DIUSSART en JANNEKE SALOMES, woonden in de Nederlanden, in welke ſtad of plaats word niet gemeld. En vermits zy den hervormden Godsdienſt beleeden, die onder de regeering van Philippus de tweede Koning van Spanjen in hun Vaderland op lyfſtraf verbooden was te pleegen, vertrokken zy naar Engeland en begaven zich onder de beſcherming van Koninginne Eliſabeth by de Chriſtelyke Gemeente, die aldaar door die voortreffelyke Vorſtin wierd gehandhaaft. Na eenigen tyd wierden zy genoodzaakt naar Vlaanderen te reizen, om eenige tydelyke zaaken te verrichten; dies begaven zy zich over zee en kwaamen te Nieupoort, van waar zy noch dien zelven dag hunne reis naar Veurne hebben voortgezet, alwaar Chriſtiaan gedwongen was door eene ziekte die hem overviel te vertoeven, terwyl zyne reisgenooten naar Honſchooten vertrokken. Hy, met zyne krankheid en een pak met boeken belaaden, middelerwyl een verblyfsplaats zoekende, ontmoette de Hoogbaljuw met eenige Heeren, die zich niet weinig in de overdaad van wyn verloopen hadden, dewelken hem aangreepen terwyl hy hun wegens hunne dronkenſchap beſtrafte; doch zy hem van zyne boeken berooft hebbende voerden hem naar den kerker. Ondertuſſchen wierden zyne medegenooten nagejaagt, achterhaalt en by hem in de gevangenis gebragt, alwaar zy voor eenen korten tyd gelegenheid hadden om elkander tegen 't aanſtaande lyden te vertrooſten. Maar zy wierden haaſt van elkander afgezondert en in 't byzonder ondervraagt; doch zy hebben, door den geeſt Gods onderſteunt, eene heerlyke belydenis van hun geloof gedaan, en de waarheid t'elkens, hoe zeer beſtreeden door vleieryen en dreigementen, kragtig verdedigt. Eindelyk wierden zy verweezen om levendig verbrand te worden, hoewel de Aartsbiſſchop van Cantelberg alle vlyt door een beleefden brief aan de Regeering van Veurne om hunne verloſſing had aangewend. Zy gingen vrolyk naar de rechtplaats, en voegden zich met kloekmoedigheid aan de brandpaalen, vertrooſtende elkander zo lang zy konden ſpreeken. En toen de Scherprechter zag dat Jacob de anderen overleefde, ſtak hy hem met een ſchippers haak in 't lichaam tot dat hy den geeſt gaf.

De

Digitized by Google

CXXVI

De Verbranding van CHRISTIAAN DE QUEKERE, Mr. JACOB DUISSART en JANNEKE SALOMES.

Godvruchte Martelaars, ô ſpiegels van de deugd!
Al kan geen voorſpraak van een Biſſchop u voor 't ſterven
Bevryden, 't is geen nood, zyt vrolyk en verheugt,
Gy zult de gunſt nooit van den grootſten Voorſpraak derven.
Uw Heiland, die aan 't kruis uw ſchulden op zich nam,
En u, om 't zalig heil, doet juichen in de vlam.

Digitized by Google

CXXVII.

JAN LODEWYK PASCHAL woonde te Geneve, en had in zyne jeugd zich te Calabrië in Italië in de Godgeleerdheid geoeffent. Vermits nu de hervormde Godsdienst in geheel Europa was doorgedrongen, zo hadden de geloovige Italiaanen te Calabrie ook eene Christelyke Gemeente opgerecht, doch haar ontbrak een Leeraar, en niemand bekwaamer daar toe vindende dan Paschal, die by hun gewoont had, en van wiens Christelyk gedrag zy verzeekert waaren, zo hebben zy hem in zyn afweezen tot dat ampt verkooren, en door een brief in Piemont, daar hy voor twee dagen eerst getrouwt was, die verkiezing bekent gemaakt, welke bediening hy met bewilliging van zyne Huisvrouw aanstonds heeft aangenoomen, en is voort naar Geneve en vervolgens naar Calabrië gereist, daar hy 't licht van zyne godvruchtigheid en geleerdheid zo heerlyk liet uitschitteren, dat 'er veele vruchtbaare schooven in de schuuren des Euangeliums wierden ingezamelt, byzonder in de Steeden Guardia en Sint Sixtus, geleegen in 't Koningryk van Napels, daar 't woord van zyne prediking kragtig door den H. Geest besproeit wierd en veele vruchten der bekeering voortbragt. Maar de vyanden van de Christelyke waarheid, dien dat licht al te sterk in de oogen scheen, lieten een gerucht uitstrooijen dat 'er een Lutheraan was opgestaan om den Roomschen Godsdienst te verwoesten, waar op de raazende gemeente aan 't woeden geraakte, en reeds middelen beraamde om den yverigen Paschal van kant te helpen. Dit gerucht kwam eindelyk voor de ooren van eenen Salvator Spinello, die Heer van die gemelde twee Steeden was, dewelke de voornaamsten uit de Regeering by hem in de Stad Fiscaulo ontbood om reeden van dat oproer te geeven, met wien Paschal op 't aanraaden van zyne Gemeente meede reisde om de zaak te helpen verdedigen. Maar Spinello ongetwyffelt door de Geestelykheid voorgekoomen, had Paschal naauwelyks gezien of hy liet hem naar den kerker voeren zonder vorder naar 't oproer te vraagen. Na eene gevangenis van acht maanden wierd hy eerst naar Cosensa, en van daar naar Napels, en eindelyk naar Romen gesleept, daar hy dikwils ondervraagt wierd; doch hy wierd door den H. Geest zodanig versterkt dat hy t'elkens standvastig in de waarheid is staande gebleeven. Eindelyk wierd hy door de Stad geleid en voor den Paus gebragt, die toen verzelt met veel gevolg van Cardinaalen en Prelaaten eene plegtige ommegang deed. Hier heeft hy zyn geloof kragtig verdedigt, en de onwettigheid van de Oppermagt der Pauzen en hunne bloeddorstige wreedheid en andere gruwelen met zulke levendige verven afgemaalt, dat de gemeente bad dat hy aanstonds gedood mogt worden, waar op hy geworgt en verbrand wierd.

Digitized by Google

CXXVII.

De Verbranding van JAN LODEWYK PASCHAL.

Gelukkig hy die zich verlaat op Gods genade,
  Al moet hy zwerven in een zee van ongeval;
  Dus was uw vroom gedrag, kloekmoedige PASCHAL!
Gy gingt in Jezus dienst met vleesch noch bloed te rade,
  Maar streed in 't martelperk voor 't Kruisgeloof met vreugd.
  d'Almachtige beloont: de waereld haat de deugd.

Digitized by Google

CXXVIII.

JAN HERREWYN was in Westvlaanderen geboorren, en in zyne jeugd roekeloos van leven, een liefhebber van de dronkenschap en 't dobbelspel. Hy volgde het oorlog, dat oeffenschool van alle gruwelen en ondeugden, in 't kort hy zeilde de waereld met volle zeilen in, tot dat het den menschlievenden God behaagde hem uit die dikke duisternis van verderf tot het licht van bekeering en zaligheid te brengen. Want hy uit zyn Vaderland naar Londen gereist zynde, begaf zich aldaar in dienst van een Brouwer, daar hy geleegenheid kreeg om met godvruchtig gezelschap te verkeeren, dat hem dikwils in de Christelyke vergadering bragt, om Gods woord te hooren daar hy groote smaak in kreeg, en in de kennis van die heilige waarheid begon toe te neemen. Maar hy keerde uit eenige tydelyke inzichten weder naar Vlaanderen met de voornoemde drie Martelaaren die toen op den weg naar Honschoten wierden gevangen, welk gevaar hy voor dien tyd ontvluchte; doch verspied zynde is hy te Honschoten uit zyne Zusters huis gehaalt, en naar den kerker gesleept, daar hy door de listige Monniken dikwils tot afval wierd bestreeden, maar hy heeft zo dapper met de geestelyke wapenen gestreeden en 't Kruisgeloof zo kragtig verdedigt, dat zyne vyanden verstomt wierden. Eindelyk is hy verweezen om als een ketter verbrand te worden, en aan den Scherprechter overgeleevert, waar op hy met een vrolyk gelaat sprak: *Alzo loont deeze waereld de naarstige dienaars des Heeren; want toen ik in alle boosheid en gruwelen leefde had ik geen nood van deeze banden, toen was ik elks vriend; maar zo haast ik my tot de Godzaligheid had begeeven, is my de waereld tot een vyand geworden om my te vervolgen en te dooden, maar ik ben wel gemoed en getroost, want nooit wist ik dat Gods woord zo kragtig was als ik nu gevoele.* Als hy op 't schavot kwam om in 't huisje van stroo gemaakt te gaan, daar hy in verbrand zou worden, knielde een Monnik voor hem neder en bad dat hy zich zou bekeeren; maar hy wilde hem niet eens aanzien, maar zong den honderdendertigsten Psalm, daar hy dikwils in gestoort wierd, volkomen uit, ja meer dan vierhonderd van de aanschouwers vertroosten hem in zyn uitterste, en riepen overluid: *Stryd vroom Broeder, want uw verlossing is naby gekoomen.* Eindelyk is hy, na dat hy de gemeente kragtig tot een godvruchtig leeven had vermaant, in 't huisje gegaan, daar hy zyne ziel tot een brandoffer aan zynen Zaligmaker heeft overgegeeven.

De

Digitized by Google

CXXVIII.

De Verbranding van JAN HERREWYN.

Hoe laagt ge in eene poel van gruwelen verzonken,
  Eer Gods genadezon zyn ſtraalen in u ſchoot?
Maar toen gy waart geraakt door Jezus liefdevonken,
  Verdween de vrees voor hoon, voor ſmaad, voor ſmert en dood;
Dus toont, ô HERREWYN! het eeuwig Alvermoogen
In, uw berouw en deugd een ſpiegel voor elks oogen.

JA-

Digitized by Google

CXXIX.

JAQUES VAN LOO woonde te Ryssel in Vlaanderen. Van zyn leeven word in de geschiedenis geen gewag gemaakt; maar van zyne gevangenis, verantwoording en vonnis schryft hy zelf omstandig in eenige brieven aan zyne Geloofsgenooten. Hy wierd driemaal in den kerker ten aanhooren van de Regeering van Ryssel door eenige Monniken ondervraagt, en door veele listen en laagen bestreeden, nu eens met schrikkelyke dreigementen, dan weder met schoone beloften: maar de H. Geest heeft hem t'elkens versterkt en bygestaan, zo dat hy den goeden stryd gestreeden, en 't geloof behouden heeft. Eindelyk is hy na veele wederwaardigheeden, wreede aanvechtingen en gruwelyke bespottingen veroordeelt om levendig verbrand te worden, welken pynelyken dood hy met een vrolyk gelaat en weêrgalooze standvastigheid heeft geleeden; want hy zag de kroon des Levens zo heerlyk voor de oogen van zyn geloof flikkeren, dat hy de waereld met al haar wellust verachtte, en de hevige vlammen naauwelyks gevoelde.

De

Digitized by Google

CXXIX.

De Verbranding van JAQUES VAN LOO.

Gelyk een eik nooit zwigt voor bulderende orkaanen,
Een rots nooit wankelt door 't verbolgen zeegeweld,
Dus was 't, ô Kruisheld! met uw eed'le ziel gestelt.
Laat vry de vleiery door dreigen en vermaanen
Uw welbewust gemoed bestryden tot den dood,
Gy houd u vast aan God, uw toevlugt in den nood.

Digitized by Google

CXXX.

FRANCISCUS VARLUT en ALEXANDER DAYCKE waren yverige voorſtanders van den hervormden Godsdienſt, die hunne belydenis met een godvruchtig leeven, daar 't voor al op aan komt, beveſtigden, waar door zy wel haaſt in de handen van hunne bloeddorſtige vyanden, de blinde verleiders der zielen geraakten. Varlut wierd eerſt, benevens veele van zyne geloofsgenooten gevangen, zo als zy even buiten de Stad Doornik uit de Vergadering der geloovigen kwaamen. Hy vertrooſte zyne broederen zo lang zy op den weg by elkander waaren met kragtige betuigingen, ja hy moedigde ieder aan om met kloekmoedige lydzaamheid den laatſten ſtryd, den goeden ſtryd des geloofs te ſtryden. En toen hy in den kerker ondervraagt wierd heeft hy de Leer der waarheid vrymoedig verdedigt, zonder ooit een voet, om zo zo te ſpreeken, van dien vaſten grond af te wyken, tot verwondering van een Bevelhebber des Konings die door zyne ſtantvaſtigheid byzonder ontſtelt en bewoogen wierd.

DAYCKE, die na Varlut gevangen was, wierd echter met hem gelyk verweezen en gedood. Deeze Kruisheld, niet minder dapper zynde, heeft ook betoont dat hy voor de eer van zynen Zaligmaaker waakte door de overwinnig op zyne geeſtelyke vyanden; want als hy op den oever van den dood ſtond, ſprak hy een blinden Raadsheer, die de voorbaarigſte was om in den dood van de onſchuldige Chriſtenen te ſtemmen, met deeze aanmerkelyke woorden aan: *Myn Heer, het verwondert my niet weinig, nadedemaal gy het licht van deze waereld verlooren hebt, dat gy ook het Hemels licht van u ſtoot, 't welk u de getrouwe God zo menigmaal door die geenen heeft laten aanbieden, die gy nevens anderen ter dood veroordeelt hebt: voorwaar, gy zondigt niet uit onweetenheid,* Waar op zy beide onthoofd wierden.

De

Digitized by Google

CXXX.

De Onthoofding van FRANCISCUS VARLUT en ALEXANDER DAYCKE.

Godvruchtige VARLUT, en dappere ALEXANDER,
  Gy ſtreeſt Oreſtes met zyn Pilades voorby,
  Naardien gy eensgezind de grootſte tiranny
Verdraagt door 't martellot. Wat is hy wys en ſchrander,
  Al acht de waereld hem voor dwaas en onbezint?
  Die 't kruis, om 't hoogſte goed, voor de aardſche ſchat bemint.

Digitized by Google

CXXXI.

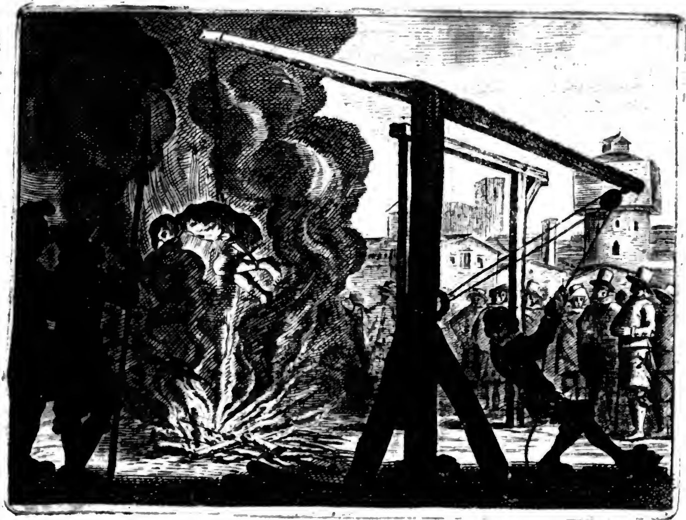
DE LA FAJE een Schoolmeester van zyn beroep te Parys, was van een godvruchtigen wandel, die zyne Leerlingen niet alleen in de nutte konsten, maar ook in de de Christelyke zeeden onderwees. Doch door de vervolging, die tegen de belydenis van den hervormden Godsdienst hevig woede, was hy genoodzaakt Parys te verlaaten; dies vluchte hy naar Pontoise daar hy groot gevaar liep om in de handen van zyne vyanden te vallen, van daar vertrok hy naar Orleans met eenigen van zyne Leerlingen. Maar daar hy den leeuw, om zo te spreeken, dacht te ontvlieden, ontmoette hem een beer; zo dat de nood waar hy zich keerde of wende, over al was, tot dat hy eindelyk te Meulan is aangetast en wegens zyn gevoelen ondervraagt, 't geen hy vrymoedig beleed en de Leer der waarheid kragtig verdeedigde; waar op de verbitterde geestelykheid, die haar bloeddorstige aart zelden kan ontveinzen, hem aanstonds ter dood verweezen heeft, hoewel hy hem op 't Parlement van Parys beriep. Toen wierd hy in den kerker van Meulan eenigen tyd ellendig gehandelt. Eindelyk is hy naar Parys gebragt en veroordeelt om aan een wip gehangen, en uit en in het vuur getrokken te worden tot 'er de dood na volgde, welke onmenschelyke martelingen hy met de grootste lydzaamheid heeft verdraagen, tot dat hy zyne ziel in de handen van zynen Hemelschen Vader overgaf.

De

Digitized by Google

CXXXI.

De Marteldood van DE LA FAJE.

Gelukkig is hy die de jeugd in Godsvruchts ſchoole
  Verſtandig onderwyſt, en door getrouwen raad
De ziel naar boven voert op dat ze nimmer doole.
  Dus lof'lyk kweet gy u, LA FAJE, tot de haat
En tiranny met hunne onmenſchelyke plaagen,
U deed een dood vol ſmert voor 't Kruisgeloof verdraagen.

Digitized by Google

CXXXII.

GUILJAM CORNU in Henegouwen gebooren, was van zyn beroep een Kleermaaker en Ouderling van de Christelyke gemeente te Doornik, ja een yverig voorstander van 't Kruisgeloof. 't Gebeurde eens dat hy voor de Regeering gedagvaart zynde om dat hy by zeker gezang van Psalmen, daar de geloovigen om vervolgt wierden, niet tegenwoordig was geweest en aldaar niet als te vooren verscheen, tot een bannissement verweezen wierd. Doch 't zy hy te Doornik bleef, of binnen den bepaalden tyd van zyn vonnis wedergekeert was, hy wierd op een avond op de straat aangetast en in den kerker gevoert, alwaar hem te last gelegt wierd dat hy zyn vonnis overtreeden, en te Valencyn door een openbaar gebed de stad in oproer gebragt had, waar door twee gevangene ketters door de meenigte uit de handen der Gerechtsdienaars verlost waaren. Op welke twee beschuldigingen hy zich kloekmoedig en Christelyk verdedigde. Toen wierd hem naar zyn geloof gevraagt, 't geen hy ook vrymoedig zonder ergens voor te vreezen beleed, ja, in veele reedenvoeringen tegen de listige Geestelykheid heeft hy getoont, dat hem niets nader aan 't hert lag dan de Goddelyke waarheid en de eere van zynen Zaligmaaker, tot verwondering van een Doctor van de Sorbonne te Parys, die hem waande in den geestelyken stryd te overwinnen; maar hy wierd, om zo te spreeken, in den eersten aanval uit het veld geslaagen. Eindelyk wierd hy veroordeelt om geworgt en verbrand te worden. Toen hy naar de rechtplaats geleid wierd ontmoette hem voor 't schavot een jonge Dochter die tot hem sprak: *Myn broeder wy zullen elkander niet meer zien*, waar op hy antwoorde: *Wy zullen, maar in 't eeuwig leeven.* Korts daar aan heeft hy na een kort doch kragtig gebed zich kloekmoedig aan den Scherprechter overgeeven, en zyne offerhande met lydzaamheid volbragt.

De

Digitized by Google

CXXXII.

De Verbranding van GUILJAM CORNU.

't Geluk beſtaat niet in een onbedachtzaam oordeel
  Het geen de dwaasheid velt, maar dat Gods geeſt ons' leert:
  Die hier de wellnſt voor de wysheid dan begeert,
Vermoort zyn ruſt, en doet de ziel meer ſchade als voordeel.
  Verheug u, ô CORNU! en denk in 't martellot:
  Die 's waerelds vriend wil zyn, word vyand van zyn God.

NI-

Digitized by Google

CXXXIII.

NICASE DE LE TOMBET was een Koopman in Zaajen en woonde te Doornik, alwaar hy den meesten tyd zyns leevens de gevoelens van 't blinde Pausdom had aangegehangen; maar door de Goddelyke genade verlicht zynde, is hy met zyn huisgezin naar Wezel vertrokken, alwaar hy zich onder de Walsche gemeente begeeven heeft. Niet lang daar na reisde hy weder naar Doornik, niet om weder met den draf van 't Roomsche bygeloof gevoed te worden; maar onder de Christelyke vergadering van den hervormden Godsdienst zyn licht van een brandenden yver voor 't Kruisgeloof en waare godvrucht te laten schynen, 't geen zulk eene goede uitwerking heeft gedaan, dat veelen zyne goede werken hebbende gezien, hunnen Hemelschen Vader verheerlykten en stantvastig by de waarheid bleeven. Maar die heldere zon wierd wel haast door de duistere wolken van vervolging bedekt; want eenige Gevolmagtigden van den Bisschop waaren te Doornik gekomen om van alle de Borgers een eed af te vorderen, op dat ze alle de plegtigheeden van de Roomsche kerk zouden onderhouden. Nicase hier van tydelyk gewaarschouwt zynde, stond al gereed om volgens den raad van zyne vrienden te vluchten, hebbende zyne huisvrouw reeds in eene verzekerde plaats gebragt; maar hy wierd van een zyner gebuuren verraaden en voor den Rechter gebragt, die hem dien gemelden eed heeft voorgehouden, waar op hy antwoorde, dat hy zyn geweeten niet kon bezwaaren met iets te doen of te belooven dat met de Goddelyke gebooden strydig was, en derhalven dien eed niet kon volbrengen. Waar op hy aanstonds naar den kerker wierd gebragt en na weinig dagen verweezen om levendig verbrand te worden. Toen hy naar de rechtplaats gevoert wierd, riep hy met eene luide stem: *Opent uw oogen gy volk van Doornik! ontwaakt gy die slaapt, en God zal u verlichten.* Waar door een beroerte onder 't volk ontstond. Eindelyk wierd hy aan de paal gebonden en 't vuur onder hem aangesteeken, 't geen hy met de grootste lydzaamheid heeft verdraagen, tot dat hy onder een kragtig gebed den geest gaf.

De

Digitized by Google

CXXXIII.

De Verbranding van NICASE DE LE TOMBET.

Dat vry de Geeſt'lykheid om uw bekeering raaze
  En vloeke 't geen haar wrok en bloeddorſt klaar ontdekt;
Geen nood: uw yver, ô godvruchtige NICASE!
  Voor 't dierbaar Kruisgeloof heeft veelen opgewekt,
Om met uw onvertſaagt te ſtryden tot den bloede.
Gods kracht is ſterker dan al 's waerelds haat en woede.

Digitized by Google

CXXXIV.

CHRISTOFFEL FABRITIUS te Brugge in Vlaanderen gebooren, was een Carmeliter Monnik die naar de begeerlykheid van zyn vleesch leefde; maar door de Goddelyke genadezon bestraalt zynde heeft hy de gruwelen van 't Pausdom verlaaten en den hervormden Godsdienst omhelst, waar in hy door vuurige gebeeden, vlyt en oeffening zo ver gevordert is, dat hy een Leeraar van de Christelyke gemeente wierd, in welke bediening hy zich yverig en godzalig gedraagen heeft, tot dat de hitte der vervolging hem noodzaakte uit Vlaanderen naar Engeland te vluchten. Wanneer hy aldaar eenigen tyd gewoont had, wierd hy verzogt om de Duitsche Gemeente te Antwerpen als Leeraar te bedienen, 't welk hy vrywillig heeft aangenoomen, en 't zaad des Euangeliums in vruchtbaare herten gezaait, 't welk door Gods milden zeegen veele vruchten der bekeering heeft voortgebragt. Maar hy wierd door eene doortrapte verraderesse, die door de Jesuiten omgekogt was, verraden, die hem door de snoodste veinzery te lang om hier in gevoegt te worden, in de handen van zyne bittere vyanden overleeverde, dewelke hem met eenen Olivier de Bok, die meede een yverig Leeraar en voorstander van de Christelyke waarheid was, op den Steen, de voornaamste kerker van Antwerpen, bragten, alwaar hy schrikkelyk wierd gepynigt om zyne geloofsgenooten te ontdekken, maar de Heer heeft zyn mond bewaart. Eindelyk is hy na veele ondervraagingen, beschimpingen, lasteringen en gruwelyke martelingen van Geestelyken en Waereldlyken verweezen om levendig verbrand te worden, in weerwil van de Gemeente, die toen aan 't hollen geraakte, waar door de Markgraaf en de Rechters in groot gevaar van hun leeven waaren. Ondertusschen had de beul den lydzaamen martelaar bynaar dood geslaagen eer hy zich ook op de vlugt begaf, tot dat hy door een kleen vuur verbrand of liever gebraaden wierd, betoonende in dat hevig lyden eene weêrgalooze stantvastigheid, tot dat hy zyne ziel als een welriekend brandoffer aan zynen Hemelschen Vader overgaf.

De

CXXXIV.

De Verbranding van CHTISTOFFEL FABRITIUS.

Afgrys'lyk gruwelftuk gefprooten uit den haat
En blinde onweetenheid van geeftelyke hoeders!
Wie kan, FABRITIUS, wie kan u in deez' ftaat
Aanfchouwen zonder fchrik? wie zag ooit iets verwoeders!
Maar fchoon uw lichaam word gemartelt en verbrand,
De ziel vliegt veilig naar het eeuwig Vaderland.

Digitized by Google

CXXXV.

JAN DE GRAVE een Vlaming, ontrent Gent gebooren, was een Moolenaar van zyn beroep, en woonde te Hulst. Hy had, schoon hy ongeleert en eenvoudig was, door naarstig onderzoek van de H. Schrift, de bygeloovigheeden van 't blinde Pausdom verlaaten, en zich by de Christelyke Gemeente van den hervormden Godsdienst begeeven, waar door hy van de Roomsgezinde Geestelykheid met een kwaad oog wierd aangezien, dies hy genootzaakt was haare woede te ontgaan, en met zyn huisgezin naar Antwerpen te vlugten, alwaar hy een vroom en Godzalig leeven heeft geleid: maar niet lang daar na keerde hy weder naar Hulst om eenige van zyne goederen tot geld te maaken, 't geen hy in zyne armoede van nooden had. Doch naauwelyks daar gekoomen zynde is hy verspied en in den kerker gebragt, alwaar hy, om kort te gaan, drie-en-twintig weeken onmenschelyk naar ziel en lichaam wierd gehandelt; want de geestelykheid heeft voor eerst door haare listige verstrikkingen en ondervraagingen alles aangewend om hem in 't geloof te doen wankelen; maar toen hy door de kragt van de Goddelyke genade volstandig bleef, heeft zy hem, ô ongehoorde wreedheid! in de gevangenis by naar van honger en voornaamentlyk van dorst laten sterven; want hy is genoodzaakt geweest zyn eigen water te moeten drinken; ja, in 't midden van een felle winter hebben zy hem 't vuur onthouden, zo dat bynaar alle zyne leeden bevrooren waaren; doch in alle die weêrgalooze smerten en plaagen is hy met het schild van lydzaamheid en zachtmoedigheid gewaapent geweest, en heeft zich als een onnoozel lam laten folteren en martelen, tot dat hy eindelyk verweezen wierd om in een huisje van stroo gemaakt met een Testament om zyn hals levendig verbrand te worden, welk vonnis hy met de grootste blydschap ontfangen heeft; want hy ademde niet dan lofzangen, dankzeggingen en kragtige betuigingen van zyn onschuld, en de kragt van de Christelyke waarheid, die hy zo lang verdeedigde en de omstanders aanbeval tot dat hy door de vlammen verstikt wierd en Godzalig in den Heere is ontslaapen.

De

Digitized by Google

CXXXV.

De Verbranding van JAN DE GRAVE.

Helaas! is 't niet genoeg, godvruchtige DE GRAVE,
Dat ge in den kerker meer dan duizend dooden lyd?
ô Neen: gy moet door 't vuur beproeft zyn in den ſtryd.
Dat vry de Geeſt'lykheid haar wreede bloeddorſt laave,
Zy zal met u eens voor den Opperrechter ſtaan,
Die elk vergelden zal naar 't geen hy heeft gedaan.

Digitized by Google

CXXXVI.

HUGO DESTILLEUR en JAN PIK twee Jongelingen de eerste van twee-en-twintig en de laatste van achtien jaaren, woonden te Doornik. Zy waaren voorbeelden van Godvruchtigheid en dierbaare spiegels van eene edelmoedige en Christelyke vriendschap, beide eensgezind om de waarheid die naar de Godzaligheid is te belyden en te beleeven. Men denke eens hoe aangenaam die kostelyke flonkersteenen in de oogen van den Almagtigen God hebben geblonken, die niets liever behaagt dan de eerstelingen der geestelyke vruchten van eene opgaande jeugd; waarom hy hun ook verwaardigt heeft om voor zyn naam te lyden; want deeze twee Kruishelden om een zeekeren eed wegens het onderhouden van de Roomsche plechtigheeden, daar hier voor van gemeld is, te ontgaan, gingen op een Zondag 's morgens vroeg uit de Stad, om in een stille eenzaamheid met elkander eenige spreuken uit de H. Schrift te overweegen. ô Nutte en godzalige oeffening! die nu, helaas! uit de waereld gebannen is; want de jeugd, in 't algemeen gesprooken, heeft hedendaags een walg van ernstige, ik laat staan van Goddelyke zaaken te spreeken: maar deeze eedele zielen van een hooger geest gedreeven, hielden zich niet op met ydele bedenkingen noch waereldsche reedenvoeringen; want gelyk hunne wandel in de Hemelen was, kon 't niet anders zyn of hunne bespiegelingen moesten zich naar het eeuwig Vaderland en de toevlucht aller vroomen uitstrekken, vergezelschapt met eene vrolyke hoop en vuurig verlangen naar de onverderffelyke schatten, aldaar voor de waare geloovigen opgeslooten, waar in zy door de Goddelyke genade in 't kort voldaan wierden, want zy wierden in 't midden van die heilige aandacht gestoort en onvoorziens gevangen. In den kerker van Doornik gebragt zynde, hebben de Monniken alle listen en laagen aangewend om hen door spitsvindige ondervraagingen in hun geloof te doen waggelen; maar zy, gesterkt zynde door den H. Geest, die sterker dan de geest der waereld is, bleeven stantvastig by de Christelyke waarheid, waar op zy na eene gevangenis van zeeven maanden, doorgebragt in dankzeggingen en lofzangen gesprooten uit een vrolyk en welbewust geweeten, verweezen wierden om geworgt en verbrand te worden, welk vonnis zy niet alleen met lydzaamheid, maar met de grootste blydschap hebben ondergaan; want toen zy aan de paal gebonden waaren zongen zy met een luide en vrolyke stem het laatste gedeelte van den een-en-veertigsten Psalm, ja toen de Scherprechter Jan Pik begon te worgen sprak de kloekmoedige Hugo meenigmaal zynen waarden boezemvriend met deeze woorden aan: *Couragie, myn Broeder, couragie; het is om een korten tyd te doen, dan zullen wy elkander voor 't aangezicht van God in de onuitspreekelyke vreugd en heerlykheid wederzien.* Naa 't uitspreeken van deeze woorden zyn ze zachtelyk in den Heere ontslaapen.

De

Digitized by Google

CXXXVI.

De Verbranding van HUGO DESTAILLEUR en JAN PIK.

Hier zie ik David met zyn Jonathan verreezen
In u, ô Helden-paar! beide eensgezind in deugd
En yver voor Gods wet in 't bloejen van uw jeugd;
Beide eensgezind om voor geen wreeden dood te vreezen,
ô Kruisjuweelen! steeds geduldig in uw leed,
'k Zie reeds hoe de Eng'len-rei u vrolyk welkom heet.

WIL-

Digitized by Google

CXXXVII.

WILHELMUS HOSENS woonde te Brugge in Vlaanderen, van zyn beroep en leeven vinde ik geen gewag gemaakt, maar van zyne gevangenis en dood word het volgende gemeld. Hy wierd onder voorwendzel dat zyn kind niet gedoopt was uit zyn huis, ja uit de kamer daar zyne huisvrouw in 't kraambed lag naar den kerker gesleept, alwaar hy van de bitterste Geestelyken, want daar zyn de Vlaamingen en Brabanders voor berucht, wierd ondervraagt, en meer dan eens door byzondere Monniken listig bestreeden om zyn geloof te verzaaken. Maar de Vader der barmhertigheid en de God van alle vertroosting, die niemand boven vermoogen bezoekt, heeft hem door zynen H. Geest zodanig versterkt, dat hy t'elkens heeft gezeegepraalt en stantvastig by de Christelyke waarheid is gebleeven, gelyk blykt uit zyne voortreffelyke brieven aan zyne huisvrouw geschreeven. Eindelyk is hy na veele gruwelyke vervloekingen en bitse smaadredenen met eenen Boudewyn Dommissent, die een Leeraar schynt geweest te hebben, verweezen om levendig verbrand te worden, welk vonnis deeze twee zachtmoedige lammeren, zonder 't minste teeken van ongeduld en wraakzucht te toonen, hebben ondergaan, tot dat zy onder 't uitstorten van yverige gebeeden, haare onbesmette zielen aan de eeuwige Oppermajesteit hebben opgeoffert.

De

Digitized by Google

CXXXVII.

De Verbranding van WILHELMUS HOSENS.

Al word gy afgerukt van 't allerwaardigst' pand,
Uw dierbaare Echtgenoote en teed're Jongebooren;
Noch houd ge, ô Kruisheld! in 't kloekmoedig stryden stand.
Zo kragtig werkt Gods geest. Niets kan u meer bekooren
Dan de eeuwige eer om voor uw Heiland met geduld
Den smertelykstendood te lyden zonder schuld.

Digitized by Google

CXXXVIII.

FRANCOIS SOETE een jongeling, en van zyn beroep een Messemaaker, woonde te Hulst in Vlaanderen. Hy was vrolyk van aart en bekwaam om de dertele waereldlingen en ongebondene geestelyken te vermaaken, waar door hy by ieder in een groot aanzien was, byzonder onder de Papen en Monniken die buiten 't oog van de menschen in alle gruwelen leefden. Maar 't behaagde den menschlievenden God, den Zaligmaaker Jezus door 't H. woord aan zyne ziel te openbaaren, en hem uit de nacht der duisternis te trekken, waar door zyne dertelheid in zeedigheid, zyn ydel gesprek in Godsdienstige redenvoeringen, en zyn zondige wandel in een godvruchtig gedrag wierd verandert. Had hy te vooren de verdorvene geestelykheid haare spoorelooze daden ingewilligt, en met haar den weg des verderfs ingeslaagen; nu bestrafte hy haar opentlyk, en stelde alle haare bedriegeryen in 't licht, ja waarschouwde een ider voor haar listen en laagen, waar door hy de vyandschap van alle zyne voorgaande vrienden op zyn hals hebbende gehaalt, zich zelf tot eene vrywillige ballingschap heeft verbonden; doch de hitte der vervolging wat verkoelt zynde is hy weder in zyn Vaderland gekeert, maar hy was nauwelyks te Hulst gekoomen, of hy wierd door den haat van zyne vyanden verspied en in den kerker geworpen, daar hy veele aanvechtingen, listige ondervraagingen en beschimpingen heeft moeten wederstaan; maar hy, door de Goddelyke genade ondersteunt zynde, is wel haast alle rampen te boven gekomen. Zo dat hy in 't Paradys van zyn welbewust geweeten de grootste blydschap gevoelde die niemand kan bedenken, die hy t'elkens door 't zingen van Psalmen uitdrukte, schoon hy in een naare kerker geboeit was; maar de Gevangenbewaarder door een anderen geest gedreeven en aan de zonde van dronkenschap verslaaft zynde, had een walg van die stigtelyke gezangen, 't geen hem eens tot zulk een woede vervoerde, dat hy dien vroomen Kruisheld met een stoel tegen 't hoofd sloeg waar door hy zwaar gewond wierd, ja hy zou hem doodgeslaagen hebben indien zyne dienstmaagd hem daar niet in verhindert had. Eindelyk wierd hy, na dat hy een jaar gevangen gezeeten en veel hoon, smaad en smert geleeden had, verweezen om onthoofd te worden. Aldus heeft die klookmoedige martelaar de Leer der waarheid met zyn bloed bezeegelt.

De

Digitized by Google

CXXXVIII.

De Onthoofding van FRANCOIS SOETE.

De blinde Heiden mag van zyn herschepping droomen,
't Is God alleen die u door onverwinb're kracht
ô Jongeling! herschiep, en over heeft gebragt
Van zonde tot de deugd. Hy leerde uw drift betoomen,
Hy rukte u uit den poel van 't uitterste gevaar,
En maakte u tot zyne eer een zalig martelaar.

Digitized by Google

CXXXIX.

MARTEN BAJAART, GLAUDE DU FLOT, JAN DAUTRICOURT, en NOËL TOURNEMINE waren te Utrecht gebooren, doch woonde te Ryssel, alwaar zy zich met Sayetkammen geneerden. Zy waaren niet alleen belyders, maar ook godvruchtige beleevers van den hervormden Godsdienst, en met een brandenden yver ingenoomen om ook anderen tot de omhelzing van de Christelyke waarheid te beweegen, zulks hebben zy door 't volgende voorbeeld betoont. Een van hun had een Neef die by een Jesuit woonde, en by gevolg de Roomsche plegtigheeden blindelings opvolgde. Zy met dit onnoozel schaap, 't geen de wolf reeds in zyn tanden had, bewoogen zynde, onderweezen deezen leerzaamen jongeling in de H. Schrift, en maakte hun daag'lyks werk om hem tot het waare Kruisgeloof over te haalen, niet tegenstaande de Spaansche Inquisitie haar hoofd in de Nederlanden reeds begon op te steeken. Toen zy zagen dat hy smaak in 't goede woord Gods gekreegen had, leenden zy hem een boekje vol heilzaame leeringen, getrokken uit de H. Schrituur. De eenvoudige Jongeling verhengt met dien schat, liet dit boekje zyn meester den Jesuit eens doorleezen, niet denkende dat daar eenig gevaar in stak; maar die bloeddorstige vyand van de belyders des hervormden Godsdiensts had het naaulyks doorbladert, of hy kogt zyn dienaar om, dat hy zeggen zou wie hem dat boekje had gegeeven, die zulks meer door onnoozelheid dan kwaadwilligheid ontdekte, waar op deeze vier vroome Christenen aanstonds gevangen en beschuldigt wierden, dat zy eenige afdrukzels van geschriften, tegens de Spaansche Inquisitie geschreeven, in de Stad hadden aangeplakt; hoewel zulks maar een voorwendzel was om hen voor de gemeente schuldig aan gekwetste Majesteit te verklaaren; want zy wierden daar niet eens over ondervraagt, maar menigmaal belaagt om hun gevoelen te verloochenen. Doch zy bleeven t'elkens stantvastig by de waarheid tot verwondering van veelen die hen kwamen bezoeken. Nooit bespeurde men meer vrolykheid dan onder deeze vier eensgezinde Kruishelden, zy zongen en loofden den Heere met eene onuitspreekelyke blydschap, en verdedigden onder veel spot en smaadreedenen die zy moesten verdraagen, het waare Kruisgeloof met kragtige betuigingen. Ten laatsten wierden zy verweezen om levendig verbrand te worden. Toen zy naar de rechtplaats gingen kwam de vader van Noël toegeloopen om zyn zoon te kussen, zeggende onder een vloed van traanen: *Myn Zoon, gaat gy aldus ter dood?* waar op hy kloekmoedig antwoorde, *'t is een kleene zaak myn Vader, want nu treede ik naar 't eeuwig leeven.* Eindelyk wierden zy aan de paalen gebonden, terwyl de brandstof wierd aangebragt, en rondom hunne lichaamen opgestapelt. Dus in 't midden van de vlam op den oever van den dood staande, hebben zy door de Goddelyke kragt gesterkt zynde, 't begin van den zeven-en-twintigsten Psalm, en den Lofzang van Simeon met vrolykheid opgezongen, en den Heere wel twaalf maal met een vast vertrouwen aangeroepen, tot zy door de damp verstikten.

Digitized by Google

CXXXIX.

De Verbranding van vier MARTELAAREN.

Al is 't een wonderspreuk voor dwaaze waereldlingen,
Dat lyden hoon en smaad, ja 't sterven zonder schuld,
De ziel een 's Christens met de grootste vreugd vervult,
Die hem in 't midden van den gloed doet vrolyk zingen;
Hier blykt die waarheid in deez' Helden zonneklaar.
Die in Gods liefde blaakt, veracht al 't aardsgevaar.

Digitized by Google

C X L.

MICHIEL HERLIN DE OUDE was een Bevelhebber van een bende Burgers in de Stad Valencyn, toen dezelve door 't Krygsheir van den Koning van Spanje beleegert was. Alwaar hy na deszelfs verovering last kreeg om die vesting met noch twee van zyne Amptgenooten te bewaaren; maar hy Godvruchtig van aart zynde, kon de gruwelen en ongebondenheeden niet langer zien noch bywoonen; dies verzogt hy van zyn Ampt ontslaagen te worden, 't geen men hem niet wilde toestaan. Hy had in 't beleg, en na dat de Stad verovert was, nooit zyne goederen willen verzenden om geen schyn van ontrouw of eigenbaat te toonen; 't zy zyne amptgenooten hem hier over benyde, 't zy hy hun door zyn voorbeeld verhinderde om hunne gierigheid te voldoen, hy wierd onverwagt van 's Konings wegen gevangen genoomen, en in zyn eigen huis op de markt gebragt 't geen noch niet voltooit was. In den kerker vertrooste hy zich met het leezen van Davids Psalmen en andere geestelyke boeken, herdenkende met welk een yver hy voorheen de geschiedenis der Martelaaren had geleezen, waar door hy uit kragt van Gods genade zich tot de belydenis van den hervormden Godsdienst had begeeven, waar uit hy een besluit nam, om, zo 't anders niet kon weezen, voor de Christelyke waarheid te sterven. Ondertusschen wenden zyne vrienden alle vlyt tot zyne verlossing aan, terwyl zyn Schoonbroeder die een Rechtsgeleerde was een verzoekschrift opgestelt had om aan 't Hof van Brussel over te leeveren, 't geen hy eerst wilde zien. Wanneer hy daar veel schynreedenen en vleiery tot zyne verschooning in had geleezen, sprak hy tegen zyn Broeder deeze aanmerkelyke woorden: *Schryf dat ik voorheen naar de inzettingen van de Roomsche kerk geleefi heb, maar dat ik zulks voortaan niet meer doen zal, al zou ik myn goed en bloed verliezen.* Zyne Huisvrouw waande hem noch te troosten met een zekere hoop van verlossing; maar hy verzeekerde haar dat zyn dood vastgestelt was, niet alleen om achter zyne schatten te komen, maar ook om dat hy van de Roomsche kerk was afgeweeken, 't geen hem niet berouwde, maar dat hy gemoedigt was om den laatsten slag af te wagten dien hy niet zou ontwyken. 's Daags te vooren eer hy zou sterven hield hy 't laatste Avondmaal met zyne Huisvrouw en gaf haar een testament in zyn tafelboekje geschreeven, wegens de bestiering van zyne kinderen, waar in hy hen ernstig vermaande dat zy in de vreeze des Heeren zouden leeven. Dit alles geschiede met een vrolyk gelaat waar in men schrik noch vrees kon merken. De Provoost kwam den volgenden morgen ontrent drie uuren om hem het vonnis des doods te verkondigen; waar op hy vroeg wat uur zulks zou geschieden? en verstaan hebbende dat het ten zes uuren zoude weezen, sprak hy zonder eenige ontzetting: *Zo heb ik noch ontrent twee uuren te leeven.* Waar op hy aanstonds zyn dienaar naar zyne huisvrouw afvaardigde met die tyding en zyne laatste groetenis; dezelve wedergekomen zynde heeft op zyn verzoek verscheidene gebeeden overluid geleezen, tot dat hy op 't schavot voor 't zand gebragt wierd, daar hy onthoofd zou worden, welken marteldood hy met de grootste kloekmoedigheid heeft geleeden.

De

Digitized by Google

C X L.

De Onthoofding van MICHIEL HERLIN.

Zo trouw als gy u hebt in 's Konings dienst gedraagen,
  Schoon moetwil en verraad u in den kerker bragt,
'Zo moedig dorst ge ook, ô HERLIN! uw leeven waagen
  Voor d' Oppermajesteit gesterkt door zyne kragt
Die onweêrstaanbaar is. Al moet de deugd hier lyden,
Een onverwinb're kroon volgt op zulk geest'lyk stryden.

BART-

Digitized by Google

C X L I.

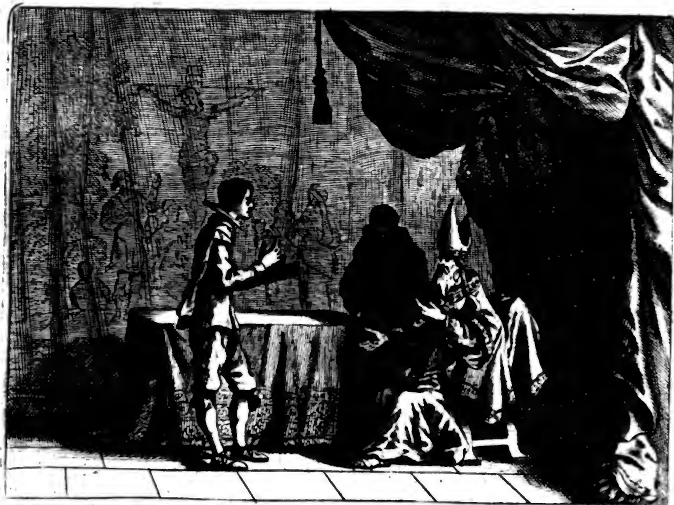
BARTHOLOMEUS BARTOCCI, gebooren in 't Hartogdom Spoleto, woonde te Siëna in Italië, alwaar hy aan een geleerd jongman Fabritius Tomasi de Gubio genaamt, die den hervormden Godsdienst beleed, kennis kreeg, welke allengs tot eene groote gemeenzaamheid aangroeide. En vermits gelykheid van natuur liefde baart, zo deed de edelmoedige Fabritius zyn best om zynen boezemvriend Bartocci in 't waare Kruisgeloof te onderwyzen; waar in hy in den tyd van zes maanden zulk een smaak kreeg, dat hy door zyn yver wel haast in 't oog van de verbitterde Geestelykheid liep. Dies hy naar zyne Geboortestad vertrok, alwaar hy by den Bisschop wierd ontbooden, daar hy wel twee uuren meede redeneerde, en 't Kruisgeloof stantvastig en vrymoedig verdedigde. Doch in zyn Vaderland zich niet veilig achtende, reisde hy met groot gevaar naar Geneve, alwaar hy na eenigen tyd zich in den Huwelyken staat begaf en hem met de Zydehandel geneerde. Eindelyk vertrok hy naar Genua om zyn beroep voort te zetten; daar hy, om dat hy wegens het koopen van zeven baalen zyde zyn naam had opgegeeven, door bevel van den Raad der Inquisitie gevangen wierd genoomen. In den kerker gebragt zynde heeft hy verscheidene troostelyke brieven aan zyne huisvrouw geschreeven, waar in hy haar kragtig vermaande om nooit van de Christelyke waarheid af te wyken. Ondertusschen hebben de Heeren van Bern en Geneve alles tot zyne verlossinge aangewend; maar de Paus liet hem uit Genua ligten en te Romen brengen, alwaar hy veroordeelt is om levendig verbrand te worden. Toen dat schrikkelyk vonnis uitgevoert zou worden, schitterde, tot verwondering van de aanschouwers, eene blydschap en stantvastigheid uit zyne oogen, die heldere spiegels waar in men kon zien met welk eene inwendige vrolykheid zyne ziel was ingenomen door de hoop op de eeuwige onsterffelykheid; want hy riep in 't midden van de vlam met eene luide stem: *Victorie, Victorie*, tot dat de damp hem verstikte.

De

Digitized by Google

CXLI.

De Verbranding van BARTHOLOMEUS BARTOCCI.

Al heeft geweetensdwang u in haar klaauw gevat
BARTOCCI, vroome held! geen nood, belach haar vonden.
Zy kan de koffer maar van d'onwaardeerb'ren ſchat
Mishandelen, 't juweel, de ziel blyft ongeſchonden;
Die word door tiranny bezoedelt noch bezwaart,
Om dat haar ſteeds een wacht van Engelen bewaart.

Digitized by Google

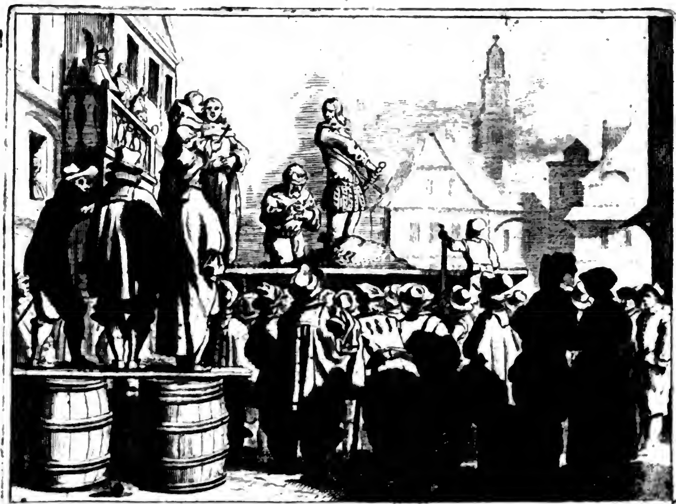
CXLII.

JAN LAUTE woonachtig te Gent in Vlaanderen was een Diaken van de Christelyke gemeente, en een spiegel van godvruchtigheid die boven alle zyne medebroederen uitstak; van wien hy uitneemend om zyne yver in zynen bediening bemind was. Geen wonder was het derhalven dat zulk een helder licht al te sterk in de oogen van de kinders der duisternis blonk; want de werkers der ongerechtigheid, de verbitterde Roomsche Geestelykheid den glans van de Zonne der gerechtigheid van de welke hy een getrouw belyder was, niet konnende verdraagen, hebben hem in den kerker geworpen en gevraagt, of hy 't met Menno Simons, Calvinus of Luther hield, waar op hy antwoorde: *Ik ken geen van die drie, maar houde my alleen aan de zuivere Leer van 't Euangelie, en aan Jezus Christus mynen Heer.* Eindelyk wierd hy in een donkere put met boejens aan zyne beenen geslooten, waar in hy wreed wierd gehandelt, en een langen tyd geen ander gezelschap genoot dan de vertroosting van den H. Geest en de blydschap van zyn welbewust geweeten, waar voor hy de aanspraak en 't vermoogen der grootste Koningen van de geheele waereld niet zou hebben willen ruilen. Ten laatsten kreeg zyne huisvrouw, die zeer kloekmoedig en godvruchtig was, verlof om hem daagelyks te moogen bezoeken, die hem met spys en drank; maar voornamenlyk met geestelyke vertroostingen en kragtige vermaaningen tot volstandigheid zodanig verkwikte, dat hy door de Goddelyke genade gesterkt zynde alle beloften en dreigementen om zyn geloof te doen waggelen heeft versmaad, en zyne vyanden in den Christelyken stryd overwonnen, zeggende met den ouden Eleazar, dat hy liever voor den Godsdienst wilde sterven dan aan de jeugd een kwaad voorbeeld geeven, waar op hy verweezen wierd om geworgt en verbrand te worden, welk vonnis hy, na dat hy de gemeente had vermaant om uit het Roomsch Babel tot de waarheid die na de Godzaligheid is over te gaan, met de grootste lydzaamheid heeft geleeden, en zyne ziel aan zynen Zaligmaaker opgeoffert.

Digitized by Google

CXLII.

De Verbranding van JAN LAUTE.

Getrouwe LAUTE, ô licht van trooſt: ô vaſte ſtut
Der Armen! wie moet u in 't kruis niet zalig achten?
Daar ge opgeſlooten in een naare en donk're put,
U kunt verluſtigen met hemelſche gedagten;
Dat vry de wreedheid u beſchimpe, brande en blaak',
De vlam verdooft door zulk een heug'lyk zielvermaak.

Digitized by Google

C X L I I I.

GERARD MOJART te Ronſe en PIETER DE MEULEN te Lopigem gebooren, waaren yverige voorſtanders van 't waare Kruisgeloof, die zonder vrees voor ſmaad of ſmert hun gevoelen vrymoedig beleeden en chriſtelyk beleefden. Deeze flonkerſtarren gaven in de duiſtere nacht van vervolging zulk een heldere glans van zich, dat 'er veelen in de kennis der waare Godzaligheid door verlicht wierden. Maar de vyanden van Jezus kruis en zachtmoedige lydzaamheid vielen als wreede wolven op die onnozele ſchaapen aan, en voerdenze in den kerker van Oudenaarden, daar zy veele maanden onmenſchelyk gehandelt wierden, tot dat men hun verwees om te Pamele levendig verbrand te worden, welk vonnis zy met de grootſte kloekmoedigheid hebben aangehoort en met eene weêrgalooze lydzaamheid ondergaan, ſteunende met een vaſt vertrouwen op den overſten Leidſman en Voleinder van hun geloof, die door kruis en lyden den weg der zaligheid voor hun en alle vroomen gebaant heeft, om dezelve in zyne heerlykheid op te neemen, en op zynen troon te zetten, gelyk hy op den troon van zynen Hemelſchen Vader is gezeeten.

De

Digitized by Google

CXLIII.

De Verbranding van GERARD MOJART en PIETER DE MEULEN.

Godvruchtige MOJART, die met uw Kruisgenoot
De grootste smert en smaad onschuldig moet bezuuren;
Schep moed: al lyd gy nu een fellen marteldood,
De pyn is kort, maar uw geluk zal eeuwig duuren;
De waereld achte u vry rampzaalig in 't verdriet,
Zy kent de hoogheid van een ned'rig Christen niet.

Digitized by Google

CXLIV.

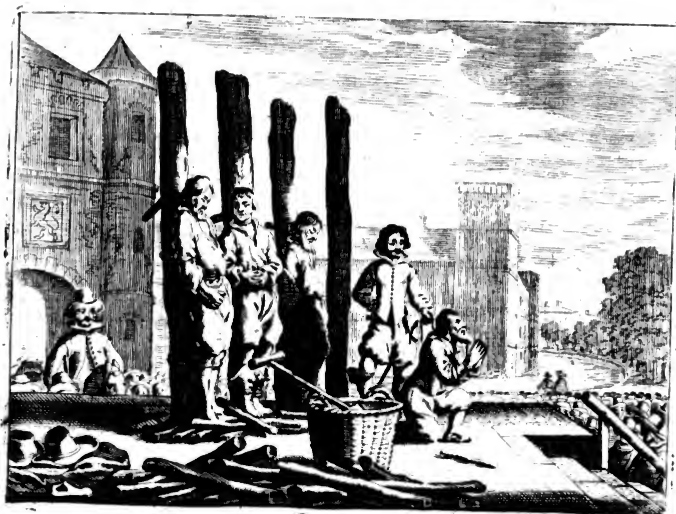
ARENT DIRKSZ, SYBRAND JANSZ, ADRIAAN JANSZ en WOUTER SIMONSZ, waaren alle Paſtooren op byzondere Dorpen in Zuid- en Noordholland. Zy wierden in de hevige ſtormen der vervolging van de liſtige Monniken hunne geeſtelyke vyanden overvallen, en naar 's Gravenhage op de Gevangenpoort gebragt, en vermits zy met een brandenden yver tot de verbreiding van 't geeſtelyk Koningryk der genade waaren ingenoomen, zo hebben zy niet opgehouden alle die hun dagelyks kwaamen bebezoeken tot godvruchtigheid op te wekken en te vertrooſten, en hunne afweezende vrienden door ſtichtelyke brieven in 't waare Kruisgeloof te verſterken; ja hunne medegevangenen tot afſtand van hun godloos leeven te vermaanen; bedienende aldus het predikampt zo wel, ja kragtiger in den kerker, als voor heen in hunne kerken. Zoo weet de H. Geeſt de deugdzaame zielen aan te moedigen om alles tot Gods eer te waagen, ja goed en bloed voor de Leer der waarheid die naar de Godzaaligheid is op te zetten. Eindelyk wierden zy na een lange gevangenis, veel hoon, en ſmaad, en menigvuldige liſtige ondervraagingen om hun van den weg der zaligheid af te leiden, veroordeelt om geworgt en verbrand te worden. Geen blyder tyding was hun ooit gebragt dan 't bevel dat zy hun gereed moeſten maaken om te ſterven. Zy hieven hunne hoofden op en zongen Gode lofzangen om dat hunne verloſſing na by was. Met die zalige hoop gewapent, hebben zy hunne zielen met eene onuitſpreekelyke blydſchap door dien ſmertelyken dood aan hunnen Zaligmaaker opgeoffert.

De

Digitized by Google

CXLIV.

De Verbranding van vier MARTELAAREN.

Hoe zalig is uw ſtaat voor 't hoogverlicht verſtand?
ô Braave Leeraars! die uw' tongen tot verſterking
Der vroomen hebt gebruikt, door Jezus medewerking,
In 't dierbaar Kruisgeloof: al word gy hier verbrand,
Wat kan 't u ſchaaden als gy na dat geeſt'lyk zaajen,
Een nooit vergangb'ren ſchat in 't Vredeland zult maajen?

Hoe-

Digitized by Google

CXLV.

HOewel de beſchryving van deeze Gruwel der verwoeſting (ik kan dezelve geen beteren naam geeven, om datze geen weêrga van wreedheid heeft, byzonder vermits ze door de zulken is uitgevoert die zich Chriſtenen laaten noemen) onder de Martelſchriften niet behoort, ſchoon ze haar woede op de belyders van den hervormden Godsdienſt heeft uitgeſtort, om dat die onnoozele menſchen meeſt in den ſlaap of ten minſten ſchielyk vermoord zyn, en geen tyd hadden om reeden van de hoop die in hun was te geeven. Zo diend'er echter van haar oorſprong en uitwerking iets gezegt te worden, om dat de nevensgaande prentverbeelding my daar toe noodzaakt. Zy komt kan kortelyk hier op uit.

Catharina de Medicis, Weduwe van Hendrik den tweede Koning van Vrankryk die ongelukkig in een ſteekſpel zyn leeven verlooren heeft, ziende dat de begunſtigers van den hervormden Godsdienſt daagelyks vermeerderden en van veele Grooten onderſteunt wierden, voornaamentlyk van Caſpar de Colligny Admiraal van Vrankryk, een man ontzachelyk door zyne deugd en dapperheid, die een vaſten band van vriendſchap met den Koning van Navarre en den Prins van Condé had gemaakt, was bevreeſt dat de Roomsgezinden eindelyk voor hun zouden moeten buigen. Dies overreedde zy door eene ſchrandere liſt, waar in zy eene groote Meeſtreſſe was, haaren Zoon Karel de negende, die noch maar een jongeling was, met behulp van den Kardinaal van Lotharingen, de Hertogen van Anjou, Guize, Nevers en andere bittere vyanden van den voornoemden Godsdienſt om den Admiraal te vermoorden. Men kwam van 't beſluit tot de daad; maar die miſlukte, want die Heer genas van de wond. Dit maakte die Franſche Medea zo verwoed, dat zy met haaren Bloedraad beſloot, niet alleen den Admiraal met zyn aanhang, maar ook alle de belyders van den hervormden Godsdienſt in Parys en in veele Steden van 't Koningryk, op een daar toe beſtemd uur van kant te helpen. Dit heilloos werk wierd met de ſnoodſte ſchynheiligheid en de geſleepenſte veinzery beleid. De Bruiloft van haar eigene dochter Margareta de Valois, die aan den Koning van Navarre, namaals die beroemde Hendrik de vierde, was verlooft, zou de leus van die gruwelyke moord verſtrekken. De Koning wou wel aarſelen toen 't op nypen kwam; maar hy wierd door zyne argliſtige Moeder met vleien en dreigen omgezet, dat hy zelf de klok van St. Germain, het teeken van den aanval, trok. Toen ging het moorden aan; de Admiraal daar 't hun 't meeſt om te doen was, wierd in zyn kamer verraſt, den doodſteek gegeeven, het venſter uitgeſmeeten, grouwelyk mishandeld, en zyn lyk drie dagen lang naakt langs de ſtraaten van Parys geſleept, en eindelyk aan een galg opgehangen. Zyn Schoonzoon de Heer van Tiligny wierd vlugtende gedood, wiens Weduwe Louiza de Colligny nadien tyd de Gemalin van Willem de eerſte, en de moeder van Fredrik Henrik Prinſſen van Oranje is geweeſt. De moord vloog door alle ſtraaten, hy verſchoonde edele noch onedele, ryken noch armen, ouden noch jongen, maagden, kinderen noch zwangere vrouwen. 't Gehuil en gekerm in 't midden van die naare nacht kon de wreede beulen tot geen meedelyden beweegen, die eer vermoeit dan verzaad wierden van 't bloed hunner medeburgeren in te zwelgen. Wat Nero, wat Phalaris, moet voor zulke gruwelen niet beeven? ja wie kan aan dien St. Bartholomeus dag, dien vier-en-twintigſten van Oogſtmaand zonder yzen gedenken. Van Parys vloog die verwoeſting tot de andere Steeden over, zo dat 'er in Vrankryk door die woede meer dan tweemaal honderd duizend onſchuldige menſchen wierden omgebragt; ja de Koning van Navarre 's Konings Schoonbroeder, en de Prins van Condé wierden naauwelyks door voorbeede geſpaart. Ziet daar een korte Schets van eene onmenſchelyke wreedheid waar voor de allerwildſte Barbaaren moeten beſchaamt ſtaan.

De

Digitized by Google

CXLXV.

De MOORD VAN PARYS.

Hier holt de helſche woede als dol en uitgelaaten:
  Het ſlagzwaard van de moord, door ſtaatzucht aangezet,
Verſchoont noch oud, noch jong, noch hoog gezag en ſtaaten:
  De onnoozelheid, hoe vroom, word door 't geweld verplet.
Die bloedvlek zal, hoe loos door ſchyndeugd afgewreeven,
Zo lang de waereld ſtaat, ô Vrankryk! op u kleeven!

Digitized by Google

CXLVI.

AARNOUT DE CROOS en MICHIEL DE SEELDRAJER, twee vroome belyders van de Christelyke waarheid, waaren in de hitte van de vervolging uit Oudenaarden, waarschynelyk hunne Geboorteſtad, geweeken, zwervende in Vlaanderen van de eene Stad naar de andere, tot dat zy eindelyk van de geeſtelyke wolven, die geſtadig op de ſchaapskooi loerden, wierden gevangen, en weder naar Oudenaarden in den kerker gevoert, alwaar zy eenige dagen onverhoort hebben gezeeten. Ondertuſſchen had Pieter de Croos de Broeder van Aarnout gehoort dat zyn broeder zou ſterven; dies verzogt hy den Schout om hem voor 't laatſte noch eens te ſpreeken, het welk hem toegeſtaan zynde kwam hy in den kerker daar hy van Aarnout vriendelyk ontfangen wierd, die hem vroeg of hy niet verſtaan had wie ſterven moeſt, naardien hy aan de omſtandigheeden kon merken dat het iemand gelden zou. Pieter, door droefheid getroffen, konde hem niet dan op de derde vraag antwoorden dat hy 't ſlagtoffer zou weezen; waar op die kloekmoedige Kruisheld op zyn knien viel, en God dankte dat hy waardig geacht wierd om voor zyn naam te lyden. Hier op nam hy een vrolyk affcheid van zynen broeder, met eene vermaaning dat hy God altyd van herten zou vrezen. Toen kwaamen twee graauwe Monniken by hem om van de Biecht te redeneeren, maar hy wederſtond die verleiders door het kragtig woord des Heeren, dewelken door zyne ſtantvaſtigheid zo verbittert wierden, dat zy hem met zyn Kruisgenoot hebben verweezen om aanſtonds levendig verbrand te worden. Alvoorens wierd hun de ſpraak benoomen, niet tegenſtaande Aarnout met deeze ernſtige woorden bad: *Och! laat ik myne tong doch dit laatſte half uur tot Gods eer gebruiken; laat my doch ſpreeken, en trekt liever myn vleeſch met gloejende tangen van een.* Maar 't was vergeefs, de ontmenſchte beulen wrongen hun met geweld twee ballen in den mond. Dus wierden ze als ſtomme ſchapen aan de brandpaal gevoegt; zy weerden de Monniken, die hun tot het uitterſte plaagden, met hunne voeten van zich weg, tot datze hunne zielen als een aangenaam brandoffer aan hunnen Hemelſchen Bruidegom hebben opgedraagen.

De

Digitized by Google

CXLVI.

De Verbranding van AARNOUT DE CROOS en MICHIEL DE SEELDRAJER.

Vervolging om 't geloof, wat baart ge al droeve zuchten,
En traanen, en gebeên eer 't vroom gemoed, geleid
Door kragt van Jezus geeſt, tot lyden zich bereid;
De vrees doet haar van Stad tot Stad geduurig vlugten,
Tot dat de ziel, geſterkt in 't uitterſte verdriet,
Den dood omhelſt, gelyk men 't aan deez' Helden ziet.

Digitized by Google

CXLVII.

JASPER DE METSER, dus mogelyk genaamt om dat hy een Metſelaar van zyn beroep was, bediende met veel lof het Ouderlingſchap in de Chriſtelyke Gemeente te Antwerpen. In 't byzonder maakte hy zyn werk om de doode lichaamen van zyne broederen als een tweede Tobias by avond in ſtilheid te laaten begraaven, eer de geeſtelykheid, wiens noodelooze plegtigheeden hy wilde vermyden, zulks gewaar wierd; maar die loffelyke oeffening was, menſchelyker wyze geſprooken, de oorzaak van zyne gevangenis en dood; want hy wierd 'er op betrapt en naar den Steen, de kerker van Antwerpen, gevoert, alwaar hy ſchrikkelyk wierd gepynigt om zyne Geloofsgenooten te ontdekken, maar de Goddelyke Almacht bewaarde zyn mond, zo dat zyne vyanden niets uit hem konden krygen. Ondertuſſchen ſturf zyne zwangere Huisvrouw in barensnood van ſchrik en droefheid. In al die ſtormen van rampen ſtond zyn geloof, door Gods genade onderſteunt, pal en onverwrikbaar; want hy wierd van twee verleiders, waar van de een een afgodendienaar en de ander een dronkaart was, liſtig aangezogt om zyn gevoelen te verloochenen; waar op hy deeze aanmerkelyke woorden ſprak: *Bekeert gy u eerſt van uw kwaad voorneemen, en komt dan met my ſpreeken; want een afgodendienaar en een dronkaart zullen geen deel in 't Ryk van Chriſtus hebben, daarom wykt van my gy werkers der boosheid, ik ben op den rechten weg en heb u niet van nooden.* Eindelyk is hy na eene gevangenis van vyf weeken verweezen om op een horde met een toegeſchroefde tong langs de ſtraaten van de Stad naar de rechtplaats geſleept, en daar levendig verbrand te worden; waar over hy zynen Schepper heeft gedankt, en dat gruwzaam martellot met lydzaamheid en ſtantvaſtigheid verdraagen.

Digitized by Google

CXLVII.

De Verbranding van JASPER DE METSER.

Door duizend rampen en gevaaren heen te ſtreeven,
Ja zelf den marteldood te lyden zonder ſchuld,
Terwyl de ziel met hoop en blydſchap is vervult;
Is eene gunſt die God geen anderen wil geeven
Dan die hy teêr bemint: dit was in 't uiterſte uur
Uw trooſt, ô Kruisheld! ja uw hemeldauw in 't vuur.

Digitized by Google

CXLVIII.

PIETER PANIS was een Kleermaaker van zyn beroep, en woonde te Mechelen in Braband, daar hy om zyne Godvruchtigheid van ieder wierd bemind, ſchoon hy den hervormden Godsdienſt beleed. Echter wierd hy t'onrecht beſchuldigt van eens in de vergadering der geloovigen in een Dorp niet verre van de Stad tegenwoordig geweeſt te zyn, waar op hy in den kerker geworpen wierd. Veele voornaame Burgers verzogten zyne ontſlaaging by den Schout; maar zy wierden met veel hoon en ſmaad vruchteloos afgeweezen. Ondertuſſchen wierd de zaak voor Don Jan van Ooſtenryk, toen Bevelhebber van de Spaanſche Nederlanden, en den Gezant van den Paus gebragt, die na eene lange raadpleeging hem ter dood veroordeelt hebben, niet tegenſtaande Don Jan door een uitgedrukt beſluit den Prins van Oranje belooft had, geen meer onſchuldig bloed te vergieten; maar hoe zou hy zich tegen de liſtige geeſtelykheid durven reppen, daar zyn broeder Koning Philippus, de ſchranderſte Vorſt zyner eeuwe, door eene laffe onderwerping voor moeſt bukken. De kloekmoedige Panis wierd dan verweezen om onthoofd en zyn lichaam buiten de Stad opgehangen te worden; welk vonnis hy na dat hy veele ernſtige gebeeden en eene kragtige belydenis van zyn geloof had uitgeſprooken, met eene weêrgalooze lydzaamheid heeft ondergaan.

De

Digitized by Google

CXLVIII.

De Onthoofding van PIETER PANIS.

Is 't moog'lyk, PANIS, kan de geestelyke wraak
Noch woeden op uw deugd die ieder kan bekooren?
ô Ja, dat monster heeft in bloed en traanen smaak;
Maar zyt getroost, gy hebt de vriendschap niet verlooren
Van 't Opperweezen, schoon de waereld u versmaad:
De Hemel is uw erf, en God uw toeverlaat.

ANNE-

Digitized by Google

CXLIX.

ANNEKE UYT DEN HOVE woonde te Brussel, en was eene Dienstmaagd van twee Gezusters die lang om den hervormden Godsdienst gevangen gezeeten hadden; doch zy waaren, 't zy door voorspraak, of door eenige voldoening weder ontslaagen; maar zulks mogt Anneke niet gebeuren, zy wierd gevangen en van kettery beschuldigt, ja van de Jesuiten listig ondervraagt en tot afval bestreeden; doch zy, door Gods genade gesterkt zynde, is stantvastig by de Christelyke waarheid gebleeven; 't welk haare bloeddorstige vyanden zodanig verbitterde dat zy haar verweezen hebben om levendig in de aarde te worden gedolven. Hoewel zy op 't hooren van dat schrikkelyk vonnis eenigzints scheen te bezwyken, naardien zy op haar kniën viel en erbarmlyk smeekte dat men haar geweeten niet zou bezwaaren, en eene mindere straf als den dood opleggen; zo is zy echter tot den einde volstandig gebleeven. Zy wierd dan naar een Heide, tusschen Brussel en Leuven geleegen, gevoert, daar de scherprechter een kuil groef daar zy niet tegenstaande de listige bestrydingen der Jesuiten, vrymoedig in ging, en met vuurige gebeeden haare ziel in de handen van haaren Zaligmaaker heeft bevoolen; terwyl de scherprechter haar lichaam met aarde bedekte, en op den kuil trapte tot dat zy den geest gaf.

De

Digitized by Google

CXLIX.

De Marteldood van ANNEKE UIT DEN HOVE.

Gy word dan levendig in 't duister graf gedolven,
  Onnoos'le maagd! van hun, die, ô wat snoode blaam!
  Schynheilig pronken voor elks oog met Jezus naam?
Maar 't heilig Lam heeft geen gemeenschap met die wolven,
  Dies volgt zyn voorbeeld door geduld in 't zwaarste kruis:
  Hy heeft u plaats bereid in 's Vaders eeuwig huis.

Digitized by Google

C L.

JOHAN AVONTROOT, was te Halteren niet verre van Wezel gebooren, in zyne jeugd reisde hy met zyn Vader, die een Koopman was, naar Antwerpen, die hem in dienst van den Heer van Lillo besteedde; naderhand huwde hy aan eene voornaame Weduwe, en wierd door vlyt en naarstigheid ryk. Doch zyne begeerte, gelyk 't gemeenelyk gaat, met de goederen aanwassende, vertrok hy om grooter winst te doen van Antwerpen naar America, en van daar te rug naar Canarien, en vorder naar Vrankryk, Engeland en Holland. Dus zworf hy om rykdommen te vergaderen tot welstand van zyn lichaam, zonder eens naar de schatten, die de roest noch motten konnen verteeren, om te zien; ja zonder aan de rampzalige toestand van zyne arme ziel te denken, die in de duistere modderpoel van 't Roomsche bygeloof verzonken lag. Maar toen hy te Amsteldam gekomen was, daar 't helder licht van de zuivere waarheid op den kandelaar blaakte, beliefde het den menschlievenden God, zich door de straalen van zyne genade aan zyn gemoed te openbaaren; want hy kreeg aldaar geleegenheid om van de waare Kruisleer te hooren spreeken, 't zy in de algemeene vergaderingen of van byzondere persoonen, waar over hy in 't begin ontroert, en daar na twyfelmoedig en bezwaart wierd, ja allengs begon te bemerken dat hy op den rechten weg der waarheid niet was. Van Amsteldam reisde hy naar Hamburg, om zyn handel voort te zetten; doch meest om met een Opperleeraar van de Hoogeschool wegens den Godsdienst te spreeken, die hem door de kracht van den H. Geest, van het blinde Pausdom tot de Christelyke waarheid overbragt. Toen wierd zyn yver, die wel een goed dienaar, maar een kwaad meester is, wat buitenspoorig; want zyne haat tot den Paus wierd zo groot, dat hy naar Engeland vertrok om Koning Jacobus de Eerste te beweegen, om den zelven, die hy den Antichrist noemde, uit Romen te verdryven; maar die bezadigde Vorst heeft zulks afgeslagen. Toen kwam hy weder in Holland, en oeffende zich neerstig in de H. Schrift; Ja, hy schreef brieven aan den Koning van Spanje, waar in hy kragtig bewees dat de Paus de Antichrist was. In 't kort, hy wende alle vlyt aan om waar 't moogelyk, over al de vryheid van 't geweeten te bevorderen. Eindelyk reisde hy in een ouderdom van agtenzeventig jaren naar Spanjen, om dat Koningryk door Gods hulp met de zonnestraalen van 't waare Kruisgeloof te verlichten; maar hy wierd te Madrid gevangen en naar Toledo gevoert; alwaar hy door schoone beloften en felle dreigementen dikwils tot verloochening van zyn geloof wierd bestreeden, maar hy bleef stantvastig by de waarheid, waar door hy van den Raad der Inquisitie wierd verweezen om levendig verbrand te worden, welk vonnis hy met vrolykheid en lydzaamheid verdragen, en zyne ziel in de handen van zynen Zaligmaaker bevolen heeft.

De

Digitized by Google

C L.

De Verbranding van JOHAN AVONTROOT.

Hoe zworf uw dierb're ziel, die op een' loſſen grond
Haar welſtand waagde door een zucht tot aardſche ſchatten,
Waar door ze 't eeuwig heil onmoog'lyk kon bevatten.
Tot dat ge, ô AVONTROOT! in 's levens avondſtond
Geroepen wierd om in uw 's Heilands dienſt te ſtryden,
Ja om voor 't Kruisgeloof den marteldood te lyden.

Digitized by Google

C L I.

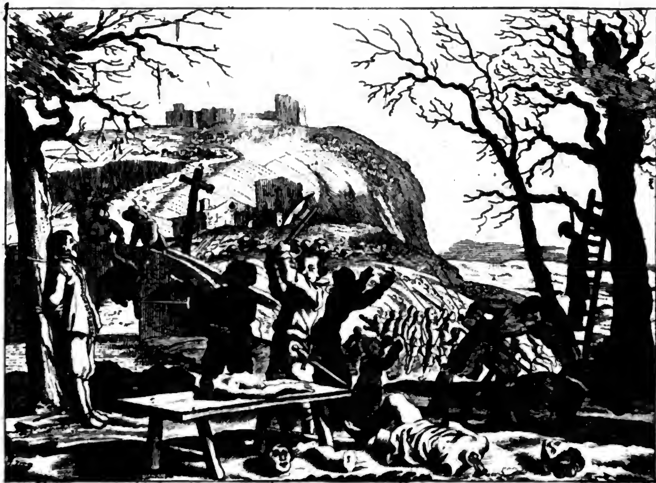
DE verbitterde haat der Roomsche geestelykheid tegen de belyders van den hervormden Godsdienst, in 't Koningryk van Yrland, onder de regeering van den ongelukkigen Koning van Groot Brittanje, Karel den eerste, eenige jaren gesmeult hebbende, is eindelyk tot een vlam van afgrysselyke woede uytgeborsten, 't zy ze zulks op haar eigen gezag, 't zy door bevel van de Koninginne, die eene Dochter van Henrik de vierde Koning van Vrankryk en Roomsgezind was, heeft uitgevoert. Het laatste komt my waarschynelykst voor, hoewel sommige schryvers den Koning daar van beschuldigen, 't geen niet te denken is; om dat die Vorst van zulk een zachtmoedig naturel was, dat hy zyne bloeddorstige en ondankbaare onderdaanen geen kwaad woord dorst geeven, ik laat staan dat hy hen een tirannig juk op den hals zou werpen, welke zoo stout en baldadig door zyne goedheid en toegeevenheid zyn geworden, dat zy dien rampzaligen Prins, acht jaaren na dit voorval, tot hunne eeuwige schande, tegen alle billyke wetten en rechten, op een openbaar Schavot voor zyn eigen Paleis, hebben doen onthoofden, welke rechts- of liever onrechts-pleeging hy zonder de minste wraakzucht of ongeduld als een Martelaar van Staat heeft ondergaan. Wat nu de moord zelf belangt, die is zo gruwelyk geweest, dat ieder yzen moet die de zelve in zyne omstandigheeden leest. Hier wierden de gryzen haaren zo weinig als de jonge zuigelingen, zwangere vrouwen, en tedere maagden verschoont; hier wierden de wreedste pynigingen bedacht, die de haat en wraakzucht ooit heeft uitgevonden, om de lichaamen met langzaame dooden af te martelen, en gruweldaaden uit te voeren, die veel te onbetamelyk zyn om voor eerbaare ooren beschreeven te worden. 't Zy genoeg te melden dat dergelyke onmenschlykheid hier in den tyd van vier maanden aan honderd en vierenveertig duizend onnoozele Christenen gepleegt, in geen geschiedenis te vinden is. Zie daar de uitwerking van toomelooze hertstogten, die buiten 't spoor van reden en Godsdienst hollen, waar door de menschen in de allerwreeste monsters veranderen.

De

Digitized by Google

CLI.

De Vervolging in YRLAND.

Zyn 't menſchen die zich hier op 't treurtooneel vertoonen
  Op martelen beluſt door de allerwreedſte pyn?
Zyn 't dieren? maar die ziet men hun geſlacht verſchoonen.
  Wie woed dan dus ontaart in menſchelyken ſchyn?
't Zyn monſters afgerecht op gruw'len en verſlinden,
Welks weêrga by Barbaar noch Heiden is te vinden.

Digitized by Google

CLII.

Deeze Christenen eertyds Vaudoizen genaamt, woonden in 't gebergte en deszelfs Valeien tusschen Piemont en Dauphiné in Vrankryk, alwaar zy meer dan zes eeuwen, met de geloovigen die men Albigenzen noemde vereenigt, de vrye oeffening van hunnen Godsdienst, onder de bescherming van de Prinsen van Piemont, onverhindert hebben gepleegt. Maar sedert het huwelyk van Lodewyk de Veertiende, Koning van Vrankryk, met de Infante van Spanje, heeft de toenmaals regeerende Hartog van Savoje, als Heer van Piemont hunne vryheden en voorrechten allengs beginnen te besnoejen, 't zy zulks gesprooten zy uit eigene beweging, 't zy op 't verzoek van den gemelden Vorst, die eene byzondere zucht had, om geen Godsdienst dan den Roomschen in zyn Ryk te dulden. Deeze onnoozele menschen wierden eerst door geldknevelary, daar na door dwang, om zich in alles aan den Hertog te onderwerpen, en eindelyk door eene openbaare vervolging geplaagt, dewelke hen noodzaakte in de koude winter naar 't hoog gebergte te vlugten. Ondertusschen wierd aan 't Hof van Turin een heilloos besluit gemaakt, om die onschuldige Christenen, ô onmenschelyke wreedheid! met eenen slag te verdelgen. Ten dien einde vertrok de Maquis van Pianasse door bevel van zynen wreeden Meester, als een verslindende wolf, verzelt met veel gewapent krygsvolk naar 't gebergte, om de geestelyke schaapskooi te vernielen, 't geen hem door een zekere list naar zyne wensch gelukte. Verschoon my dat ik geen aan eengeschakelt verhaal doe van de snoodste afgryslelykheden, die de gruwel der verwoesting ooit gepleegt heeft, 't zy genoeg gezegt, dat 'er veele duizenden van onnoozele Christenen door de wreedste folteringen en de uitgezochtste pyningen wierden vermoord.

Zie daar myne uittrekzels van de geschiedenis der Martelaaren geeindigt, die ons voor zo veele prikkels en spooren verstrekken, om de hoogmoed en wraakzucht, die wortels van alle kwaad uit onze zielen te verbannen, en ons allengs tot geduld, zachtmoedigheid, nedrigheid en eene oprechte zelfverloochening te gewennen; op dat, als de grootste Veldheer, de Voleinder van ons geloof, ons ook eens geliefde tot het martellot te roepen, wy dan door zyne kragtige hulp gesterkt mogen zyn, den goeden stryd kloekmoedig te stryden, en getrouw tot den dood te blyven, om met hun de kroon des levens te ontfangen. Amen.

De

Digitized by Google

CLII.

De Vervolging in PIEMONT.

ô PIEMOTOIZEN! ik besluit met uw geduld
En moed in 't zwaarste kruis, niet dan met schrik te melden,
Het leven en den dood van myne Martelhelden.
Elk leer' hier, vry van wraak, te lyden zonder schuld,
Om ook dien bloedstorm, als 't Gods wysheid mogt behaagen,
Gesterkt door zyne kragt, standvastig te verdraagen.

Ziet

Digitized by Google

ZEEGE-ZANG
DER
MARTELAAREN.

TRiomf! triomf! d'aardsvyand legt verslaagen,
De wraakzucht zwigt, met haat en dwing'landy,
Terwyl de ziel hier vrolyk leeft en vry,
Schoon 't lichaam moest een wreeden dood verdraagen.

Hoe zien wy nu de afgryſſelykſte plaagen
Verandert in de zoetſte lekkerny.
ô Hemelgeur! wat welluſt haalt hier by?
Wy juichen nu onze onderdrukkers klaagen.

Is 't voorgenot zo heug'lyk voor den geest?
Wat zal de ſmaak van 't eeuwig bruiloftsfeeſt
Dan lief'lyk zyn, daar alles voor moet wyken.

ô Vorſten! die met aardſche kroonen praalt.
De deugd, die ons in 't Paradys beſtraalt,
Verdooft den glans van 's waerelds Koningryken.

EINDE.

Digitized by Google

BLADWYZER

EN 'T JAARGETAL VAN DE DOOD DER

MARTELAAREN.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

Digitized by Google

I.

K.

L.

M.

N.

Ni-

Digitized by Google

Digitized by Google

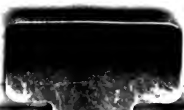
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google